

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

II) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 10.

ÅREN

1901—1905.

ÖFVERSTÅTHÅLLAREÄMBETETS UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR

STOCKHOLMS STAD.

1. Stadens allmänna beskaffenhet.

Stockholms stad har under perioden icke undergått någon förändring till sina gränser. Stadens areal af land kan sålunda vid ifrågavarande periods slut, liksom vid slutet af den nästföregående, beräknas till 3,118·93 hektar; härtill komma 509·15 hektar vatten. I fall, såsom exempelvis sker i Statistiska Centralbyråns folkräkningsberättelser, Mälarens areal räknas för sig och hafvets vikar och sund (»Saltsjön») ej tagas med i beräkningen, blir Stockholms vattenareal endast 121 hektar.

Stadens indelning i rotar har under perioden undergått den förändringen, att den förutvarande 22:a roten blef delad i tvenne, den 22:a eller Karlbergsroten och den 26:e eller Norrtullsroten, den senare begränsad i söder af Karlbergsvägen från Solnavägen till Hälsingegatan, af sistnämnda gata till Frejgatan och af Frejgatan till Sveavägen samt i öster af Sveavägen fram till Sveaplan. Denna förändring trädde i verket den 1 oktober 1905.

Efter periodens slut hafva emellertid stora förändringar skett både i församlings- och i roteindelingen. Genom nådigt bref af den 15 april 1904 bestämdes, att sedan löne-reglering blifvit genomförd och vissa andra villkor uppfyllda, Hedvig Eleonora församling skulle delas i trenne; enligt beslut den 2 juni 1905 skulle under liknande villkor Adolf Fredriks församling delas, likaledes i trenne, samt Jakobs och Johannes församling delas i två, den ena benämnd Jakobs församling och den andra Johannes församling. Dessa församlingsklyfningar trädde i verkställighet, hvad Hedvig Eleonora och Adolf Fredriks församlingar beträffar, den 1 maj 1906. Vid samma tid blef Helgeandsholmen, som förut hört dels till Klara, dels till Jakobs och Johannes församling, öfverflyttad till Storkyrkoförsamlingen, och i sammanhang med Adolf Fredriks församlings delning blef äfven en ny rotereglering genomförd.

Hufvudstadens administrativa indelning vid femårsperiodens slut framgår af tabell A (sid. 2).

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utgiver ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse.....	1-86.
1. Stadens allmänna beskaffenhet.....	1.
2. Stadens invånare.....	2.
Tab. A. Stockholms stads administrativa indelning vid 1905 års slut.....	2.
Tab. B. Befolkningens förändringar i Stockholm åren 1851-1905....	3.
Tab. C. Utvandringen från Stockholms stad och invandringen till hufvudstaden från främmande länder.....	4.
Tab. D. Egendomar i Stockholms stad, tillhörande andra religiösa samfund och föreningar än statskyrkans församlingar, år 1905.....	11.
3. Näringar.....	20.
4. Kommunikationer, sjöfart och varubyten.....	23.
5. Kameralförhållanden.....	27.
6. Politi.....	27.
Tab. E. Inskrifne lärjungar och åhörare vid Stockholms högskola åren 1901-1905.....	43.
Tab. F. Stockholms högskolas utgifter åren 1901-1905.....	44.
Tab. G. Resultaten af bostadsräkningen i Stockholm den 31 december 1905.....	57.
Tab. H. Bostadslägenheterna i Stockholm år 1905, fördelade efter rumsantalet.....	59.
Tab. I. Medelhyran för uthyrda lägenheter inom de särskilda församlingarna i Stockholm åren 1894, 1900 och 1905.....	60.
Tab. K. Öfverbefolkade smålägenheter i Stockholm åren 1900 och 1905.....	62.
Tab. L. Egendomar tillhörande bostadsbolag samt bostads- och byggnadsföreningar i Stockholms stad år 1905.....	63.
Tab. M. Fördelning af vattenförbrukningen i Stockholm åren 1901-1905.....	70.
Tab. N. Utvecklingen af Stockholms vattenlednings rörnät.....	71.
Tab. O. Dödligheten inom dödsorsaksgrupper på 10,000 invånare i Stockholm åren 1901-1905.....	82.
Tab. P. Dödsorsakerna bland män öfver 20 år efter civilstånd i Stockholm år 1905.....	83.

	Sid.
Tabellbilagor	87-134.
Tab. 1. Folkmängden i Stockholms stad åren 1901-1905.....	87.
Tab. 2. Allmänna vägar och skjutsning i Stockholms stad åren 1901-1905.....	87.
Tab. 3. Tomter m. m. i Stockholms stad år 1905.....	88.
Tab. 4. Egendomar af fideikommissnatur i Stockholms stad år 1905....	88.
Tab. 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag, i Stockholms stad år 1905.....	89.
Tab. 6. Egendomar tillhörande främmande makters undersåtar, i Stockholms stad år 1905.....	94.
Tab. 7. Fromma stiftelser, stipendiefonder, pensionsanstalter, icke registrerade sjukkassor samt därmed jämförliga inrättningar i Stockholms stad, år 1905.....	94.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

II) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 10.

ÅREN

1901—1905.

ÖFVERSTÅTHÅLLAREÄMBETETS UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR

STOCKHOLMS STAD.

1. Stadens allmänna beskaffenhet.

Stockholms stad har under perioden icke undergått någon förändring till sina gränser. Stadens areal af land kan sålunda vid ifrågavarande periods slut, liksom vid slutet af den nästföregående, beräknas till 3,118.93 hektar; härtill komma 509.15 hektar vatten. I fall, såsom exempelvis sker i Statistiska Centralbyråns folkräkningsberättelser, Mälarens areal räknas för sig och hafvets vikar och sund (»Saltsjön») ej tagas med i beräkningen, blir Stockholms vattenareal endast 121 hektar.

Stadens indelning i rotar har under perioden undergått den förändringen, att den förutvarande 22:a roten blef delad i tvenne, den 22:a eller Karlbergsroten och den 26:e eller Norrtullsroten, den senare begränsad i söder af Karlbergsvägen från Solnavägen till Hälsingegatan, af sistnämnda gata till Frejgatan och af Frejgatan till Sveavägen samt i öster af Sveavägen fram till Sveaplan. Denna förändring trädde i verket den 1 oktober 1905.

Efter periodens slut hafva emellertid stora förändringar skett både i församlings- och i roteindelingen. Genom nädigt bref af den 15 april 1904 bestämdes, att sedan löne-reglering blifvit genomförd och vissa andra villkor uppfyllda, Hedvig Eleonora församling skulle delas i trenne; enligt beslut den 2 juni 1905 skulle under liknande villkor Adolf Fredriks församling delas, likaledes i trenne, samt Jakobs och Johannes församling delas i två, den ena benämnd Jakobs församling och den andra Johannes församling. Dessa församlingsklyfningar trädde i verkställighet, hvad Hedvig Eleonora och Adolf Fredriks församlingar beträffar, den 1 maj 1906. Vid samma tid blef Helgeandsholmen, som förut hört dels till Klara, dels till Jakobs och Johannes församling, öfverflyttad till Storkyrkoförsamlingen, och i sammanhang med Adolf Fredriks församlings delning blef äfven en ny rotereglering genomförd.

Hufvudstadens administrativa indelning vid femårsperiodens slut framgår af tabell A (sid. 2).

2. Stadens invånare.

Folkmängdsförhållanden. Stockholms stads mantals-skrifna *folkmängd*, som vid 1900 års slut utgjorde 300,523 personer, uppgick enligt **tabell 1** vid utgången af år 1905 till 324,488. Den absoluta tillväxten, eller 23,965 personer, är, enligt hvad **tabell B** utvisar, ganska hög och öfverträffas endast af ökningarna under femårsperioderna 1881—1885, 1886—1890 och 1896—1900. Den relativa tillväxten för åren 1901—1905, utgörande 7·97 % eller blott 15·5 personer årligen på tusen inbyggare af medelfolkmängden, står däremot tillbaka för ej mindre än åtta perioders tal af de tio femårsperioderna mellan åren 1850 och 1900. Endast under åren 1851—1855 samt 1866—1870 var tillväxten ännu lägre.

En relativ stagnation i folkmängdens tillväxt synes alltså karaktärisera den nu tilländalupna femårsperioden. Vid närmare undersökning visar sig emellertid denna stagnation vara inskränkt till de tre första åren, eller 1901—1903, af hvilka särskildt år 1901 utmärker sig genom en synnerligen ringa folkökning, nämligen endast 3·9 personer årligen på 1,000 invånare af medelfolkmängden. Till jämförelse kan nämnas, att intet år efter 1867 har att uppvisa en så låg siffra beträffande folkmängdens tillväxt. De båda sista åren i ifrågavarande period, eller 1904 och 1905, bilda däremot tydligen en återgång till mera normala förhållanden, i det att motsvarande siffror för dessa år utgöra respektive 26·4 och 20·4 pro mille.

Under halfseket 1851—1900 har, efter aritmetiska media räknadt, öfverskottet af födde öfver aflidne årligen i hufvudstaden uppgått till 2·9 på tusen af medelfolkmängden; för perioden 1901—1905 är motsvarande tal 7·6. Under närmast föregående femårsperiod var siffran något lägre, men de bägge perioderna 1886—1890 och 1891—1895 hafva däremot att uppvisa större öfverskott. Underlägsenheten för såväl åren 1896—1900 som 1901—1905 beror på den starka

nedsättningen af *födelse-talet*, som i medeltal för senare hälften af 1800-talet uppgått till 32·2 pro mille årligen af medelfolkmängden, men under den nu senast tilländagångna femårsperioden allenast till 23·7 pro mille. Sistnämnda födelse-tal är det lägsta, som hittills iakttagits för Stockholm. Under perioden 1895—1900 utgjorde motsvarande siffra 25·1 pro mille.

Dödligheten inom hufvudstadens befolkning, som under förra femårsperioden belöpte sig till endast 18·2 per år och 1,000 inb., har under tidrymden 1901—1905 ytterligare minskats. För sistnämnda period blir nämligen motsvarande siffra 16·1. Den förbättring af de hygieniska förhållandena i hufvudstaden, som varit ett så utmärkande drag för de senaste årtiondena, synes här allt mera framträda.

Öfvergår man till *omflyttningen*, finner man, att staden Stockholm under den senaste femårsperioden vunnit genom inflyttning i medeltal 7·9 pro mille årligen af sin förutvarande folkmängd, mot 19·9 pro mille årligen i medeltal för tidrymden 1851—1900. Inflyttningsöfverskottet har alltså varit afsevärdt mindre än vanligt. Afses endast flyttningen inom landet, finner man, att hufvudstaden årligen på denna väg ökat sin folkmängd med 10·5 pro mille årligen under den nu förevarande femårsperioden (förslust till utlandet uppgår till 2·6 pro mille), under det medelsiffran för åren 1851—1900 utgör 23·5 pro mille.

Sammanfattas det nu sagda, framgår beträffande hufvudstadens folkökningsförhållanden under perioden 1901—1905, att tillväxten i det hela kan likasom under närmast föregående femårsperiod sägas hafva varit ungefär normal, hvilket resultat åstadkommits däraf, att de föddes öfverskott varit tämligen stort och utvandringen till främmande länder åtminstone icke af någon större betydelse. Däremot har i synnerhet under åren 1901—1903 inflyttningen från landsorten varit ovanligt ringa, och under periodens

Tab. A.

Stockholms stads administrativa indelning vid 1905 års slut.

Territorialförsamlingar.	Rotar och bevilningsberedningsdistrikt (26).	Taxerings- och upp-börds-distrikt (10).	Valkretsar för val af		Polis-distrikt (9).	Fattigvårds-distrikt (8).	Läkare-distrikt (15).	Vaccina-tions-distrikt (4).	Skorstens-fejare-trakter (12).
			riksdags-män och magistrats-personer (5).	stadsfull-mäktige (5).					
Storkyrko	I	I	I	I	I	Ett distr.	I	I	VIII
Kungsholms	IV, XVII, XXIII	X	III, V ²⁾	I	III	Ett distr.	III, IV	I	I
Klara	II, III	II	II	II	IV	Ett distr.	II	II	I, VII
Jakobs }	VII, VIII ¹⁾	III	II	I, II, III ²⁾	VI	Ett distr. {	VII	III	III, VI, VIII
Johannes }	VIII, XXI	III	II	II	IX		VIII	III	III
Hedvig Eleonora	IX—XI, XX, XXIV	VI, VII	IV	IV	VII	Ett distr.	VIII—X	III	IV, V, VIII
Adolf Fredriks	V, VI, XVIII, XXII, XXVI	IV, V	III	III	V	Ett distr.	V, VI	II	II, XII
Katarina	XII—XIV, XXV	IX	I	V	VIII	Ett distr.	XI, XIII	IV	IX, XI
Maria	XV, XVI, XIX	VIII	V	V	II	Ett distr.	XIV, XV	IV	X, XI

¹⁾ Till 8:e roten och bevilningsberedningsdistriktet hörde af Jakobs-delen af Jakobs och Johannes församling kvarteren Sparfven, Kåkenhusen och Polacken. —

²⁾ Af Kungsholms församling hörde 4:e roten samt kvarteren Asplunden, Bergamotträdet, Fikonträdet, Plommonträdet, Skörden och Tegelslagaren af 17:e roten till tredje valkretsen samt återstoden af 17:e äfvensom 23:e roten till den 5:e. — ³⁾ Till första valkretsen hörde Skepps- och Kastellholmarna, till andra valkretsen kvarteren Sparfven, Kåkenhusen och Polacken af 8:e roten samt till tredje valkretsen återstoden af 7:e roten.

första år förekom till och med, såsom af tabell B framgår, det, hvad hufvudstaden vidkommer, mycket sällsynta förhållandet, att den totala utflyttningen öfverstigit inflyttningen (om man nämligen räknar med den mantalsskrifna befolkningen). Orsaken härtill torde i främsta rummet böra sökas i den intensiva utflyttningen till de olika arbetarförstäderna och villasamhällena i stadens omedelbara närhet, hvilken rörelse i sin ordning torde i främsta rummet förklaras genom de enormt uppdrifna hyresprisen i hufvudstaden.

Af Stockholms särskilda församlingar har under mellantiden mellan 1900 och 1905 Kungsholms församling ökat sin folkmängd från 35,065 till 39,417, Adolf Fredriks från 50,597 till 61,553, Johannes församlingsdel (Roslags- och Vanadisrotarne) från 19,990 till 24,113, Hedvig Eleonora församling från 66,697 till 67,973, Katarina från 46,209 till 49,812 och Maria från 39,494 till 41,565. Däremot har folkmängden minskats i Storkyrkoförsamlingen från 12,135 till 11,535, i Klara församling från 17,624 till 16,148 samt i Jakobs församlingsdel (Jakobsroten) från 12,712 till 12,372. Den starkaste tillväxten återfinnes alltså på Ofre Norrmalm (Adolf Fredriks församling och Johannes församlingsdel), med 21.4 % ökning, hvilket är åtskilligt mer än under närmast föregående femårsperiod (11.3 %). Därefter kommer

Kungsholmen, hvars folkmängd vuxit med 12.4 %. Under tidrymden 1895—1900 var sistnämnda stadsdel den, som hade att uppvisa den största tillväxten, eller 22.9 %. Anmärkningsvärdt ringa har under förevarande period inbyggareantalet ökat på Östermalm, eller endast 1.9 % mot 20.5 % under perioden 1895—1900. På Nedre Norrmalm (Klara församling och Jakobs församlingsdel) har folkmängden denna gång nedgått från 30,336 till 28,520 personer. Södermalms befolkning har däremot vuxit med 6.6 %, eller från 85,703 till 91,377 personer.

Utvandringen till främmande länder är en företeelse, som under de senaste årtiondena af många skäl ådragit sig en särskild uppmärksamhet i vårt land. I likhet med hvad i närmast föregående femårsberättelser iakttagits, meddelas i tabell C en detaljerad öfversikt af hithörande tal för perioden 1901—1905 under sammanställning med talen från äldre tid, så långt uppgifter härom i hvarje fall föreligga.

Under de senaste 55 åren hafva, såsom af nämnda tabell framgår, från hufvudstaden emigrerat 56,458 personer. Immigrationen däremot har uppgått till 18,501 personer, med afseende å hvilken siffra må erinras, att den omfattar blott de senaste 30 åren. För de därförut gående 25 åren är alltså immigrationen okänd, men torde i själva

Tab. B.

Befolkningens förändringar i Stockholm åren 1851—1905.

Åren.	Mantals-skrifven folk-mängd vid pe-riodens slut.	Medel-folk-mängd ²⁾ .	Under perioden utgjorde hela absoluta antalet för								Årligen på 1,000 af medelfolk-mängden.								
			Lef-vande födde.	Af-lidne.	Ut-van-drade.	In-van-drade.	Inflytt-nings-över-skott från lands-orten. ³⁾	Folkökningen.			Lef-vande födde.	Af-lidne.	Ut-van-drade.	In-van-drade.	Inflytt-nings-över-skott från lands-orten. ³⁾	Folkökning.			
								Nativi-tets-över-skott.	Inflytt-nings-över-skott.	Summa.						Nati-vitets-över-skott.	Inflytt-nings-över-skott.	Summa.	
1851—1855 ¹⁾	97,952	95,189	16,276	21,337	508	?	10,451	— 5,061	9,943	4,882	34.2	44.8	1.1	?	22.0	— 10.6	20.9	10.3	
1856—1860	109,878	103,050	18,937	19,850	166	?	13,005	— 913	12,839	11,926	36.7	38.5	0.3	?	25.2	— 1.8	24.9	23.1	
1861—1865	126,180	122,395	22,175	21,022	1,461	?	16,610	+ 1,153	15,149	16,302	36.2	34.3	2.4	?	27.1	+ 1.9	24.7	26.6	
1866—1870	133,597	135,836	22,440	20,616	3,718	?	9,311	+ 1,824	5,593	7,417	33.1	30.4	5.5	?	13.7	+ 2.7	8.2	10.9	
1871—1875	144,974	144,848	23,457	25,418	2,596	*) 215	15,719	— 1,961	13,338	11,377	32.4	35.1	3.6	0.3	21.7	— 2.7	18.4	15.7	
1876—1880	167,868	165,287	25,774	21,544	3,698	1,725	20,637	+ 4,230	18,664	22,894	31.2	26.1	4.5	2.1	23.8	+ 5.1	21.4	26.5	
1881—1885	211,139	190,780	31,364	23,195	6,976	2,484	39,594	+ 8,169	35,102	43,271	32.9	24.3	7.3	2.6	41.5	+ 8.6	36.8	45.4	
1886—1890	245,331	232,117	37,127	24,593	11,385	2,501	30,542	+ 12,534	21,658	34,192	32.0	21.2	9.8	2.2	26.3	+ 10.8	18.7	29.5	
1891—1895	267,100	256,754	35,552	25,699	11,812	3,143	20,585	+ 9,853	11,916	21,769	27.7	20.0	9.2	2.4	16.1	+ 7.7	9.3	17.0	
1896—1900	300,523	290,569	36,432	26,464	5,385	3,942	24,898	+ 9,968	23,455	33,423	25.1	18.2	3.7	2.7	17.1	+ 6.9	16.1	23.0	
1901—1905	324,488	310,148	36,778	25,043	8,753	4,706	16,277	+ 11,735	12,230	23,965	23.7	16.1	5.6	3.0	10.5	+ 7.6	7.9	15.5	
1896	274,609	275,749	7,032	4,831	1,108	718	5,698	+ 2,201	5,308	7,509	25.5	17.5	4.0	2.6	20.6	+ 8.0	19.2	27.2	
1897	282,795	284,231	6,989	4,880	1,020	767	6,330	+ 2,109	6,077	8,186	24.6	17.2	3.6	2.7	22.3	+ 7.4	21.4	28.8	
1898	291,589	292,196	7,467	5,197	951	781	6,694	+ 2,270	6,524	8,794	25.6	17.8	3.3	2.7	22.9	+ 7.8	22.3	30.1	
1899	297,078	299,126	7,324	6,184	1,092	801	4,640	+ 1,140	4,349	5,489	24.5	20.7	3.7	2.7	15.6	+ 3.8	14.6	18.4	
1900	300,523	301,543	7,620	5,372	1,214	875	1,536	+ 2,248	1,197	3,445	25.3	17.8	4.0	2.9	5.1	+ 7.5	4.0	11.5	
1901	301,697	301,990	7,386	5,457	1,458	764	— 61	+ 1,929	— 755	1,174	24.5	18.1	4.8	2.5	— 0.2	+ 6.4	— 2.5	3.9	
1902	305,115	304,588	7,426	4,662	2,018	722	1,950	+ 2,764	654	3,418	24.4	15.3	6.6	2.4	6.3	+ 9.1	2.1	11.2	
1903	309,647	308,431	7,074	4,702	2,231	803	3,588	+ 2,372	2,160	4,532	22.9	15.2	7.2	2.6	11.6	+ 7.7	7.0	14.7	
1904	317,946	314,504	7,292	4,822	1,533	1,257	6,105	+ 2,470	5,829	8,299	23.2	15.3	4.9	4.0	19.4	+ 7.9	18.5	26.4	
1905	324,488	321,226	7,600	5,400	1,513	1,160	4,695	+ 2,200	4,342	6,542	23.7	16.8	4.7	3.6	14.6	+ 6.9	13.5	20.4	

¹⁾ Vid 1850 års slut utgjorde folkmängden 93,070 personer. — ²⁾ Medelfolkmängden är den af Statistiska Centralbyrån beräknade och afser alltså efter år 1860 den kyrkoskrifna folkmängden, som till och med den 31 december 1904 var den rättsliga. Från och med år 1905 är hufvudstadens rättsliga folkmängd den mantals-skrifna. — ³⁾ Talen afse öfverskottet af från landsorten inflyttade utöfver dit utflyttade. — ⁴⁾ Talet afser endast året 1875.

verket under denna tid icke hafva nått någon större omfattning. Af emigranterna gingo 39,633 till främmande

Tab. C. Utvandringen från Stockholms stad och invandringen till hufvudstaden från främmande länder.

Grupper.	1851—1905.	1876—1905.		1901—1905.	
	Utvandrare.	Utvandr.	Invandr.	Utvandr.	Invandr.
I. Hela antalet . .	56,458	48,009	18,501	8,753	4,706
Däraf:					
Till (från) utomeuropeiska länder ¹⁾	39,633	35,520	5,494	6,633	1,159
Till (från) europeiska länder ¹⁾	16,825	12,489	13,007	2,120	3,547
II. Køn.					
Män	29,519	24,889	10,161	4,153	2,471
Kvinnor	26,939	23,620	8,340	4,600	2,235
III. Civilstånd.					
a) Hela utvandringen.					
Gifta män	4,747	4,204	2,025	677	486
Gifta kvinnor	4,650	4,107	2,147	717	617
Barn	6,858	5,937	2,578	866	688
Ogifta män och änklingar	21,362	17,247	6,846	3,046	1,641
Ogifta kvinnor och änkor	18,841	16,514	4,905	3,447	1,274
b) Utomeuropeiska länder (till — från). ¹⁾					
Gifta män	3,472	3,154	721	474	128
Gifta kvinnor	3,132	2,814	609	414	144
Barn	4,863	4,320	654	544	144
Ogifta män och änklingar	14,177	12,447	2,020	2,422	388
Ogifta kvinnor och änkor	13,989	12,785	1,490	2,779	355
c) Europeiska länder (till — från). ¹⁾					
Gifta män	1,275	1,050	1,304	203	358
Gifta kvinnor	1,518	1,293	1,538	303	473
Barn	1,995	1,617	1,924	322	544
Ogifta män och änklingar	7,185	4,800	4,826	624	1,253
Ogifta kvinnor och änkor	4,852	3,729	3,415	668	919
IV. Yrke.					
Industri	18,263	14,563	6,980	2,517	1,660
Handel	3,183	2,866	1,837	758	571
Sjöfart	689	565	206	71	29
Jordbruk	470	383	161	92	47
Arbetare (obest.)	6,228	5,767	1,555	1,177	548
Tjänstehjon	10,077	8,299	1,693	1,345	350
Öfriga eller okänt . . .	17,548	15,566	6,069	2,793	1,501
V. Land (till — från).					
Nordamerikas Förenta Stat.	38,607	34,494	5,165	6,507	1,081
Finland och Ryssland . .	6,031	4,089	4,936	580	1,628
Danmark	2,478	1,746	1,481	307	288
Tyskland	3,428	2,817	3,465	584	679
Storbritannien och Irland	1,235	1,053	534	229	140
Norge	1,424	1,226	1,425	224	553
Öfriga eller okänt . . .	3,255	2,584	1,495	322	337

¹⁾ För åren 1851—1890 afses med »utomeuropeiska länder» endast Amerika (Förenta Staterna) och med »europeiska länder» samtliga öfriga. Skillnaden är dock i det hela oväsentlig.

världsdelar. Allra största delen af dem hade Amerikas Förenta Stater till mål. Till europeiska länder hafva utvandrat 16,825 personer, hvilkas förlust nära nog ersättes genom motsvarande inflyttning. Af dem, som utvandra till Amerika, vänder vid pass en sjundedel tillbaka.

En anmärkningsvärd episod beträffande invandringen åren 1901—1905 är den hastigt uppståndna och redan år 1900 framträdande stegringen i immigrationen från Finland och Ryssland. Under närmast föregående femårsperiod invandrade nämligen från dessa länder 628 personer, medan motsvarande siffra för åren 1901—1905 utgör 1,628. Man misstager sig nog ej, om man häruti ser en yttring af de tryckta politiska konjunkturer, hvilka under de senare åren varit rådande i tsardömet.

Under perioden 1901—1905 har emigranternas antal uppgått till 8,753, hvilket utgör en ökning på 3,368 personer af föregående femårsperiods tal, som var 5,385. Immigranternas antal har likaledes ökat från 3,942 till 4,706. Nettoförlusten eller utvandringens öfverskott öfver invandringen, som under förra femårsperioden uppgick till endast 1,443 personer, har alltså denna gång varit vid pass tre gånger större, eller 4,047 personer. Nettoförlusten under sistnämnda period uppgick emellertid icke till ens hälften mot under hvardera af femårsperioderna 1886—1890 samt 1891—1895, och torde därför siffrorna för emigrationen från hufvudstaden åren 1901—1905 kunna betraktas såsom jämförelsevis gynnsamma.

Liksom perioderna 1891—1895 och 1896—1900, har äfven nu förflutna femårstidrymd utmärkts af det förut okända förhållandet, att emigrationen varit större bland kvinnorna än bland männen. Nettoförlusten har under dessa senaste fem år utgjorts af endast 1,682 män, mot ej mindre än 2,365 kvinnor. Detta förhållande vittnar om att våra svenska tjänstflickor allt fortfarande finna fördelaktig anställning inom de amerikanska hemmen, där deras goda egenskaper sedan länge äro högt uppskattade.

Angående den återverkan på Sveriges egna förhållanden, som allt bestämdare gifver sig till känna såsom resultat af den lifliga förbindelse, hvilken genom utvandringen kommit till stånd mellan Sverige och den stora amerikanska republiken, torde Öfverståthållareämbetet få hänvisa till hvad i ämnet yttrats uti 1891—1895 års och föregående perioders femårsberättelser.

Befolkningens välstånd. I föregående femårsberättelse framhölls det kraftiga uppsvinget i hufvudstadens näringslif, med däraf följande ökad välstånd hos befolkningen. På de goda tiderna följde emellertid, under de första åren af nu afhandlade femårsperiod, en viss depression. Till en del berodde förhållandet därpå, att skördarne utföllo mindre tillfredsställande, särskildt i de hufvudstaden närbelägna länen. Vidare har näringslifvet haft att lida af långvariga och omfattande arbetskonflikter. Slutligen hade, såsom det sedan visade sig när bakslaget kom, under de goda konjunkturerna produktionen ökat vida utöfver de normala behofven. Emellertid har under de senaste åren spekulationen hållit sig mera tillbaka, hvarigenom konsumtionen fått tid att växa fatt de ökade produktionsmöjligh-

heterna, och vid periodens slut tedde sig den ekonomiska ställningen afgjort bättre än under dess tidigare år. Detta nya uppsving är så mycket mer anmärkningsvärdt, som det har haft att kämpa med de svårigheter, hvilka framkallades af den stora arbetsinställelsen inom den mekaniska verkstadsindustrien.

Att i hvarje händelse Stockholms materiella resurser befinna sig i tillväxt, synes framgå af förefintliga uppgifter rörande fastighetsvärdet och den uppskattade inkomsten. *Taxeringsvärdet af till bevilning uppförda fastigheter* har vid nedannämnda tider uppgått till följande belopp:

År.	Samtliga städer. Kronor.	Stockholm. Kronor.	Stockholm i %.
1880	775,067,985	261,883,620	33·8
1885	983,413,664	402,674,450	40·9
1890	1,107,110,915	469,218,640	42·4
1895	1,223,194,340	501,029,900	41·0
1900	1,639,620,830	664,216,450	40·5
1905	2,231,164,210	922,408,910	41·3

Till jämförelse må erinras om, att Stockholms folkmängd år 1880 uppgick till 24·4 % af samtliga svenska städers och år 1905 till 26·7 %. Dess fastighetsvärde har däremot, såsom rimligt är, städse hållit sig vid högre procenttal, om än med åtskilliga växlingar; den relativa tillbakagången under 1890-talet orsakades af den stagnation i byggnadsverksamheten, som då åtminstone tidtals rådde i hufvudstaden.

Den *uppskattade inkomsten* af kapital och arbete har utgjort i femårssummor:

Åren.	I hela riket. Kronor.	I Stockholm. Kronor.	Stockholm i %.
1881—1885	1,634,880,247	356,166,831	21·8
1886—1890	1,841,342,520	426,027,814	23·1
1891—1895	2,187,358,897	514,149,157	23·5
1896—1900	3,010,624,554	709,571,466	23·6
1901—1905	4,198,830,527	977,819,635	23·3

Hufvudstadens andel af landets hela taxerade inkomst af kapital och arbete har under en lång tid hållit sig vid något mer än en femtedel. Under den sista periodens olika år hafva beloppen för Stockholm, fördelade efter bevilningsstadgans rubriker, utgjort:

År.	Af kapital. Kronor.	Af tjänst eller pension. Kronor.	Af rörelse, yrke eller eljest. Kronor.	Summa. Kronor.
1901	12,299,352	47,735,972	112,073,957	172,109,281
1902	11,582,963	49,655,448	111,131,490	172,369,901
1903	16,159,689	61,386,683	116,909,094	194,455,466
1904	16,934,426	72,788,213	122,680,135	212,402,774
1905	18,489,041	76,653,506	131,339,666	226,482,213

I ögonen fallande är den stagnation, ja tillbakagång, som utmärker år 1902 — ett i flera hänseenden »dåligt» år — hvarefter under år 1903 följer en stark stigning. Man tager väl icke fel, om man tillskrifver stegringen till en del den samtidigt med inkomstskatten införda själfdeklarationen. Af 1903 års siffror kan således ingen direkt slut-

sats dragas angående välståndet i hufvudstaden, men det synes af den ofvanstående öfversikten, att inkomstbeloppen äfven de följande åren varit i stigande.

Här nedan meddelas jämväl uppgift å den för *inkomstskatt taxerade inkomst*, det fingerade belopp, efter hvilket denna skatt beräknas, samt till jämförelse, den för *bevilning beskattningsbara inkomsten*, d. v. s. den uppskattade inkomster (om hvilken se ofvan) efter verkställt afdrag enligt bevilningsförordningen:

År.	Beskattningsbar inkomst enligt bev.förordn. Kronor.	För inkomstskatt. Taxerad inkomst. Kronor.	Beräknadt beskattningsbart belopp. Kronor.
1901	133,382,631	—	—
1902	133,957,801	—	—
1903	156,106,750	192,534,900	332,092,000
1904	172,827,974	215,292,500	387,721,500
1905	185,380,663	235,713,300	419,659,900

Beräknas slutligen den fastställda *bevilningen*, såväl af fastighet som af inkomst, i *medeltal för hvarje invånare*, befinnes densamma hafva utgjort:

Åren.	Fastighetsbevilning. Kronor.	Inkomstbevilning. Kronor.	Summa. Kronor.	Årligen pr inv. Kronor.
1881—1885	837,758·95	2,923,772·81	3,761,531·76	3·94
1886—1890	1,117,465·84	3,231,093·14	4,348,558·98	3·75
1891—1895	1,229,579·15	3,781,917·07	5,011,496·22	3·90
1896—1900	1,501,994·26	5,502,684·66	7,004,678·92	4·84
1901—1905	2,022,697·60	7,816,558·19	9,839,255·79	6·34

Under hvarterdera af åren 1901—1905 uppgick bevilningsbeloppet pr inv. till resp. 5·56, 5·56, 6·43, 6·90 och 7·21 kronor.

Ett godt bidrag till kännedomen om välståndet brukar kunna hämtas från omsättningen i de penninginrättningar, som uppsamla den stora allmänhetens besparingar, d. v. s. i främsta rummet *sparbankerna*. Af sparbanker äger hufvudstaden, fränsedt Postsparbanken, egentligen endast en, Stockholms stads sparbank, men den äfvenledes här förlagda Stockholms läns sparbank torde dock till större, kanske till allra största delen grunda sig på insättningar från staden. Vidare mottagas penningar på sparkasseräkning vid åtskilliga enskilda banker och aktiebanker (med i allt ett par och trettio kontor) härstädes. Hvad till en början de båda sparbankerna beträffar, har omsättningen i dem båda, tagna gemensamt, under denna och under nästföregående femårsperiod ställt sig sålunda:

Åren.	Insättningar. Kronor.	Uttagningar. Kronor.	Öfverskott af insätn. (+) ell. uttag. (—). Kronor.	Delägarnes ränta. Kronor.
1896—1900	38,883,584	41,255,192	— 2,371,608	8,081,785
1901—1905	37,508,941	38,043,653	— 534,712	9,825,135
1901	6,986,263	7,553,474	— 567,211	1,977,451
1902	7,254,638	7,075,560	+ 179,078	1,941,247
1903	7,393,078	7,463,389	— 70,311	1,910,825
1904	7,665,635	7,346,603	+ 319,032	1,966,469
1905	8,209,327	8,604,627	— 395,300	2,029,143

Antalet utelöpande motböcker i de båda sparbankerna har minskats från 114,841 vid 1900 års slut till 111,027 år 1905.

Beträffande Postsparbanken kunna exakta siffror för Stockholm icke erhållas rörande ränta eller insättarnes behållning; dessutom är bokföringssättet sedan år 1903 ändradt, så att t. ex. de värnpliktiges räkningar föras på de särskilda länen, i st. f., såsom förut, på hufvudkontoret i Stockholm. Fastän någon direkt jämförelse med förflutna perioder icke låter sig göra, torde man dock kunna våga det antagandet, att den del af insättarebehållningen i Postsparbanken, som i verkligheten bör räknas hufvudstaden till godo, icke synnerligen förändrats.

Oberäknadt Postsparbanken, uppgifves insättarnas behållning å sparbanks- och sparkasseräkning till följande belopp:

	År 1900. Kronor.	År 1905. Kronor.
Stockholms stads sparbank	31,172,364	38,332,693
Stockholms läns sparbank	13,203,165	15,170,637
Privatbankers kontor i Stockholm .	26,743,990	45,868,981
Summa	71,119,519	99,422,311

Allmänhetens besparingar synas sålunda hafva vuxit icke så obetydligt under de fem åren, om också tillväxten varit relativt mindre än under närmast föregående femårsperiod. Att den största ökningen kommer på privatbankernas sparkasseafdelningar, är lätt förklarligt, då dessa banker i fråga om uppsägningstid och ränta ofta kunnat erbjuda fördelaktigare villkor än de egentliga sparbankerna.

Bland negativa bevis på välmågans stigande eller fallande må först anföras *pantlånerörelsen*. Sedan Stockholms stads pantlåneinrättning upphörde år 1891, äger hufvudstaden endast två offentliga pantlåneanstalter, nämligen Stockholms pantaktiebank och Arbetareringens banks pantlånerörelse. Utlåningen vid dessa båda anstalter sammanlagdt visar följande omfattning:

Åren	Utgifna lån. Antal	Lånebelopp. Kronor.	Årligen pr inv. Kronor.
1891—1895	2,685,527	32,022,544	24.94
1896—1900	2,538,779	28,402,277	19.55
1901—1905	2,493,952	26,100,355	16.83
År.			
1901	514,347	5,442,750	18.02
1902	505,006	5,262,093	17.28
1903	495,784	5,028,031	16.30
1904	480,808	5,037,759	16.02
1905	498,007	5,329,722	16.58

Den jämna minskningen i utlåningens omfattning är ganska beaktansvärd. Stegringen under år 1905 torde stå i samband med de arbetskonflikter, som timade under nämnda år. Af de särskilda anstalterna har under åren Pantaktiebanken utlämnat 1,980,797 lån om 20,079,120 kronor och Arbetareringens bank 513,155 lån om 6,021,235 kronor. Om rörelsen vid privatassistenten saknas uppgifter för perioden.

Vid de af Öfverståthållareämbetet handhafda *utsökningsmål* har sammanlagda ådömda skuldbeloppet utgjort i och för sig samt jämfördt med folkmängden:

Åren.	Ådömdt belopp. Kronor.	Årligen pr inv. Kronor.
1871—1875	3,054,707	4.22
1876—1880	4,480,286	5.42
1881—1885	4,520,483	4.74
1886—1890	8,706,084	7.50
1891—1895	5,311,812	4.14
1896—1900	3,357,875	2.31
1901—1905	5,256,670	3.39

Det relativa beloppet för de sista fem åren är väl högre än under närmast föregående femårsperiod, men får dock anses vara tämligen lågt. Jämförelsevis högst var det under år 1901 eller 1,337,330 kronor, motsvarande 4.43 kr. pr invånare.

Beloppet af beviljade *lagfarter* äfvensom den andel därpå, som tillkommit efter utmätning eller konkurs, har utgjort:

Åren.	Lagfarter. Kronor.	Därpå efter utmätning eller konkurs Kronor.	I %.
1881—1885	219,636,643	2,151,851	1.0
1886—1890	236,788,030	27,116,527	11.4
1891—1895	155,575,839	23,908,681	15.4
1896—1900	326,836,606	8,806,500	2.7
1901—1905	499,059,051	10,884,685	2.2

Äfven i detta hänseende framstår den sistförflutna femårsperioden såsom ganska fördelaktig.

Till de negativa bevisen på välmågans stigande och fallande hör äfven beloppet af *resterande utskylder*. Här inverka dock äfven andra omständigheter, såsom i främsta rummet de skattdragandes större eller mindre villighet att fullgöra sina samhällsplikter samt vidtagna åtgärder för restantiernas indrivande. Dessutom har den år 1894 vidtagna fördelningen af kommunalutskylderna å flera uppboordsstämmor försvarat en direkt jämförelse med äldre tider. Emellertid kan anföras, att antalet utfärdade debetsedlar och antalet efter behörig uppboordsstämma resterande sådana utgjorde som följer:

Åren.	Utfärdade debetsedlar.	Därpå reste- rande.	Resterande i %.
1881—1885	346,506	215,782	62.3
1886—1890	418,660	269,037	64.3
1891—1895	451,590	281,156	62.3
1896—1900	506,467	302,936	59.8
1901—1905	573,067	314,066	54.8

I afseende å restantierna ställer sig den senast gångna femårsperioden sålunda mycket gynnsamt. Då det af naturliga skäl i främsta rummet äro de lägst beskattade, som försumma att betala sina utskylder, så följer därpå, att procenten af resterande utskyldsbelopp ingalunda är så hög, som man af nyssnämnda tal skulle kunna förmoda. Under åren 1901—1905 påfördes utskylder till belopp af 20,376,834 kronor att betalas å första stämman och härpå funnos efter stämman resterande 1,911,587 kronor eller något mer än 9 % (mot 15 % åren 1896—1900 och 21 % åren 1891—1895).

Såsom en god mätare af det ekonomiska tillståndet har

slutligen af gammalt betraktats antalet *ingångna äkten-*
skap, och har detta i hufvudstaden utgjort:

Åren.	Medel- folkmängd.	Ingångna äktenskap.	Årligen på 1,000 inv.
1851—1855	95,189	4,030	8.47
1856—1860	103,050	5,118	9.93
1861—1865	122,395	5,168	8.44
1866—1870	135,836	4,831	7.11
1871—1875	144,848	6,524	9.01
1876—1880	165,287	7,545	9.13
1881—1885	190,780	8,931	9.36
1886—1890	232,117	9,805	8.45
1891—1895	256,754	9,558	7.45
1896—1900	290,569	11,768	8.10
1901—1905	310,148	12,563	8.10

Äktenskapsfrekvensen under den tilländalupna femårs-
perioden har således åtminstone hållit sig i jämbredd med
proportionen under den allra närmast föregående tiden.

Befolkningens sedliga tillstånd. Angående det sed-
liga tillståndet i Stockholm möter man ej sällan, i synnerhet
i den utländska litteraturen men äfven i inhemska publi-
kationer, synnerligen mörka skildringar. Onekligen äro åt-
skilliga företeelser inom hufvudstadslifvet, hvilka genom
dagspressen komma till allmänhetens kännedom, af nedslå-
ende art, men man får ej heller förbise de förändringar till
det bättre, som ägt rum på flera områden. Af de statistiska
data, som stå till buds för belysande af detta ämne, må först
anföras de, som beröra *äktenskapsskillnader*. Antalet genom
skiljobref upplösta äktenskap har utgjort, i jämförelse med
antalet ingångna:

Åren.	Ingångna äktenskap.	Skils- mässor.	Skilsmässor mot 1,000 ingångna äktenskap. Stockholm. Hela riket.
1871—1875	6,524	197	30.2 5.8
1876—1880	7,545	272	36.1 7.1
1881—1885	8,931	295	33.0 7.4
1886—1890	9,805	363	37.0 8.6
1891—1895	9,558	524	54.8 10.6
1896—1900	11,768	636	54.0 12.4
1901—1905	12,563	689	54.8 12.6

I vanliga fall är alltså det relativa antalet skilsmässor
i hufvudstaden fyra till fem gånger så högt som inom lan-
det i dess helhet. På 100,000 af medelfolkmängden utgjorde
skilsmässornas antal i hufvudstaden under perioden 1896
—1900 i medeltal årligen 43.8, under åren 1901—1905 åter
44.4.

Antalet *oäkta födda* barn är, i förhållande till hela
folkmängden, tre till fyra gånger så högt i hufvudstaden
som i hela riket och ungefär dubbelt så stort som i städerna
öfver hufvud. Huru frekvensen af oäkta födelser växlat
i Stockholm, synes af nedanstående öfversikt öfver oäkta
levfande födda barn:

Åren.	Levfande oäkta födda.	Årligen på 1,000 inv. af medelfolkmängden.
1851—1855	7,387	15.52
1856—1860	7,899	15.33
1861—1865	8,919	14.57
1866—1870	8,931	13.15

Åren.	Levfande oäkta födda.	Årligen på 1,000 inv. af medelfolkmängden.
1871—1875	8,747	12.08
1876—1880	8,750	10.59
1881—1885	9,439	9.90
1886—1890	10,406	8.97
1891—1895	10,150	7.91
1896—1900	11,141	7.67
1901—1905	11,994	7.73

I förhållande till hela folkmängden har sålunda frekven-
sen af oäkta födelser gått nästan ständigt tillbaka, men
på senaste tiden stått tämligen stilla. Tager man hänsyn till
hufvudstadsbefolkningens abnorma sammansättning efter ci-
vilstånd, ålder och kön, visar det sig, att skillnaden mellan
Stockholm och det öfriga riket, i afseende på de oäkta födel-
sernas talrikhet, alldeles icke är så öfverväldigande.

Dessutom bör ihågkommas, att en hel del föderskor med
oäkta barn, hvilka i statistiken föras på Stockholm (t. ex.
åtskilliga okända mödrar) egentligen tillhöra landsorten.

Osedligheten bland kvinnorna, försåvidt den yttrar sig
i yrkesmässig skörlefnad, visas af följande siffror för anta-
let första gången bland de *besiktningsskyldiga inskrifna*
samt från besiktningsskyldighet befriade:

Åren.	Kvinnl. medel- folkmängd.	Inskrifna.	Befriade.	Årl. inskrifna bland 10,000.
1876—1880	90,765	611	177	13
1881—1885	104,429	508	294	10
1886—1890	125,606	487	464	8
1891—1895	140,590	554	392	8
1896—1900	158,231	540	472	7
1901—1905	169,589	493	510	6

Antalet vid slutet af nedanstående år underkastade be-
siktning har utgjort:

År 1870	303	År 1900	465
” 1875	264	” 1901	458
” 1880	417	” 1902	505
” 1885	484	” 1903	422
” 1890	401	” 1904	402
” 1895	488	” 1905	338

Antalet för *gröfre brott* (urbota och vanfrejdande) sak-
fällda personer har under de senaste trettiofem åren varit
följande:

Åren.	Medel- folkmängd.	Sakfällda.	Årligen pr 10,000 inv. Stockholm. Hela riket.
1871—1875	144,848	1,492	20.6 4.75
1876—1880	165,287	1,495	18.1 3.84
1881—1885	190,780	1,840	19.3 4.02
1886—1890	232,117	1,626	14.0 3.65
1891—1895	256,754	2,020	15.8 4.15
1896—1900	290,569	2,541	17.5 4.49
1901—1905	310,148	3,181	20.5 4.97

Den utpräglade förbättringen i slutet af 1880-talet har
tydligt efterföljts af en viss försämring, måhända stående
i samband med det kända sakförhållandet, att några slag
af förbrytelser, t. ex. våld mot person, plåga förekomma tal-
rikare under goda ekonomiska tider.

Det absoluta och relativa antalet *själfmord* har inom hufvudstaden varit följande, jämfördt med frekvensen uti riket i dess helhet:

Åren.	Själfmord.	Årligen pr 100,000 inv. Stockholm.	Hela riket.
1871—1875	197	27.2	8.13
1876—1880	246	29.8	9.21
1881—1885	268	28.1	9.68
1886—1890	404	34.8	11.77
1891—1895	492	38.3	12.69
1896—1900	474	32.6	12.91
1901—1905	489	31.3	13.34

Af hela antalet själfmördare åren 1901—1905 voro 423 män och 66 kvinnor.

Till förklaring af skillnaden mellan ofvan anförda siffror och vissa i äldre befolkningsstatistiska publikationer förekommande uppgifter må framhållas, att kvinnor under femtio år, hvilka dött på grund af fosforförgiftning, äro här icke räknade som själfmördare.

Antalet fylleriförseelser utgjorde:

År 1901	11,952.
• 1902	12,018
• 1903	13,084
• 1904	13,620
• 1905	14,416

Nykterhetsverksamheten. De nykterhetssällskap, som dels under ordens- dels under vanliga föreningsformer under förra femårsperioden arbetade, fortsätta alltjämt sin verksamhet och hafva lyckats ganska väsentligt höja sina medlemsiffror.

Svenska nykterhetssällskapet, som räknar sin tillvaro från kampåren mot brännvinet under husbehofsbränningens dagar, har, sedan sällskapet af konsul Oskar Ekman erhållit betydande donationer, utvidgat sin verksamhet och i samband därmed ändrat sitt namn till *Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppföstran*. Det åtnjuter fortfarande i statsanslag 4,000 kr. årligen samt utger minst fem skrifter, berörande dels nykterhetsfrågan, dels andra folkets uppföstran och upplysning afseende ämnena. Dessutom har sällskapet under periodens senaste år igångsatt föreläsungsverksamhet, understött folkbiblioteksverksamheten genom en omfattande bokinköpsförmedling samt utsändt »vandrande skolkök», hvilka i skilda delar af landet gifvit skolkökskurser, senaste året 32 med 507 elever.

Utom den af 17 personer bestående styrelsen räknar sällskapet i Stockholm ett 20-tal samt inom landet i öfrigt och utomlands omkring 200 ledamöter.

Af de på absolutistisk grund och under ordensformer arbetande nykterhetssällskapen är *Goodtemplarorden* den mest betydande såväl i medlemsantal som i planmässigt arbete för folkets upplysning och föstran till nykterhet. Goodtemplarorden, stiftad i Amerika 1851 och införd i Sverige 1879, räknade vid 1905 års slut inom de äldres afdelning 131,143 medlemmar i 2,088 loger och i de yngres 49,098 medlemmar i 677 ungdomsloger eller tillsammans ej mindre än 180,241 medlemmar, utvisande en ökning under femårsperioden af 33,981 äldre och 32,899 yngre, eller en sammanlagd ökning

af 66,880 medlemmar. Inom Stockholms distrikt har medlemsantalet ökat med 935 äldre och 686 yngre till resp. 3,467 och 1,194 eller tillsammans 4,661 medlemmar.

Ordens skriftspridningsföretag, Aktiebolaget Svenska Nykterhetsförlaget, fortsätter sin verksamhet med utgifvande af ordens båda tidningar Reformatorn och Dagdropen samt en allt mer växande förlagverksamhet, omfattande hufvudsakligen nykterhetslitteratur. Genom studiecirklar och studiekurser utöfvar orden ock ett betydande folkupplysningsarbete liksom äfven genom föreläsnings- och folkbiblioteksverksamhet, hvilken senare för 1906 erhållit ett statsbidrag af 1,500 kronor.

Orden har på en mängd platser i landet egna ordenshus till ett sammanlagt värde af öfver 4 millioner kr. Inom Stockholm äger en grupp af 8 loger en fastighet med lokaler för ordens behof.

Inom orden finnes en själfhjälpsförening med uppgift att vid medlems död till efterlevande utbetala visst belopp. Den ägde vid 1905 års slut omkring 9,000 medlemmar med omkring 800,000 kronor afsatta i fonder.

Templarorden, stiftad i Amerika 1883 och införd i Sverige 1884, arbetar i hufvudsak efter samma principer som goodtemplarorden, men under något enklare former. Dess medlemsantal har under femårsperioden ökat från 39,724 till 52,378 eller med 12,654, hvartill kommer en ungdomsafdelning med 7,968 medlemmar, hvadan ordens hela medlemstal vid 1905 års slut var 60,346.

I Stockholms distrikt (som äfven omfattar hela Södertörn, Värmdön m. m. och en del af Upplands fastland) har medlemsantalet vuxit från 3,913 till 4,550, däraf 3,684 äldre och 866 yngre.

Templarorden har ock en själfhjälpsförening med omkring 8,000 medlemmar samt i fonder öfver 400,000 kronor.

Ordens organ är Templaren, hvarjämte ungdomstidningen Dagdropen äges gemensamt med goodtemplarorden.

Nationalgoodtemplarorden, stiftad 1888 genom utbrytning ur goodtemplarorden, har ökat i medlemsantal från 22,262 till 31,397 eller med 9,135; de yngres afdelning tillhöra 6,604 och de äldres 24,793. Inom Stockholms distrikt funnos vid periodens slut 1,626 äldre och 669 yngre medlemmar eller tillsammans 2,295. Äfven inom Nationalgoodtemplarorden finnes en själfhjälpsförening, »Framåt», med omkring 3,000 medlemmar och 80,000 kr. i fonder. Ordens organ är Nationalkuriren, som utgifves från Göteborg.

Nykterhetsorden Verdandi, stiftad år 1896, äfven genom utbrytning ur goodtemplarorden, arbetar efter samma grunder som ofvannämnda ordnar, men har vidgat programmet så att dess verksamhet får en afgjord socialpolitisk karaktär. Ordens medlemsantal var vid periodens slut 13,099, däraf 1,293 yngre, samt inom Stockholms distrikt omkring 1,500. Ordens organ är Verdandisten.

Bland absolutistiska nykterhetsföreningar, som arbeta under vanliga föreningsformer, är *Sveriges blåbandsförening* den största. Dess medlemsantal har under perioden ökat från omkring 75,000 till 80,277, hvartill kommer en ungdomsafdelning om 5,000 medlemmar. Inom Stockholm finnas omkring 1,500 medlemmar. Föreningens organ är Blå bandet, som utgifves från Örebro.

Hvita bandet är uteslutande en kvinnoförening, utgörande en afdelning af Världens kristna nyktterhetsförening med både nyktterhets- och sedlighetssträfvandet på sitt program. Hvita bandet infördes i Sverige 1900 och räknade vid periodens slut omkring 2,600 medlemmar, däraf 700 i Stockholm. Föreningens organ heter Hvita bandet och utges från Stockholm.

Nyktterhetsarmén är en 1896 bildad nyktterhetsförening, som arbetar under militära former. Dess medlemsantal är omkring 3,000, däraf 500 i Stockholm.

S. S. U. H. (Sveriges studerande ungdoms helnyktterhetsförbund), stiftadt 1896, arbetar uteslutande bland den studerande ungdomen, men de senaste åren ha anslutna föreningar äfven bildats bland präster och lärare. Förbundet räknade vid periodens slut 8,180 medlemmar, däraf omkring 500 i Stockholm. Föreningens organ är *Polstjärnan*, som utges från Uppsala.

Af öfriga inom hufvudstaden arbetande mindre sällskap, som afse nyktterhetens befrämjande, må här nämnas: Stockholms lärares nyktterhetssällskap (74 medl.), Stockholms prästerliga nyktterhetssällskap (15 medl.), Spårvägspersonalens nyktterhetsförening (58 medl.), Stockholms studenters nyktterhetsförbund (86 medl.), Svenska läkarnes nyktterhetsförening, Svenska postpersonalens helnyktterhetsförbund, Svenska officerarnes nyktterhetsförbund och Nyktterhetsförbundet *Stjärnan*.

Här må ock nämnas, att inom Stockholms poliskår bildats en lokalafdelning af goodtemplarorden, logen »Hermandad», som räknar ett medlemsantal af omkring 70.

Samtliga inom hufvudstaden arbetande nyktterhetsföreningar äro sammanslutna i *Nyktterhetsfolkets i Stockholm Centralförsamling*, sammansatt af ombud från de olika föreningarna och med särskild uppgift att sammanhålla och samla dem till enigt uppträdande i kampen för rusdrycksbrukets inskränkning och slutliga afskaffande.

Inom hufvudstaden finnas i samtliga på absolutistisk grund arbetande föreningar omkring 25,000 medlemmar. En gång i veckan samlas medlemmar till möten i sina resp. lokalafdelningar. Sedan 1905 erhålla dessa föreningar i hyresbidrag från Stockholms stad $\frac{1}{3}$ af sina hyresafgifter, dock ej tillsammans öfver 10,000 kronor. Många af föreningsmötena äro äfven tillgängliga för allmänheten, men ofta anordnas särskilda upplysnings- och agitationsmöten.

Under perioden ha i Stockholm hållits två stora internationella nyktterhetsmöten, båda 1902, nämligen goodtemplarordens världsstorlogemöte och femte nordiska nyktterhetsmötet. Det förra, till hvars omkostnader staden lämnat anslag och i hvilket ombud från alla världsdelar deltog, inleddes med en offentlig fest å Kungl. operan, som bevistades af medlemmar af konungafamiljen, regeringen samt stadsfullmäktige m. fl. korporationer. I det senare, som hölls i omedelbar anslutning till det förra, deltog representanter för de fyra nordiska länderna, och öfvervoros en del af dess förhandlingar af medlemmar af regeringen.

De religiösa förhållandena. Hvad till en början statskyrkans andliga verksamhet beträffar, har densamma förett en större lifaktighet och kraft än hvad tillförene på

länge varit fallet. Orsakerna till denna lifaktighet äro säkerligen flera. Dissenters och frireligiösa lifliga verksamhet hafva utan tvifvel i ej ringa grad påverkat den rent kyrkliga till ädel täflan; likaså kan man spåra en inverkan af de i våra dagar skarpt utpräglade motsatta världsåskådningarnes kamp med hvarandra, af en förbättrad prästbildning o. s. v., men kanske icke minst af den kyrkliga verksamhetens från slentrian allt mera frigjorda tendenser samt dess befriande från en del mera »världsliga» uppdrag i fråga om fattigvård och skolväsende, hvilka fordom i mycket högre grad än hvad nu är fallet lade beslag på de kyrkliga myndigheterna och de prästerliga arbetskrafterna. I sistnämnda afseende må bland annat erinras därom, att folkskoleväsendet numera öfvergått från att vara en kyrkostämmornas angelägenhet till en kommunal, tillhörande stadsfullmäktiges omvårdnad.

Det närmast synliga uttrycket för statskyrkans stegrade verksamhetslust och verksamhetskraft i hufvudstaden är utan tvifvel uppförandet af nya kyrkor och delningen af de stora församlingarna. Hvad församlingsdelningarne beträffar, hänvisas till den redogörelse, som under rubriken: Stadens allmänna beskaffenhet här förut lämnats. Af nya kyrkor och kapell hafva följande blifvit under den gångna femårsperioden invigda och upplåtna för kyrkliga ändamål: Oskarskyrkan 1903, Stefanskapellet 1904 och Matteuskyrkan 1905. Därjämte hafva arbetena pågått med Sofiakyrkan och Gustaf Vasakyrkan, hvilka båda invigdes kort efter periodens slut. Denna lifliga kyrkobyggnadsverksamhet står i stark kontrast till den föregående tiden. Frånsedt nybyggnaden af Johannes kyrka (invigd 1890), Gustaf Adolfskyrkan (1894) för regementenas behof, Skeppholmskyrkan (1842), hvilken ersatte den gamla amiralitetskyrkan på Blasieholmen, samt smärre gudstjänstlokaler vid enskilda inrättningar och den fria Blasieholmskyrkan, hade nämligen inga lutherska församlingskyrkor invigts i hufvudstaden sedan 1774, då Adolf Fredriks kyrka blef färdig. Stockholms folk-mängd utgjorde då högst 75,000, eller ungefär en fjärdedel af den nuvarande. Proportionsvis är det nuvarande antalet kyrkor och kapell icke i jämnhöjd, i förhållande till folkmängden, med antalet kyrkor för 130 år sedan. Men å andra sidan får man icke förgäta, att ett mångfaldigt större antal dissenters och frireligiösa numera få sina andliga behof tillfredsställda i de talrika frikyrkorna och missionshusen; hvarjämte den religiösa uppbyggelsen under de senare årtiondena synes hafva sökt sig en mångfald af nya medel för sitt tillgodoseende i den hastigt svällande religiösa litteraturen (böcker, ströskrifter och tidningar), föredrag och fri-luftsmöten. Vid en undersökning under en godtyckligt vald vintervecka (utan någon kyrklig högtid) befanns, att i en daglig hufvudstadstidning voro annonserade för statskyrkans vidkommande ett 80-tal gudstjänster och andaktsstunder samt för dissenters och fria föreningar omkring 250 predikningar, möten, föredrag och bönestunder, således inalles omkring 330 uppbyggelsestillfällen. Till jämförelse kan nämnas, att under en vintervecka hundra år tidigare, eller 1805, annonserades för några och tjugo predikolokaler (församlingskyrkorna, änke-, gubb- och fattighus, fängelser etc.) i allt 45 gudstjänststillfällen, och år 1855 ett ungefär lika stort antal.

I sammanhang med kyrkobyggnaderna och församlingsdelningarna har en afsevärd ökning af prästerskapet ägt rum. Antalet af i Stockholm tjänstgörande prästmän (prästviga läroverkslärare oräknade) utgör ett 70-tal. Rekryteringen af det extraordinarie prästerskapet i hufvudstaden sker emellertid med de öfriga stiftsstyrelsernas goda minne, och om det också ännu icke mött större svårigheter att få behoven i hufvudstaden fyllda, är det dock fara värdt, att den rådande prästbristen kan göra sig kännbar äfven i Stockholm.

Prästerskapets verksamhet är — fränsedt enskild självård, hvars omfattning enligt sakens natur undandrag sig all närmare undersökning och som i en modern storstad icke kan blifva så omfattande — hufvudsakligen koncentrerad på gudstjänsterna, konfirmationsundervisningen och de så kallade förrättningarna. Rikliga tillfällen torde härigenom vara beredda att nå människorna af alla stånd och klasser, åldrar och lefnadsvillkor med den kristna religionens sanningar. Större omsorg på gudstjänsternas estetiska utgestaltung synes man också nedlägga. Goda kyrkokörer medverka vanligen vid församlingssångens ledning; vespergudstjänster med riklig sång och musik hafva alltmär kommit i bruk och uppskattas tydligen högt, eftersom kyrkorna då pläga vara alldeles fyllda af människor. Ganska afsevärda penningbidrag både af församlingarna och enskilda föreningar hafva möjliggjort denna allmänna höjning af gudstjänsternas värdiga och för känslan tilltalande hållning. Det vill också synas, som om prästerna i sina predikningar blifvit mera praktiska och enkla, utan tvifvel till fromma för den kyrkliga uppbyggelsens verkan och värde. De i regel föga besökta morgon- och aftonbönerna samt de flesta ottesångsgudstjänsterna hafva efter hand afskaffats och ersatts af högtidligare dopgudstjänster, barngudstjänster och liturgiska aftonböner.

Huru konfirmationsundervisningen, kanske den viktigaste af prästerskapets uppgifter i en modern storstad, bedrives, är icke för Öfverståhållareämbetet närmare bekant, och hufvudstaden saknar allt hvad offentlig kyrklig ämbetsberättelse heter. Men ämbetet tror sig dock veta, att äfven denna undervisning i stigande grad antagit en mera praktisk prägel, så att katekesutanläsningen alltmär afskaffats till förmån för en mera personlig framställning af den kristna trosåskådningen. Konfirmationsklasserna synas emellertid vara oskäligt stora, i vissa församlingar ända till 80 å 100 barn. I de allra flesta fall låta föräldrarna — äfven de, som äro socialdemokrater — sina barn deltaga i konfirmationsundervisningen. Det relativa fåtalet af icke konfirmerade torde hufvudsakligen vara barn till baptistiskt sinnade föräldrar. Å andra sidan förekomma årligen icke så få fall af dop vid konfirmationsåldern af sådana gossar och flickor, som vilja deltaga i konfirmationsundervisningen. Äfven fullvuxna låta sig döpas och konfirmeras för att på detta sätt få rätt till kyrklig vigsel.

Om de odöptes och okonfirmerades antal får anses relativt lågt, torde man däremot nödgas fastställa en alldeles i ögonen fallande minskning af nattvardsgästernas antal, ifall man nämligen fränser den första nattvardsgången i förbindelse med konfirmationen. På orsakerna till detta afta-

gande, hvilka torde vara af ganska komplicerad natur, anser Öfverståhållareämbetet sig icke böra här ingå.

Utträdena ur statskyrkan äro enligt prästerskapets upplysningar ganska fåtaliga, men säkra siffror härom saknas. Många dissenters kvarstå nominellt i statskyrkan, och åtskilliga besöka omväxlande statskyrkans och frikyrkosamfundens gudstjänster, hvarhelst de tro sig kunna hämta någon andlig vederkvickelse. I samband med den rent legala självården har statskyrkans prästerskap äfven sökt inverka på folket genom frivilliga anordningar i religiöst syfte. Åtminstone somliga präster besöka konfirmandernas föräldrar och inbjuda till föräldramöten, hålla »katekesamtal», »gårdsmöten», barngudstjänster, söndagsskolor, låta trycka traktater och ströskrifter, hålla föredrag i nykterhetsföreningar, syföreningar, K. F. U. M., K. F. U. K., Hvita bandet, Folkets hus o. s. v. samt bilda ungdoms- och konfirmandsförbund, i hvilka man diskuterar, sjunger, åstadkommer förströelse (smärre bjudningar och utflykter sommartiden), förmedlar boklån m. m. Ett visst samarbete mellan präster och skollärare har härvid äfven ägt rum. Vissa privata sällskap, såsom Stockholms stadsmission, Stockholms evangelisk-lutherska missionsförening, Sällskapet för kyrklig självård, Samfundet Pro fide et christianismo, arbeta hvar på sitt vis i anslutning till statskyrkans verksamhet och i samverkan med lekmän för religiöst-sedliga syften genom skriftspredning, symöten, predikoverksamhet och — det sistnämnda samfundet — genom anställandet af kateketer att biträda vid konfirmationsundervisningen i de stora församlingarna. Åtskilliga religionsvetenskapliga föreläsningar hafva äfven årligen förekommit, mestadels ingående i Borgarskolans föreläsningsserier.

För allt detta mera frivilliga kyrkliga arbete synes emellertid ingen bestämd plan och organisation förefinnas, hvarför också en del företag torde vara af ganska tillfällig beskaffenhet, gjorda så att säga på försök och därför skiftande form och gestalt efter resp. prästmäns olika läggning och intressen, olika i olika församlingar, utan starkare sammanhållning eller bestämd arbetsfördelning bland prästerskapet. Detta har som kår sin samlingspunkt i det månatligen (utom under sommaren) sammanträdande »Stockholms prästsällskap» (stiftadt 1819), hvilket mest sysslar med praktiskt kyrkliga frågor och synes föra en ganska lifaktig tillvaro.

Hvad befolkningens allmänna religiöst-sedliga ståndpunkt beträffar, bör naturligen i ett ämne, så vanskligt att bedöma, ett omdöme fällas med varsamhet. Fäster man sig vid den stora medelklassen, hvilken tagit det forna borgarståndets traditioner i arf, torde man kunna påstå, att dess allmänna ståndpunkt i stort är god och sund. Ett djupare religiöst intresse är väl mera sällan att påträffa. Men å andra sidan råder utan tvifvel i befolkningens djupa lager en enkel och oskrymtad vördnad för det heliga samt tro på en sedlig världsordning, och detta sinne lag finner äfven sitt uttryck i ett troget fasthållande vid de kyrkliga institutionerna och i kyrkobesök, i synnerhet på vissa högtidsdagar, såsom juldagen, nyårsaftonen och långfredagen. Häremot svarar visserligen en i ögonen fallande tomhet i kyrkorna under sommarens gudstjänster, då befolkningen

Tab. D. Egendomar i Stockholms stad, tillhörande andra religiösa samfund och föreningar än statskyrkans församlingar, år 1905.¹⁾

	Församling.	Kvarter och nummer.	Adress.	Taxeringsvärde. Kronor.
Baptistförsaml. i Stockholm mödraförening	Kungsholms.	Brädstapeln 7.	Fleminggatan 20.	210,000
Betelseminariet	Hedvig Eleonora.	Tallen 7.	Engelbrektsgatan 18.	110,000
Betesda missionsförening	Jakob och Johannes.	Vätan 7—9.	Smala gränden 5.	142,000
Betlehemskyrkan	Klara.	Putten 13.	Jakobsbergsgatan 45.	100,000
Blasieholmens kyrkostiftelse	Jakob och Johannes.	Blasieholmen 24.	Blasieholmsgatan 5.	200,000
Sällskapet Ebenezer	Maria.	Ormen mindre 10.	Bränkyrkogatan 31.	75,000
Engelsk-episkopalförsamlingen	Adolf Fredriks.	Lindbacken 4.	Vallingatan 24.	100,000
Evangeliska brödrförsamlingen	Jakob och Johannes.	Näckström 18.	Kungsträdgårdsgatan 12.	350,000
Fjärde baptistförsamlingen	Adolf Fredriks.	Adlern mindre 25.	Observatoriegatan 4.	150,000
Fransk-reformerta församlingen	Hedvig Eleonora.	Sperlingens backe 24.	Humlegårdsgatan 13, 15.	238,000
Föreningen Elisabeths sjukvårdsystrar	Jakob och Johannes.	Torkan 2, 3.	Regeringsgatan 89.	130,000
	Maria.	Dykärrer större 8.	Högbergsgatan 37 B.	118,000
Israelitiska sjukhjälp- och begravnings-sällskapet	Kungsholms.	Isbrytaren.	Aronsberg.	52,000
Josefinahemmet	Maria.	Dykärrer större 3.	Högbergsgatan 41.	78,000
Katolsk-apostoliska församlingen	Hedvig Eleonora.	Trasten 2.	Odengatan 20.	112,000
Romersk-katolska	Jakob och Johannes.	Trollhättan 5.	Norra Smedjegatan 24. ²⁾	100,000
	Katarina.	Bryggaren 1—3.	Götgatan 46. ³⁾	520,000
	Jakob och Johannes.	Italien större 14.	Birger Jarlsgatan 35.	260,000
Kristliga föreningen af unge män	, ,	Kåkenhusen 9.	Brunnsgatan 3.	80,000
Kristliga föreningens af unga kvinnor i Stockholm central-förening	Kungsholms.	Härolden 33.	Kungsgatan 48.	125,000
Lutherska missionsföreningen i Stockholm	Adolf Fredriks.	Skålen 9.	Karlbergsvägen 68.	86,000
	Jakob och Johannes.	Hälsan 3.	Tulegatan 3. ⁴⁾	200,000
	, ,	Torkan 14, 16.	Johannesgatan 12.	73,000
	Katarina.	Pelarebacken större 16.	Högbergsgatan 27 A.	223,000
Mosaiska församlingen	Jakob och Johannes.	Näckström 8.	Wahrendorfsgatan 3.	200,000
	Kungsholms.	Dykaren 13.	Fleminggatan 70.	⁵⁾
	, ,	Isbrytaren 4.	Igeldamsgatan 4.	⁵⁾
Mosaiska begravnings-sällskapet	, ,	Kronoberg 5.	Kungsholmsgatan 25.	10,000
Nya kyrkans svenska församling	Adolf Fredriks.	Vingrån 24, 25.	Kamnakaregatan 50.	90,000
	, ,	, 24, 25.	, 52.	65,000
S:t Pauls metodist-episkopalförsamling	Maria.	Rosendal mindre 6.	Adolf Fredriks torg 10.	76,000
S:t Peters	Adolf Fredriks.	Vingrån 28.	Kamnakaregatan 58.	170,000
Stockholms evangelisk-lutherska missionsförening	Kungsholms.	Bergsfallet.	Bergsgatan 33.	6,000
	Adolf Fredriks.	Vale 1.	Hagagatan.	⁶⁾ 10,000
	Katarina.	Baruängen mindre.	—	700
	Maria.	Bergsgrufvan större 18.	Pilgränden 3.	⁶⁾ 3,000
Stockholms missionsförening	Hedvig Eleonora.	Tallkotten 4.	Engelbrektsgatan 39.	225,000
Stockholms fria missionsförsamling	Klara.	Gripen 10.	Mästersamuelsgatan 55, 57, 59.	400,000
Stockholms kristliga ynglingaförening	, ,	Pilen 8.	Klara norra kyrkogata 13.	125,000
Stockholms stadsmission	Kungsholms.	Arbetaren 2, 3.	Kungsholmsgatan 54, 56.	50,000
	Adolf Fredriks.	Odin 9, 10.	Idungatan 1, 3.	⁶⁾ 42,000
Svenska diakonissällskapet	Katarina.	Rabatten 1, 2.	Erstagatan 4, 6, 8.	45,500
	, ,	Stjälken 1.	Stigbergsgatan 1.	2,500
	, ,	Justitia 3.	Fjällgatan 3.	29,000
	, ,	, 68.	Tjärhofsgatan 65.	20,000
	, ,	Ersta 2, 3, 13.	Erstagatan 3.	400,000
	, ,	, 5.	Ersta backe 9.	7,000
Trefaldighets metodist-episkopalförsamlingen	Hedvig Eleonora.	Repslagaren 13, 14.	Majorsgatan 5, 7.	155,000
Sällskapet Framgång	, ,	Lindormen 13.	Storgatan 26. ⁷⁾	80,000
Sällskapet Rätt och sanning	Katarina.	Soldaten 6, 10, 11.	Folkungagatan 14. ⁸⁾	591,000
Sällskapet för befrämjande af upplysning och sedlighet	Nikolsi.	Morpheus 1.	Vesterlånggatan 43.	122,500
	Jakob och Johannes.	Hammaren 3.	Malmiskilnadsgatan 48 D. ⁹⁾	100,000
	Kungsholms.	^{1/2} af Bergsfallet 4.	Polhemsgatan 5.	17,500
Sällskapet K. B.	, ,	Bergsfallet 9.	Bergsgatan 45. ¹⁰⁾	155,000
Summa				7,029,700

¹⁾ Rörande de egendomar, som tillhöra Frälsningsarméns förlagsaktiebolag, hänvisas till tabell 5. — ²⁾ S:t Eugenia. — ³⁾ S:t Erik. — ⁴⁾ Immanuelskyrkan. — ⁵⁾ Taxerad med annan fastighet. — ⁶⁾ Föreningen äger endast äbyggnader. — ⁷⁾ Elimkapellet. — ⁸⁾ Fastigheten Soldaten 6 med adress Folkungagatan 14 B utgöres af Salemkapellet. — ⁹⁾ Betelkapellet. — ¹⁰⁾ Betaniakyrkan.

söker sig ut åt skärgården och landsbygden för att njuta af den fria naturen, mången gång dock äfven i syfte att deltaga i religiösa möten och åhöra predikningar. Sveriges hufvudstad torde för öfrigt mer än de flesta storstäder (Englands och Skottlands måhända undantagna) gifva intrycket af yttre söndagshvila.

Till den under rubriken: »befolkningens sedliga tillstånd» lämnade statistik öfver äktenskapsskillnader under perioden torde här böra lämnas någon redogörelse för de hos prästerskapet anhängiggjorda äktenskapsskillnadsärendena. Några exakta siffror gifvas icke, men enligt uppgift från prästerligt håll lära ända till hälften af de hos prästerskapet påbegynta ärendena om äktenskapsskillnad stanna vid den förmaning makarne mottaga af pastor eller inför kyrkorådet. I många fall är ett personligt besök af pastor i makarnes hem tillräckligt att åstadkomma försoning. Huru beklagliga dessa äktenskapliga tvister än må vara, vittnar dock deras afslutning inför kyrkoråd och framförallt prästerskapet, att den kyrkliga verksamheten äfven här uträttar mera än man kanske i allmänhet föreställer sig. — Enligt meddelande från prästmän, som haft med dylika mål att göra, synas de allra flesta äktenskapsskillnadsfall sammanhånga med rusdryckerna och deras förråande inverkan på det sexuella samlifvet äfvensom deras inflytande på hemmens ekonomi och ordning.

Den irreligiösa propagandan, hvilken särskildt hos de så kallade ungsocialisterna antagit i hög grad motbjudande form, synes dess bättre ännu icke hafva haft något synnerligt inflytande på tänkesättet hos den stora massan af befolkningen.

Hvad förhållandet mellan sekterna och statskyrkan angår, tyckes detta utveckla sig till större lugn och fördragssamhet å båda hållen, med en viss ömsesidig förståelse och erkännande af hvarandras berättigande.

Af de särskilda protestantiska sekterna eller religiösa samfundet hafva några formligen utträdt ur statskyrkan och bildat egna, legaliserade församlingar, medan andra låta sina medlemmar till namnet kvarstå i svenska kyrkan. Till den förra kategorien höra metodist-episkopalkyrkan, Nya kyrkan (eller Svedenborgska samfundet) samt katolsk-apostoliska eller irvingianska kyrkan. Bland dessa äro metodisterna, hvilka i hufvudstaden äro fördelade på fem församlingar, de afgjordt talrikaste. Bland religiösa samfund, som ej bildat af staten erkända församlingar, må framför allt nämnas baptisterna, Svenska missionsförbundet eller de så kallade Waldenströmarne samt Frälsningsarmén. Angående dessa tillåter sig Öfverståthållareämbetet att hänvisa till föregående femårsberättelse. — I öfrigt må omnämnas följande församlingar i hufvudstaden: evangeliska brödräfsamlingen, en fransk-reformert, en engelsk-episkopal, en romersk-katolsk (med 2 kyrkor), en grekisk-katolsk och en mosaisk församling. Den romersk-katolska och den mosaiska äro de enda främmande församlingar, som hafva egen kyrkobokföring.

I tabell D. meddelas en öfversikt af de fastigheter inom hufvudstaden, som tillhöra andra religiösa samfund och föreningar än statskyrkans församlingar. Däri äro dock ej inräknade de egendomar, som innehafvas af vissa med

religiösa samfund i nära förbindelse stående aktiebolag, såsom Aktiebolaget S:ta Birgitta och Frälsningsarméns förlagsaktiebolag. Angående dessa senare fastigheter hänvisas i stället till tabell 5.

Välgörenhet och humanitära sträfvanden. Äfven under denna period, liksom tillföre, har i hufvudstaden utöfvats en omfattande enskild välgörenhet. Till dess föfogande stå åtskilliga donationer, å hvilka en förteckning meddelas i tabell 7, som äfven lämnar några sifferuppgifter om dessa stiftelsers verksamhet under år 1905. Överståthållareämbetet har därjämte ansett sig böra göra till föremål för särskildt omnämnande några föreningar, hvilka antingen, enär de icke lämpligen kunna inordnas under rubriken stiftelser, icke blifvit upptagna i tabell 7, eller ock på grund af sin mera ingripande verksamhet förtjäna en utförligare redogörelse.

Föreningen för Välgörenhetens Ordande (i dagligt tal kallad F. V. O.), som har till uppgift att, oberoende af religiösa och politiska meningsskiljaktigheter, inom hufvudstaden verka för ett ordnad samarbete mellan enskilda välgörande personer, enskilda välgörande stiftelser eller föreningar och den allmänna fattigvården, har under den gångna femårsperioden fortfarande arbetat på ungefär samma sätt som förut.

Rörande föreningens organisation och arbetssätt kan därför hänvisas till föregående femårsberättelser; och inskränker sig Öfverståthållareämbetet här till lämnande af några sifferuppgifter till belysande af verksamheten under förevarande femårsperiod. Medlemmarnes antal är för närvarande omkring 2,000, däraf 13 stiftande (d. v. s. sådana som erlagt afgift för en gång med 1,000 kr.) och 108 ständiga (som erlagt dylik afgift med 200 kr.) samt de öfriga årligen betalande afgift af minst 3 kr. Af medlemsavgifterna afsättas 15 % till bildande af en fond för att trygga föreningens verksamhet. Det kapital, för hvilket föreningen den 30 juni 1906 hade att ansvara, uppgick till kr. 613,725.44. Af detta kapital, däraf endast räntan får disponeras, äro afsedda 205,800 kr. till späda barns vård och uppfostran, kr. 41,977.50 till underhåll af ett barnhärbärge, 50,000 kr. för anskaffande af lämplig lokal för centralbyrå och kr. 217,052.85 för dess underhåll för öfrigt. Återstoden, kr. 98,895.09, är afsedd till understöd. Genom fonden för barns vård och uppfostran underhållas i medeltal 59 barn. Bad- och brunnsvistelse har under perioden beredts 235 personer, och för 45 män, 253 kvinnor, 323 barn och 65 hela familjer har vistelse å landet anordnats. Af penninglån, som utlämnats till hjälpbehöfvande för att sätta dem i stånd att börja verksamhet för själf-försörjning, utestodo den 30 juni 1906 kr. 7,602.50. I enahanda syfte hafva arbetsredskap utlånats, nämligen 4 stickmaskiner och 63 symaskiner. Genom föreningens slöjdfördelning hafva under vintermånaderna 117 personer erhållit arbete med en förtjänst af tillhoppa omkring 8,000 kr. Om-sättningssumman för försäljning af sålunda tillverkade artiklar har i medeltal gått till omkring 22,000 kr. om året. Genom centralbyråns kommissionsafdelning hafva under perioden platser förmedlats för 246 personer och tillfällig

sysselsättning beredts 897 personer. A centralbyrån har en s. k. vårdkurs, omfattande 10 föreläsningar, under sista åren varit anordnad. Den afsåg att sätta personer, som önska aktivt deltaga i fattigvårdsarbetet, in i åtskilliga förhållanden, som beröra de fattigas lif och äro af betydelse, då man vill söka ordna för någon.

Föreningen Vandrande Sparkassa. Denna förening har till uppgift att förmå mindre bemedlade, att under tider med god arbetsförtjänst afsätta något af sina inkomster för kommande dagar, af en eller annan anledning ekonomiskt ogynnsammare. Föreningen söker åstadkomma detta på så sätt, att föreningens medlemmar, försedda med postsparbankens sparmärken, på regelbundet återkommande tider besöka arbetarebostäder, butiker eller verkstäder och till de där boende eller arbetande försälja dylika märken, hvar efter medlemmarne öfvervaka att de sålunda gjorda besparingarna insättas i Postsparbanken. En dylik verksamhet hade under ett par år i liten skala utförts af Föreningen för Välgörenhetens Ordande, som dock våren 1901 öfverlämnade arbetet till Föreningen Vandrande Sparkassa; samtidigt därmed åtog sig F. V. O. att tillsvidare ansvara för den nybildade föreningens omkostnader, som hittills inskränkt sig till tryck af ett cirkulär.

I föreningens arbete hafva årligen 25 å 30 personer deltagit eller under hela femårsperioden 68 personer. Verksamheten har under längre eller kortare tider bedrifvits inom 200 hus och ett trettiootal butiker eller verkstäder. Öfver 1,000 personer hafva tagit föreningens tjänst i anspråk. De sammansparade beloppen utgjorde till en början 3 å 4 tusen kr. årligen, men hafva sedermera ökats till cirka 10,000. Föreningen har således under femårsperioden förmedlat insättningar i Postsparbanken af omkring 35,000 kronor.

Stockholms evangelisk-lutherska missionsförening har äfven under femårsperioden 1901—1905 fortsatt sin s. k. missionshyddeverksamhet.

Denna verksamhet har liksom förut dels varit af utslutande religiös och uppbyggande, dels af öfvervägande filantropisk natur. Dock har äfven den senare, så vidt lämpligt, förbundits med religiös förkunnelse och sång. Nu som förut har denna verksamhet bedrifvits på fyra olika områden, för hvilka här nedan lämnas en kortfattad redogörelse.

1:o. Genom missionshyddornas föreståndarinnor har under de här afsedda fem åren till nödlidande i direkt fattighjälps utdelats tillsammans 16,970.36 kr. Dessa medel hafva ofta kommit in i de hjälpbehöfvandes händer i form af någon för lifsuppehållet oundgängligen nödvändig naturprodukt, som af den utdelande inköpts; detta förfaringssätt har iakttagits för att om möjligt förhindra den undfångna hjälpens missbruk. Under år 1905 utdelades i direkt fattighjälps 4,659.99 kr.

2:o. Under vintermånaderna hafva hvarje år i samtliga missionshyddor anordnats s. k. fattighjulsbjudningar. Vid dessa hafva personer, som af arbetslöshet, sjukdomsfall eller annan anledning varit nödställda, undfågnats med mat och kaffe. Under femårsperioden torde på detta sätt omkring 15,000 personer hafva mättats. Dessa bjudningar, som för hvarje gång draga en kostnad af omkring 30 kronor, hafva delvis bekostats af enskilda personer.

3:o. I hvarje missionshydda anordnas i regel en gång i veckan ett s. k. mödramöte. Vid dessa möten samlas fattiga mödrar, som under lämplig ledning få åt sig förfärdiga smärre beklädnadsartiklar; materialerna tillhandahållas i regeln gratis. Många af dem, som besöka dessa möten, hafva aldrig tid att i hemmen åt sig sy ett styng. Därför äro också dessa möten af en verkligt humanitär betydelse.

4:o. För att i någon mån tillgodose det rent intellektuella och andliga behovet hos den del af hufvudstadens fattiga, som komma i beröring med föreningens verksamhet, hafva under de förflutna fem åren gratis utdelats 47,000 exemplar skrifter af godt och gediget innehåll.

Utom dessa berörda grenar af verksamheten har den till föreningen hörande ungdomsföreningen »De Våra» på sitt arbetsprogram upptagit äfven filantropisk verksamhet. Denna har bestått dels i besök å hufvudstadens ålderdomshem, försörjningsinrättningar, härbärgen, sanatorier och sjukhus, dels ock i frukostbjudningar i missionshyddorna för s. k. uteliggare, hvilka man genom föredrag och enskilda samtal sökt förmå vända åter till en människovärdigare tillvaro. Vid besöken å försörjningsinrättningarna och härbärgen hafva hjonen på föreningens bekostnad undfågnats med kaffe.

Missionshyddornas antal är fortfarande tre, belägna i Maria, Kungsholms och S:t Matteus församlingar.

Kristliga föreningen af unge män (K. F. U. M.). Denna förening har under femårsperioden icke undergått några väsentliga förändringar vare sig med afseende på sina yttre förhållanden eller verksamhetens beskaffenhet och omfattning. I planen för verksamheten har under femårsperioden vidtagits den förändring, att undervisningen i svenska och främmande språk utvidgats och ordnats så, att det kunskapsmått, som bibringas eleverna, af hvilka flertalet äro sådana unge män, som måst börja förtjäna sitt uppehälle utan att hafva förvärfvat fullständig skolorbildning, motsvarar fordringarne i realskoleexamen. Samtidigt har hela språkundervisningen ställts under ledning af en fullt kompetent läroverkslärare såsom »föreståndare för K. F. U. M:s språkinstitut». Kostnaden för denna utvidgade undervisning, uppgående till omkring 3,400 kr. pr år, täckes endast till en mindre del af de kursavgifter, som erläggas af de cirka 300 deltagarne.

Oberoende af ofvanstående har en undervisningsgren tillkommit på initiativ af Prins Bernadotte och med understöd från Drottning Sophias förening för frivillig sjukvård i fält. Den omfattar en ettårig kurs, med 2 timmar i veckan, för utbildande af medlemmar i »Stockholms första frivilliga sjukvårdsskolonn». Denna utbildning, som tog sin början år 1901 efter ett föredrag af dåvarande majoren G. W. von Heideman och hvars teoretiska del hela tiden ledts af bataljonsläkaren d:r N. Bellander, har nu kommit 143 föreningsmedlemmar till del. Kolonnen, som enligt sina stadgar bland annat har till uppgift att inom Stockholm lämna den hjälp, som vid större folksamlingar, vid olyckstillfällen, såsom eldsvådor, explosioner etc., kan vara behöflig, har tagits i anspråk af myndigheterna vid ett och annat tillfälle. Regler för dess verksamhet i sådana fall äro af polismästaren fastställda. Kolonnens uppvisningar hafva af fackmän erhållit synnerligen godt vitsord.

De af föreningen anordnade offentliga föreläsningarna i allmänbildande ämnen — historiska, litterära, naturvetenskapliga, hygieniska, sociala — hafva ökats i antal till omkring 30 om året och vunnit ökad anslutning, så att medeltalet åhörare pr föreläsning utgjort 244. Häre äro icke inräknade de föredrag af liknande art till än större antal, som hållas vid samkväm inom föreningen.

För sina egna medlemmar anordnar nämligen föreningen utom de olika slagen af religiösa föredrag och förhandlingar — evangelisationsmöten, bibelsamtal, bibelstudier, bönestunder, missionsstudier — jämväl undervisande och underhållande föredrag, diskussioner i sociala och etiska frågor samt särskilda organisationer till gemensamt arbete för sedlighet (Hvita-kors-afdelningen) och nykterhet (Nykterhetskretsen, tillkommen under femårsperioden). Af nybildningar inom eller i anslutning till föreningen märkas Järnvägsmanneafdelningen, Örlogsmatrosernas kristliga förening och Stockholms studenters kristliga förening, alla i organiskt samband med K. F. U. M.

På samma gång som föreningen sålunda söker tillmötesgå behovet af sammanslutning på grundvalen af gemensamhet i sysselsättning, sträffvar den att utjämna de sociala motsättningarna genom att sammanföra unge män ur skilda samhällslager. Af de 200 å 300 nya medlemmar, som årligen ansluta sig till föreningen, utgöras i regeln omkring 30 % af affärsmän, 30 % af kroppsarbetare, 20 % af studerande och 20 % af ingenjörer, tjänstemän etc.

I fråga om kroppsöfningar hafva afsevärda framsteg gjorts under perioden. Föreningens gymnastiktrupp har inom fackkretsar tillvunnit sig stadgadt anseende. Likaså har dess sångkör, som utgör kärntruppen i Svenska K. F. U. M.-kören, förvärfvat sig en mycket aktad plats bland landets manskvartetter.

Föreningens sjukkasse har under perioden i sjukhjälp utbetalt 2,424 kr. och ägde vid dess slut en behållning af 3,711 kr.

Det i föregående berättelse omnämnda sommarhemmet Margretelund är fortfarande förhyrdt och begagnas flitigt. Likaledes förekomma fortfarande yrkesmöten, dels tillfälliga och dels regelbundna, för polismän, spårvägsmän, postmän, kypare, studerande vid olika undervisningsanstalter etc.

Af missionerande verksamhet utåt må nämnas, förutom utdelande af cirka 7,000 inbjudningskort pr år till föreningens möten, söndagliga besök å sjukhuset S:t Göran med tal och sång samt månatliga besök å stadens allmänna försörjningsinrättning med kaffebjudning för tillsammans 1,700 personer om året.

Ynglingaafdelningen fortbestår med ett medlemsantal af cirka 350, fördelade i en öfre afdelning för 15—17-åringar och en nedre för 12—14-åringar. Af medlemmarne äro cirka 40 % elever i läroverk, cirka 40 % i folkskolor och 20 % innehafva anställning. Programmet för verksamheten utgör en tillämpning på de ifrågavarande åldersgrupperna af det, som följes i hufvudföreningen.

Filialen å Söder fortbestår äfven med i hufvudsak oförändradt medlemsantal och program. Dock äro föreläsningarna, som icke längre åtnjuta statsunderstöd, ordnade i något

enklare former. Dess lokal är numera förlagd till huset Hornsgatan 50, 1 tr.

Under femårsperioden har på *ungdomsverksamhetens* område en mångskiftande utveckling ägt rum, som upptagit olika sidor af det område, som K. F. U. M. förut så godt som ensam bearbetat. De kristliga ungdomsföreningar, som tillhöra olika stats- och frikyrkliga församlingar, hafva vuxit i antal och omfattning, så att de nu äro 28 till antalet med cirka 6,000 medlemmar. Därjämte har såsom en ny företeelse framträdtt ansatser till en kulturell ungdomsrörelse med i kristligt afseende neutralt program. Slutligen torde den af de socialistiska ungdomsklubbarne bedrifna kristendomsfientliga agitationen böra tagas med vid bedömande af situationen. Att K. F. U. M. under sådana förhållanden bibehållit sig vid i det närmaste oförändradt medlemsantal, synes vittna om, att den icke blott varit banbrytande på sitt område utan alltjämt har en uppgift att fylla.

Styrelsen för förbundet mellan Sveriges K. F. U. M. har fortfarande sitt säte i Stockholm och sin expedition i föreningsbyggnaden Birger-Jarlgatan 35. Förbundet omfattar 115 föreningar med 9,560 medlemmar, inklusive ynglingaafdelningar.

Kristliga föreningen af unga kvinnor (K. F. U. K.) i Stockholm, bildad år 1886, har till syfte att på bibelns grund förena unga kvinnor af alla samhällsklasser och att verka för unga kvinnors sanna väl i fysiskt, intellektuellt, moraliskt och andligt hänseende. Dess medlemsantal utgjorde vid femårsperiodens början 514, hvaraf 94 aktiva och 15 understödjande, och vid periodens slut 619, hvaraf 107 aktiva och 77 understödjande. K. F. U. K. anordnar regelbundet möten dels med andliga föredrag (bibelklasser, bibelkretsar, missions- och uppbyggelseföredrag), dels med allmänbildande föreläsningar. Särskilda månatligen återkommande samkväm hafva hållits för lärarinnor, för kvinnor tjänstgörande vid järnväg, post, telegraf och telefon, för kvinnliga butiksbiträden samt för döfstumma, hvarjämte under flyttningstiden i oktober och april en serie möten regelbundet anordnats för tjänarinnor. Dessutom bedrifves en eftermiddag i veckan en särskild ungdomsverksamhet för flickor under 14 år, hvarjämte föreningens söndagsskola samlas hvarje söndagsförmiddag i Klara folkskola. Lektioner i engelska samt i sång hafva hvarje arbetsår stått föreningens medlemmar till buds. I K. F. U. K:s verksamhet ingår äfven att stödja och omhändertaga ensamma, värnlösa unga kvinnor, som förts i föreningens väg, samt söka sätta dem i stånd att själfva skaffa sig uppehälle eller, där så behöfves, lämna dem ekonomisk hjälp.

Föreningens platsanskaffningsbyrå har under femårsperioden varit ganska flitigt anlitad.

Föreningens lokal har till hösten 1905 varit Malm-skilnadsgatan 46, sedan Norrlandsgatan 20. En byggnadsfond har insamlats för att å en år 1899 inköpt tomt, Brunnsgatan 3, uppföra ett eget, för föreningens behof lämpadt hus. Sedan våren 1903 har föreningen varit i besittning af eget sommarhem, nämligen villan Edensborg å Lidingön. Såväl medlemmar som utom föreningen stående unga kvinnor hafva där haft tillfälle att mot billiga inackorderingsafgifter vistas längre eller kortare tid under sommarmanaderna. Hem-

met har allt ifrån dess öppnande varit mycket besökt och visat sig fylla ett verkligt behof.

K. F. U. K. har särskilda filialer, hufvudsakligen afsedda för fabriksarbeterskor, i Kungsholms och Maria församlingar. En filial å Djurgården upphörde under loppet af år 1905.

Dessutom verkar som en själfständig förening Södra K. F. U. K. genom ett s. k. aftonhem för arbeterskor.

Arbetsstugorna, hvilkas antal vid förra periodens slut var 11, hafva sedermera ökats.

Genom anslag af Hedvig Eleonora församling har en ny arbetsstuga sedan år 1903 varit i verksamhet i skolhuset Valhallavägen 63. Vidare har i samband med uppförande af Matteuskapellet Adolf Fredriks församling låtit inrätta en arbetsstuga för församlingens norra del (år 1904). Slutligen har hösten 1905 öppnats en arbetsstuga för Maria västra del. Antalet arbetsstugor utgjorde sedan 14.

År 1905 utgjorde sammanlagda barnantalet 2,211, hvar af 560 barn erhöilo kostnadsfri middag. Samtliga utgifter uppgingo till 55,932 kr. 27 öre. Anslag af stadsfullmäktige utgjorde 30,000 kr., af församlingarna 10,450 kronor. I donationer hafva 5 af hufvudstadens arbetsstugor bekommit 23,549 kr. Kassabehållningen vid slutet af år 1905 utgjorde 40,426 kr. 48 öre.

Aktiebolaget Stockholms arbetarehem. Detta bolag, som bildades år 1892, har till ändamål att bereda sunda, billiga bostäder för den mindre bemedlade befolkningen i Stockholm samt verka för hyresgästernas trefnad och höjande i moraliskt hänseende. Vid 1905 års slut ägde bolaget 7 hus med tillsammans 225 lägenheter till uthyrning; i dessa lägenheter bodde tillhopa 973 personer, hvaraf 496 barn. Hyresbeloppen uppgingo till 47,954.70 kr. och husens bokförda värde till 900,000 kr. Aktiekapitalet, som vid bolagets stiftande varit 100,000 kr., utgjorde nu 354,000 kr. För de år, som bolagets verksamhet pågått, har den sammanlagda hyressumman uppgått till 257,205 kr. Förluster på hyror hafva under samma tid blott uppgått till sammanlagdt 177 kr. 95 öre. I allmänhet hafva hyrorna hållits 25 till 30 % under gällande pris. Också hafva alla lägenheter i bolagets egendomar ständigt varit upptagna.

I en af fastigheterna, vid Sibyllegatan, finnes en samlingssal, som upplåtits till andaktsstunder, nykterhetsmöten m. m. Badrummen, till hvilka bolaget lämnar fri ved, hafva flitigt anlitats. Vidare finnes en handelsbod, hvars vinst utdelas till hyresgästerna i förhållande till deras inköp; utdelningen har växlat mellan $4\frac{1}{3}$ % och 6 %. Under femårsperioden har bolaget af sin ordförande såsom gåfva erhållit en för ändamålet byggd villa, belägen i Vaddö socken, till skollofskoloni, och invigdes densamma den 30 juli 1905. Sist nämnda år utsände bolaget tvenne skollofskolonier med tillsammans 68 barn.

Stockholms sjömanshem. Detta på initiativ af Hans Maj:t Konung Oscar II stiftade och under Hans Maj:t Konungens höga beskydd stående hem har under perioden be drivit sin verksamhet efter samma plan och omfattning som närmast föregående år. Hemmet och dess lärum, där böcker, tidningar och skriftmaterieil gratis tillhandahållas, hafva varit flitigt besökta. Under de sista fem åren hafva

29,169 sjömän logerat på hemmet, däraf 25,080 svenskar, 2,374 finnar, 502 norrmän, 273 tyskar, 269 danskar, 186 amerikanare, 143 engelsmän, 122 ryssar o. s. v. Ett läs- och skrifrum för uteslutande engelskt sjöfolk har varit upplåtet; bidrag härtill hafva lämnats bl. a. af härvarande engelska församling.

Åt obemedlade har gratis lämnats omkring 1,500 nattlogi och 3,700 mål mat. Tolf elever hafva genomgått matlagningskurs och erhållit kockplatser. Å sjömanshemmets asyl för ålderstigna voro vid 1905 års slut intagna 11 personer. Under periodens fem år hafva af sjömän inlämnats till förvaring 133,238 kr. och dessutom i form af sparbanksböcker eller andra värdehandlingar 126,979 kr.

Vid periodens slut utgjorde sjömanshemmets tillgångar 322,725.73 kr. och skulderna 144,160.80 kr.; bland de senare märkes främst Konung Oscars jubilei- och asyifond med 85,916.85 kr.

Fredrika-Bremer-förbundet. Under hänvisning till den i Öfverståthållareämbetets femårsberättelse 1896—1900 intagna redogörelsen för förbundets uppkomst och utveckling, må med afseende å dess verksamhet under perioden 1901—1905 följande meddelas:

Genom frågeformulär utsända till centrala ämbetsverk, där kvinnor äro anställda, har förbundet åstadkommit den statistiska utredning, som legat till grund för en vid 1905 års riksdag väckt motion om skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t angående beredande af fast anställning åt personer, som hos statens ämbetsverk äro på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrifgöromål och dylikt. Äfven med afseende å andra riksdagsfrågor, där det gällt att tillvarataga kvinnans rätt och intressen, torde förbundets verksamhet icke hafva saknat betydelse, så med afseende å den ändring af 15 kap. 2 § giftermålsbalken, som år 1903 upphäfde mannens företrädesrätt i vissa fall att vid äktenskapsskillnad förese boet och barnen. För kvinnans politiska rösträtt har förbundet äfven under perioden i fråga verksamt arbetat. Den af borgmästaren Lindhagen vid 1902 års riksdag väckta motion om skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till en särskild rösträttsreform i ändamål att bereda kvinnan rösträtt vid val till Riksdagens andra kammare lærer hafva tillkommit efter framställning af förbundet; hufvudsakligen genom dess arbete åstadkoms ock den i juni 1902 bildade Föreningen för kvinnans politiska rösträtt; och i underdånig skrifvelse i december 1905 har förbundet hos Eders Kungl. Maj:t anhallit att i rösträttspropositionen till 1906 års riksdag måtte intagas förslag om rösträtt för kvinna.

Till belysande af förbundets verksamhet i öfrigt för frågor af allmän natur, som beröra kvinnornas intressen, bör erinras, hurusom förbundet hos vederbörande myndigheter gjort framställningar om kvinnors insättande i kommittéen för utarbetande af plan till yrkesskolor, om tillkallande af kvinnliga sakkunniga i yrkesfarekommittéen, om »reglementeringssystemets» afskaffande; om befogenhet för kvinna att vara stadsfullmäktig; om förbud mot rusdrycksförsäljning å lägerplatser; om ändring i reglementet för antagande af barnmorskeelever; om kvinnliga musikdirektörers rätt att bekläda platser vid folkskoleseminarierna; om-

vådan af minderåriga flickors användande som tidningskolportörer; om annonsering i osedligt syfte m. m.

I frågor af denna senare kategori och i hvad som rör förbundets förutvarande verksamhet till skydd för unga kvinnor i sedligt afseende har förbundet öfverlämnat arbetet åt den år 1904 bildade föreningen Vaksamhet.

Genom förbundets verksamhet har under perioden äfven åstadkommits den på våren 1903 stiftade Stockholms kvinnliga kontoristförening, som har till ändamål att arbeta för väckandet af solidaritets- och ansvars känsla inom kåren samt för dess andliga och sociala höjande.

Tidningen Hemtrefnad, afsedd för kvinnorna i de små hemmen med knappa tillgångar och åstadkommen på initiativ af förbundet, men till en början utgifven af särskild därför bildad förening, har 1905 öfvertagits af förbundet.

Äfven genom föreläsningar såväl i Stockholm som i landsorten har förbundet sökt sprida upplysning i de frågor, för hvilka det vill arbeta. Bland frågor, som sålunda behandlats, var den om motverkande af emigrationen, hvilken upptogs i ett år 1903 hållet diskussionsmöte öfver ämnet: Kan något göras för att minska den kvinnliga emigrationen och dess faror? Detta torde vara första uppslaget till bildande af läroanstalter för kvinnor i de ämnena, som höra till landt-hushållning och småbruk.

Förbundet har äfven i utlandet, genom deltagande i kongresser, vare sig medelst representanter eller sändande af rapporter samt genom korrespondens med föreningar och institutioner, spridit kunskap om den svenska kvinnans ställning m. m.

Förbundets stipendieinstitutions sammanlagda fonder utgjorde vid 1905 års slut 273,680-97 kr.

I stipendier hafva utdelats:

År 1901 till 17 kvinnor	5,621-05 kr.
» 1902 » 20 »	6,566-65 »
» 1903 » 20 »	5,705-00 »
» 1904 » 26 »	6,507-50 »
» 1905 » 25 »	8,082-50 »

Stipendierna hafva utgått dels för universitetsstudier, dels för genomgående af kurser vid seminarier, i huslig ekonomi, i sjukvård, i gymnastik, i trädgårdsskötsel m. m.; dels såsom resestipendier för studerande af nya arbetsfält för kvinnan, såsom yrkes- och hälsovårdsinspektion m. m. Dessutom utlämnas till kvinnor, hvilka för sin fortkomst i lifvet äro i behof af ekonomiskt stöd, lån ur förbundets fonder.

Förbundets byrå har fortfarande varit den medelpunkt, där alla trådar i förbundsarbetet sammanlöpa, det mycket anlitade föreningsbandet med allmänheten. Förfrågningar angående kurser och arbetsområden och dylikt äfvensom angående kvinnans rättigheter och skyldigheter samt önskemål beträffande hennes ställning m. m. framställas där dagligen.

Resultatet af platsförmedlingen, som omfattar anskaffandet af lärarinnor, kontorister, husföreståndarinnor, gymnaster m. fl., belyses af följande siffror:

	Arbetsgifvare.	Arbetsökande.
År 1901	497	540
» 1902	455	583
» 1903	444	530
» 1904	502	498
» 1905	542	574
	S:a 2,440	2,725

Med afseende å den minskning i dessa siffror, jämförda med dem, som framlades i senaste femårsberättelsen, bör påpekas, att ingen förmedling för sjuksköterskor är här inbegripen, då nämligen en särskild sjuksköterskebyrå af förbundet upprättades hösten 1902. Denna sjuksköterskebyrå, inrymd i särskild lokal, har utom sin egenskap af förmedlingsbyrå mellan allmänheten och sjuksköterskorna den att vara ett stöd för dessa senare och en tillflyktsort på lediga stunder. Hvar fjortonde dag hållas här föreläsningar, för det mesta af läkare i något fackämne, men äfven af andra i någon fråga af socialt intresse. De för sjuksköterskorna förmedlade platserna för längre eller kortare tid utgjorde:

Platser.	Platser.
År 1901 215	År 1904 468
» 1902 112	» 1905 542
» 1903 269	

Tvenne större festligheter hafva af förbundet firats under denna femårsperiod, den ena år 1901 med anledning af att 100 år förflutit sedan Fredrika Bremers födelse; den andra år 1905 till hufvudstade af förbundets tjuguariga tillvaro. Då till följd af den första minnesfesten intresset för Fredrika Bremers lifsgärning och på grund där af äfven för förbundets verksamhet var som lifligast, utfärdades ett af vänner till förbundet underteckadt upprop till bildande af en fond för att ära Fredrika Bremers minne och sätta förbundet i stånd ej blott att utvidga redan befintliga arbetsfält utan ock upptaga nya, af tidsutvecklingen betingade verksamhetsområden. Insamlingen, som fonderades under namn af Fredrika Bremers minnesfond, inbragte närmare 12,000 kronor och utgör ett välbehöfligt stöd för förbundets ekonomi. Den andra minnesfesten blef för förbundet uppslaget till en rikare utveckling. Förbundets medlemmar voro sammankallade till ett möte i Stockholm den 12—14 januari 1905, hvarvid särskildt flera af förbundets ombud närvaro. Beslut fattades härvid, att s. k. förbundskretsar skulle inrättas på de orter, där ombuden ansågo, att detta vore lämpligt, dels för utbredande af förbundets idéer, dels för att praktiskt verka för sådana lokala intressen, som stå i samband med förbundets program. Sex kretsar voro vid 1905 års utgång bildade med olikartade samhällsnyttiga syften. Styrelsen i Stockholm utgör centralstyrelse för hela förbundet; det gemensamma sambandet upprätthålles för öfrigt bland annat genom årligen återkommande kretsmöten på olika orter.

Organ för förbundet är fortfarande tidskriften Dagny. Förbundets medlemsantal utgjorde vid 1905 års slut 2,016, där af 388 ständiga och 1,627 årligt betalande medlemmar; den årliga medlemsavgiften utgör 3 kr., den ständiga 30 kr. Ledamot af förbundet är hvarje välaktad kvinna och man,

som därtill af styrelsen kallas och erlägger stadgad medlemsavgift.

Fredrika-Bremer-förbundet har ock medverkat vid bildandet af en annan förening, som arbetar för yrkesutöfvande kvinnors bästa, nämligen *Föreningen Stockholms internationella lärarinnehem*. Föreningen stiftades år 1894; dess ändamål är att lämna för moderat pris en fristad åt såväl svenska som utländska arbetande kvinnor af den bildade klassen, synnerligast åt dem, som ägna sig åt lärarinnekallet. I sin vid Kungsgatan belägna, förhyrda lokal har lärarinnehemmet plats för 18 pensionärer. Vanligen äro dessa platser långt i förväg upptingade. Inackorderingsavgiften är satt mycket låg, och hemmets rörelse har därför gått med förlust, som blifvit betäckt genom frivilliga gåfvor eller räntor å gåfvomedel.

En liknande institution är *Elevhemmet*, som har till uppgift att mot en billig inackorderingsavgift lämna ett godt hem åt obemedlade unga flickor, hvilka för utbildning till lärarinnekallet eller något därmed likställt kall behöfva uppehålla sig i Stockholm. Hemmet har årligen mottagit 10 pensionärer. Då, för att bereda en effektiv hjälp, inackorderingspriset blifvit satt så lågt som till 35 kr. per månad, är äfven detta hem hänvisadt delvis till årsbidrag och frivilliga gåfvor. Behållningen utgjorde vid periodens slut 15,547 kr.

Arbetarerörelsen. *Det fackliga organisationsväsendet* har i hufvudstaden, liksom annorstädes i riket, under femårsperioden betydligt utvecklats med hänsyn till såväl yttre omfattning som inre styrka. Samtidigt med att anslutningen blifvit lifligare, hafva nämligen de olika fackföreningarna allt mer uppdelats och specialiserats till att hvar för sig i allmänhet omfatta endast en eller några särskilda smärre yrkesgrupper af arbetare, hvarigenom största möjliga enhetlighet i intressen och sträfvanden kunnat ernås. Flertalet af dessa fackföreningar ingå såsom enheter i något af de för hela landet afsedda fackförbunden, hvilka i allmänhet hvar för sig hänföra sig till en större yrkesgren. Ett undantag härutinnan utgör Svenska arbetareförbundet, som omfattar arbetare inom en mängd olika yrken, och hvilket äfven såsom icke-socialistiskt i vissa andra afseenden afviker från de öfriga fackorganisationerna.

Beträffande fackföreningsrörelsens omfattning stå säkra uppgifter till buds endast för slutet af år 1903, då i hela riket funnos 1,450 *fackföreningar* med 91,300 medlemmar, hvaraf 125 föreningar och 26,200 medlemmar inom Stockholm. Starkast representerade voro där svenska järn- och metallarbetareförbundet med 5,300 medlemmar, fördelade på 15 fackföreningar för olika yrkesspecialiteter, svenska typografiförbundet med 1,900 medlemmar inom endast en afdelning — den största i landet —, svenska träarbetareförbundet med 13 afdelningar och 1,800 medlemmar samt svenska grof- arbetareförbundet med 7 afdelningar och 1,600 medlemmar, bland hvilka sistnämnda en stor del utgjordes af kommunens arbetare.

Med ledning af tillgängliga uppgifter kan den fackliga arbetarerörelsen i hufvudstaden beräknas hafva vid periodens början omfattat omkring 110 föreningar med 20,000 medlemmar samt vid dess slut cirka 140 föreningar med

30,000 medlemmar, hvilket sistnämnda tal torde motsvara ungefär 60 % af samtliga inom industri, handverk och transportrörelse i Stockholm anställda manliga och kvinnliga arbetare. I de anförda siffrorna hafva här medräknats äfven fackföreningar bland personalen vid några statens verk och inrättningar.

Stockholms betydelse för det fackliga organisationsväsendet är dock långt större, än de nu anförda talen angifva, på den grund, att dit efter hand förlagts ledningen af hela rörelsen. De flesta fackförbunden hafva där sina styrelser samt expeditioner, hvilka vid periodens utgång sysselsatte ett femtiotal helt aflönade personer. Från Stockholm utgäfvos ock ett tjugotal facktidningar, som månads- eller kvartalsvis öfver hela landet förmedla sambandet mellan förbundsledningen samt afdelningarna och de enskilda medlemmarne. Äfven styrelsen för landsorganisationen, som omfattar största delen af landets fackliga organisationer, är förlagd till hufvudstaden.

Fackorganisationernas sträfvanden att förbättra sina medlemmars arbets- och lönevillkor hade under periodens första år att kämpa med stora svårigheter på grund af den då rådande allmänna depressionen på det ekonomiska området. De förbättrade konjunkturerna under år 1903 samt än mer under åren 1904 och 1905 voro däremot mycket gynnsamma för arbetarne, som därunder inom de flesta yrken lyckades vinna högst betydande fördelar. Sålunda finnas endast för år 1905 i Meddelanden från Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik redovisade ett femtiotal i Stockholm inträffade *lönerörelser*, hvilka med få undantag afgjordes till arbetarnes förmån, i en del fall dock först efter arbetsinställelse. Atskilliga af dessa lönerörelser berörde snart sagdt alla arbetare inom facket, såsom t. ex. inom byggnadsverksamheten och renhållningsväsendet, vid plåtslagerier, smides- och hofslageriverkstäder, bokbinderier, bryggerier och finbagerier.

Fackorganisationernas kraf framkallade äfven flertalet af de *arbetsinställelser*, som inträffade under perioden. Beträffande dessas förekomst och omfattning i hufvudstaden finnas uppgifter att tillgå endast för åren 1903—1905.

	Arbetsinställelser.	Direkt berörda arbetsgifvare.	Arbetare.	Förlorade arbetsdagar.
År 1903	19	154	6,400	242,000
• 1904	28	201	2,170	66,000
• 1905	21	349	10,530	756,000
Summa 68	704	19,100	1,064,000	

Bland samtliga dessa 68 arbetsinställelser voro mer än hälften förorsakade af lönefrågor, de öfriga af organisationsfrågor, personliga förhållanden eller diverse tvistefrågor. Det största antalet konflikter inträffade under år 1904, men icke desto mindre var antalet berörda arbetare samt förlorade arbetsdagar mångdubbelt större under de båda andra åren, då några särdeles omfattande och långvariga strider förekommo.

I främsta rummet märkas härvid arbetsinställelserna inom den mekaniska verkstadsindustrien, hvilka båda utsträckte sig öfver hela Sverige och i Stockholm berörde nästan

alla större mekaniska verkstäder och skeppsvarf. Till följd af en i Skåne den 23 maj 1903 utbruten lönestrejk förklarade Sveriges verkstadsförening den 29 juni lockout vid verkstäderna i Södra Sverige samt den 7 juli för öfriga delar af landet, hvarigenom vid 64 arbetsställen utestängdes 13,500 arbetare, af hvilka 4,100 vid 17 verkstäder i Stockholm. Den 3 augusti afslöts striden därigenom, att tvistefrågorna hänsköts dels till skiljedom och dels till särskilda förhandlingar. Den verkliga anledningen till konflikten torde hafva varit den olika principståndpunkt, som arbetsgifvarnes och arbetarnes organisationer intogo till frågorna om minimilöner, om de organiserade arbetarnes förhållande till de oorganiserade samt om formerna för förhandlingar mellan parterna. Dessa frågor blefvo äfven efter striden föremål för långvariga utredningar och meningsutbyten, som dock ej ledde till definitiv uppgörelse, utan framkallade ännu en stor arbetsinställelse år 1905. Denna började den 25 april genom strejker vid ett antal verkstäder å olika orter i riket och utvidgades efter hand, till dess Sveriges verkstadsförening den 10 juni förklarade lockout för samtliga till järn- och metall-, gjutare-, måleri-, trä- och grofarbetareförbunden hörande arbetare vid föreningens 97 arbetsställen. Härigenom blefvo 13,800 utaf där anställde 18,100 arbetare utan arbete; i Stockholm utestängdes 3,300 af 4,400 vid 19 olika arbetsställen sysselsatte arbetare. Efter det en mängd försök till medling misslyckats, åvägabragtes genom regeringens ingripande den 11 november en öfverenskommelse, vid hvilken stridsfrågorna i hufvudsak löstes genom ömsesidiga eftergifter.

Inom byggnadsverksamheten, som år 1902 haft att motstå en strejk, hade vid 1905 års början underhandlingar upptagits mellan de olika grupperna af arbetsgifvare och arbetare rörande nya bestämmelser om såväl arbetsvillkoren i allmänhet som ock lönerna. Då öfverenskommelse ej syntes kunna nås, påbörjades lockout för vissa arbeten den 4 maj, hvarefter småningom den ena gruppen efter den andra indrogs i striden, så att densamma till sist omfattade omkring 300 arbetsgifvare med omkring 3,500 arbetare inom bergsprängare-, grundläggare-, cementarbetare-, murare-, byggnadssnickare- och plåtslagarefacken samt därmed sammanhängande grofarbete. Efter långvariga förhandlingar lyckades man med ömsesidiga eftergifter komma till öfverenskommelse, hvarefter arbetet den 17 augusti åter upptogs. Såväl genom den långvariga stagnationen inom byggnadsverksamheten som äfven i någon mån till följd af de höjda aflöningarna bidrog denna konflikt att höja hyresprisen, i det att bristen på bostäder ökades och byggnadskostnaderna stegrades.

Jämväl vid kommunens byggnadsarbeten uppstod under tiden 23—27 maj samma år en arbetsinställelse till följd af arbetarnes kraf på ökade aflöningar och kollektiva aftal. Strejken, som omfattade cirka 1,900 arbetare, företrädesvis inom grofarbetarefacket, upphörde på det villkoret, att underhandlingar skulle inledas. Dessa resulterade i antagandet å ömse sidor af »bestämmelser angående arbets- och löneförhållanden vid Stockholms stads arbeten», genom hvilka afsevärda fördelar med afseende å löner m. m. tillförsäkrades arbetarne. Båda parterna förbundo sig att icke anordna

någon arbetsinställelse utan genom skiljedom afgöra uppkommande meningsskiljaktigheter. Detta aftal har sedan legat till grund för uppgörelser mellan resp. kommuner och deras arbetare på åtskilliga andra platser i riket.

Samtidigt inträffade en strejk vid renhållningsarbetena i staden, berörande 4 arbetsgifvare och c:a 650 arbetare. En bland dessa arbetsgifvare var Stockholms kommun, vid hvars renhållningsverk inemot hälften af de strejkande arbetarne voro anställda. Konflikten orsaker voro desamma som vid den nyssnämnda strejken vid kommunens byggnadsarbeten, och dess avslutande skedde på likartadt sätt. På grund af de stora allmänna intressen, som äro förknippade med renhållningsarbetets orubbade fortgång, ådrog sig strejken stor uppmärksamhet. Tack vare sin kortvarighet samt den gynnsamma väderleken vållade den ingen våda för de sanitära förhållandena i staden, ehuru den medförde hvarjehanda obehag och gatuoroligheter.

I samband härmed må erinras, att äfven år 1903 under några dagar förekom en strejk bland renhållningsarbetarne, hvilken resulterade i åtskilliga förbättringar i arbetarnes villkor.

Bland mängden af konflikter må i öfrigt framhållas den under hela sommaren 1903 pågående arbetsinställelsen vid hamnarbetena i Stockholm, som direkt och indirekt berörde inemot 1,000 arbetare; vidare lockouten inom måleriyrket samma sommar, berörande cirka 70 arbetsgifvare och 600 arbetare, samt strejken och lockouten inom plåtslageriyrket den 8 augusti—9 oktober 1904, genom hvilken omkring 500 arbetare hos 38 plåtslagaremästare blefvo arbetslösa.

I allmänhet synas arbetarne hafva, särskildt i fråga om de mindre konflikterna, i hufvudsak vunnit fördelar, hvilket förhållande naturligtvis främst berott på de goda konjunkturerna och den därpå framkallade konkurrensen om arbetskraft.

Den politiska arbetarerörelsens landsorganisation är det *socialdemokratiska partiet*. Detta utgör en sammanslutning af s. k. arbetarekommuner, d. v. s. lokala samorganisationer af de fackföreningar eller andra organisationer på platsen, som tillkännagifvit sin anslutning till partiet och fullgöra de därmed förenade prestanda. Det socialdemokratiska partiets styrka i Stockholm samt i landet i dess helhet framgår af efterföljande uppgifter:

	Hela riket.		Stockholm.	
	Arbete- kommuner.	Med- lemmar.	För- eningar.	Med- lemmar.
Den 31/12 1900	—	44,100	92	15,800
„ „ 1901	79	48,200	87	13,500
„ „ 1902	87	49,200	94	15,900
„ „ 1903	95	54,600	93	18,000
„ „ 1904	112	64,800	89	20,200
„ „ 1905	115	69,200	97	18,900

Stockholms arbetarekommun hade sålunda vid periodens slut icke så afsevärdt större medlemsantal än vid dess början, hvilket förhållande dock till stor del berodde på att åtskilliga af de under år 1905 i långvariga och omfattande konflikter invecklade fackföreningarne på grund af bristande afgiftsbetalning för tillfället utesluts. I alla händelser

utgör denna arbetarkommun genom sin relativa storlek tyngdpunkten inom partiet, hvars styrelse ock är förlagd till hufvudstaden.

Förutom de genom Stockholms arbetarekommun till det socialdemokratiska partiet hörande organisationerna funnos jämväl dels socialdemokratiska och dels socialistiska ungdomsklubbar, af hvilka de förstnämnda i hufvudsak stå på partiets allmänna ståndpunkt, under det att de socialistiska klubbarna hafva en anarkistisk anstrykning.

Mellan arbetarerörelsens fackliga och politiska organisationsformer består ett yttre samband så till vida, att flertalet fackföreningar tillhöra dem båda, hvarjämte äfven bäddas ledande män till stor del äro samma personer. Vid de tillfällen, då arbetarerörelsen särskildt framträdtt inom samhällslifvet, hafva ock organisationerna nästan alltid faktiskt samverkat, om ock den formella ledningen vid vissa tillfällen legat hos endast endera af dem. Stockholms arbetarekommun har i regel haft den närmaste ledningen vid de möten och andra demonstrationer, som anordnats för att gifva uttryck åt den samlade arbetarerörelsens ställning gent emot olika för tillfället aktuella spörsmål. Likaså har den lett agitationen och arbetet å arbetarerörelsens vägnar vid de politiska och kommunala valen i hufvudstaden.

I Stockholm liksom på flertalet andra orter i landet har 1 maj efter hand blifvit den dag, då arbetarerörelsen mönstrar hela sin styrka samt genom demonstrationståg och offentliga möten söker rikta uppmärksamheten på sina önskemål. Vid dessa tillfällen har, förutom frågan om 8 timmars normalarbetsdag m. fl. fackliga och politiska spörsmål, särskildt rösträttsfrågan spelat hufvudrollen. Denna har också gifvit upphof till den största arbetsinställelse, som berört hufvudstaden och landet i öfrigt, nämligen den s. k. *storstrejken år 1902*.

Under intryck af den politiska situation, som uppkommit i och med härordningsreformen 1901, sammanträdde i augusti månad samma år i Malmö en extra partikonferens, hvilken på allvar upptog den redan tidigare diskussionsvis behandlade tanken på en politisk storstrejk såsom påtryckningsmedel för rösträttsfrågans lösning i enlighet med det socialdemokratiska partiets kraf. Partiets verkställande utskott vidtog i anledning därpå en del förberedande åtgärder, och en i april 1902 sammankallad extra partikongress beslöt anordnandet af en serie demonstrationer öfver hela landet äfven som allmän arbetsnedläggelse under de dagar, rösträttsfrågan behandlades i kamrarnes plena. I enlighet härmed hölls under öppen himmel utanför staden den 13, 20 och 27 april samt den 1 och 11 maj stora demonstrationsmöten, efter ett par af hvilka (den 13 och 20 april) åtskilliga oordningar ägde rum, när folkmassorna i oordnade hopar tågade mot stadens centrala delar.

Den 15 maj började i Riksdagens båda kamrar behandlingen af rösträttsfrågan och samtidigt vidtog i Stockholm den af arbetarekommunen, i öfverensstämmelse med partikongressens beslut och partistyrelsens närmare föreskrifter, anordnade allmänna arbetsinställelsen, i det att arbetarne med eller utan vederbörande arbetsgifvares medgifvande uteblefvo från arbetet. Under dagarna den 15—17 maj strej-

kade sålunda resp. 27,700, 28,500 och 28,900 arbetare hos resp. 822, 850 och 850 arbetsgifvare, motsvarande ungefär $\frac{1}{3}$ af samtliga arbetsgifvare och arbetare, som i hela landet direkt berördes af denna konflikt. Stockholm var sålunda dess centrum, beroende dels på dess talrika och i allmänhet väl organiserade arbetarebefolkning — i rörelsen indrogs med eller mot sin vilja äfven en mängd icke organiserade arbetare — dels ock på det särskilda intresse, som Riksdagens pågående behandling af rösträttsfrågan där måste uppväcka. Åtskilliga statens arbetare, t. ex. vid telegraf- och telefonverkstäderna samt linjearbetena, deltog i arbetsnedläggelsen. Af samtliga 7,200 vid olika slag af kommunala och dylika arbeten sysselsatta personer strejkade 5,500, så att endast de oundgängligaste arbetena vid vatten-, gas-, elektricitets- och renhållningsverken kunde utföras, hvarjämte spårvägs- och drosktrafik inställdes. Särskildt den omständigheten, att nästan alla lokala kommunikationsanstalter måste upphöra med sin verksamhet, åstadkom gifvetvis betydliga rubbningar i de vanliga förhållandena. Oaktadt de grundlösa rykten, som utspreddos att vatten- och gasledningarna afstängts, uppkom icke bland befolkningen någon afsevärd upphetsning eller oro, utan rädde i allmänhet ordning i staden. Omfattande åtgärder för ordningens upprätthållande voro ock vidtagna. Ehuru Riksdagens öfverläggningar i rösträttsfrågan afslutades den 16 maj, pågick dock arbetsinställelsen i Stockholm i allmänhet äfven lördagen den 17, dock rengjordes gatorna efter middagen. Som de båda påföljande dagarna voro helgdagar (pingstdagarna), kunde i öfrigt ej arbetet ånyo vidtaga förr än på tisdag. Vid några arbetsställen medgäfvo dock ej arbetsgifvarne sina strejkande arbetare att utan vidare påföljder återgå till arbetet.

Hos arbetsgifvarne medförde strejken en liflig känsla af sammanslutningens makt och gaf därigenom upphof till en liflig organisationsrörelse bland dem.

De olika fackliga och politiska föreningarna hafva i stor utsträckning anordnat föredrag och diskussioner för att väcka sina medlemmars intresse för och öka deras kännedom om samhällseliga frågor. Om ock därvid vanligen äsyftats agitation för den socialdemokratiska uppfattningen på det ekonomiska och politiska området, stundom med samhällsupplösande tendens, så hafva ofta äfven förekommit framställningar af opartiska och kompetenta föreläsare öfver olika artade ämnen. Folkbiblioteks- och folkbildningsarbetet öfverhufvud har i allmänhet rönt förståelse och anslutning och genom upprättandet af ett Arbetarerörelsens arkiv, till hvilket samlas och insändas alla trycksaker och handlingar rörande arbetarerörelsen, har denna visat sitt intresse för forskningen på detta område.

Den kooperativa rörelsen, som i hufvudstaden nästan uteslutande uppbäres af arbetarekretsarne, har här kommit att i viss mån få en socialdemokratisk prägel. Ännu vid periodens utgång ägde rörelsen i Stockholm en jämförelsevis mindre utbredning, än hvad förhållandet synes vara på vissa andra orter. Emellertid har Kooperativa förbundet genom upprättandet af egen tidning samt genom föredrag och broschyrer o. s. v. börjat ett energiskt arbete för kooperationsidéernas spridning och praktiska tillämpning.

3. Näringsar.

Det läge, hvori hufvudstadens näringslif under den till-
ändalupna femårsperioden befunnit sig, är redan i det före-
gående i korthet berördt, under afdelningen Befolkningens
välstånd. Vid behandlingen åter af de särskilda närings-
grenarne torde uppmärksamheten först böra fästas vid

A) **Industrien.** Sedan länge intager Stockholm uti in-
dustriellt hänseende obestriddt främsta platsen bland rikets
städer, vare sig man fäster sig vid antalet fabriker, an-
talet arbetare eller tillverkningens värde. Jämföres åter
Stockholms stad med de olika länen, måste hufvudstaden
afstå första rummet åt Malmöhus län, och hvad antalet
fabriksarbetare beträffar, är Stockholm ungefär jämnstarkt
med Göteborgs och Bohus län, som det öfverträffar i fråga
om industrianläggningarnes antal och tillverkningsvärdet.
I förhållande till invånarantalet är Stockholms produktions-
värde afgjort öfverlägset hvarje läns med undantag af
Malmöhus, som är litet högre. Antalet fabriksarbetare på
1,000 invånare är, förklarligt nog, större i Stockholm än
i något län, ehuru mindre än i vissa andra svenska städer,
såsom Eskilstuna, Borås, Norrköping m. fl.

Till belysande af industriens utveckling anföras här
uppgifter å hela *tillverkningsvärdet vid fabriksinrättningarne*
under senare år, börjande med 1896, från hvilket år den
officiella fabriksstatistikens nydaning daterar sig:

År.	Inom hela riket. Kronor.	I Stockholm. Kronor.	Stockholm. %
1896	692,401,001	84,797,528	12.2
1900	1,046,195,779	127,319,037	12.2
1901	1,025,216,249	121,204,283	11.8
1902	1,053,541,069	125,758,440	11.9
1903	1,116,246,515	131,020,258	11.7
1904	1,180,684,467	138,254,589	11.7
1905	1,205,880,131	141,202,065	11.7

Under dessa år har Stockholms andel af tillverknings-
värdet hållit sig ganska jämnt vid något mer än en niondedel.
Minskningen mot äldre tider (före 1896) är endast skenbar
och beror därpå, att nya industrigrenar upptagits i statisti-
ken.

Hvad de särskilda fabriksgrenarne i Stockholm beträffar,
intages främsta platsen af mekaniska verkstäder och
gjuterier samt järn- och stålvarufabriker. Tillverkningsvär-
det vid hufvudstadens mekaniska verkstäder uppgick åren
1896—1900 till sammanlagdt 64,347,731 kr. och åren 1901
—1905 till 63,919,870 kr. För järn- och stålvarufabrikerna
samt gjuterierna uppgick tillverkningen under den förra
perioden till 28,550,031 kr:s värde, under den sistförflutna
till 36,737,731 kr. Minskningen för de mekaniska verkstä-
derna är beroende på år 1905, då, såsom redan vidrörts, en
större arbetskonflikt ägde rum.

En närstående industrigren, nämligen tillverkningen af
elektriska maskiner och apparater, särskildt telefoner, har
framgångsrikt häfdat sin ställning. Tillverkningsvärdet för
åren 1901—1905 uppgick till 32,532,681 kr., mot 23,200,196
kr. under perioden 1896—1900.

Bland industrier, som ej tillhöra metallförädlingen, torde
numera maltdrycksbryggerierna intaga främsta rummet i
hufvudstaden. Deras tillverkningsvärde för den gångna fem-
årsperioden uppgifves till 60,666,993 kr., mot 48,007,099 kr.
åren 1896—1900. Af stor betydelse äro vidare tobaksfabriker,
boktryckerier och skofabriker. Inom sockertillverkningen spe-
lar hufvudstaden icke längre samma roll som förr, men dess
enda sockerraffinaderi är dock en mycket betydande fabriks-
anläggning.

Ett karakteristiskt drag under de senare åren har varit
Stockholmsindustriens utflyttning till den omgivande lands-
bygden. Flera fabriksfirmor, som förut bedrifvit en om-
fattande rörelse i hufvudstaden, hafva numera sin verksam-
het förlagd till någon angränsande landskommun.

Tager man endast med i räkningen de fyra socknar,
hvilka omedelbart stöta till Stockholm, nämligen Bromma
med Sundbyberg, Solna, Brännkyrka och Nacka, finner man,
att medan deras sammanlagda industri vid slutet af före-
gående femårsperiod hade ett tillverkningsvärde, motsva-
rande ungefär en fjärdedel af Stockholmsfabrikernas, öfver-
stiger deras produktionsvärde numera tredjedelen af hufvud-
stadens. Orsaken till denna industriens utflyttning torde
väl framför allt vara svårigheten att inom hufvudstadens
hank och stör komma öfver lämpliga fabrikstomter till nå-
gorlunda billigt pris. Att dessa förhållanden, därest de få
ostördt fortgå, komma att få stort inflytande på Stock-
holms utveckling, är lätt att inse.

Antalet arbetare vid fabrikerna i hufvudstaden utgjorde:

År.	Män.	Kvinnor.	Hela antalet.	I % af folk- mängden.
1896	15,636	5,445	21,081	7.6
1900	20,023	7,105	27,128	9.0
1905	20,451	8,164	28,615	9.0

Dessutom räknade Stockholm sistnämnda år 2,441 *handt-
verkare* samt 4,264 handtverksarbetare, af hvilka 840 kvin-
nor. Motsvarande siffror år 1900 voro 2,223 handtverkare
samt 3,491 manliga och 478 kvinnliga handtverksarbetare,
så att hela antalet handtverkare samt handtverks- eller fa-
briksarbetare då utgjorde 33,320 mot 35,320 år 1905.

B) **Handeln.** Rörande värdet af de till Stockholms
tullkammaredistrikt importerade och därifrån exporterade va-
ror föreligga i den officiella handelsstatistiken uppgifter från
och med år 1891. En jämförelse i detta hänseende mellan
hufvudstaden och hela riket utfaller på följande sätt:

	Hela riket. Kronor.	Stockholm. Kronor.	Stockholm. %
<i>Införsel:</i>			
Åren 1891—1895	1,758,166,650	521,407,150	29.66
” 1896—1900	2,261,638,127	668,120,598	29.54
” 1901—1905	2,666,956,416	748,735,551	28.07
<i>Utförsel:</i>			
Åren 1891—1895	1,591,129,427	123,736,741	7.78
” 1896—1900	1,792,906,392	169,328,249	9.44
” 1901—1905	2,052,103,660	196,736,314	9.59
<i>Hela handelsomsättningen:</i>			
Åren 1891—1895	3,349,296,077	645,143,891	19.26
” 1896—1900	4,054,544,519	837,448,847	20.65
” 1901—1905	4,719,060,076	945,471,865	20.04
År 1901	819,825,707	163,484,251	19.94
” 1902	897,569,105	179,827,371	20.04
” 1903	976,318,653	189,785,088	19.44
” 1904	993,177,597	203,040,396	20.44
” 1905	1,032,169,014	209,334,759	20.28

Hvad importen angår, kan den relativa omfattningen af hufvudstadens handelsomsättning med utlandet dessutom belysas genom beloppet af den influtna *tulluppbörden*:

	Hela riket. Kronor.	Stockholm. Kronor.	Stockholm. %
Åren 1881—1885	157,302,356	55,987,486	35.6
” 1886—1890	182,387,869	60,831,790	33.4
” 1891—1895	186,860,772	64,973,554	34.8
” 1896—1900	252,092,860	92,582,420	36.7
” 1901—1905	278,521,335	99,265,565	35.6

Hufvudstaden kan med afseende å handelsomsättningen med utlandet sägas hafva någorlunda försvarat sin ställning, om också icke mera. Den öfverträffas fortfarande af Göteborg, men skillnaden är mindre nu än för ett tiotal år sedan. Hvad särskildt införseln angår, intager Stockholm, med nära 30 % af införselvärdet, platsen som rikets främsta importhamn. I fråga om exporten står Stockholm betydligt efter Göteborg, men har under den nu tillämdalupna femårsperioden, liksom under den närmast föregående, stått framför Malmö, som tidigare intog andra rummet.

Antalet *handlande*, som idka grosshandel eller sälja varor i bod eller å annan upplagsplats, har enligt lämnade uppgifter utgjort:

År.	Handlande.	Betjäning.	Summa.
1875	3,082	3,919	7,001
1880	3,234	4,957	8,191
1885	3,956	6,986	10,942
1890	3,025	3,994	7,019
1895	2,823	4,352	7,175
1900	3,582	6,129	9,711
1905	3,108	5,120	8,228

Dessa siffror gifva dock ingen riktig mätare på handelns utveckling, emedan aktiebolagsformen börjat spela en allt viktigare roll inom handeln, om också icke så förhärskande som inom industrien. För senare år föreligga emellertid uppgifter om *samtliga handelsidkare*, med inräkning af gård-

farihandlande, utlänningar, som undfått tillstånd att här idka handel, samt aktiebolag, och hafva förhållandena nedannämnda år ställt sig sålunda:

År.	Antal handels- idkande.	Betjäning. Män. Kvinnor.	Summa.	Uppskattad inkomst af handelsrörelse. Kronor.
1900	3,384	5,314	1,929	7,243
1905	3,284	4,871	1,811	6,682

Dessa sista uppgifter tyda knappast på någon nedgång i handelsrörelsen, snarare därpå, att den koncentreras i färre men större butiker eller affärshus.

I viss mån belysande för lifaktigheten inom hufvudstadens affärsvärld äro följande data ur samfärdselstatistiken.

Hela antalet genom Stockholms *postkontor* befordrade postförsändelser (utom abonnerade tidningar och tidskrifter) utgjorde i jämförelse med folkmängden:

Åren.	Post- försändelser.	Årligen pr inv.	Medel- folkmängd.
1876—1880	26,126,225	31.6	165,287
1881—1885	40,428,127	42.4	190,780
1886—1890	43,472,102	37.5	232,117
1891—1895	57,361,095	44.7	256,754
1896—1900	87,549,955	60.3	290,569
1901—1905	139,738,372	90.1	310,148

Stegringen i rörelsen är till en god del att tillskrifva den vidsträcktare användningen af brevkort, d. v. s. hufvudsakligen vykort; hela antalet befordrade brevkort var år 1901 omkring 2,767,000, men sprang följande år upp till 7,770,000 för att sedan åter sjunka något. Äfven korsbandsförsändelser hafva ökat mycket.

Vid Stockholms *telegrafstationer* befordrades följande antal taxerade telegram:

Åren.	Telegram.	År.	Telegram.
1876—1880	1,794,164	1901	796,005
1881—1885	2,046,942	1902	784,970
1886—1890	2,394,569	1903	799,842
1891—1895	2,903,385	1904	837,767
1896—1900	3,551,042	1905	872,994
1901—1905	4,091,578		

Trafiken vid stadens *järnvägsstationer* har omfattat:

Åren	Anlände och afgångne resande.	Anländt och afsändt gods, deciton.
Åren 1876—1880	3,222,393	11,244,610
” 1881—1885	4,253,622	16,729,140
” 1886—1890	5,443,692	23,661,370
” 1891—1895	7,485,159	33,774,820
” 1896—1900	16,763,295	46,417,860
” 1901—1905	29,550,504	62,769,640
År 1901	4,576,117	10,155,550
” 1902	5,153,970	11,826,030
” 1903	6,018,346	12,694,330
” 1904	6,419,334	13,815,060
” 1905	7,382,737	14,278,670

Den ökade lifligheten i persontrafiken står isamband med utvecklingen af förstadssamhällena rundt om Stockholm; en mycket stor del af passagerareantalet kommer nämligen på lokal- och närtrafiken.

I likhet med flertalet större orter i våra dagar har Stockholm en icke obetydlig inkomstkälla uti *hotellrörelsen*. Antalet anmälda resande har utgjort:

Åren.	Resande.	År.	Resande.
1881—1885	387,803	1901	91,029
1886—1890	336,566	1902	98,228
1891—1895	337,118	1903	112,511
1896—1900	444,928	1904	122,488
1901—1905	546,030	1905	121,774

Före den sista perioden hade år 1897, då den allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm ägde rum, att uppvisa det största antalet anmälda resande, eller 111,106; men har detta antal nu öfverträffats under periodens tre sista år. Såsom lätt kan inses, omfatta dock de ofvanstående talen icke på långt när hela det verkliga antalet resande.

C) **Sjöfarten.** I Stockholms stad hemmahörande *fartyg* äfvensom dessas tontal synas af följande tabell:

År.	Segelfartyg.		Ångfartyg.		Summa fartyg.	
	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.
1875	65	14,114	156	21,074	221	35,188
1880	66	11,832	166	14,790	232	26,622
1885	42	6,923	205	24,069	247	30,992
1890	34	8,652	224	29,220	258	37,872
1895	48	11,745	143	44,354	191	56,099
1900	39	4,203	167	65,170	206	69,373
1905	34	6,557	191	98,082	225	104,639

Resultatet af de under den senaste femårsperioden inträdda förändringarna är således, att segelflottans fartygsantal minskats med 5, men dess tontal ökats med 2,354, medan ångfartygens antal ökats med 24 och deras sammanlagda tontal med 32,912. I allt har således hufvudstadens handelsflotta vunnit en ökning af 19 fartyg och 35,266 ton.

Räknas, såsom hos oss vanligen sker, hvarje ångfartygstonn = 3 ton af segelfartyg, har Stockholms handelsflotta förhållit sig till hela rikets på följande sätt:

År.	Reduceradt tontal.		Stockholm. %
	Hela riket.	Stockholm.	
1880	704,740	56,202	8.0
1885	737,363	79,130	10.7
1890	793,481	96,312	12.1
1895	845,555	144,807	17.1
1900	1,264,002	199,713	15.8
1905	1,642,417	300,803	18.3

Hufvudstadens andel i rikets hela tontal är nu högre än tillföre. Dess andel i Sveriges utrikes sjöfart har sedan

långt tillbaka befunnit sig i stadigt aftagande, men tyckes nu åtminstone ett stillastående hafva inträdt, såsom synes af följande tablå öfver sammanlagda tontalet af *anlända och afgångna fartyg i utrikes fart*:

Åren.	Hela riket. Ton.	Stockholm (tullkammardistrikt). Ton.	Stockholm. %
1881—1885	42,155,175	4,237,199	10.1
1886—1890	49,344,079	4,756,242	9.6
1891—1895	59,509,782	5,156,479	8.7
1896—1900	77,878,581	6,190,687	7.9
1901—1905	88,926,720	7,107,363	8.0

Regelbunden ångbåtsförbindelse finnes mellan Stockholm och flera utländska hamnar, såsom London, Hull, Bordeaux, Antwerpen, Amsterdam, Rotterdam, Hamburg, Lübeck, Stettin, Danzig, Köpenhamn och Kristiania. Mellan Stockholm å ena sidan samt å den andra de viktigare finska hamnarna äfvensom Petersburg och Riga uppehållas förbindelserna af tvenne finska ångfartygsbolag.

D) **Jordbruket.** Angående det jordbruk, som i ringa omfattning drifves inom hufvudstaden, har för denna femårsberättelse, liksom för de närmast föregående, en undersökning, afseende periodens sista år, blifvit af Öfverståthållareämbetet företagen. Resultatet af densamma är i kortfattadt sammandrag följande.

Arealen af träd-, humle- och kålgård har uppgifvits till 83 hektar, af åker och annan odlad jord till 168 hektar, af naturlig äng till 74 hektar samt af skogbärande mark till 1,265 hektar. Motsvarande tal år 1900 voro resp. 79 hektar, 305, 41 och 1,331 hektar.

Användningen af den odlade jorden redovisas sålunda:

Höstsäd	3 hektar.	Foderväxter till bete . . .	16 hektar
Vårsträsäd	14 "	Foderväxter till höskörd .	33 "
Balväxter	10 "	Tobak	52 "
Potatis	8 "	Träda	1 "
Andra rotfrukter	31 "	Summa	168 hektar.

Utsäde och skörd hafva för året uppgifvits till följande belopp:

	Utsäde.	Skörd.
Hösthvete	4 hektoliter.	42 hektoliter.
Höstråg	6 "	43 "
Vårråg	6 "	34 "
Korn	17 "	170 "
Hafre	24 "	220 "
Blandsäd	1 "	—
Ärter	13 "	93 "
Bönor	4 "	27 "
Vicker	1 "	—
Potatis	174 "	1,070 "
Andra rotfrukter	—	2,774 "
Gräströ	2 deciton	—
Hö (från odlad jord) . . .	—	860 deciton.
Tobak	—	1,420 "

Det inom hufvudstadens gränser förekommande jordbruket drifves å 47 särskilda *brukningsdelar*, hvilka fördelas sålunda med hänsyn till arealen af odlad jord:

Storlek.	Brukade af ägaren.	Brukade på arrende.	Summa brukningsdelar.
Högst 2 hektar	4	15	19
2—20 „	3	20	23
20—100 „	3	2	5
Summa 10	37	47	

4. Kommunikationer, sjöfart och varubyten.

Allmänna vägar. Längden af dessa vägar uppgick vid 1905 liksom vid 1900 års slut enligt **tabell 2** till 26 kilometer. Hit äro då räknade de gator, som måste passeras för att på ginaste vägen komma från en af stadens tullar till en annan, dock att hvarje gata endast en gång inräknats. Rörande de sträckningar och gator, som sålunda hänförs till allmän väg, hänvisas till femårsberättelsen för åren 1891—1895.

Stadens *kostnad för förbättringar* (planering och beläggning) af dessa vägsträckor har under en hvar af senaste femårsperioder utgjort:

Åren.	För planering. Kronor.	För beläggning. Kronor.	Summa. Kronor.
1876—1880	939,313	259,410	1,198,723
1881—1885	46,197	260,123	306,320
1886—1890	122,765	305,147	427,912
1891—1895	82,064	284,894	366,958
1896—1900	207,614	474,381	681,995
1901—1905	570,289	577,870	1,148,159

För Norrtullsvägen, Älkistvägen, Drottningholmsvägen och Karlbergsvägen ingår här i jämväl kostnaden för underhållet.

Skjutsväsendet. Rörande skjutsningsskyldigheten från hufvudstaden till angränsande skjutsstationer åberopas, hvad därom finnes omförmäldt i femårsberättelsen för åren 1891—1895. Antalet i gästgifveriskjuts utgångna hästar framgår af tabell 2.

Sedan Eders Kungl. Maj:t den 9 juni 1905 dels utfärdat nådig kungörelse angående vissa ändringar i nådiga stadgan om skjutsväsendet den 31 maj 1878, genom hvilka de för rikets landsortsstäder gällande bestämmelser om skjutsningsskyldighetens utgörande under vissa villkor blifvit tillämpliga jämväl på hufvudstaden, dels ock i nådig skrivelse till Öfverståthållareämbetet förständigat ämbetet, att redan under samma år 1905 åtgärder borde vidtagas för ordnande af skjutsentreprenad i Stockholm, hemställde Öfverståthållareämbetet den 7 oktober 1905 efter Stockholms stadsfullmäktiges hörande, att Eders Kungl. Maj:t i nåder måtte fastställa maximibeloppet af den skjutslega, som af entreprenör skulle få uppbäras för skjuts från hufvudstaden, å hvilken hemställan nådigt svar ankom den 15 november 1905. Då var emellertid tiden så långt framskriden, att det icke lät sig göra att före ingången af år 1906 ordna

En del jord är upplåten till s. k. koloniträdgårdar; dessa, hvilka hvar för sig hafva mycket ringa omfång, äro icke inräknade i brukningsdelarne. Om deras antal saknas bestämda uppgifter.

Antalet i hufvudstaden underhållna *kreatur*, bland hvilka naturligtvis det stora flertalet hästar icke användes för jordbruk, uppgifves sålunda: hästar 6,090, kor 74, svin 65, bisamhällen 49, höns 205.

skjutsentreprenad i Stockholm, hvarför Öfverståthållareämbetet beslöt att låta med ärendets vidare behandling anstå till år 1906.

För öfriga grenar af den **lokala samfärdseln** lämnas här följande redogörelser.

a) **Åkeriväsendet.** Beträffande åkare och hyrkuskar hafva de i föregående berättelse omnämnda reglementen i hufvudsak fortfarit att gälla; emellertid utfärdades den 18 april 1904 en kungörelse angående förändrade taxameter-taxor. Den tilltagande användningen af *automobiler* såväl för personbefordran som för forsling af varor föranledde ordningsföreskrifter, fastställda den 16 juni 1905, för automobiltrafik i Stockholm. Till slutet af år 1905 hade enligt uppgift 275 automobilnummer blifvit utlämnade.

Åkeri- och hyrkuskväsendet under perioden, sådant det befunnit sig vid de årliga mönstringarne, framgår af följande öfversikt:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Antal åkare: för endast varuforsling . . .	75	77	81	87	87
„ „ droskkörning . . .	13	13	11	13	12
„ såväl varuforsling som droskkörning	57	58	59	57	55
„ hästar i samtliga åkerier	1,961	2,043	2,205	2,398	2,391
„ droskor, som på en gång finge användas	333	333	333	333	333
„ droskkuskar	456	483	472	493	515
„ hyrkuskar	31	25	24	25	22
„ hästar i hyrverken	406	370	353	357	350

b) **Velocipeder.** Under perioden hafva utlämnats något öfver 20,000 nya velocipednummer, mot i det närmaste 32,000 under näst föregående femårsperiod. I allt hade vid 1905 års slut 55,405 velocipeder inregistrerats. Huru många af dessa som verkligen äro i bruk, är omöjligt att säga, men antalet har säkert minskats under de gångna fem åren. Velocipedreglementet af den 3 juni 1897 är fortfarande gällande och äger tillämplighet jämväl å motorcykel.

c) **Spårvägar.** Det viktigaste af de lokala samfärdsmedlen utgöres af spårvägarne. Nu liksom under föregående femårsperiod hafva hufvudstadens spårvägsförbindelser —

bortsedt från förstadslinjen till Djursholm, hvilken trafikeras af Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag — uppehållits af tvenne enskilda bolag, nämligen Stockholms nya spårvägsaktiebolag och Stockholms södra spårvägsaktiebolag. Om dessa lämnas här följande redogörelser.

Stockholms nya spårvägsaktiebolag. Sedan bolaget i skrifvelse af den 18 mars 1901 hos stadsfullmäktige begärt tillåtelse att begagna elektricitet såsom drifkraft å sina linjer och på angifna villkor erhållit tillstånd därtill, beslöt bolaget den 31 mars 1903 att omändra sitt spårvägsnät för elektrisk drift. Redan år 1902 hade en del härför nödvändiga arbeten, såsom omläggning af spår, hvarvid gröfre skenor nedlagts, samt utvidgning af det dubbelspåriga nätet utförts, och efter koncessions erhållande öfverlämnade bolaget till Allmänna svenska elektriska aktiebolaget i Västerås att utföra de för införande af elektrisk drift med luftlednings-system erforderliga arbeten.

Enligt med nämnda firma upprättadt kontrakt skulle Ringlinjen samt linjen Haga—Slussen—Roslagstull vara fullt färdiga till den 1 december 1903. Till följd af arbetsinställelser m. m. fördröjdes emellertid arbetet, så att först den 13 februari 1904 kunde någon del af spårvägsnätet, sträckan Norra Bantorget—Haga, öppnas för elektrisk drift. Arbetet fortskred därefter, så att den 5 april samma år var delen Järnvägsparken—Norra Bantorget färdig. Djurgårdslinjen öppnades den 26 juli; Haga—Slussen—Roslagstull i sin helhet den 1 augusti; Ringlinjen den 6 augusti; linjen Östermalm—Kungsholmen, Östermalmsdelen den 15 augusti; Kungsholmsdelen blef den 23 december färdig i Fleminggatan och i sin helhet den 11 februari 1905, och hade dessförinnan Odengatslinjen öppnats den 1 december 1904. Den sista hästspårvagnen gick på bolagets linjer den 10 februari 1905.

Linjen Norra Bantorget—Karlberg öppnades för trafik den 20 mars och Värtalinjen den 12 maj 1905. Härmed var hela det koncessionerade nätet färdigt, med undantag af anläggningarna från järnvägsöfvergången vid Värtan till Ropsten samt i S:t Eriksgatan, hvilka, till följd af att staden därstädes ej ännu hade utfört de väg- och broanläggningar, som erfordrats, ej kommit till utförande under perioden.

Koncession för utvidgning har sökts och erhållits å Odengatslinjens utsträckning från Sturegatan genom Valhallavägen och Sibyllegatan till Norrmalmstorg, hvilken öppnades för trafik den 1 december 1905. Koncession begärdes vidare under år 1905 å en linje genom Uplandsgatan från Norra Bantorget till Odengatan.

Hela nätet är dubbelspårigt med undantag för Adolf Fredriks Kyrkogata, Luntmakaregatan, Stora Badstugatan, Lilla Nygatan och Munkbrogatan, å hvilka vagnar blott i en riktning framgå, samt Olofsgatan, där ett mötesspår finnes. Dessa anordningar hafva företagits med anledning af nämnda gators ringa bredd, som omöjliggjorde utläggande af dubbelspår.

Linjelängden var vid slutet af 1905:

Ringlinjen	5,877 meter.	Karlberg—Värtan . . .	6,945 meter.
Östermalm—Kungsholmen . .	10,980 "	Djurgårdslinjen . . .	2,863 "
Haga—Slussen—Roslagstull .	9,048 "		
Norrmalmstorg—S:t Eriksplan	4,372 "	Summa	40,085 meter.

Vid 1900 års slut var längden endast 20,021 meter.

Bolagets sammanlagda linjelängd har således under 5-årsperioden något mer än fördubblats.

Afgiften har efter införande af elektrisk drift satts till 10 öre för resa, med öfvergångsrätt till alla linjer undantagandes Djurgårdslinjen.

Antalet vagnkilometer har utgjort:

År.	Hästvagnkilometer.	Elektr. vagnkilometer.	Summa. Kilometer.
1901	2,820,582	—	2,820,582
1902	2,777,425	—	2,777,425
1903	2,778,613	—	2,778,613
1904	1,856,479	2,024,203	3,880,682
1905	44,933	7,300,883	7,345,816

Antalet passagerare utgjorde:

År 1901	14,463,721	Åren 1881—1885	28,290,910
• 1902	13,882,116	• 1886—1890	32,546,274
• 1903	15,896,825	• 1891—1895	38,928,149
• 1904	20,292,696	• 1896—1900	63,754,620
• 1905	30,221,762	• 1901—1905	94,757,120

Sammanlagda summan af vagnkilometer under femårsperioden utgör 19,603,118 samt af passagerare 94,757,120 mot resp. 12,501,910 vagnkilometer och 63,754,620 passagerare under åren 1896—1900, således en ökning hvad vagnkilometer angår med 57 % och beträffande passagerare med 48 %.

Trafikinkomsterna hafva utgjort:

År 1901	1,481,137.93 kr.	Åren 1881—1885	2,868,370.91 kr.
• 1902	1,418,831.50 "	• 1886—1890	3,333,205.39 "
• 1903	1,600,285.40 "	• 1891—1895	3,984,713.46 "
• 1904	2,030,001.10 "	• 1896—1900	6,462,981.08 "
• 1905	3,025,797.47 "	• 1901—1905	9,556,053.40 "

Summan för de fem åren utvisar i jämförelse med den förra femårsperioden en ökning af 48 %.

Trafiken var inställd till följd af rösträttsdemonstration den 1 maj 1902 och till följd af strejk den 15, 16 och 17 maj samma år.

Materielen utgjordes vid 1905 års slut af 116 motorvagnar, 67 täckta och 70 öppna släpvagnar, 8 snöplogar samt 5 saltvattenvagnar.

Stockholms södra spårvägsaktiebolag. Under perioden 1901—1905 har det under år 1900 påbörjade arbetet med införande af elektrisk drift genomförts och avslutats. Den elektriska kraftstationen blef färdig för levererande af ström i augusti 1901.

Spårvägsdriften med ång- och hästvagnar pågick oafbrutet till den 27 augusti 1901, då till följd af spårarbeten trafiken å ångvagnlinjen måste tills vidare inställas. Å denna linje upptogs trafiken återigen den 5 september på så sätt, att sträckan mellan Ragvaldsgatan och Ringvägen trafikerades med elektriska motorvagnar och delen Ringvägen—Hornstull med ångvagnar.

Å hästvagnlinjen indrogos under dagarna den 9—12 september 1901 hästvagnarne, hvilka då ersattes med elek-

triska motorvagnar. Från och med den 28 september samma år utsträcktes trafiken å båda linjerna till Slussen. Den 16 oktober utsträcktes trafiken till Tegelvikstorget och den 16 november i Hornsgatan till Långholmsgatan. Först i september 1902 var Hornsgatans västligaste del ordnad, och utsträcktes trafiken till Hornstull den 4 i samma månad.

Linjerna voro då: Slussen—Hornstull 2.61 km., Slussen—Tegelvikstorget 2.64 km. 1905 den 1 sept. öppnades en ny linje i Götgatan från Folkungagatan till Skanstull, hvilken linje har en längd af 1 km. Vid periodens slut var således hela linjelängden 6.25 km.

Beträffande taxan har under perioden icke vidtagits någon ändring, utan den har varit 10 öre per person och tur (för barn under 10 år 5 öre), med öfvergång mellan samtliga linjer. För skolungdom hafva terminsbiljetter tillhandahållits för 8 kronor. Priset för årsbiljett för vuxen person och gällande å samtliga linjer har varit 100 kronor. Antalet vagnkilometer har varit:

År.	Hornstulls- linjen.	Tegelviks- linjen.	Skanstulls- linjen.	Summa.
1901	224,248	162,487	—	386,735
1902	271,168	276,451	—	547,619
1903	292,472	290,886	—	583,358
1904	316,248	309,624	—	625,872
1905	368,565	358,590	34,022	761,177

Antalet passagerare och inkomster utgjorde:

År.	Passagerare.			Summa.	Inkomster.
	Hornstulls- linjen.	Tegelviks- linjen.	Skanstulls- linjen.		Kronor.
1901	1,296,048	908,889	—	2,204,937	219,655.68
1902	1,503,542	1,426,381	—	2,929,923	292,543.04
1903	1,628,336	1,586,066	—	3,214,402	320,913.76
1904	1,864,502	1,802,434	—	3,666,936	365,738.33
1905	2,031,971	1,922,607	84,041	4,038,619	403,287.97

Trafiken har, sedan arbetet med införande af elektrisk drift blifvit afslutadt, pågått utan afbrott med undantag af under år 1902, då trafiken var inställd den 1 maj från kl. 12 på dagen och under hela dagarna den 15—18 maj till följd af rösträttsdemonstrationer och därmed sammanhängande strejk.

Under perioden har anskaffats rullande materiell afsedd för elektrisk drift, och bestod den vid periodens slut af 22 motorvagnar samt 10 täckta och 10 öppna släpvagnar.

Spårvägarne sammanlagda bokförda värde var vid 1905 års slut 1,504,223.08 kr.

d) **Ångslupstrafiken** i Stockholm och dess närmaste omgifningar har väl å några håll genom spårvägsnätets utveckling förlorat en del af sin forna betydelse, men är fortfarande mycket liflig. Äfven under denna period har trafik uppehållits af de i föregående berättelse omnämnda bolag, nämligen Stockholms ångslupsaktiebolag, Nya ångslupsaktiebolaget, Lidingö ångslupsaktiebolag, Järnvägsaktiebolaget Stockholm—Saltsjön (medelst 3 ångfärjor), Brunnsvikens ångslupsbolag, Ångslupsaktiebolaget Norra

Brunnsviken, Ångslupsaktiebolaget Nackanäs, Ångbåtsaktiebolaget Torsvik och Ångbåtsaktiebolaget Mariedal. Här till komma såsom nya för perioden Nya Ångslupsaktiebolaget Smedsudden, som bildades i december 1900 och började sin trafik året därpå, samt Essingens ångslupsaktiebolag, som likaledes begynte sin trafik år 1901.

e) **Hissarne** hafva under perioden befordrat följande antal passagerare:

	Katarinahissen.	Mariahissen.
År 1901	1,230,838	928,691
” 1902	1,128,875	891,775
” 1903	1,157,874	963,152
” 1904	1,210,229	991,514
” 1905	1,181,565	933,118
Summa åren 1901—1905	5,909,381	4,708,250
” ” 1896—1900	5,685,978	4,810,404

f) **Brunkebergstunneln** har begagnats af följande antal trafikanter:

År 1901	1,410,714
” 1902	1,408,360
” 1903	1,485,325
” 1904	1,554,776
” 1905	1,382,825
Summa åren 1901—1905	7,242,000
” ” 1896—1900	6,863,938

g) **Stadsbud.** I stadsbudsväsendets organisation har ej någon ändring ägt rum. Äfven taxan af den 1 juni 1900 är fortfarande gällande. Antalet stadsbud har däremot ökat, så att de vid periodens slut utgjorde 275, mot 237 vid dess början.

I fråga om **järnvägar, post och telegraf** hänvisas dels till de sifferuppgifter, som därom meddelats under afdelningen Näringar i det föregående, och dels till vederbörande grenar af rikets officiella statistik.

Såsom å annat ställe i berättelsen omförmäles, har hufvudstaden under perioden erhållit ett nytt centralposthus.

Telefon. Telefonverksamheten inom hufvudstaden har under denna liksom under näst föregående period bestridits af Telegrafverket och de bägge enskilda bolagen Stockholms Allmänna telefonaktiebolag och Stockholms Belltelefonaktiebolag.

a) **Rikstelefon.** Af de under den gångna femårsperioden tillkomna långledningarne från Stockholm märkes i främsta rummet den 1,242 kilometer långa ledningen Stockholm—Luleå, hvarigenom hufvudstaden sattes i förbindelse med rikets nordligaste län. Ett flertal nya ledningar hafva därjämte uppdragits för att underlätta den växande trafiken å äldre vägar, och särskildt gäller detta om trakten nära Stockholm.

Utvecklingen af rikstelefonväsendet inom hufvudstaden framgår för öfrigt af följande öfversikt:

År.	Apparater.	Telefonerade telegram.	Samtal. Interurbana.	Lokala.
1901	8,562	109,659	559,080	20,608,500
1902	9,264	113,278	658,520	23,460,000
1903	10,843	120,690	763,708	24,600,400
1904	12,308	126,424	920,759	29,897,700
1905	13,954	137,584	1,085,051	37,476,100

Priset för abonnemang i Stockholm å affärstelefon utgör fortfarande 50 kr. per år med 50 kr. i inträdesavgift och för bostadsapparater 50 kr. per år utan inträdesavgift.

Angående samtrafiken med de enskilda bolagen hänvisas till den här nedan lämnade redogörelsen för dessa.

b) **Stockholms Allmänna telefonaktiebolag** har under den gångna femårsperioden fortfarande utfövat en liflig och allt mera omfattande verksamhet inom Stockholm och det område af 70 km. från Stockholms Stortorg, inom hvilket område bolaget har rätt att utföra telefonverksamhet.

I senaste femårsberättelsen omnämnes, hurusom det sedan år 1890 gällande aftal om samtrafik mellan Rikstelefonens och de båda enskilda telefonbolagens nät af Telegrafstyrelsen uppsagts till den 1 juli 1901, men därefter prolongerats till utgången af samma år. Då under tiden fråga uppstått om försäljning till statsverket af bolagens hela telefonanläggning och underhandlingar i sådant syfte inleddes, blef samtrafikskontraktet ytterligare prolongeradt. Berörda förhandlingar resulterade i ett den 28 december 1901 uppgjort köpeaftal, som väl blef af Eders Kungl. Maj:t förelagdt 1902 års Riksdag, men af denna förkastadt. Därefter upptogs ånyo förhandlingarna angående nytt samtrafiksaftal, men då enighet härvid ej kunde uppnås, blef samtrafiken den 1 juni 1903 afbruten. I slutet af samma år inleddes mellan Telegrafstyrelsen och bolagen nya förhandlingar, hvilkas resultat blef ett köpe- och bytesaftal, som skulle ordna samtrafiken mellan de olika telefonanläggningarna i Stockholm och trakten däromkring. Äfven detta aftal blef af Riksdagen förkastadt. Slutligen har efter förnyade underhandlingar ett nytt kontrakt om försäljning af bolagens nät den 8 mars 1906 upprättats, hvilket dock lika litet som föregående förslag till telefonfrågans ordnande vunnit Riksdagens bifall.

Antalet samtal, som under år 1902 utväxlades mellan rikstelefonabbonenter samt abonnenter i de båda enskilda bolagen, för hvilka samtrafiksavgift erlades, uppgick till 1,199,522, och under de fem första månaderna af år 1903 till 314,017.

Till undvikande af de mest kännbara olägenheterna vid samtrafikens afstängning inrättades i juni 1903 s. k. öfverföringsanstalter för muntligt öfverförande af meddelanden från abonnenter i det ena nätet till abonnenter i det andra, mot en afgift af 5 öre för öfverföring från rikstelefonen till bolagens nät och 10 öre för öfverföring i motsatt riktning.

Under år 1901 har Allmänna telefonaktiebolaget ökat sitt aktiekapital från 1,800,000 kr. till 2,700,000 kr. samt under år 1904 till 2,850,000 kr.

Sedan förra femårsberättelsen afgafs, har bolaget bekräftande *årsavgifterna* ej vidtagit någon förändring. Årsavgiften för direkt ledning utgör sålunda fortfarande 80 kr.; för enkelt kombinerad ledning, hvilket innebär att endast den ena af de tvenne kombinerade ledningarna samtidigt kan begagnas för att påkalla samtal, är priset 60 kr. Innehafvare af direkt ledning kunna äfven fortfarande mot erläggande af ytterligare 20 kronor per år, eller inalles 100 kronor, tillförsäkra sig rätten att samtal till dem kunna fritt och obegränsadt påkallas äfven från alla Bell-bolagets abonnenter, hvilka eljest hafva att till bolaget betala 10 öre för hvarje från apparaten öppnadt samtal utöfver 100 i kvartalet.

Tillväxten af bolagets ledningar under de sist förflutna fem åren synes af följande tabell, upptagande dessa *ledningars längd* i kilometer:

Vid slutet af år	Inom Stockholm. Kilometer.	Utom Stockholm. Kilometer.	Summa. Kilometer.
1901	28,675-90	12,540-28	41,216-18
1902	32,171-60	12,826-95	44,998-55
1903	37,267-20	14,041-58	51,308-78
1904	42,809-01	15,172-27	57,981-28
1905	52,708-60	16,627-80	69,336-40

Antalet abonnenter och telefonister inom Stockholm under den gångna perioden synes af följande tabell:

År	Antal abonnenter vid årets slut.	Abbonentökning under året.	Antal telefonister vid årets slut.
1901	19,830	1,179	336
1902	21,545	1,715	343
1903	23,279	1,734	342
1904	25,169	1,890	363
1905	27,273	2,104	399

Abbonentantalet har med afseende å olika slag af ledningar varit fördeladt på följande sätt:

Vid slutet af år	Direkta linjer.	Kombinerade ledningar.	Linjer i landsstationer.	Anknytningar.	Summa.
1901	6,183	6,163	4,201	3,283	19,830
1902	6,236	7,349	4,399	3,561	21,545
1903	6,496	8,150	4,734	3,899	23,279
1904	6,675	9,219	5,055	4,220	25,169
1905	6,930	10,152	5,623	4,568	27,273

Antalet hos bolaget anställda personer har under perioden utgjort:

Vid slutet af år	Manliga.	Kvinnliga.	Summa.
1901	209	382	591
1902	243	391	634
1903	267	391	658
1904	290	419	709
1905	350	453	803

c) **Stockholms Belltelefonaktiebolag**, hvilket samarbetar med Stockholms Allmänna telefonaktiebolag och hvars abonnenter stå i afgiftsfri samtrafik med Allmänna bolagets abonnenter, har under femårsperioden sett sin verksamhet stadigt tillväxa. Bolaget upplåter fortfarande endast abonnemang med begränsadt fri samtalsrätt, och äro samma abonnemangsvillkor, som i förra berättelsen angåfvos, fortfarande gällande. Årsafgiften utgör sålunda för affärstelefon 45 kr. och för bostadstelefon 36 kr. Abonnemanget berättigar till fri och obegränsad samtalsrätt med Allmänna bolagets s. k. stjärnabonnenter samt rättighet att påkalla 100 samtal i kvartalet till bolagens öfriga abonnenter; för hvarje samtal som därutöver begäres erlägges en afgift af 10 öre. Beträffande bolagets samtrafik med rikstelefon gäller detsamma, som blifvit nämnt i afseende på Allmänna bolaget.

Bolagets aktiekapital har ej under perioden undergått någon förändring, utan utgör fortfarande 1,000,000 kr.

Längden af bolagets ledningar har vid slutet af periodens olika år utgjort:

År 1901	7,964.99 kilometer	År 1904	10,135.74 kilometer
» 1902	8,844.03 »	» 1905	11,462.01 »
» 1903	9,338.39 »		

Antalet *abonnenter* har under femårsperioden utgjort:

Vid slutet af år	Antal abonnenter		Summa.	Abonnent-ökning.
	med bostads-telefon.	med affärs-telefon.		
1901	8,774	1,197	9,971	1,375
1902	9,585	1,117	10,702	731
1903	10,361	1,120	11,481	779
1904	11,190	1,086	12,276	795
1905	12,389	1,193	13,582	1,306

Antalet hos bolaget *anställda personer* har utgjort:

Vid slutet af år	Anställda personer.			
	Manliga.	Kvinnliga.	Summa.	Däraf telefonister.
1901	26	102	128	95
1902	28	105	133	98
1903	30	102	132	95
1904	27	106	133	99
1905	27	108	135	101

Rörande *sjöfart* och *handel* hänvisas till afdelningen Näringar i det föregående. För brännvinshandeln lämnas en särskild redogörelse under afdelningen Politi.

5. Kameralförhållanden.

I afseende å antalet nybyggda *boningshus* åren 1901—1905 äfvensom antalet *tomter* och *lägenheter* samt *fastigheternas taxeringsvärden* vid periodens slut hänvisas dels till **tabell 3**, dels ock till den under afdelningen Politi förekommande redogörelsen för byggnadsverksamheten.

Angående *egendomar af fideikomissnatur* samt *egendomar tillhörande inhemska aktiebolag* och *främmande mak-*

ters undersåtar år 1905 meddelas föreskrifna uppgifter i **tabellerna 4, 5 och 6**.

I fråga om *kronouppbörden* och *stadens finanser* hänvisas till de årliga berättelserna angående Stockholms kommunalförvaltning och Statistisk årsbok för Stockholms stad, äfvensom till litt. H af Bidrag till Sveriges officiella statistik.

6. Politi.

A) Stadens myndigheter.

a) **Öfverståthållareämbetets kansli**. Antalet i Öfverståthållareämbetets kansli afgjorda *mål* och *ärenden* under åren 1901—1905 samt nästföregående fyra femårsperioder har utgjort:

År 1901	25,722	Åren 1901—1905	117,074
» 1902	25,783	» 1896—1900	116,604
» 1903	22,009	» 1891—1895	99,744
» 1904 ¹⁾	22,792	» 1886—1890	99,305
» 1905 ¹⁾	20,768	» 1881—1885	73,000

¹⁾ Till och med år 1903 beräknades till handräkningsdiariet hörande ärenden med ett nummer för hvarje person, men från och med år 1904 med ett nummer

I förestående uppgifter ingå icke de till firmaregistret samt registret öfver ekonomiska föreningar hörande ärenden, utan hänvisas för dem till följande redogörelse.

Antalet *nya firmor* och ekonomiska föreningar, som under åren 1901—1905 inregistrerats, har utgjort 2,462, hvilka fördela sig på periodens olika år och de särskilda registren sålunda:

för hvarje inkommen handräkningsskrifvelse oberoende af huruvida åtgärd äskades mot en eller flere. För jämförelses skull har det äldre beräknings sättet här bibehållits äfven för åren 1904 och 1905. Antalet ärenden beräknadt enligt den nya planen, hvilket motsvarar de till Justitiedepartementet aflämnade statistiska uppgifterna i ämnet, utgjorde år 1904 15,809 och år 1905 13,652.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Enskilda näringsidkare och handelsbolag	480	407	484	508	537
Föreningar för ekonomisk verksamhet	7	8	10	10	11
Summa	487	415	494	518	548

Öfver Öfverståthållareämbetets beslut i anledning af anmälningar till firmaregistret hafva besvär icke i något fall anförts, hvaremot i tre fall besvär hos Eders Kungl. Maj:t anförts öfver Öfverståthållareämbetets beslut i anledning af anmälningar till föreningsregistret. Eders Kungl. Maj:ts resolutioner på dessa besvär äro meddelade den 19 augusti 1904 samt den 7 och den 13 april 1905.

Beloppen af influtna afgifter för registrering af firma och prokura samt af ekonomiska föreningar, kostnaderna för registrerings kungörande samt den efter afdrag af nyssnämnda kostnader uppkommande behållningen utgjorde i kronor:

	Influtna afgifter.	Utgifter.	Behållning.
År 1901	3,220	1,597.80	1,622.20
» 1902	2,892	1,293.51	1,598.49
» 1903	2,892	1,421.72	1,470.28
» 1904	3,070	1,639.07	1,430.93
» 1905	3,139	1,677.18	1,461.82
Åren 1901—1905	15,213	7,629.28	7,583.72
» 1896—1900	13,632	7,823.66	5,808.34
» 1891—1895	14,515	8,781.47	5,733.53

Likaså får Öfverståthållareämbetet afgifva särskild redogörelse öfver den nya grupp af ärenden, som under femårsperioden tillkommit, nämligen angående *antagande af släktnamn* enligt nådiga förordningen den 5 december 1901. Antalet sådana ärenden samt beloppet af de för inkomna ansökningar influtna afgifter, med afdrag för sådana, som efter ansöknings återkallelse blifvit återställda, utvisas af följande öfversikt:

	Antal ärenden.	Influtna afgifter.
År 1902	60	224 kr.
» 1903	111	432 »
» 1904	134	488 »
» 1905	132	452 »
Summa	437	1,596 kr.

Af de inkomna ansökningarna hafva 49 återkallats och följaktligen afskrifvits från vidare åtgärd.

Bland öfriga ärenden hörande till Öfverståthållareämbetets kanslis handläggning böra äfven omnämnas de, som angå *utländings upptagande till svensk medborgare*. Antalet utländingar, som af Eders Kungl. Maj:t under vissa villkor upptagits till svenske medborgare och hos Öfverståthållareämbetet fullgjort dessa villkor, har utgjort 33 år 1901, 25 år 1902, 21 år 1903, 31 år 1904 och 47 år 1905, eller tillsammans 157, däraf 133 män och 24 kvinnor.

Med afseende å *stadsfogdeinstitutionen* i Stockholm får erinras, hurusom Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 18 oktober 1901 angående ändrade anordningar för upp-
börds- och indriftningsväsendet funnit godt medgifva, att i afvaktan på pågående utredning af frågan angående defini-

tivt ordnande af upp-
bördsväsendet i Stockholm bestyret med indriftningen af därstädes påförda utskyllder uppdroges åt en tillförordnad, af en fast upp-
bördsman för hvarje rote jämte erforderligt antal extra upp-
bördsmän biträdd tredje stads-
fogde; och att, med bibehållande tills vidare af det för närvarande tillämpade förfaringssätt i fråga om indriftning och redovisning af de i polisdomstolen ådömda sakören (nämligen genom polisens försorg), indriftning och redovisning af öfriga sakören i Stockholm öfverflyttades från förste till andre stadsfogden.

Från och med år 1902 utgör således antalet stadsfogdar i Stockholm 3; och har vidare under perioden anslag af stadsfullmäktige beviljats dels till ett biträde åt hvar-
dera af förste och andre stadsfogdarne, af hvilka det hos andre stadsfogden anställda särskildt afsetts för den till honom öfverflyttade bötesindriftningen, dels för en till tredje stadsfogdens biträde anställd upp-
bördsinspektör.

Till Stockholms stads *rannsakningsfängelse* inkommo

År 1901	10,138 personer.	År 1904	11,888 personer.
» 1902	10,694 »	» 1905	13,066 »
» 1903	11,763 »		

För åtgärder till erhållande af ett nytt fängelse läm-
nas redogörelse under titeln Öfverståthållareämbetet för po-
lisärenden.

b) *Öfverståthållareämbetet för upp-
bördsärenden.* Upp-
börds-
distrikten i Stockholm, som alltsedan år 1764 varit 7 till antalet, bestodo vid femårsperiodens början af Nikolai och Kungsholms församlingars samt Klara, Jakobs och Jo-
hannes, Adolf Fredriks, Hedvig Eleonora, Maria Magdalena och Katarina församlings upp-
bördsdistrikt. Under perioden har antalet upp-
bördsdistrikt ökats på sätt, som följer: ge-
nom nådiga brefvet den 25 oktober 1901 bestämdes, att Nikolai och Kungsholms församlingar skulle utgöra hvar för sig ett distrikt; och enligt nådiga brefven den 31 okto-
ber 1902 rörande Hedvig Eleonora församlings och den 1 augusti 1903 beträffande Adolf Fredriks församlings upp-
bördsdistrikt hafva dessa båda uppdelats hvarter i 2 di-
strikt, nämligen Östermalms östra och västra samt Adolf Fredriks östra och västra, så att distriktens antal vid perio-
dens slut var 10.¹⁾ Den utredning af frågan om definitivt ordnande af upp-
bördsväsendet, som berörts i Eders Kungl. Maj:ts under nästföregående afdelning omförmälda nådiga bref af den 18 oktober 1901, omfattar emellertid äfven nyreglering af upp-
bördsdistrikten. I sådant hänseende har Öfverståthållareämbetet år 1904 väckt förslag om ökande af upp-
bördsdistriktens antal till 15; men har denna fråga, likasom förslag till ny lönereglering för upp-
bördsverket, icke under femårsperiodens slut blifvit af stadsfullmäktige slutbehandlad.

c) *Öfverståthållareämbetet för polisärenden.* Öfver polis-
institutionens utveckling under perioden får Öfverståthål-
lareämbetet meddela följande öfversikt.

¹⁾ I sammanhang härmed ordnades så, att upp-
bördsstämman för vissa af-
lägsnare distrikt hölls i särskilda lokaler samt att upp-
börd ägde rum, jämte tre timmar under förmiddagen, jämväl mellan kl. 6—8 eftermiddagen.

Ambets- och tjänstemän. De arbetskrafter, som stått Öfverståthållareämbetets afdelning för polisärenden till buds för ombesörjande af de detta ämbetsverk åliggande göromål, hade sedan lång tid varit otillräckliga. Sedan år 1867 var tillsättandet år 1899 af en andre polisintendent den enda förstärkning af tjänstemannakåren, som ägt rum. På särskilda framställningar af Öfverståthållareämbetet hafva emellertid stadsfullmäktige under femårsperioden beviljat anslag, från och med år 1902 dels för en ny notariebefattning, hvars innehafvare åligger att bereda och föredraga äfvensom expediera de på polismästarens handläggning beroende ärenden, dels för ett biträde åt polisdomaren i och för de göromål, som utom sessionsgöromålen åligga honom, såsom förvandling af böter, öfvervakandet af sakoreslängdens förande, expedition af skrivelser m. m. Anslaget till detta biträde, 1,200 kr., har anvisats till en af notarierna i polisdomstolen.

Polispersonalens aflöning och antal. Öfverståthållareämbetet framhöll i sitt förslag till polisverkets stat för år 1902, att det arbetsmätt, som måste utkrävas af kommissarierna vid polisens detektiva afdelning, öfverstege krafterna hos det antal kommissarier, som sedan många år varit vid afdelningen anställda, nämligen tre, samt att, då såväl dag som natt en kommissarie borde vara vid afdelningen vakthafvande och afdelningens föreståndare måste för sin kontrollerande och ledande verksamhet vara obunden af en på förhand bestämd tjänstgöring, ingen annan utväg att åstadkomma en god arbetsordning funnes än att detektivkommissariernas antal blefve ökad till fyra. Ämbetet anhöll därför om anslag till aflöning åt en fjärde detektivkommissarie och förklarade, att dennes löneförmåner borde ställas lika med dem som tillkomme lägst aflönade af dåvarande detektivkommissarierna, eller 3,500 kr., hvaraf beräknades 2,625 kr. som lön och 875 kr. som tjänstgöringspenningar.

Såsom Ämbetet i sin berättelse för perioden 1896—1900 anført, hade kommissariens vid centralafdelningens aflöning nedsatts till 2,400 kr., då andre polisintendenten komme att odeladt ägna sig åt ordningspolisen och tillsynen öfver densamma åliggande göromål samt sålunda komme att omedelbart taga del i behandlingen af de ärenden, som tillhörde centralafdelningen. Ämbetet hade tänkt sig, att ifrågasvarande kommissarietjänst skulle kunna blifva en öfvergångsplats till distriktskommissarietjänsterna och därför kunna aflönas med mindre belopp än dessa tjänster. Erfarenheten hade emellertid inom kort visat, att de tjänsteåligganden, hvilka enligt instruktionen tillhöra andre polisintendenten, voro af så omfattande natur, att tid icke blef honom öfrigt att, såsom man antagit, själf taga ledningen af centralafdelningen, ett åliggande som förut ensamt tillkommit föreståndaren för denna afdelning. Tvärtom hade det blifvit nödvändigt att kommissarien biträdde polisintendenten äfven i sådana göromål, som icke direkt tillhörde centralkommissariens verksamhetsområde. Som dessa göromål till stor del äro af ganska invecklad beskaffenhet, t. ex. arbetena med aflöningsväsendet, kårens beklädnad och beväring, fordras härtill en person, som är särskildt lämplig för denna plats och besitter erfarenhet och vana vid arbetet.

Ett upprepat ombyte af centralkommissarier skulle därför vara i hög grad opraktiskt och vålla stor olägenhet, i synnerhet när valet härtill skulle inskränkas bland dem, som kunde anses lämpliga till distriktskommissarier. Det har därför icke varit möjligt för öfverståthållareämbetet att vidhålla de förutsättningar, som förbundits med denna plats, eller att den skulle blifva en öfvergångsplats. I polisverkets intresse har Ämbetet ock vid tillsättande af lediga distriktskommissariebefattningar sett sig nödsakadt att ändra en förut angifven ordning, och detta oaktadt det skulle varit särdeles önskvärdt, att de blifvande distriktskommissarierna beredts tillfälle att inhämta kännedom om arbetena vid centralafdelningen.

Öfverståthållareämbetet, som önskade, att den skillnad i löneförmåner, som var rådande inom kommissariegraden och som satte centralkommissarien i en särskildt dålig ställning, kunde utjämnas, hemställde därför i sitt ofvanberörda statförslag för år 1902, att centralkommissariens aflöning måtte ökas med 600 kr., så att den blefve tillsammans 3,000 kr., af hvilka 2,250 kr. skulle beräknas som lön och 750 kr. som tjänstgöringspenningar. Vid behandlingen af 1902 års stat beviljade stadsfullmäktige det begärda anslaget till en ny, eller fjärde detektivkommissarie med 3,500 kronor samt förhöjning af centralkommissariens lön till 3,000 kronor.

Polispersonalens numerär har i öfrigt jämväl under denna period vunnit väsentlig tillökning. Enligt 1901 års stat beviljade sålunda stadsfullmäktige, på Öfverståthållareämbetets förslag, anslag till 2 nya konstupelsbefattningar vid ordonnansafdelningen. I staten för år 1902 uppfördes anslag till 1 ny öfverkonstapel såsom en välbehöflig förstärkning af befälet i det vidsträckt sjunde polisdistriktet, omfattande Östermalms församling med Kungl. Djurgården, inklusive Värtahamnen. I sitt förslag till samma stat anhöll Öfverståthållareämbetet om anslag till ytterligare 30 konstupelsbefattningar, men stadsfullmäktige inskränkte antalet till 20. Af dessa voro 4 konstuplar afsedda för en af Ämbetet på försök föreslagen anordning att till förstärkning af polisbevakningen å Norra Djurgården förätta patrulleringstjänst med velocipeder som fortskaffningsmedel. Till förstärkning af polisbevakningen å centralbangården i Stockholm, hvarför kostnaden enligt Ämbetets förmenande icke borde drabba Stockholms kommun, utan staten, hade Ämbetet i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:ts Järnvägsstyrelse den 15 december 1899 hemställt, att Styrelsen måtte af omhänderhafda medel anslå ett belopp af 3,170 kr. till aflöning af 2 nya poliskonstuplar, i hvilket fall Öfverståthållareämbetet åtog sig att framtiden som dittills ombesörja bevakning af stationsområdet och därtill hörande lokaler. Den 4 februari 1902 ankom svar från Järnvägsstyrelsen med tillkännagifvande, att Eders Kungl. Maj:ts godkänt af Öfverståthållareämbetet gjordt kostnadsförslag för tillökning af ifrågasvarande polispersonal, och att Styrelsen vore villig att mot de föreslagna villkoren årligen utgifva ett belopp, motsvarande kostnaderna för aflöning i enlighet med de för Stockholms poliskår i allmänhet gällande grunder till 2 konstuplar med högst 3,170 kr. Från och med den 1 mars 1902 har detta anslag

tagits i anspråk. I polisverkets stat för år 1903 uppförde stadsfullmäktige på hemställan af Öfverståthållareämbetet anslaget från Järnvägsstyrelsen å 3,170 kr. som inkomst och beviljade anslag till 2 nya konstapeltjänster. Dessutom beviljade stadsfullmäktige samtidigt anslag till ytterligare 15 nya konstapelsbefattningar, däraf 2 vid prostitutionsafdelningen. År 1904 anslogo stadsfullmäktige på Ämbetets förslag medel till 1 ny konstapel samt i staten för år 1905 till ytterligare 21 nya konstaplar, däraf 2 till förstärkning af polisbevakningen å Norra Djurgården med ännu en patrull med velocipeder. Ämbetet hade nämligen efter den erfarenhet, som då vunnits om polispatrullering med velociped, funnit, att detta sätt för patrullering vore synnerligen lämpligt, då det vore fråga om vidsträckta och mindre trafikerade trakter af staden, samt betydligt billigare än patrulleringen till häst.

Poliskårens förstärkning under förevarande period har alltså utgjort 1 kommissarie vid detektivafdelningen, 1 öfverkonstapel vid distriktpolisen och 61 konstaplar, däraf 2 vid prostitutionsafdelningen, 2 vid ordonnansafdelningen, 2 vid centralbangården, 6 till patrulltjänst med velociped samt 49 vid distriktpolisen.

Utgiftsstaten. Öfverståthållareämbetet anser sig här böra omnämna följande af Ämbetet vidtagna anordningar, hvilka kunna äga mera allmänt intresse.

Från och med år 1902 har Ämbetet med för ändamålet af stadsfullmäktige anvisade medel aflönat en person att stå till Ämbetets förfogande för kontroll af körskickligheten hos de personer, som söka anställning såsom droskkusk i Stockholm. Ämbetet hade nämligen dittills saknat en för en dylik pröfning fullt kvalificerad person.

För samma år erhöll Ämbetet anslag till inköp af velocipeder icke blott för den patrullering med dylika fortskaffningsmedel å Kungl. Djurgården, hvarom ofvan talats, utan äfven för detektiv- och ordonnanspolisens behof. Öfverståthållareämbetet hade samtidigt äskat medel till inköp af 27 velocipeder till distriktpolisen, enär Ämbetet ansett velociped praktisk och tidsbesparande för de polismän, som hafva i uppdrag att indrifva böter och verkställa kallelser med mera. Denna begäran bifölls af stadsfullmäktige först två år senare, då den förnyades i förslag till stat för år 1904.

År 1902 anskaffades en ny vagn, försedd med medar för vinterbehof, att användas af polispiketen.

Inom större samhällen i utlandet finnas numera vidt omfattande åtgärder vidtagna för att bereda hastig och sakkunnig *hjälp åt personer, som träffats af häftig sjukdom eller skada* å offentlig plats, samt för att vid olyckshändelse bringa nödig hjälp åt de skadade. I fråga om dylika anordningar stod Stockholms stad ytterst dåligt rustad, i det att inga andra medel för sådant ändamål stått till buds än de sjukbårar, hvilka funnos uppställda å polisstationerna, en å hvarje. Dessa bårar voro dessutom otidsenliga och otympliga samt måste på grund af sin storlek och opraktiska sammansättning förvaras å polisstationernas vindar, enär plats ej fanns för dem å själva stationerna, något som i hög grad försenade deras användning. Dessa förhållanden hafva under perioden i afsevärd mån förbättrats.

Sålunda lät Stockholms stads hälsovårdsnämnd under slutet af år 1901 på därom gjord framställning inreda en af sina sjukvagnar till så kallad ambulansvagn, hvilken, om den också icke motsvarade nutida fordringar, dock med fördel kunde användas för sitt afsedda ändamål, och i juli 1902 anskaffades af »Drottning Sofias förening till understödjan- de af härens och flottans sjukvård» en ny ambulansvagn, hvilken jämlikt föreningens erbjudande äfven kommit till användning i allmänhetens tjänst. Genom tillmötesgående från Stockholms stads drätsel-nämnd och stadens brandchef hafva dessa vagnar uppställts en å hvardera af brandkårens hufvudstationer för transport af sjuka och skadade personer, som skola af polispersonalen omhändertagas för att beredas hjälp och vård. Dessa vagnar inställas, efter rekvisition genom telefon, af brandmanskap med brandkårens hästar till plats, som vid rekvisitionen uppgifves, och kunna rekvireras alla tider af dygnet. De inställas med ungefär samma snabbhet, som för brandkåren erfordras vid utryckning till eldsvåda. Vagnarne skola användas för forslande af sjuk eller skadad person, som anträffats å gata eller annan allmän plats, af person, som vid eldsvåda, husras eller annan olyckshändelse erhållit sådan skada, att vård å sjukhus är af nöden, samt af sjuk eller skadad person, som anmäler sig å polisstation eller till polisman, då den sjukes eller skadades tillstånd är sådant, att han ej gående kan begifva sig till sjukhus eller hans transporterande i droska skulle medföra skada eller ökad lidande. Vagnarne få däremot ej användas af personer, som uppenbarligen endast äro druckna, af personer, lidande af epileptiska anfall eller, förutom på rekvisition af läkare enligt särskilda af hälsovårdsnämnden meddelade föreskrifter, af personer, som vårdas i sina hem.

År 1904 anskaffades af hälsovårdsnämnden ytterligare en ny ambulansvagn.

Öfverståthållareämbetet inköpte år 1903 med anslag, som af stadsfullmäktige beviljats för ändamålet, 30 transportbårar efter en modell, som åstadkommits genom några förändringar af de för arméns behof befintliga transportbårar, och hvilken af sakkunniga betecknats såsom synnerligen lämplig för transport af sjuka och skadade personer inom hufvudstaden. Dessa sjukbårar, som fördelats mellan hufvudstadens polisstationer, bestå af bårbotten med slidhåll för bårstänger och gördel att spännas om dem, som bäras, bår-gafflar, däraf den bakre med järnbeslag för fastsättning af sufflett, bårstänger och sufflett med järnställning, samt äro lätta att hopsätta och taga i sär. Till hvarje bår höra äfven bärselar och en filt.

Vidare har genom ofvannämnda Drottning Sofias sjukvårdsförening bildats en sjukvårdskolonn, benämnd Stockholms frivilliga sjukvårdskolonn, hvars medlemmar lämna kostnadsfri första hjälp vid olycksfall och äro beredda att vid olyckshändelser eller andra tillfällen, då personer blifvit skadade eller lemlästade, inställa sig å olycksplatsen medförande bårar, förbandsartiklar och dylikt. Sjukvårdskolonnens medlemmar bära vid gemensamt uppträdande uniform. Sjukvårdskolonnens biträde kan hvarje tid på dygnet påkallas af polismyndighet genom rekvisition medelst telefon.

För att göra ofvan berörda anordningar effektiva erfordrades emellertid också medel för polispersonalen, som har till uppgift att i första hand bringa hjälp åt sjuka och skadade, som anträffas på allmän plats, att få såväl ambulansvagnar som sjukbåtar inställda så hastigt som möjligt till den plats, där behof af dem uppstått. Var denna plats belägen i en utkant af staden eller uppstod behofvet nattetid, då tillgång till enskilda personers telefon ej fanns, stod polismannen helt och hållet redlös inför en ofta allvarlig situation, helst som han ej heller vid dessa tillfällen i allmänhet hade tillgång till droskor, hyrvagnar eller andra offentliga fortskaffningsmedel. Icke blott för tillkallande af sådan hjälp åt sjuka och skadade är polismannen i behof af medel att komma i snabb förbindelse med närmaste polisstation; han behöfver det ock för att skaffa sig hjälp till ordningens upprätthållande, afgifva rapporter om sådana förhållanden, som böra så hastigt som möjligt bringas till polisbefälets kännedom, samt inhämta order och upplysningar vid tillfällen, då han kan därpå vara i behof. På anhållan af polismästaren i Stockholm verkställdes därför under år 1902 omfattande försök i syfte att genom anbringande af *telefonapparater i samband med brandtelegrafens linjenät* och från detta till polisstationerna för en jämförelsevis ringa kostnad anordna ett signaleringssystem. Man kom därvid till det resultat, att denna anordning kunde ske utan olägenhet och risk för brandtelegrafen, hvilken funktionerade fullkomligt säkert, äfven då brandskåpslinjen samtidigt användes för telefoning. I anledning härpå och som äfven brandväsendet skulle kunna draga stor nytta af telefonapparaters anbringande i brandskåpen, såväl för upptäckande af fel å brandkårens telegrafledning som äfven vid eldsvådor, då det vore af största vikt för brandbefälet att hafva direkt förbindelse med brandstationerna, begärde Öfverståthållareämbetet i sitt förslag till stat för år 1903 ett anslag på 6,948 kr. för uppsättande af telefoner vid brandskåp och vidtagande af öfriga erforderliga anordningar för telefoning från brandskåp till polis- och brandstationer. Sedan stadsfullmäktige beviljat nämnda anslag, uppsattes år 1903 telefoner i alla offentliga brandskåp i Stockholm. Telefonskåpen öppnas med vanlig brandskåpsnyckel, som innehafves af hvarje polisman. Detta signaleringssystem har vid mångfaldiga tillfällen visat sig vara till stor nytta för såväl polis- som brandväsendet.

Polisverkets lokaler. Det under nästföregående femårsperiod, jämlikt stadsfullmäktiges beslut af år 1900, påbörjade arbetet med uppförandet i kvarteret Hästen af ny polisstation för 8:de polisdistriktet, Katarina församling, har under förvarande period fullbordats; och byggnaderna, hvilka under hösten 1902 kunnat tagas i bruk, utgöras af, dels vid Tjärhofsgatan ett envåningshus, upptagande en större gymnastiksal med omklädnadsrum samt toalett- och duschrum, dels ock vid Folkungagatan ett fyrvåningars hus, inrymmande å nedre botten polisstation med ett stort vaktrum, ett rum för öfverkonstaplar, ett rum för kommissarie, toalett och torkrum, fyra arrester, arkiv- och förvaringsrum m. m., en trappa upp expeditionslokal och bostad för roteman jämte bostad om ett rum och kök för en städerska, två trappor upp expeditionslokal för fattigsakförare (hvilken lokal dock icke blif-

vit för ändamålet använd), bostad för poliskommissarie och en lägenhet om ett rum och kök för en gift poliskonstapel samt tre och fyra trappor upp logement för 36 poliskonstaplar två i hvarje rum, jämte toalett-, dusch- och torkrum samt ett större samlingsrum. Kostnaderna beräknades sammanlagdt till 245,000 kr.

För att vid Värtahamnen bereda lämpliga lokaler för åtskilliga allmänna ändamål beslöto stadsfullmäktige att i staten för år 1904 uppföra ett anslag af 160,000 kr. till uppförande af en byggnad af sten i två våningar, inrymmande å nedre botten tullokal, hamnkontor, brandstation och polisstation med två arrestrum samt en trappa upp bostadslägenheter, bland andra, för en poliskonstapel. Denna byggnad blef färdig till användande i början af år 1906.

För polisstationen i 4:de distriktet, förlagd i n:r 59 Mästersamuelsgatan uti där förhyrda lokaler, hafva under år 1905 en del nya anordningar vidtagits, så att stationen erhållit två arrestlokaler, en för män och en för kvinnor, samt afhjälpts den inom intet annat distrikt då förefintliga bristen på lokaler för bostad åt kommissarien och distriktets ogifta konstaplar. Där har sålunda inredts såväl en tjänstevåning för kommissarien som logement med samlingsrum, torkrum, toalettrum och duschrum för 16 konstaplar.

Efter det frågan om anskaffande af nya *ämbetslokaler* för Öfverståthållareämbetets afdelning för polisärenden under många år varit föremål för utredningar och yttranden af stadsfullmäktige underlydande nämnder och utskott, hade stadsfullmäktige år 1898 beslutit att i staten för år 1899 uppföra 500,000 kr. till påbörjande af nytt polishus och rannsakningsfängelse; dock finge anslaget ej användas förr, än stadsfullmäktige bestämt byggnadsplatsen samt godkänt ritningarna och kostnadsförslagen.

Uppskof med afgörande af fängelsefrågan hade emellertid vållats af skriftväxling med Eders Kungl. Maj:ts Fångvårdsstyrelse angående dels stadens rätt till nuvarande fängelsetomten och dels förhållandet med bötesfångars inhysande i stadens rannsakningsfängelse, hvarför anslaget åter upptagits i de följande årens stater. Då uteblifvandet af en uppgörelse mellan Stockholms stad och Fångvårdsstyrelsen i hyssnämnda hänseende icke ansågs böra längre fördröja byggnadsfrågans lösning, hade Stockholms stads drätsel-nämnd uppdragit åt delegerade att låta uppgöra förslag till nytt fängelse i förening med byggnader för polisverket å erforderligt område antingen i kvarteren Fruktkorgen och Plommonträdet eller eventuellt i kvarteren Kronoberg och Plommonträdet, alla å Kungsholmen. Delegerade hade därefter aflämnat alternativa förslag med ritningar till nytt fängelse, nytt polishus, polisdomstolens byggnad, innehållande äfven reservlokaler för Rådstufvurättens rannsakning med häktade, jämte tillhörande byggnader, uppgjorda af hofintendenten G. Lindgren, samt hemställt, att ifrågavarande byggnader skulle i enlighet med hofintendenten Lindgrens förslag uppföras i kvarteren Plommonträdet och Kronoberg.

Hofintendenten Lindgren hade, enligt hvad han i skrifvelse till delegerade anför, till ledning för arbetet betjänat sig af program, utarbetadt af polismästaren. Byggnadskomplexet hade programenligt uppdelats i följande delar: polis-

hus, inrymmande polisverkets samtliga lokaler och tjänstebostäder; polisdomstol, inrymmande jämväl reservlokaler för rådstufvurättens brottmålsrannsakningar, när sådana ej kunde hållas i rådhuset; infartsbyggnad, innehållande polisens exercishus, stall och bostäder för stallbetjäning; rannsaktionsfängelse, deladt i mottagningsbyggnad med häkte, cellbyggnad med 288 celler samt ekonomibyggnad med kök och ångpanneanläggning för hela komplexets uppvärmning och belysning; slutligen bostadsbyggnad för fängelsets befäl och bostadsbyggnad för dess vaktbetjante. Polishusets hufvudfasad låge 50 meter väster om Agnegatan, hvarigenom den öppna platsen framför polishuset blefve, jämte det de estetiska krafven tillgodosåges, fullt tillräcklig eller minst lika stor som bredden af polishuset. Polisdomstolens byggnad och infartsbyggnaden komme att ligga midt emot Pilgatans respektive utlopp i Bergs- och Kungsholmsgatorna, utgörande en lämplig fonddekoration i dessa gator, samt boställsbyggnaderna att utgöra hörnpartier till en ny genomfart för fängelsets transporter af proviant och bränsle m. m. genom kvarteret Kronoberg mellan rannsaktionsfängelsets ekonomibyggnad och Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt. Samtliga byggnader vore tänkta att uppföras af tegel på grund af granit med bjälklag, i de offentliga lokalerna af betong och i boställshusen af trä samt under tak af svart plåt.

Sedan ritningarna varit föremål för granskning inom drätselnämnden och beredningsutskottet samt i vissa hänseenden modifierats, beslöto stadsfullmäktige vid sammanträde den 2 juni 1903, att nya byggnader för polisen, polisdomstolen, rannsaking med häktade samt rannsaktionsfängelset och öfriga därmed förbundna lokaler skulle uppföras i kvarteret Plommonträdet och del af kvarteret Kronoberg i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ofvannämnda af hofintendenten Lindgren utarbetade och sedermera modifierade ritningar och förslag, beräknade att kosta 2,800,000 kr., dock med rätt för vederbörande att vidtaga de ändringar i fråga om byggnadernas läge å tomten och anordningar i öfrigt, som vid arbetets utförande kunde prövas nödiga. Samtidigt beslöto stadsfullmäktige, att den ändring skulle göras i stadsplanen, att Pilgatan mellan kvarteren Plommonträdet och Kronoberg igenlades; att nådig fastställelse skulle sökas dels å ritningarna till de af omförmälda byggnader, som vore afsedda för fängelse, och dels å beslutet om igenläggning af Pilgatan; samt att drätselnämndens första afdelning skulle bemyndigas att till påbörjande af omförmälda byggnadsföretag använda i mån af behof de för ändamålet i årets stat uppförda 500,000 kr.

Besluten underställdes, i hvad angår stadsplaneändringen, Eders Kungl. Maj:ts och i öfrigt Öfverståthållareämbetets pröfning. Det förra beslutet fastställdes att lända till efterrättelse vid verkställighet, i den mån sådant utan förnärmande af någons lagliga rätt kunde äga rum, hvarefter med erinran om bestämmelsen i nådiga kungörelsen den 14 augusti 1841, att stadsfängelse ej må uppföras, innan ritning därtill blifvit af Eders Kungl. Maj:ts fastställd, Ämbetet fastställde beslutet om byggnaderna. Efter det till fullgörande af förenämnda uppdrag drätselnämndens första afdelning låtit uppgöra och antagit de slutliga rit-

ningarna till fängelsebyggnaderna, blefvo dessa på stadsfullmäktiges vägnar af dess beredningsutskott insända till Eders Kungl. Maj:ts fastställelse. Den så sökta fastställelsen lämnades enligt nådigt bref den 22 juli 1904, hvad beträffar ritningarna till cellbyggnad och mottagningsbyggnad, att i oförändradt skick lända till efterrättelse; dock så att staden icke skulle vara bunden af byggnadernas angifna läge inom tomtkomplexet. Byggnadsarbetet har därefter påbörjats först med infartsbyggnaden och densamma angränsande byggnader, men har gifvetvis ännu icke hunnit afslutas.

Polisstatens inkomster hafva under perioden utgjort:

År.	Anslag.		Andra inkomster.	Summa.	Däraf återlevererats till stadskassan.
	Af staden. Kronor.	Af staten. Kronor.			
1901	1,086,133-08	30,777	36,025	1,152,935-08	9,322-65
1902	1,140,081-33	30,777	35,900	1,206,758-33	9,068-68
1903	1,177,029-15	30,777	40,070	1,247,876-15	13,986-74
1904	1,178,719-95	30,777	39,070	1,248,566-95	20,286-27
1905	1,206,047-11	30,777	39,070	1,275,894-11	20,522-66

Kommunens anslag till polisväsendet har under perioden ökat med 128,363-63 kr.

Polisstyrkans antal och fördelning på särskilda afdelningar åren 1900 och 1905 utvisas af följande öfversikt:

	År 1905.					År 1900.				
	Kommissarier.	Föreståndare.	Öfverkonstaplar.	Inspektions- eller detektivkonstaplar.	Konstaplar.	Extra konstaplar.	Kommissarier.	Föreståndare.	Öfverkonstaplar.	Inspektions- eller detektivkonstaplar.
Detektivafdelningen . . .	4	—	6	46	—	—	3	—	6	46
Prostitutionsafdelningen .	—	1	1	—	10	—	—	1	1	—
Ordonnansafdelningen . .	1	—	1	—	14	—	1	—	1	—
Centralafdelningen . . .	1	—	5	28	47	40	1	—	5	28
Distriktpolisen	9	—	30	—	399	—	9	—	29	—
Summa	15	1	43	74	470	40	14	1	42	74

Allmän lönereglering. Vid sammanträde den 13 december 1902 beslöto stadsfullmäktige, i syfte att undvika systemet med dyrtidstillägg, att en allmän revision år 1903 af gällande lönestater skulle vidtagas; och blef med anledning af detta beslut af beredningsutskottet tillsatt en kommitté för frågans utredning.

Efter det kommitténs förslag varit föremål för utlåtanden af vederbörande myndigheter, beslöto stadsfullmäktige den 11 december 1905¹⁾ ny lönestat för såväl ämbets- och tjänstemän med vaktbetjäning vid Öfverståthållareämbetets afdelning för polisärenden som för polispersonalen. Enligt denna lönestat, hvilken dock i hvad den angår ämbets-

¹⁾ Vissa föreslagna villkor och närmare bestämmelser med afseende å tillämpningen af den beslutade lönestaten blefvo icke under femårsperioden slutbehandlade af stadsfullmäktige.

och tjänstemännen med vaktbetjäning ännu är beroende på Eders Kungl. Maj:ts fastställelse, skulle från och med år 1906 löneförmånerna blifva följande:

	Lön och tjänstgöringspenningar. Kronor.	Ålders- tillägg. Kronor.
1 polismästare	9,000	1 å 1,000
1 polisdomare	6,500	2 å 500
1 förste polisintendent	6,500	2 å 500
1 andre polisintendent	5,500	2 å 500
1 sekreterare	1,000	—
1 räkenskapsförare	4,500	2 å 500
1 notarie, föredragande hos polismästaren	600	—
4 notarier, en hvar	4,000	2 å 500
1 kanslist	3,000	2 å 500
2 kanslist, hvar	2,000	2 å 300
1 magasinshöfvarare	2,000	2 å 250
2 amanuenser, hvar	1,200	—
3 vaktmästare, hvar	1,100	2 å 100
2 ordonnanser, hvar	1,000	—

Dio eller arvode.
Kronor.

1 kommissarie, föreståndare för detektivpolisen	³⁾ 4,600
1 „ vid detektivpolisen	⁴⁾ 4,200
4 kommissarier, en hvar	4,200
4 „ „	3,700
5 „ „	3,200
1 föreståndare för prostitutionspolisen	1,800
17 af öfverkonstaplarne, en hvar	2,500
17 „ „ „	2,300
9 „ „ „	2,200
20 „ inspektionskonstaplarne, en hvar	2,100
13 „ „ „	2,000
28 „ detektivkonstaplarne „	2,100
18 „ „ „	2,000
169 „ konstaplarne „	1,900
145 „ „ „	1,700
121 „ „ „	1,500
48 „ „ „	1,300
37 extra konstaplar „	1,000
3 „ „ „	500
3 stallvakter „	⁵⁾ 1,000
3 „ „ „	⁵⁾ 900

Kommissarie, åt hvilken bostad vore upplåten inom polisstation, skulle icke erlägga hyra för denna bostad. Öfriga kommissarier skulle erhålla årligt hyresbidrag, en hvar med 500 kronor. I öfrigt tilldelades polispersonalen ej hyresbidrag, ej heller beslöts någon ändring i bestämmelserna om beklädnadsersättning.

Polisdomarens befattning med värnpliktslagen. Under femårsperioden har antalet personer, som för förseelser mot värnpliktslagen påförts böter, afvensom det antal, för hvilka dessa böter fastställts, utgjort:

¹⁾ För n. v. innehavaren dessutom ett personligt lönetillägg å 375 kr. — ²⁾ Dessutom en af vaktmästarne bostad och ved. — ³⁾ Vid förordnande till stadsfiskal utgör aflöningen såsom föreståndare endast 1,900 kr. — ⁴⁾ Vid förordnande till stadsfiskal är aflöningen som kommissarie endast 1,500 kr. — ⁵⁾ Dessutom bostad åt stallvakterna samt åt de ogifte bland dem ljus och ved.

	Påförda böter.	Fastställda böter.
År 1901	9,852	1,877
„ 1902	10,873	1,276
„ 1903	8,590	1,278
„ 1904	7,202	1,840
„ 1905	9,121	1,543

Beskaffenheten af de förseelser, för hvilka nämnda personer påförts böter eller bötfällts, framgår af följande tabell:

År.	Frånvaro vid inskrifning.		Frånvaro vid vapenöfning.		Frånvaro vid mönstring.	
	Antal bötfällde.	Antal påförda böter.	Antal bötfällde.	Antal påförda böter.	Antal bötfällde.	Antal påförda böter.
1901	109	2,649	157	1,860	1,611	5,348
1902	92	2,296	28	1,910	1,156	6,667
1903	90	1,617	—	—	1,188	6,973
1904	174	1,610	—	—	1,666	5,592
1905	75	2,258	—	—	1,468	6,863

De ådömda böternas belopp och sättet för bötesbeslutens bringande till verkställighet framgår af följande öfversikt:

År.	Ådömda böter. Kronor.	H v a r a f		
		betalts. Kronor.	aftjänats. Kronor.	balanserat. Kronor.
1901	14,465	10,030	1,660	2,775
1902	8,730	6,125	1,310	1,295
1903	8,500	5,610	1,175	1,715
1904	11,690	8,180	1,550	1,960
1905	9,260	6,610	905	1,745

Förhållandet mellan i *Polisunderrättelser* efterlysta personer och efterlyst egendom, å ena sidan, samt genom sådan efterlysning ertappade personer och anträffad egendom, å andra sidan, framgår af följande öfversikt:

Årgång.	Efterlysta personer.	Ertappade personer.			Egendom.	
		Å efterlysningsorten.	Å annan ort.	Summa.	Efterlyst i antal fall.	Återfunnen i antal fall.
1901	534	88	152	240	461	83
1902	459	100	143	243	451	65
1903	469	98	127	225	453	80
1904	473	105	139	244	446	82
1905	461	70	158	228	504	100
Summa	2,396	461	719	1,180	2,315	410

Till följd af lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902 har med början af år 1903, då lagen trädde i kraft, en ny grupp af mål varit föremål för behandling i Öfverstat-

hållareämbetets afdelning för polisärenden, nämligen underställning af barnavårdsnämnds (Öfverstyrelsens för Stockholms stads folkskolor) beslut i vissa fall om *barns skiljande från hemmet*. Dessa mål hafva utgjort 38 år 1903, 51 år 1904 och 57 år 1905; och hafva de underställda besluten fastställts med undantag af 3 år 1903, 8 år 1904 och 3 år 1905, hvilka af Öfverståthållareämbetet upphäfts.

Polispersonalens i Stockholm pensionsinrättning. Som denna inrättnings behållna tillgångar vid 1901 års början utgjorde 1,282,949 kr. 15 öre och vid 1905 års slut 1,391,401 kr. 52 öre, har alltså inrättningens kapital under perioden ökats med 108,452 kr. 37 öre. Inrättningens pensionärer voro vid 1905 års slut 74, nämligen 8 f. d. kommissarier, 12 f. d. öfverkonstaplar och 54 f. d. konstaplar, hvarjämte en f. d. konstapel åtnjöt en extra pension. I pension och understöd utbetalade inrättningen under år 1905 tillhoppa 65,720 kronor.

Polispersonalens i Stockholm änke- och pupillkassa hade vid 1901 års början i behållna tillgångar 11,625 kr. 39 öre och vid 1905 års slut 14,401 kr. 13 öre. Några pensioner utgå ännu icke.

Polispersonalens i Stockholm enskilda änke- och pupillkassa hade vid 1901 års början en behållning af 112,205 kr. 7 öre. Under perioden har denna behållning ökats med 39,265 kr. 94 öre, hvadan kassans kapital den 31 december 1905 uppgick till 151,471 kr. 1 öre. I pensioner utbetalade kassan under år 1905 7,391 kr. 67 öre.

Polispersonalens i Stockholm enskilda begravnings- och understödskassa hade vid ingången af år 1901 en behållning af 6,190 kr. 40 öre. Under perioden har denna behållning ökats med 1,586 kr. 61 öre, hvadan kassans kapital den 31 december 1905 uppgick till 7,777 kr. 1 öre. Under år 1905 utbetalades i begravningshjälp och understöd 7,724 kr.

d) *Stockholms magistrat.* Genom nådiga brefvet angående förändrad organisation af Stockholms magistrat och rådstufvurätt den 21 juni 1902 stadgades, att å rådstufvurättens och magistratens stat skulle uppföras 4 nya rådmansbefattningar från och med år 1903, hvarjämte fastställdes ny aflöningsstat för vissa ämbets- och tjänstemän hos rådstufvurätten och magistraten. Enligt denna aflöningsstat uppgår borgmästarens aflöning till 10,500 kr., aflöningen till de två rådmännen, som tillika äro ledamöter i förmyndarekammaren, till 8,500 kr. för hvardera; de öfriga femton rådmännen hafva hvardera 7,000 kr., magistratssekreteraren 1,000 kr., de två stadsnotarierna å rådstufvurättens första afdelning 1,000 kr. hvardera, registratorn 1,500 kr., stadsnotarien å andra afdelningen 3,500 kr., åtta stadsnotarier å rådstufvurättens tredje, fjärde, femte och sjätte afdelningar hvardera 4,000 kr., aktuarien 4,500 kr., amanuensen å aktuariet kontoret 3,000 kr. samt arkivarien 3,500 kr. Samtliga dessa aflöningar¹⁾ äro fördelade i lön och tjänstgöringspenningar. Rådmännen och aktuarien uppbära därjämte hvar och en två ålderstillägg, hvarterda å 500 kr., det ena efter fem och det andra efter tio års tjänstgöring, samt en hvar af stadsnotarierna å tredje, fjärde, femte och sjätte afdelningarna efter fem års tjänstgöring ett ålderstillägg

af 500 kr. Därjämte har i staten upptagits för tillfälliga aflöningsbelopp 5,500 kr., för beredande af tjänstledighet under den blidare årstiden åt ämbets- och tjänstemän 9,500 kr. samt till extra ordinarie tjänstemän 25,000 kr., hvilket sistnämnda anslag från och med år 1906 höjts till 26,000 kronor.

e) *Förmyndarekammaren.* Genom nådiga brefvet den 9 juli 1899 hade räntan för medel, hvilka för omyndiga och okända arfvingar eller outredda stärbhus vore eller blefve insatta i Riksbanken på förmyndarekammarens räkning, blifvit höjd från då gällande 3·6 procent till 4 procent för år.

Under tiden därefter till slutet af år 1906 har Eders Kungl. Maj:t på framställning af förmyndarekammaren tre särskilda gånger ändrat räntefoten, nämligen genom nådiga brefven den 22 mars 1901, då räntefoten ytterligare höjdes till 4·8 procent, den 18 juli 1902, då räntan sänktes till 4¼ procent, och den 16 mars 1906, då räntefoten ånyo höjdes, denna gång till 4½ procent.

f) Med afseende å stadens kommunala myndigheter torde här böra erinras därom att, enligt lagen den 29 april 1904, öfverståthållaren från och med den 1 juni 1904 upphört att vara ordförande hos stadsfullmäktige, som därefter själfva utse sin ordförande. Vissa däraf föranledda och äfven andra ändringar i stadsfullmäktiges och dess beredningsutskotts arbetsordning antogos af stadsfullmäktige den 1 juni 1904.

Vid sammanträden den 1 och 6 december 1904 beslöto stadsfullmäktige anvisandet af anslag till en kommunal arbetsförmedlingsanstalt i Stockholm med uppgift att till arbetsgifvares och arbetares tjänst förmedla allt slags arbete, äfvensom att Eders Kungl. Maj:ts pröfning underställa förslag till instruktion för anstalten, som benämndes *Stockholms stads arbetsförmedling*. Den 27 januari 1905 har Eders Kungl. Maj:t fastställt instruktion för anstalten och den 3 november samma år viss ändring i fråga om styrelsens sammansättning. Anstalten trädde under året i verksamhet.

På grund af det ständigt växande statistiska materialet rörande hufvudstaden har krafvet på en centralisation af den kommunala statistiken för enhetlighets vinnande vid bearbetningen alltmera gjort sig kännbart. Förslag härom framkommo, men ledde ej till något resultat förrän år 1905, då stadsfullmäktige den 20 mars beslöto inrättandet af en särskild kommunalstatistisk anstalt, benämnd *Stockholms stads statistiska kontor*, som trädde i verksamhet i augusti månad samma år. Kontoret lyder under en för ett år i sänder utsedd och direkt under stadsfullmäktige sorterande styrelse, bestående af 7 ledamöter, af hvilka stadsfullmäktiges beredningsutskott utser 3, drätselnämnden 2 samt hälso- och fattigvårdsnämnderna hvar för sig en ledamot. Kontorets chef är en af styrelsen antagen föreståndare. — Till fyllande af sin uppgift, som är att samla och vetenskapligt bearbeta samt offentliggöra uppgifter till belysande af Stockholms stads kommunala lif, dess förvaltning, sociala och ekonomiska förhållanden, kommer kontoret att utgifva två serier publikationer, dels serien *Stockholms stads statistik*, dels en serie kommunala uppslagsböcker, såsom *Stockholms kom-*

¹⁾ Utom för amanuensen, som endast har arvode.

munalkalender, kommunal författningssamling m. m. Det torde böra här framhållas, att hufvudstaden i samband med kontorets upprättande erhållit en regelbunden bostadsstatistik genom de numera hvar femte år återkommande allmänna bostadsräkningar.

Den 2 november 1905 beslöt stadsfullmäktige bland annat, att ett nytt *triangelnät* öfver Stockholm skulle upprättas för att tjäna såsom grundval för mätningar inom staden samt att åt fem personer uppdraga att låta utföra arbetet genom sakkunniga biträden. Sedan Öfverståthållareämbetet enligt skrifvelse den 21 påföljande november tillkännagifvit, att fastställelse å beslutet ej kunde meddelas, beslöt stadsfullmäktige den 18 december 1905, att frågan skulle underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning. Ärendets vidare utveckling tillhör följande femårsperiod.

B) Undervisningsväsendet.

a) **Folkskolorna.** Sedan Öfverstyrelsen afgifvit underdånigt förslag till stadga angående folkundervisningen i Stockholm, har Eders Kungl. Maj:ts, efter det vederbörande öfver förslaget sig yttrat, den 8 november 1901 utfärdat sådan stadga att lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1902. Därigenom upphäffdes den förut gällande stadgan af den 27 september 1861, dock med vissa undantag, såsom i fråga om Öfverstyrelsens sammansättning. Enligt *lag angående folkskoleväsendet i Stockholm* af den 15 maj 1903 har emellertid Eders Kungl. Maj:ts med Riksdagen funnit godt förordna en förändring i nämnda styrelses sammansättning. I följd af den påbjudna ändringen utgöres öfverstyrelsen af ledamöter, utsedda af skolråden, Stockholms stads konsistorium och stadsfullmäktige sålunda, att hvarje skolråd äfvensom konsistorium väljer en ledamot samt stadsfullmäktige bland stadens till fullmäktige valbare inbyggare välja lika många ledamöter som hela antalet af de utaf skolråden valde. Ledamot i öfverstyrelsen utses för en tid af två år. Ordförande utses af öfverstyrelsen själf inom styrelsen och för hvarje kalenderår. Öfverstyrelsens befogenhet och åligganden bestämmas af Eders Kungl. Maj:ts nådiga instruktion den 15 maj 1903.

Närmast under öfverstyrelsen handhafves öfverinseendet öfver Stockholms stads folkskolor af en af styrelsen för viss tid utsedd folkskoleinspektör. För folkskolearbetets öfvervakande och ledning äro vidare anställda: biträdande folkskoleinspektör, slöjdföreståndare, slöjdföreståndarinna, gymnastikinstruktör samt exercis- och skjutinstruktör. För tillsyn vid skolorna finnas öfverlärare till erforderligt antal. Dessa såväl som inspektörerna utföra sin verksamhet enligt särskilda af öfverstyrelsen utfärdade instruktioner.

Enligt gällande stadga angående folkundervisningen i Stockholm består stadens folkskola af två hufvudafdelningar, båda med daglig undervisning, nämligen: folkskolans lägre afdelning (folkskolan i inskränktare mening), omfattande årsklasserna I—VI och sålunda motsvarande hvad som i allmänhet kallas »småskolan» och »egentliga folkskolan», samt folkskolans högre afdelning, omfattande årsklasserna VII—VIII. Den sista årsklassen tillades 1902, då ett antal gossar

och flickor, hvilka alla genomgått sju klasser, och af hvilka de flesta under samma år uppnådde fjorton års ålder och sålunda hade rätt att gå kvar i skolan, anmälde, att de önskade erhålla fortsatt undervisning i folkskolan, och öfverstyrelsen i afseende å dessa lärjungar anmodade folkskoleinspektören att låta dem bilda afdelning. Af de åtta klasserna är hvar och en beräknad att kunna genomgå på ett år. Inom hvarje klass förekomma två kurser, hvardera afsedd för en termin.

För de barn, hvilka afgått från den dagliga skolan innan de fullt genomgått dess kurser, finnas vid sidan af denna skola anordnade två skolarter med icke daglig undervisning, nämligen *fortsättningsskolan*, omfattande 2 terminskurser (motsvarande klass VII) samt afsedd för de barn, hvilka, efter att hafva fyllt 12 år och genomgått 12 terminskurser, erhållit tillstånd att under de förutsättningar och villkor, som angifvas i gällande reglemente § 20, lämna dagliga skolan, samt *ersättningsskolan*, omfattande 4 terminskurser (motsvarande kurserna 11—14) och afsedd för de barn, hvilka, efter att hafva fyllt 12 år, på grund af synnerlig fattigdom erhållit tillstånd att under de förutsättningar och villkor, som angifvas i omförmälda reglementes § 21, afgå från dagliga skolan, oaktadt de ej genomgått 12 terminskurser. I fortsättnings- och ersättningsskolorna meddelas numera ingen undervisning sön- och helgdagar.

Utom dessa skolformer har varit anordnad ett internat, det s. k. *skolkarehemmet*, till hvilket hänvisats sådana lärjungar, som utan giltig anledning uteblifvit från skolan, vare sig i trots af målsmäns tillsägelse eller ock på grund af målsmäns underlåtenhet att tillhålla barnen att besöka skolan eller deras tredska att efterkomma de föreskrifter, hvilka gälla med afseende å barnens skolgångsskyldighet.

I gällande reglemente har blifvit förutsatt, att folkskolebarn finnas, som af en eller annan anledning icke kunna eller böra deltaga i den allmänna folkskoleundervisningen. Anledning härtill tänkes vara, antingen att barnen äro synnerligen klena eller lida af sådan sjukdom, som störande eller hämmande inverkar på undervisningen i skolan, eller att de i psykiskt hänseende äro så svagt begåfvade, att de icke alls eller ofullständigt kunna draga nytta af den vanliga undervisningen. För barn af förra slaget har varit anordnad *särskild undervisning*, meddelad åt enskilda lärjungar i hemmet eller i skolan utanför undervisningen klassvis. Med afseende å de senares särskilda undervisning, hvilken förut befunnit sig på försökens stadium och på grund därpå måst lämnas oorganiserad, har under 1904 en åtgärd blifvit vidtagen, som innebär en nyhet för Stockholms folkskolor, nämligen inrättandet af *hjälpklasser för s. k. psykiskt efterblifna barn*. Hvarje sådan klass består af högst 12 barn, utsedda företrädesvis bland dem, som två till sex terminer beviljat skolan utan att hafva gjort några märkbara framsteg. Undervisningen börjar kl. 9 f. m. och fortgår högst 4 timmar med längre uppehåll mellan lektionerna än de i allmänhet förekommande. Till lärarinnor i dessa afdelningar utses sådana, som själfva det önska, för så vidt de i öfrigt kunna därför anses lämpliga. Att inrättandet af omnämnda hjälpklasser varit en bjudande nödvändighet, framgår af de undersökningar, som under åren 1899—1900 på öfverstyrelsens

uppdrag utfördes, enligt hvilka af hufvudstadens 25,089 folkskolebarn 473, eller 1-88 % voro »psykiskt efterblifna».

Skollokaler. Enligt förut omnämnda lag angående folkskoleväsendet i Stockholm § 8 äger församling att, när den så önskar, på vissa villkor å staden öfverlåta sina för skolan anskaffade lokaler. På grund häraf hafva samtliga församlingar utom Nikolai och Klara redan under år 1904 öfverlämnat sina folkskolebyggnader till staden. Under år 1905 har äfven Nikolai församling begagnat sig af denna rätt och å staden öfverlåtit sina för folkskolan afsedda fastigheter. Klara församling är således numera den enda, som bibehåller skyldigheten att ensam underhålla de åt församlingens folkskola upplåtta fastigheterna.

Under femårsperioden hafva två nya folkskolehus blifvit uppförda, ett å Ostermalm med adress 63 Valhallavägen och ett i Vasastaden, i hörnet af Norrtullsgatan och Vanadisvägen med hufvudfasad åt den sistnämnda. De båda byggnaderna äro i alla afseenden utmärkta, med ljusa och glada lärosalar och rymliga korridorer.

Vid periodens slut funnos i hufvudstaden 31 skolhus, inrymmande 633 klassrum, 91 salar för gymnastik, slöjd, sång, teckning och naturkunnighet, 9 skolkök, 10 skolbad m. m. Värdet af samtliga under öfverstyrelsens förvaltning stående folkskolebyggnader beräknas vid periodens slut till 7,359,301 kronor 65 öre.

Den brist på skollokaler, hvilken i förra femårsberättelsen påpekades, har genom uppförande af de ofvannämnda skolhusen i någon mån afhjälpts. Att tillgången på lokaler dock fortfarande är otillräcklig, synes däraf, att det vid 1905 års slut fanns ej mindre än 175 s. k. eftermiddagsafdelningar. Atgärder hafva därför vidtagits för anskaffande af ökade lokaler i afsikt att i möjligaste mån inskränka eftermiddagsläsning. Genom beslut af den 22 maj 1905 anslago stadsfullmäktige 220,000 kr. till uppförande af en tillbyggnad till ett af Katarina församlings skolhus. Vidare hafva stadsfullmäktige genom beslut af den 22 maj och 29 juni samma år anvisat tomter för nya folkskolebyggnader i Maria, Katarina och Adolf Fredriks församlingar.

Att hafva tillsyn öfver folkskolebyggnaderna samt alla andra tomter, hus och lägenheter, som stå under öfverstyrelsens förvaltning, är uppdraget åt en af öfverstyrelsen utsedd byggnadsinspektör.

Lärarne. Antalet lärare och lärarinnor i läs- och skrifämnen under perioden har, jämfördt med antalet under föregående tider, varit följande:

År.	Män.	Kvinnor.	Hela antalet.	D ä r a f:		
				Ordinarie.	Extra ordinarie.	
					Examin.	Ej exam.
1870	35	162	197	?	?	?
1875	76	189	265	120	81	64
1880	60	210	270	161	99	10
1885	81	349	430	240	184	6
1890	91	406	497	333	160	4
1895	113	501	614	503	108	3
1900	130	611	741	620	118	3
1905	163	668	831	746	83	2

År 1905 var fördelningen af nyssnämnda lärare och lärarinnor denna:

	Lärare.	Lärarinnor.
Ordinarie	145	601
Examinerade, extra ordinarie	18	65
Icke examinerade, extra ordinarie	—	2

Vid undervisningen i *öfningsämnena* tjänstgjorde följande antal lärare och lärarinnor, hvaraf dock endast en del voro uteslutande anställda för denna undervisning, medan flertalet tillika undervisade i läs- och skrifämnena.

Öfningsämne.	Hela antalet undervisande.			Däraf endast i öfningsämnena.		
	Lärare.	Lärarinnor.	Summa.	Lärare.	Lärarinnor.	Summa.
Teckning	—	10	10	—	10	10
Sång	2	8	10	1	8	9
Teckning och sång	1	—	1	1	—	1
Kvinnlig slöjd	—	26	26	—	26	26
Pappslöjd	1	41	42	1	3	4
Kvinnlig slöjd och pappslöjd	—	1	1	—	1	1
Träslöjd	46	—	46	1	—	1
Metallslöjd	16	—	16	1	—	1
Gymnastik	—	6	6	—	6	6
Huslig ekonomi	—	11	11	—	11	11
Summa	66	108	169	5	65	70

Hela lärarepersonalen under höstterminen 1905 utgjordes af 168 lärare och 733 lärarinnor eller tillsammans 901 personer, mot resp. 141, 643 och 784 vid förra femårsperiodens slut.

För bestämmelserna beträffande löneförmåner och pensionsrätt för folkskolans ordinarie lärare och lärarinnor vid femårsperiodens början är redogjort i föregående berättelse. Dessa bestämmelser hafva under femårsperioden så till vida ändrats, som Stockholms kyrkofullmäktige den 27 september 1902 beslöt att enligt öfverstyrelsens förslag tillerkänna hvarje ordinarie lärare och lärarinna en löneförhöjning af 100 kr. i då utgående lön samt den 28 september 1903 biföllo öfverstyrelsens hemställan att öka tilläggspensionen för de ordinarie lärarinnorna med 100 kr.

Från början af år 1903 utgör årliga arvodet för examinerad extra ordinarie lärare 1,500 kr. och för extra ordinarie lärarinna 1,200 kr., om hon är examinerad, i annat fall 1,100 kr.

De lärare och lärarinnor, som äfven tjänstgöra i fortsättnings- och ersättningsskolorna, åtnjuta dessutom för denna tjänstgöring enligt öfverstyrelsens beslut den 16 december 1901 125 kr. per år för hvarje dubbeltimme i veckan, och de, som undervisa i slöjd under eftermiddagarna, godtgöras härför särskildt, lärare i träslöjd med 800 kr., lärare i metallslöjd med 900 kr. och lärarinnor i pappslöjd med 600 kr. om året för 15 undervisningstimmar i veckan. Lärarinnor i kvinnlig slöjd aflönas med 1,000 kr. för år samt erhålla tre ålderstillägg, hvart och ett å 100 kr., efter re-

spektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänstgöring. Lärare i teckning och sång aflönas med 1,500 kr. för år samt erhålla tvenne ålderstillägg efter 5 och 10 års tjänstgöring, de förre med 10 kr., de senare med 12 kr. 50 öre, hvartdera för år räknadt för hvarje undervisningstimme i veckan. Arfvodet för lärarinnor i gymnastik utgör 1,000 kr. och för lärarinnor i huslig ekonomi 800 kr.

Öfverlärarne uppbära utom ordinarie lärarlön 200 till 1,450 kr., allt efter barnantalet i den skola, där öfverläraren utöfvar tillsyn. Öfverlärarne åtnjuta därjämte hyresbidrag eller fri bostad.

Lärjungarne. Vid årligen verkställda undersökningar till vinnande af kontroll, i hvad mån undervisning, där ej af lagen erkända hinder möta, kommer det uppväxande släktet till del, hafva vunnits följande resultat beträffande samtliga i skolåldern varande barn:

År.	Åtnjöto undervisning.	Åtnjöto icke undervisning.	Uppgift saknas om.	Summa.
1901	34,097	1,604	121	35,822
1902	33,259	1,655	172	35,086
1903	33,430	1,635	191	35,256
1904	33,336	1,343	155	34,834
1905	34,049	792	167	35,008

Orsaker, som åstadkommit afsaknaden af undervisning, hafva varit:

År.	Behörig afgång.	Sjukdom eller naturfel.	Annan anledning.
1901	629	43	932
1902	782	38	835
1903	836	57	742
1904	541	61	741
1905	132	44	616

Af de under rubriken »annan anledning» upptagna barn höra de flesta till yngsta årsklassen, d. v. s. barn som under kalenderåret fylla sju år. Dessa barn räknas visserligen tillhöra skolåldern och mottagas i skolorna enligt nu gällande föreskrifter, åtminstone vid höstterminens början. Dock har det i allmänhet ansetts mindre lämpligt att mot vederbörande målsmäns önskan påyrka skolgång af dessa yngre barn, helst om de först under årets senare del uppnå den normala tiden för inträde i skolan. De båda öfriga rubrikerna utvisa äfven af folkskolestadgan godkända förfall.

Af de barn, som under ofvan angifna år verkligen åtnjöto undervisning, undervisades vid nedannämnda läroanstalter äfvensom i hemmen:

År.	Stadens folkskolor.	Folkskolor utom staden.	Allmänna läroverk eller fackskolor.	Skolor för abnorma barn.	Enskilda skolor.	Hemmen.
1901	26,856	313	2,238	58	4,593	39
1902	26,514	252	2,325	78	4,050	40
1903	26,412	292	2,386	72	4,230	38
1904	26,366	363	2,337	62	4,170	38
1905	27,310	266	2,454	26	3,953	40

Dessa uppgifter afse endast de barn, som under hvar och ett af de angifna åren tillhört Stockholms stads skol-

distrikt samt då befunnit sig i åldern 7—14 år, och till de i folkskolorna undervisade hafva här, jämlikt kungl. cirkuläret den 6 oktober 1893, hänförs äfven de, som i nämnda skola åtnjöt undervisning en del af kalenderåret men utskrifvits före årets slut utan att södermera under samma år hafva blifvit intagna vid annan läroanstalt. I folkskolorna undervisas emellertid barn af en något lägre och af en något högre ålder samt barn från andra skoldistrikt.

Om dessa medräknas, men afseende göres endast vid de i folkskolorna samtidigt kvarstående lärjungarne, blifva totalsummorna vid slutet af höstterminen nedannämnda år:

År.	Daglig undervisning.	Icke daglig undervisning.	Summa lärjungar.
1875	7,956	667	8,623
1880	9,157	1,066	10,223
1885	13,512	1,760	15,272
1890	17,288	2,022	19,310
1895	22,588	1,496	24,084
1900	24,843	863	25,706
1901	24,540	745	25,285
1902	24,609	615	25,224
1903	24,644	601	25,245
1904	24,559	689	25,248
1905	24,601	529	25,130

Af denna öfversikt synes, att den senaste femårsperioden haft att uppvisa en minskning i de dagliga folkskolornas lärjungeantal, under det lärjungeantalet förut alltsedan år 1862 alltjämt ökats. Under åren 1891—1895 ökades lärjungeantalet i nämnda skolor med icke mindre än 30 % och under åren 1896—1900 med 10 %. Den senaste femårsperioden utvisar en minskning af 1 %. Väsentligaste orsaken härtill är otvifvelaktigt att söka i de senare årens knappa tillgång på bostäder inom hufvudstaden och däraf följande utflyttning till orter inom andra skoldistrikt. Antalet barn i skolåldern, som under åren 1891—1895 ökades med 22.6 %, och under åren 1896—1900 med 11 %, har under senaste perioden minskats med nära 4 %.

Då, under det barnantalet minskats, antalet lärare och lärarinnor under femårsperioden ökats med 12.1 %, har under samma tid en något gynnsammare proportion mellan antalet lärare och lärjungar inträdt. Vid slutet af höstterminen 1900 hade hvarje lärare att undervisa i medeltal 34 lärjungar; vid motsvarande tidpunkt 1905 hade detta medeltal nedgått till ungefär 31. Såsom förut har dock barnantalet i flera skolafdelningar under en större eller mindre del af en läsetermin anseeligt öfverskridit det här ofvan för hvarje lärare angifna medeltalet, hvilket förhållande helt naturligt i sin mån försvårat undervisningsarbetet.

Antalet dagar för frånvaro af olika anledningar, beräknadt i procent af hela dagantalet, utgjorde i de dagliga folkskolorna:

Åren.	Sjukdom.	Brist på kläder.	Annan giltig orsak.	Utan giltig orsak.	Summa.
1876—1880	4.6 %	0.9 %	3.5 %	0.7 %	9.7 %
1881—1885	4.6 %	0.9 %	3.9 %	0.4 %	9.8 %
1886—1890	4.3 %	0.7 %	3.7 %	0.1 %	8.8 %
1891—1895	4.7 %	0.6 %	3.4 %	0.1 %	8.8 %
1896—1900	4.21 %	0.44 %	2.46 %	0.05 %	7.16 %
1901—1905	3.87 %	0.31 %	1.64 %	0.02 %	5.84 %

Häraf synes, att den senaste femårsperioden, jämförd med den föregående, har att uppvisa ett betydligt lägre procenttal för allt slags frånvaro från skolan. Härtill bidragande orsaker torde vara läkarvård och förbättrad hygien i skolorna, utdelande af kläder och skodon åt fattiga barn samt en djupare plikt känsla hos barnens målsmän att ställa sig skollagarne till efter rättelse. Det år 1897 upprättade skolkarehemmet har i väsentlig mån motverkat frånvaro utan giltigt hinder.

Med hänsyn till skolförsummelsernas förekomst inom de olika församlingarna meddelas här för den senaste femårsperioden följande uppgifter angående frånvaron på grund af sjukdom, brist på kläder och utan giltig orsak:

	Sjukdom.	Brist på kläder.	Utan giltig orsak.
Storkyrkoförsamlingen	4.22 %	0.21 %	0.01 %
Klara	4.67 %	0.19 %	0.01 %
Jakob och Johannes	3.93 %	0.12 %	0.01 %
Maria	3.57 %	0.34 %	0.02 %
Katarina	3.59 %	0.36 %	0.02 %
Kungsholmen	4.23 %	0.46 %	0.01 %
Hedvig Eleonora	3.73 %	0.15 %	0.01 %
Djurgården	2.81 %	0.32 %	—
Adolf Fredrik	4.05 %	0.27 %	0.03 %
Hela staden	3.87 %	0.31 %	0.02 %

Ofvanstående uppgifter angående skolgången afse, såsom förut är nämnt, ensamt de dagliga folkskolorna. I fortsättnings- och ersättningsskolorna är skolgången väsentligen mindre regelbunden, beroende däraf att dessa sistnämnda skolor verka under vida ogynnsammare förhållanden.

Åt undersökningar af folkskolebarnens hälsotillstånd har under perioden ägnats största omsorg. Skolläkarnes antal, hvilket år 1900 uppgick till 3, har under de därpå följande åren offlåtligen ökat, så att år 1905 vid folkskolorna voro anställda 8 skolläkare, 3 specialister i öron-, näs- och halssjukdomar, 1 specialist i ögonsjukdomar samt 3 kvinnliga läkare, de senare afsedda att anlitas af de högre kursernas flickor. Skolläkarne hafva till uppgift att årligen företaga undersökningar å barnen i 1:a, 7:e och 12:e kurserna samt att öfver resultaten af dessa undersökningar till öfverstyrelsen ingifva rapport. De barn, som vid undersökningarna befinnas lida af någon sjuklighet, befrias från skolgång eller rekommenderas till erhållande af enskild undervisning, hänvisas till specialist eller skickas till poliklinisk eller sjukgymnastisk behandling, allt efter arten af den sjukdom, hvarmed hvarje enskildt barn är behäftadt. Under periodens senaste år har öfverstyrelsen på försök i några skolor börjat upprätta polikliniker, afsedda att användas uteslutande af folkskolans lärjungar.

Liksom förut meddelas i de dagliga folkskolorna undervisning i modersmålet samt räkning och skrifning åt alla skolbarnen. I kristendom undervisas likaledes hela antalet, dock med undantag för dem, hvilkas föräldrar tillhöra främmande trosbekännelse. (Deras antal uppgick år 1905 till 49.) Genom nu gällande kursindelning är bestämdt beträffande öfriga läroämnena, att geografi skall läsas från och med 4:e terminskursen, historia och naturkunnighet från

och med 5:e, geometri (för gossar) från och med den 10:e och (för flickor) från och med den 11:e terminskursen.

Under perioden hafva vid flere tillfällen förfrågningar gjorts hos folkskoleinspektören, om det icke kunde medgifvas särskildt de barn, som läsa i de öfre klasserna att erhålla undervisning i ett främmande språk. Att denna undervisning verkligen är ett behof för många af folkskolebarnen för deras framtida kall, är uppenbart, särskildt med afseende å dem, som ägna sig åt handelsyrket, men äfven i fråga om andra yrken, såsom sättare vid boktryckerier m. fl. Detta framgår jämväl däraf, att af lärjungarne läsåret 1902—1903 i Borgarskolans högre afdelning, hvilka utgjorde 1,231, ej mindre än 409 läste tyska språket och 358 det engelska. Att författningarna angående folkundervisningen icke lägga hinder i vägen för undervisning i främmande språk i folkskolan synes däraf, att i normalplanen dessa språk angifvas såsom valfritt ämne i folkskolans högre afdelning. Af dessa skäl och då vid folkskolorna härstädes finnas lärare och lärarinnor, hvilka äga tillräckliga kunskaper i främmande lefvande språk för att däri kunna meddela undervisning, har öfverstyrelsen medgifvit, att undervisning i ett främmande lefvande språk, tyska eller engelska, finge, där så kunde ske utan särskild kostnad, tills vidare försöksvis meddelas å den ordinarie arbetstiden, högst 4 timmar i veckan, åt de lärjungar i folkskolans högre afdelning, som därtill anmäla sig.

Antalet barn, som år 1905 begagnade sig af undervisning i ett främmande språk, uppgick till 390, däraf 288 barn läste tyska språket och 102 barn det engelska.

Undervisningen i öfningsämnena begagnades år 1905 af följande antal lärjungar, beräknadt i procent af hela barnantalet i de dagliga folkskolorna: ritning 88.2 %, sång 90.1 % och gymnastik 88.1 %.

Öfningarna i gymnastik hafva i allmänhet ledts af vederbörande lärare och lärarinnor. Sedan år 1904 hafva dock till hjälp och biträde vid gymnastikundervisningen varit anställda 5 från Gymnastiska Centralinstitutet utgångna gymnastiklärarinnor, hvar och en med 3 1/2 timmars daglig undervisning, fördelad på två skolor. Deras verksamhet har visat sig lända nämnda undervisning till stort gagn. Dessutom har gymnastikundervisningen i skolan vid Valhallavägen till en del bestridits af elever vid doktor J. E. Arvedsons gymnastiska institut samt afdelningar från Klara och Jakobs folkskolor erhållit daglig undervisning vid Gymnastiska Centralinstitutet. En af öfverstyrelsen tillsatt gymnastikinstruktör har tjänstgjort omsevis i de olika skolorna för att meddela ledning, råd och upplysningar.

Gymnastiköfningarna hafva ägt rum dels i skolrummen för klasserna I—III, dels under, om möjligt, 1/2 timme hvar annan dag i gymnastiksalen för klasserna IV—VIII. Undantag härifrån hafva i senare fall betingats af gymnastiklokals otillräcklighet för de många afdelningarna, så att undervisningen äfven för högre klasser än den tredje på flera håll måst delvis förläggas till skolrummen, något som för det planmässiga bedrifvandet af dessa öfningar gifvetvis icke är förmånligt. För att i någon mån råda bot härför hafva vid några skolor, såvidt detta låtit sig göra, två kurser sammanslagits till en gymnastikafdelning.

Militäröfningarna, som omfattat gevärsexercis och marschöfningar samt målskjutningar med salongsgevär, hafva äfven skötts af skolornas lärare under ledning af en militärinstruktör, aflönad dels af öfverstyrelsen och dels af »Föreningen för befrämjande af skolungdomens vapenöfningar». I vapenöfningarna deltog gossar från de högre afdelningarna inom folkskolorna till ett antal, som under de olika åren växlade emellan 787 och 1,077.

Ordnad friluftlek har öfvats dels under terminerna under ledning af vederbörande klasslärare, omväxlande med gymnastik och exercis, dels under sommarferierna. Dessutom hafva under maj och juni samt augusti och september inom de olika skolorna lekledare varit anställda med uppgift att å skolgårdarne eller andra tillgängliga lekplatser samla barn till ordnad lek äfven under eftermiddagarne. Ferielekar, som allt sedan år 1899 anordnats för i staden kvarvarande folkskolebarn, hafva under sommaren 1905 bedrifvits efter något ändrad plan, i det att leköfningarna ställts i samband med bespisning och regelbundna utflykter.

Tillfälle till *badning* och undervisning i simning under sommarmånaderna har vid stadens badinrättning beredts åt nedanstående antal barn, däraf enligt uppgifter från badinrättningens föreståndare följande vid badterminens slut voro simkunniga.

År.	Hela antalet.		Däraf simkunniga.	
	Gossar.	Flickor.	Gossar.	Flickor.
1901	3,471	2,372	1,492	851
1902	3,513	2,390	1,031	574
1903	3,038	2,338	1,271	512
1904	2,996	2,055	1,104	573
1905	2,948	2,250	1,228	741

Varmbad. Badinrättningar, afsedda att af barnen begagnas under den kalla årstiden, hafva sedan år 1891 varit anordnade i vissa folkskolehus, först inom Storkyrko- och Kungsholms församlingar, sedermera dels i Jakobs och Johannes, dels i Katarina. Mellan åren 1896—1900 tillkommo nya badinrättningar i Maria och Hedvig Eleonora församlingar samt ytterligare en i Kungsholms församling. Under senaste femårsperioden hafva sådana anstalter ytterligare upprättats, så att de år 1905 uppgått till ett antal af 10. För folkskolebarn i Klara, Jakob och Adolf Fredrik har dessutom tillfälle beredts att erhålla motsvarande bad i de i närheten af folkskolorna befintliga enskilda badinrättningarna. Intill år 1904 bestridde öfverstyrelsen kostnaderna för baden, endast där badlokal fanns i själfva skolan. Numera bekostas alla bad af öfverstyrelsen. Skolbad hafva fortfarande visat sig äga en stor uppfostrande betydelse, och det är därför glädjande att se, det barnen gärna begagna sig af dem. I regel få folkskolebarnen inom samtliga församlingar ett bad hvar tredje eller fjärde vecka under höst, vinter och vår. Antalet på öfverstyrelsens bekostnad serverade varma bad uppgick under år 1905 till 205,254 mot 128,701 år 1900.

Manlig slöjd. I detta ämne, som år 1877 först infördes vid hufvudstadens folkskolor samt under femårsperioden 1881—1885 systematiskt ordnades, har undervisningen utvecklats och fortgått i oförändrad riktning, alltjämt med fasthållande

af den grundsatsen, att skolslöjden skall bedrifvas fullt pedagogiskt och icke hafva till mål utbildning till något visst yrke. Man har härvid lagt en synnerlig vikt därpå, att undervisningen anförtros åt personer, som betrakta sig själfva såsom lärare — ej såsom yrkesidkare — och som i första hand hafva sitt intresse fäst vid de barn, som skola uppfostras, ej vid det handtverk, som de före eller vid sidan af sin lärareverksamhet drifvit eller fortfarande drifva. I enlighet med dessa grundsatser skötes slöjdundervisningen vid hufvudstadens folkskolor nästan uteslutande af folkskol-lärare, som tillika undervisa äfven i folkskolans kunskaps-ämnen. De slöjdarter, i hvilka undervisning förekommer, äro papp-, trä- och metallslöjd. Slöjdundervisningen meddelas endast åt gossar samt är frivillig med undantag för dem, som tillhöra skolans sjunde klass. Dessa slöjda nämligen — obligatoriskt — vissa timmar i veckan på förmiddagarna till omväxling med bokliga öfningar. Den öfriga — frivilliga — slöjden är helt och hållet förlagd till eftermiddagarna.

Metallslöjden, införd i de församlingar, där erforderliga lokaler funnits att tillgå, har under hela femårsperioden förekommit i Maria, Katarina, Kungsholms och Hedvig Eleonora församlingar samt sedan år 1902 i Adolf Fredriks.

Under år 1905 deltog i pappslöjden 2,485, i träslöjden 3,242 och i metallslöjden 1,168 lärjungar uti en medelålder af respektive 10·3, 12·4 och 12·8 år, eller tillsammans 6,895 lärjungar i en medelålder af 11·8 år. Vid slutet af förra perioden, år 1900, var antalet slöjdare 6,075, och deras medelålder var 11·5 år.

Kvinnlig slöjd eller handarbete. Undervisningen i detta ämne, som förut länge förekommit i jämförelsevis ringa omfång, utvidgades och ordnades efter väsentligt ändrad plan under perioden 1881—1885. Sedan dess öfvas handarbete af alla barn i de tre lägsta klasserna (kurserna I—VI), i hvilka gossar och flickor undervisas gemensamt, äfvensom af alla flickorna i de öfriga klasserna. Denna undervisning meddelas för förmiddagsafdelningarna å tiden mellan klockan 8 och 1 och för eftermiddagsafdelningarna mellan klockan 2 och 6 samt är obligatorisk. Flickorna i de högre klasserna undervisas af särskilda handarbetslärarinnor, hvar emot gossarne och de yngre flickorna undervisas af vederbörande afdelningslärarinnor. Undervisningen bedrifves efter, såsom den numera kallas, »folkskolans metod» eller »Stockholmsmetoden». I den kursindelning, som meddelades i femårsberättelsen för perioden 1886—1890, är sedan år 1904 en mindre ändring vidtagen, i det att i trettonde kursen tillkommit undervisning i tillklippning af mönster till småbarnskläder.

Närmaste öfvervakandet öfver gossarnes slöjd utöfvas af en slöjdföreståndare och öfver den kvinnliga slöjden af en slöjdföreståndarinna, båda såsom förut är nämnt förordnade af öfverstyrelsen.

Undervisning i huslig ekonomi. I berättelsen för femårsperioden 1891—1895 omnämndes, att de första skolköken, till ett antal af fyra, inrättades år 1891 i syfte att till folkskolekursen foga ett nytt läroämne, undervisning i matlagning och huslig ekonomi. Detta ämne omfattades med så lifligt intresse, att skolkökens antal under förra femårs-

perioden fördubblades, hvarjämte 2 af de äldsta under samma tid erhöilo nya, mera lämpliga lokaler. Sedan 1900 hafva ytterligare 2 skolkök upprättats, hvadan hela antalet sådana kök nu uppgå till 10, med tillsammans 56 spisar.

Genom samtliga dessa anstalter finnes numera tillfälle för de äldre folkskoleflickorna i de flesta af hufvudstadens församlingar att erhålla undervisning och öfning i berörda, för den kvinnliga ungdomen synnerligen betydelsefulla ämne. Antalet flickor, som under år 1905 sysselsattes i skolköken, utgjorde 2,089. Af dessa hade 553 äfven under det närmast föregående året deltagit i samma öfningar.

Utgifterna för skolköken bestridas dels genom anslag från öfverstyrelsen eller genom bidrag utgående omedelbart från församlingarna, dels af gåfvomedel från enskilda. Ett af skolköken, Kungsholms församlings, har förmånen att få draga räntan af en under förra femårsperioden mottagen donation, till det ansenliga beloppet af 100,000 kronor. För de skolkök, till hvilka öfverstyrelsen helt eller delvis betalar föreståndarinnans lön, har öfverstyrelsen den 30 maj 1899 utfärdat reglemente.

I enlighet med anvisningarna i gällande skolreglementes § 16 har arbetet icke bedrifvits uteslutande genom lektioner på lärorummet, utan hafva lärare och lärarinnor för befrämjande af barnens undervisning och uppfostran med sina klasser gjort besök i muséer och med dessa jämförliga inrättningar, särskildt Skansen, samt företagit utflykter inom staden eller i dess omgifningar.

Äfven skolresor hafva företagits, särskildt med lärjungar i de högsta kurserna vid slutet af vårterminerna. Medel till deras bekostande har förutom deltagarnes afgifter erhållits genom anslag af vissa församlingar, af Svenska turistföreningen och af många enskilda personer.

Kostnaderna för folkskoleväsendet. Frånsejt kostnaderna för anskaffande och underhåll af lokaler, hvilka under åren 1901—1903 ännu voro en de särskilda församlingarnas angelägenhet, hafva utgifterna för hufvudstadens folkskoleväsende under de sex senaste femårsperioderna uppgått till följande belopp:

Åren.	Kronor.	Åren.	Kronor.
1876—1880	2,066,617-57	1891—1895	5,172,762-91
1881—1885	3,099,832-88	1896—1900	6,596,773-57
1886—1890	4,418,171-23	1901—1905	9,259,121-65

Tillökningen har alltså under den senaste perioden i jämförelse med den närmast föregående utgjort 40 procent.

Kostnaderna för anskaffande och underhåll af lokaler hafva utgjort:

Åren.	Kronor.	Åren.	Kronor.
1881—1885	689,367-29	1891—1895	1,092,115-34
1886—1890	1,920,118-55	1896—1900	2,366,931-41

Enär församlingarna med undantag af Klara vid 1904 års början öfverlämnat sina skolhusbyggnader till staden, kan uppgift om kostnaderna lämnas endast för tvenne af den sista periodens år, nämligen 1904 och 1905, då utgifterna utgjorde (Klara ej inräknad) 559,762:40 kr. år 1904 och 506,870:22 kr. år 1905.

Utgifterna för folkskoleundervisningen i Stockholm hafva under åren 1896—1900 samt åren 1901—1905 fördelat sig efter hufvudposter på sätt, som framgår af följande tabell:

Utgiftsposter.	Åren 1896—1900.	Åren 1901—1905.
	Kronor.	Kronor.
Afönningar och arvoden	4,941,784-64	6,707,582-34
Undervisningsmateriel	89,712-53	146,626-89
Skolinredning och möbler	148,403-68	203,158-08
Ved och lyshållning	299,061-25	436,726-80
Renhållning i skolorna	286,753-79	409,603-21
Böcker åt fattiga skolbarn	29,500-00	54,000-00
Skolbiblioteken	—	39,200-00
Bad och simöfningar	30,000-00	35,000-00
Skolbaden	—	25,858-59
Pensioner	13,070-83	193,997-17
Slöjdundervisningen	420,427-72	636,553-95
Skolköken	—	32,542-21
Diverse	22,602-61	70,880-71
Öfverstyrelsen	315,456-52	267,392-00
Summa	6,596,773-57	9,259,121-65
Ytterligare: För skollokaler	2,366,931-41	—
Summa	8,963,704-98	—

För bestridande af dessa utgifter (utom för lokaler) hafva under den sista perioden samt särskildt år 1905 följande inkomster varit att tillgå:

	Åren 1901—1905. Kronor.	År 1905. Kronor.
Folkskoleavgift af kommunen	6,692,780-13	1,517,658-19
Bidrag af statsmedel	2,377,184-05	509,015-96
Intressemedel	70,850-99	2,701-01
Aföningsbidrag till lärare	260-00	—
Summa	9,141,075-17	2,029,375-16

För hvart och ett af periodens år hafva öfverstyrelsens inkomster och utgifter uppgått till sammanlagdt:

År.	Inkomster. Kronor.	Utgifter. Kronor.
1901	1,644,151-55	1,681,852-38
1902	1,709,772-21	1,750,676-43
1903	1,767,577-61	1,873,915-05
1904	1,990,198-64	1,941,193-05
1905	2,029,375-16	2,011,484-74
Summa	9,141,075-17	9,259,121-65

b) **Barnavården.** Jämlikt stadgande i lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902 har öfverstyrelsen från början af år 1903 varit *barnavårdsnämnd* för hufvudstaden. Hithörande ärenden hafva dock i regeln icke handlagts af öfverstyrelsen in pleno, utan hafva vid hvarje års början sju af öfverstyrelsens ledamöter erhållit i uppdrag att såsom ombud vara tillstädes vid öfverstyrelsens sammanträden såsom bar-

navårdsnämnd. Vid utförfande af sin verksamhet har barnavårdsnämnden biträddes af kretsombud, ett i hvarje församling, hvilka ålegat att verkställa utredning rörande befo-genheten af inkomna anmälningar äfvensom att själfva till barnavårdsnämnden anmäla sådana fall, där nämndens in-gripande ansetts vara af nöden.

Rörande antalet af barnavårdsnämnden omhändertagna barn äfvensom hem, från hvilka dessa blifvit skilda, lämnas följande uppgifter:

År.	Antal hem.	Från dessa skilda:			Där af:		Vid slutet af året under nämndens vård stå-ende barn.
		Gossar.	Flickor.	Summa.	I sedligt afseende försum-made.	Varn-artade.	
1903	106	85	84	169	139	30	159
1904	107	80	73	153	129	24	275
1905	120	122	50	172	108	64	418

Under de tre gångna åren af barnavårdsnämndens verk-samhet hafva vederbörande målsmän i 146 fall antingen vägrat samtycka till beslutens verkställande eller också icke kunnat anträffas för delgifning af desamma; och har Öfver-ståthållareämbetet, hvars pröfning besluten då underställts, upphäft barnavårdsnämndens beslut beträffande 23 barn, tillhörande 14 olika hem.

För att blifva i tillfälle att omedelbart omhändertaga de barn, som barnavårdsnämnden beslutit skilja från hemmen, hafva två barnhem inrättats, ett för flickor och mindre gos-sar och ett för större gossar. Å dessa barnhem stanna barnen dock endast, till dess de efter Öfverståthållareämbetets fast-ställelse å besluten om deras omhändertagande, därest sådan erfordras, hunnit utackorderas i enskilda hem eller öfver-lämnas till barn- eller skyddshem.

De af barnavårdsnämnden omhändertagna barnen hafva på följande sätt placerats:

År.	I n t a g n a å			Anställda i tjänst.
	skyddshem.	barnhem.	enskilda hem.	
1903	9	32	74	—
1904	18	65	142	1
1905	23	82	248	6

62 barn hafva under de angifna åren till hemmen återlämnats och 4 barn hafva aflidit.

För tillsyn af de i enskilda hem utackorderade barnen har barnavårdsnämnden i de flesta landsförsamlingar, där sådana barn finnas, antagit lokalombud, hvilka det åligger att minst fyra gånger om året besöka hvarje inom deras distrikt befintligt fosterbarnshem samt att efter hvarje be-sök till barnavårdsnämnden insända rapport rörande barnet och förhållandena i fosterföräldrarnes hem. Dessutom har barnavårdsnämnden hvarje år uppdragit åt personer att resa omkring och företaga inspektion af de utackorderade barnen. Enligt dessa inspektörers berättelser erhålla barnen på några

få undantag när mycket god omvårdnad, och mot intet hem har någon svårare anmärkning kunnat framställas.

Skollofskolonierna. Med år 1905 har Föreningen för Stockholms skollofskolonier varit i verksamhet i 21 år. Un-der denna tid hafva ej mindre än 14,018 fattiga och sjuk-liga barn blifvit satta i tillfälle att tillbringa större delen af sina skolfrier på landet. Medan under år 1885 ut-sändes 18 kolonier med tillsammans 353 barn, var år 1905 koloniernas antal 49 och kolonisternas 1,319. Hvarje koloni har bestått af både gossar och flickor till ungefär lika antal. Aldern har varit lägst 7 år och högst 14 år och medel-aldern omkring 10-5 år. Atskilliga firmor och enskilde ar-betsgivare hafva, liksom tidigare ägt rum, äfven under den senaste femårsperioden anordnat kolonier för barn till hos dem anställde arbetare.

Kostnaden för de kolonier, som utrustas af stadens terri-toriella församlingar samt af tyska församlingen och fjäll-koloniföreningen, har under hela tiden uppgått till 639,734 kr. 15 öre och under åren 1901—1905 till 232,810 kr. 46 öre eller i medeltal för hvart och ett af de fem sista åren till 46,562 kr. 9 öre mot 22,715 kr. 43 öre som medeltal för närmast föregående femårsperiod. Medelkostnaden för hvarje barn under sextio dagar har utgjort omkring 44 kronor. I nämnda summor ingå äfven utgifter för resor och frakter, för lokalhyra samt aflöning åt biträden, äfven-som för komplettering af inventarier. Vid beräkningen af medelkostnaden för hvarje barn äro alla omkostnader för-delade ensamt på dem. Inom flere församlingar hafva för-äldrarna i någon mån bidragit till kostnaden för sina barns underhåll eller för resan till och från koloniorten. Dessa bidrag utgjorde sista året 3,181 kronor.

Medel till underhåll af dessa skollofskolonier hafva er-hållits dels, såsom redan är nämnt, af föräldrar, dels ge-nom anslag af församlingarna äfvensom genom donationer och enskild välgörenhet, hvartill kommer under sistförflutna året ett anslag af de under den s. k. »Barnens dag» insamlade medlen. I detta sammanhang böra särskildt nämnas sko-lornas lärare och lärarinnor, hvilka fortfarande med uppoft-ring af tid, arbete och penningar anordnat försäljningar, konserter m. m., hvarigenom icke obetydliga belopp er-hållits. Ett stort antal enskilda personer hafva understött kolonierna med gåfvor af lifsförnödenheter af olika slag.

Utom de kolonier, som förläggas till skärgården, har äfven under den sista femårsperioden årligen utsändts en s. k. fjällkoloni. Denna, som är gemensam för stadens alla för-samlingar, är afsedd för särdeles bröstsvaga barn, för hvilka förbättrande vistelsen i fjälltrakter, enligt läkares utlå-tande, är att föredraga. Kolonien, som under sista året be-stått af 100 barn och varit fördelad på fyra afdelningar, har fortfarande varit förlagd till byn Vallan nära Anns järn-vägsstation i Jämtland. Den år 1899 bildade »Fjällkoloni-föreningen» har skött fjällkolonien på samma sätt, som hvarje lokalförening sköter församlingens skärgårdskolonier. Under nästlidna år har för fjällkoloniens räkning inköpts en större byggnad, Granlunda, afsedd att inrymma den ena af fjäll-koloniens fyra afdelningar. Barnantalet i fjällkolonien in-går i förut angifna antal kolonibarn; så är äfven förhål-landet med kostnaderna.

Under vistelsen på kolonierna upptages en del af barnens tid med hvarjehanda sysslor utom och inom hus, hvarvid de förra företrädesvis falla på gossarnes, de senare på flickornas lott; den öfriga tiden användes till lekar och utflykter. Något »skolarbete» förekommer icke.

Kolonibarnen utses i allmänhet så, att hvarje lärare eller lärarinna föreslår det eller de barn i afdelningen, som på grund af svag hälsa och fattigdom synas vara i största behof af att komma på landet. De på detta sätt utsedda — ofta efter ytterligare granskning och gallring — undersökas sedan af läkare, på hvilken undersökning det vidare beror, hvilka som skola få medfölja. Aspiranternas antal är alltid större än det antal, som kan medtagas.

Enligt undersökningsläkarnes enstämmiga utlåtanden har sommarvistelsen varit för kolonibarnens fysiska utveckling synnerligen gynnsam. Barnen hafva i allmänhet tilltagit i vikt mångdubbelt mot den vanliga viktökningen under lika lång tidsperiod och hafva därjämte fått ett mycket friskare utseende, än de hade vid affärden från staden. Till denna förkofran i kroppsligt hänseende kommer äfven den stora vinst i andligt och moraliskt hänseende, som dessa barn måste göra genom att under den vackraste delen af året få vistas på landet under ledning och uppfostrande uppsikt af samt umgänge med bildade och för dem intresserade personer. Denna vinst kan visserligen icke mätas eller vägas, men lärare och lärarinnor märka den lätt, då skolarbetet åter börjar.

De flesta skärgårdskolonierna hafva varit förlagda till norra skärgården, till Vaddö, Vätö, Länna, Häfverö m. fl. ställen. Alla äro så belägna, att tillfälle till hafsbad finnes i närheten. I sammanhang med badningen har lämnats undervisning i simning. Koloniernas föreståndare och föreståndarinnor hafva till största delen utgjorts af lärare och lärarinnor vid folkskolan, hvilka ock helt visst äro därför mest lämpliga, då de hafva vana och erfarenhet vid barns behandling och bättre än de flesta andra känna barnens hem.

Föreningens angelägenheter hafva handlagts af en centralstyrelse med H. K. H. Kronprinsessan som ordförande, nio lokalstyrelser, nämligen en för hvardera af hufvudstadens territorialförsamlingar jämte tyska församlingen, samt styrelsen för fjällkolonien. Hvarje styrelse har sin särskilda ekonomi, som revideras af i vederbörlig ordning utsedda revisorer. För hvarje år ingifva de olika styrelserna berättelse till koloniernas centralstyrelse.

c) **Allmänna läroverk.** Genom Riksdagens beslut år 1904 i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts proposition i ämnet har *ny organisation* af de allmänna läroverken genomförts. En närmare redogörelse för denna förändring ligger utanför ramen för Öfverståthållareämbetets berättelse. Här må blott, till förtydligande af redogörelsen för hufvudstadens läroverk, erinras om ett par moment af den nya organisationen, nämligen:

1:o) Upprättandet af Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk. Medlemmar förordnades af Eders Kungl. Maj:t, för fem år, den 28 oktober 1904. Styrelsen, som samma dag erhöll sin instruktion, trädde i verksamhet från och med början af år 1905.

2:o) Ny stadga för rikets allmänna läroverk, utfärdad den 18 februari 1905. I sammanhang härmed nämnes, att ny instruktion för Direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk utfärdades af Eders Kungl. Maj:t den 2 december 1905.

Den nya organisationen började i afseende å undervisningsplanen genomföras från och med höstterminen 1904 för klasserna 1—4 och från och med höstterminen 1905 för femte klassen.

I enlighet med den nya stadgan utgöras de allmänna läroverken af två slag, nämligen sexklassiga realskolor och högre allmänna läroverk, de senare omfattande förutom realskolan ett fyraårigt gymnasium, som utgår från realskolans femte klass. Gymnasium är deladt på två bildningslinjer, realgymnasium och latinalgymnasium.

På grund häraf äro numera de allmänna läroverken i Stockholm följande: tre realskolor (förut femklassiga läroverk), nämligen Jakobs, Katarina och Kungsholmens, den senare öppnad år 1902, samt fyra högre allmänna läroverk, nämligen Södermalms högre allmänna läroverk (fullständigt å båda linjerna), Högre latinläroverket å Norrmalm, Högre realläroverket å Norrmalm samt Högre realläroverket å Östermalm (fullständigt år 1904). Härtill kommer statens profskola, den å båda linjerna fullständiga Nya Elementarskolan i Stockholm, med i vissa afseenden skild organisation. För denna sistnämnda skola har Eders Kungl. Maj:t utfärdat nytt reglemente den 2 december 1905.

Antalet *lärjungar* vid hvart och ett af hufvudstadens allmänna läroverk, Nya elementarskolan samt de enskilda läroverk för gossar, som äga tillstånd förrätta mogenhetspröfning, utgjorde vid början af resp. höstterminer 1895, 1900 och 1905:

	1895.	1900.	1905.
Norra latinläroverket	700	778	716
Södermalms högre allm. läroverk . .	491	635	719
Högre realläroverket å Norrmalm . .	564	615	622
Östermalms läroverk	383	399	558
Jakobs realskola	263	295	310
Katarina d:o	215	275	285
Kungsholmens realskola	—	—	255
Nya elementarskolan	327	357	374
Beskowas skolan ¹⁾	206	220	216
Palmgrenska samskolan ²⁾	82	142	155
Stockholms nya samskola ²⁾	—	—	26
Summa	3,231	3,716	4,236

I förhållande till stadens hela folkmängd vid 1905 års slut — 324,488 — utgjorde lärjungeantalet 13.1 per 1,000 invånare. Motsvarande tal år 1900 var 12.4 och år 1895 endast 11.9.

För den nyinrättade Kungsholmens realskola har uppförts ett skolhus, som dock ej blef färdigt under perioden, utan fick skolan därunder draga sig fram i en tillfällig lokal. Östermalms läroverk, som efter utvidgningen behöfde

¹⁾ Oberäknadt de förberedande klasserna. — ²⁾ Skolans kvinnliga elever och lärjungarne i förberedande klasserna äro här ej inräknade.

en ny läroverksbyggnad, har ej heller under perioden fått detta behof tillfredsställt, utan har undervisningen tills vidare bedrifvits i skilda lokaler.

Högre lärarinnesseminarium har på grund af 1905 års riksdagsbeslut erhållit utvidgad hyrd lokal och tillökning i staten.

d) *Enskilda skolor.* Af den mängd enskilda skolor, som finnas i hufvudstaden, kunna de flesta inordnas i någon af följande grupper:

a) *Enskilda folkskolor* Till denna tämligen fåtaliga grupp torde böra räknas Sällskapet för folkundervisningens befrämjande högre folkskola för flickor, Philipsénska skolinrättningen, Katolska församlingens folkskola (»S:ta Eugenia») samt möjligen Grevesmühlska skolan och Kraffttska skolan.

b) *Skolor med dimissionsrätt.* Dessa voro under perioden: Beskowska skolan, Palmgrenska samskolan, Wallinska skolan, Lyceum för flickor, Ahlinska skolan, Östermalms högre läroanstalt för flickor samt Stockholms nya samskola (Whitlockska skolan), hvilken sistnämnda erhöi dimissionsrätt år 1903. Dessutom beviljades genom nådigt bref den 8 december 1905 sådan rätt åt Sofi Almquists samskola, hvarest mogenhetsexamen sedan för första gången aflades vårterminen 1906.

c) *Skolor, hvilka, utan att själfva äga dimissionsrätt, förbereda till mogenhetsexamen* och merendels afse att bereda sina elever tidsvinst vid afläggande af densamma. Sådana läroanstalter äro: Stockholms privatgymnasium, Stockholms samgymnasium samt Stockholms tekniska gymnasium, det senare inrättadt med särskild hänsyn till ynglingar, som söka inträde i Tekniska högskolan.

d) *Öfriga enskilda skolor,* hvarest undervisningen, åtminstone i de högre klasserna, äfven omfattar främmande språk och, utan att leda till mogenhetsexamen, likväl i det hela motsvarar den, som meddelas i de allmänna läroverken. Sådana läroanstalter finnas i hufvudstaden till ganska stort antal; följande må här nämnas: Ateneum för flickor, Brummerska skolan, Anna Sandströms skola, Södermalms högre läroanstalt för flickor, Detthowska skolan, Kungsholms läroverk för flickor, Kungsholms elementarskola för flickor, Klara nya elementarskola, Afzelii elementarskola för flickor, Realskolan för flickor, Nya elementarskolan för flickor, Stockholms elementarläroverk för flickor, Maria förberedande elementarskola och Östermalms förberedande elementarskola. — Med tre af dessa skolor, nämligen Anna Sandströms skola, Detthowska skolan och Realskolan för flickor, äro förenade seminarier för utbildning af lärarinnor.

Till ofvanstående grupp ansluta sig närmast några läroanstalter, hvilka hufvudsakligen eller rent af uteslutande lägga an på undervisning i främmande språk, såsom Franska skolan, J. Kamkes läroverk för tyska språket, Berlitz school samt Nya språkkursen.

En egen ställning intager Stockholms borgarskola. Den består af lägre skolfdelningar, där undervisningen fullständig och fortsätter folkskolans, en högre afdelning med

undervisning hufvudsakligen i merkantila ämnen och i språk samt en teckningsafdelning, hvarjämte skolan anordnar populära föreläsningar, hvarom mera här nedan.

Förutom ofvannämnda läroanstalter finnas i hufvudstaden en mängd fackskolor af olika slag, bland hvilka särskildt handelsinstitutet intaga ett framstående rum.

e) *Stockholms högskola.* Sedan styrelsen för högskolan år 1901 ingått med underdånig ansökan om rätt att vid högskolan anställa vissa akademiska examina och disputationer, beviljades den 11 mars 1904 under närmare föreskrifter och villkor rätt att vid högskolan under en tid af fem år anställa dels filosofie kandidat- och filosofie licentiatexamina i de ämnen, uti hvilka vid högskolan finnas vederbörligen tillsatta ordinarie professorsbefattningar, äfvensom i astronomi, så länge Vetenskapsakademiens astronom enligt vederbörligt förordnande såsom lärare vid högskolan förestår undervisnings- och examinationsskyldigheten i ämnet, dels medicinsk-filosofisk examen, dels ock akademiska disputationer, som falla inom området af de till matematisk-naturvetenskapliga sektionen hörande ämnen, hvaruti högskolan äger examensrätt, och som utgifvas och försvaras af filosofie licentiater, hvilka vid högskolan undergått licentiatexamen. Rättigheten trädde i kraft den 1 december 1904.

Högskolans utgifter samt lärjunge- och åhörareantal framgå af tabellerna E och F. I fråga om högskolans fonder, hvilka vid periodens slut uppgingo till 5,471,457 kr., hänvisas till tabell 7.

f) *Föreläsningskurser för arbetsklassen.* Inom hufvudstaden varande anstalter eller föreningar, som under perioden anordnat föreläsningskurser för arbetsklassen och för sin verksamhet åtnjutit understöd af statsmedel, äro Stockholms borgarskola, Stockholms arbetareinstitut, Stockholms arbetareförening och Södermalms arbetareinstitut.

Tab. E. Inskrifne lärjungar och åhörare vid Stockholms högskola åren 1901—1905.

År och termin.	Matematisk-naturvetenskapliga afdelningen.			Humanistiska afdelningen.	Summa.
	Lärjungar.	Åhörare.	Summa.		
Vårterminen 1901	41	13	54	56	110
Höstterminen »	50	8	58	75	133
Vårterminen 1902	54	18	72	53	125
Höstterminen »	49	11	60	62	122
Vårterminen 1903	49	3	52	105	157
Höstterminen »	58	6	64	104	168
Vårterminen 1904	70	5	75	90	165
Höstterminen »	99	11	110	110	220
Vårterminen 1905	109	6	115	118	233
Höstterminen »	150	11	161	190	351

Rörande dessa anstalters verksamhet i förevarande hänseende under de fem arbetsåren från och med hösten 1901 till och med våren 1906 torde följande böra anmärkas.

Borgarskolan. Antalet föreläsningar under femårsperioden har varit lägst 60, högst 107 för år och antalet åhörare i medeltal vid hvarje föreläsning lägst 210, högst 433. Statens anslag har utgjort under hvar och ett af de två första läsåren 800 kr. och under de tre senare 1,200 kr. årligen. Stockholms stads bidrag, afseende skolans verksamhet i dess helhet, har utgjort år 1901 21,000 kr., åren 1902 och 1903 26,200 kr. om året, år 1904 31,700 kr. och år 1905 34,700 kr. Inkomsten af afgifter till föreläsningar har växlat mellan 3,658.75 kr. och 11,135.70 kr. samt utgifterna för föreläsningarna mellan 4,954.90 kr. och 14,694.45 kr. Inspektor för föreläsungsverksamheten har, enligt Öfverståthållareämbetets förordnande, varit de två första åren rektor G. Sjöberg och de senare åren öfverstekammarjunkaren friherre Carl Carlsson Bonde.

Stockholms arbetareinstitut. Antalet föreläsningar under perioden har utgjort lägst 218 och högst 237 för läsår samt antalet åhörare i medeltal vid hvarje föreläsning lägst 160, högst 195. Statens anslag har varit 2,400 kr. och Stockholms stads bidrag 6,000 kr. årligen. Inkomsten af afgifter för tillträde till föreläsningarna har växlat mellan 3,611.25 kr. och 4,139.65 kr. samt utgifter till föreläsare mellan 5,759.75 kr. och 6,255.50 kr., allt för år. Inspektor för föreläsungsverksamheten har under hela perioden, enligt Öfverståthållareämbetets förordnande, varit professorn friherre G. J. De Geer.

Stockholms arbetareförening. Antalet föreläsningar under perioden har för år varit lägst 91 och högst 102 samt antalet åhörare vid hvarje föreläsning i medeltal lägst 44, högst 83. Statens anslag har för år utgjort 1,500 kr. och stadens bidrag 3,000 kr. Inkomsten af åhörareavgifter har växlat mellan 292.90 kr. och 610.50 kr. samt utgifterna för föreläsningarna mellan 4,800.49 kr. och 5,735.43 kr. Af Öfverståthållareämbetet förordnad inspektor under perioden har varit rektor S. Almquist.

Södermalms arbetareinstitut. Antalet föreläsningar under perioden har för år varit lägst 68, högst 70 och antalet åhörare vid hvarje föreläsning i medeltal lägst 50, högst 94. Statens anslag har utgjort de två första åren 400 kr. och de tre senare 600 kr. om året samt Stockholms stads bidrag 2,000 kr. årligen. Inkomsten af afgifter till föreläs-

ningarna har växlat mellan 247.80 kr. och 992.20 kr. samt utgiften för föreläsungsverksamheten, inberäknadt kostnader för folkkonserter, mellan 2,298.01 kr. och 4,487.11 kr. Af Öfverståthållareämbetet förordnad inspektor har varit under första året dåvarande rektor Carl von Friesen och under återstående delen af perioden rektor A. W. Munthe.

C) Brandväsendet.

Under femårsperioden har brandväsendet blifvit förstärkt såväl till personal som till materiell, hvarjämte bekräftande brandstationerna en del förändringar och nybyggnader ägt rum.

a) **Personalen.** Underofficerskåren har förstärkts med 1 maskinistunderofficer, hvarjämte manskapsstyrkan samtidigt ökats med 1 maskinistdistinktionskorpral.

För att i någon mån öka utsikterna till befordran och därigenom underlätta rekryteringen har, med bibehållande af förutvarande manskapsstyrka, antalet distinktionskorpraler ökats från 22 till 25 och antalet korpraler från 25 till 30.

Brandkårens numerär och aflöning var enligt den vid 1905 års slut gällande utgiftsstaten följande:

1 brandchef, lön och tjänstgöringspenningar	5,500 kr.
1 brandkapten, d:o och arvode som kasernbefälhafvare	4,200 „
1 förste brandlöjtnant, arvode	3,000 „
2 andre brandlöjtnanter, d:o	5,000 „
1 verkmästare, lön	2,000 „
1 fänjunkare, d:o	1,700 „
3 serjeanter à 1,700, 1 serjeant à 1,450, 3 à 1,200 kr.	10,150 „
Beklädnad till 9 underofficerare	900 „
25 distinktionskorpraler à 720 kr.	18,000 „
30 korpraler à 600 kr.	18,000 „
60 brandkarlar à 480 kr.	28,800 „
27 d:o à 420 kr.	11,340 „
Ålderstillägg åt stallmanskapet	1,000 „
Tillfälliga dyrtidstillägg	2,785 „

Såväl befäl som underbefäl erhålla dessutom fri bostad och vedbrand samt manskapet, som är kaserneradt, fri mat, beklädnad och tvätt.

Tab. F. Stockholms högskolas utgifter åren 1901—1905.

År.	Lärars löner.	Undervisningsmateriell.	Biblioteket.	Tryck.	Hyror.	Möbler.	Ljus och ved.	Förbrukningsartiklar.	Vaktbetjäningsaflöning.	Styrelsens expedition.	Lifräntor och stipendier.	Stipendier.	Hvarjehanda.	Summa.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1901	72,125.00	4,214.99	2,975.61	715.68	20,000.00	545.77	6,622.59	3,113.18	7,080.00	2,400.00	8,884.00	—	2,977.68	181,654.40
1902	75,650.01	4,450.88	5,527.80	367.36	20,000.00	475.00	6,282.60	3,679.61	7,130.00	2,400.00	10,700.67	—	3,678.84	140,341.72
1903	75,750.02	5,451.80	3,470.26	447.04	20,000.00	939.19	6,198.61	3,400.09	7,180.00	2,400.00	10,634.00	—	¹⁾ 4,159.36	140,029.87
1904	77,512.49	3,237.46	3,587.20	792.25	21,000.00	1,093.19	6,298.35	4,165.81	7,338.38	2,400.00	10,634.00	10,000.00	²⁾ 7,125.82	155,184.40
1905	88,738.78	4,679.84	3,297.19	1,036.75	24,141.50	1,730.47	6,401.49	6,144.92	7,693.95	2,700.00	10,134.00	16,100.00	³⁾ 9,116.85	181,916.74

¹⁾ Däraf arvode till ritbiträde 750 kr. — ²⁾ Däraf examensutgifter 703 kr. och till ritbiträde 810 kr. — ³⁾ Däraf examensutgifter 2,244 kr. och till ritbiträde 930 kr.

b) **Materiellen.** Af materiell, som tillkommit, må framhållas en pneumatisk räddningsstege, system Schapler, hvilken kan skjutas ut till 25 meters längd medelst komprimerad luft eller kolsyra.

Vidare hafva nyanskaffats 1 större redskapsvagn, 1 manskapsvagn, 1 Drägers lifräddningsapparat, 1 större språngsegel m. m., hvarjämte slangförrådet betydligt ökat. Å kårens verkstäder har en del mindre materiell förfärdigats.

Den under förra femårsperioden påbörjade öfvergången från skrufkopplingar till liksidiga kopplingar är fullständigt genomförd.

Sjöängsprutan S:t Erik har undergått en grundlig reparation.

Bokförda värdet af eldsläckningsmaterielen utgjorde, efter behörigen verkställda afskrifningar, vid 1905 års slut 237,195 kr. 50 öre.

c) **Hästar.** Sedan brandkåren öfvertagit bestyret med transporterandet dels till sjukhus af sådana personer, som genom olyckshändelse skadats eller å gata hastigt insjuknat, dels af å gatorna skadade eller döda djur, har hästbesättningen måst ökas med trenne hästar, af hvilka tvenne placerats på Johannes och en på Katarina brandstation.

Bokförda värdet af hästar, seldon, körredskap o. d. utgjorde vid 1905 års slut 29,477 kr. 10 öre.

d) **Brandstationerna.** Med afseende å brandstationerna hafva under femårsperioden en del förändringar och nybyggnader ägt rum.

Å Södermalm har, sedan den för Maria brandstation disponerade egendomen n:r 53 Hornsgatan måst tagas i anspråk för denna gatas utvidgning, ny tidsenlig brandstation uppbyggts å tomten n:r 22 Krukmakaregatan, inrymmande, utom redskapsrum samt logement, samlingsrum och badrum för vaktmanskapet, äfven bostäder för vaktbefälhafvaren, maskinist, kusk m. m., samt stall för 4 hästar.

För att bereda behöfligt utrymme för telegraf- och telefonapparaterna inom Katarina brandstation har det förutvarande vaktrummet inrättats till telegraftrum.

Med anledning häraf har kasernvakten förlagts till förutvarande kusklogementet, hvilket åter inrymts i ett stort rum inom egendomen n:r 9 Tjärhofsgatan.

e) **Tjänstgöring och öfningar.** Någon nämnvärd förändring härutinnan har ej under perioden ägt rum.

f) **Eldsvådors signalering.** Antalet brandskåp, som vid 1900 års slut utgjorde 178, har ökat till 189, af hvilka 107 tillhöra staden och 82 enskilda verk och inrättningar. Värdet af brandtelegrafen är bokfördt till 62,085 kr. 34 öre, hvaraf 24,867 kr. 50 öre komma på apparater o. d. och 37,217 kr. 84 öre på yttre ledningar och tillbehör.

g) **Kostnaderna för brandväsendet** utgjorde, häri ej upptagna beräknade hyror för stationer och beräknad afgift till stadens vattenledning:

År.	Kr.	År.	Kr.
1901	223,043-58	1904	246,533-06
1902	240,148-53	1905	236,495-45
1903	241,817-71	Summa	1,188,038-33

Till bestridande af dessa utgifter har, såsom förut, Stockholms stads brandförsäkringskontor bidragit med 50,000 kr. årligen till år 1904, men från detta år med 30,000 kr., på den grund att kontoret blifvit ålagdt betala skatt för sin rörelse. Stockholms stads brandstodsbolag till försäkring af lösegendom har i likhet med föregående år lämnat 20,000 kr. årligen.

h) **Eldsvådestatistik.** Antalet eldsvådor under perioden har utgjort 2,145, i hvilket tal ingå 1,044 fall, där brandkårens hjälp ej påkallats, samt 53 fall af falskt allarm (af oförstånd eller okynne).

Inom stadens olika delar hafva dessa eldsvådor fördelats sålunda:

Staden inom broarna	136	Kungsholmen	178
Norrmalm	836	Södermalm	386
Östermalm	529	Utom stadens område	25
Djurgården	55	Summa	2,145

På årets olika månader fördelade sig eldsvådorna sålunda:

Januari	313	Juli	96
Februari	216	Augusti	99
Mars	190	September	138
April	172	Oktober	169
Maj	134	November	195
Juni	110	December	313
		Summa	2,145

Den stora talrikheten af eldsvådor under den kalla och mörka årstiden framträder tydligt.

På de olika *veckodagarna* har fördelningen varit följande: söndagar 288, måndagar 308, tisdagar 325, onsdagar 311, torsdagar 279, fredagar 318, lördagar 316; summa 2,145.

På *dygnets olika tider* är fördelningen af de eldsvådor, för hvilka brandkåren påkallats, följande:

klockan 12— 3 f. m.	89	klockan 12— 3 e. m.	176
” 3— 6 ”	45	” 3— 6 ”	203
” 6— 9 ”	79	” 6— 9 ”	224
” 9—12 ”	153	” 9—12 ”	132
		Summa	1,101

Omkring 67 % af eldsvådorna synas hafva inträffat under dygnets senare hälft.

Med afseende å *lokaler* för eldens utbrott har antecknats, att densamma i nedanstående fall varit:

Bostäder, kök m. m.	1,223	Upplag af ved, kol och diverse	35
Fartyg i hamn	13	Uthus, magasin, stall m. m.	49
Handelslokaler	148	Verkstäder, fabriker o. d.	105
Källare	58	Soteld	275
Lysolfeförsäljningslokaler	7	Öfriga ställen	169
Teatrar och andra förlustelokal- lokaler	10	Falskt alarm	53
		Summa	2,145

Anledningarna till eldens utbrott hafva varit:

Anlagd eld	18	Bar eld genom beröring med:	
Felaktig byggnadskonstruktion och dylikt	68	gardiner	192
Själfantändning	47	kläder	49
Gasexplosion	27	andra brännbara ämnen	225
Tändstickor	128	Annan oförsiktighet	252
Eldfarliga oljor	88	Bristfällig sotning	6
Andra eldfarliga ämnen	40	Öfverhettning af eldstäder	49
Gnistor	57	Åskslag	2
Bristande tillsyn vid eldning	237	Elektriska ljustrådar	31
Glödande kol eller aska	19	Brandrök	120
Tobakerökning	39	Soteld	275
		Obekant	123
		Falskt alarm	53
		Summa	2,145

Antalet *personer*, som genom eldsvåda *omkommit* eller vid eldsvådetillfällen blifvit mer eller mindre *skadade* och varit utsatta för fara¹⁾, har utgjort:

År.	Människolif räddade.			Människolif förlorade.							Människolif mer eller mindre utsatta för lifsfara.			Summa.
				Uttagna levande.			Uttagna icke levande.			Summa.				
	M.	Kv.	S.a.	M.	Kv.	S.a.	M.	Kv.	S.a.		M.	Kv.	S.a.	
1901	—	—	—	—	1	1	12	—	12	13	9	4	13	26
1902	—	—	—	—	—	—	8	1	9	9	9	—	9	18
1903	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	3	4	7	8
1904	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	4	4
1905	3	8	11	1	—	1	1	1	2	3	1	1	2	16
1901—1905	3	8	11	2	1	3	21	2	23	26	25	10	35	72
1896—1900	6	10	16	3	3	6	1	2	3	9	18	51	69	94
1891—1895	5	7	12	1	4	5	2	1	3	8	16	9	25	45
1886—1890	5	5	10	3	3	6	4	2	6	12	34	18	52	74
1881—1885	3	10	13	2	2	4	4	6	10	14	14	4	18	45
1876—1880	13	16	29	—	2	2	4	2	6	8	—	—	—	37
Summa	35	56	91	11	15	26	36	15	51	77	107	92	199	367

Under femårsperioden hafva förekommit flera *hotande eldsvådor*, af hvilka följande särskildt nämnas: den 2 juni 1901 kl. 3:10 f. m. i kvarteret Rundelen vid Norrtull; den 6 juni 1901 kl. 3:20 f. m. i Reymerholms spritfabrik; den 24 oktober 1901 kl. 9:20 e. m. vid Garfvaregatan 5 och 7, hvarest uti en på gården belägen garfveribyggnad i tre våningar af obekant anledning uppstått eld; den 22 november 1901 kl. 9:28 e. m. å vinden till aktiebolaget Separators s. k. nya fabriksbyggnad; den 30 juli 1904 kl. 9:13 e. m. inom en i egendomen Arbetaregatan 4 befintlig snickerifabrik; den 5 september 1904 kl. 8:53 e. m. inom konfektionsaktiebolaget Unions skrädderiverkstäder 4 tr. upp; den 29 mars 1905 kl. 3:6 f. m. i huset vid Grefturegatan 20 C samt den 9 april 1905 kl. 11:20 e. m. i den vid Karl Johans torg belägna s. k. basarbyggnaden.

¹⁾ Häre ej inberäknad brandkårens personal.

i) **Brandskadeersättningar.** Beloppet af utbetald brandskadeersättning har utgjort, jämfördt med hela försäkringsbeloppet för brandskadad egendom äfvensom med föregående perioder:

Femårsperiod.	Brandskadeersättningen. Kronor.	Hela försäkringsbeloppet. Kronor.	Ersättning i %.
1901—1905	1,231,111.59	89,272,367.39	1.38
1896—1900	1,570,006.62	65,832,438.33	2.38
1891—1895	1,619,289.42	48,892,281.66	3.31
1886—1890	649,070.60	32,634,863.66	1.99
1881—1885	546,391.66	15,619,034.99	3.50
1876—1880	1,689,505.97	12,074,168.66	14.00

k) **Sjuktransporter.** De anordningar, som funnits vidtagna i Stockholm för transporterandet till sjukhus af människor, som hastigt insjuknat å gata eller genom olyckshändelse lidit sådana skador, att läkarehjälp varit nödvändig, hafva visat sig mycket otillfredsställande, och beslöt Drätselnämnden i följd häraf under år 1901, på därom af polismästaren och brandchefen gjord framställning, att anskaffa och uppställa en sjuktransportvagn å Johannes brandstation. Det visade sig omedelbart, att endast *en* vagn ej motsvarade behofvet, hvarför ytterligare en sådan vagn under år 1902 placerades på Katarina brandstation. Af efterföljande statistiska uppgifter angående verkställda transporter af sjuka eller skadade personer, torde framgå, att dessa vagnar varit till stor nytta.

Antalet *utryckningar* med sjuktransportvagn under tiden från den 12 mars 1902 till 1905 års slut har varit 1,933. På årets olika *månader* fördelade de sig sålunda:

Januari	106	Juli	196
Februari	92	Augusti	209
Mars	130	September	196
April	107	Oktober	172
Maj	157	November	170
Juni	180	December	218
		Summa	1,933

På de olika *veckodagarna* har fördelningen varit följande: söndagar 198, måndagar 336, tisdagar 263, onsdagar 292, torsdagar 247, fredagar 260, lördagar 337; summa 1,933.

På *dygnets olika tider* är fördelningen följande:

klockan 12—3 f. m.	71	klockan 12—3 e. m.	366
” 3—6 ”	57	” 3—6 ”	393
” 6—9 ”	176	” 6—9 ”	321
” 9—12 ”	331	” 9—12 ”	218
		Summa	1,933

Olycksfallens antal synas stå i direkt förhållande till gatutrafiken, i det att de antecknade fallen äro få under tiden kl. 12—6 f. m. samt uppnå sin höjd mellan kl. 12—6 e. m., då rörelsen är lifligast. Likaså inträffar det minsta antalet olycksfall om söndagarne.

Anledningen till sjuktransportvagnarnes utryckning har varit:

Olycksfall som medfört:		Självmordsförsök	83
yttre skador	1,048	Vagnen uttryckt utan att be-	
inre skador	286	höfva användas	100
Sjukdomsfall	416	Summa	1,933

Sjuktransportvagnarne hafva anlitats för: män 1,408, för kvinnor 337 och för barn 97 gånger.

1) **Djurtransporter.** Sedan brandkåren från och med den 1 januari 1905 öfvertagit bestyret med transporterandet af å gatorna döda eller skadade djur, finnes å hvardera af dess två hufvudstationer placerad en djurtransportvagn.

Desamma hafva under år 1905 anlitats för 70 hästar och 14 nötkreatur.

D) Brännvinshandeln.

All den minuthandel med och utskänkning af spirituösa drycker, som jämlikt kungl. förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin m. m. den 24 maj 1895 § 9 mom. 2 må öfverlåtas åt särskildt, för ändamålet bildadt bolag, har under femårsperioden fortfarande af Stockholms utskänkningsaktiebolag — hvars firma enligt stämmobeslut år 1903 blifvit ändrad till *Aktiebolaget Göteborgssystemet i Stockholm* — utförs på grund af vederbörliga, för ett visst antal försäljningsår i sänder gifna koncessioner, enligt hvilka åt bolaget upplåtits 80 minuthandels- och 150 utskänkings- eller tillhupa 230 försäljningsrättigheter mot skyldighet att till fördelning enligt förordningens § 18 mom. 4 och § 22 dels erlagga årlig försäljningsavgift med 450 kronor för hvarje rättighet och dels afstå all nettovinst af rörelsen.

Af sina 80 *minuthandelsrättigheter* har bolaget under hvar och ett af de fem försäljningsåren 1 oktober 1900—30 september 1905 för sin egen rörelse begagnat 27, åt enskilda mot afgift och enligt kontrakt, som af Öfverståthållareämbetet godkänts, öfverlåtit 52 för försäljning af s. k. bättre spirituosa, d. v. s. all annan sådan än egentligt brännvin, och lämnat 1 obegagnad.

De 150 *utskänkingsrättigheter*, som bolaget haft åt sig upplåtna, hafva användts sålunda:

Försäljningsår.	Öfverlåtna åt enskilda.	Begagnade för bolagets egen räkning.	Icke begagnade.	Summa rättigheter.
1900—01	86	53	11	150
1901—02	86	45	19	150
1902—03	84	43	23	150
1903—04	85	36	29	150
1904—05	86	33	31	150

Af de rättigheter, som enligt af Öfverståthållareämbetet godkända kontrakt varit mot afgift öfverlåtna åt enskilda personer, hafva under försäljningsåren 1900—01 och 1901—02 18 samt under hvar och ett af de följande tre försäljningsåren 19 användts dels för klubbar, dels vid sällskaps periodiska sammanträden och dels endast sommartiden.

Bolaget har, enligt hvad ofvanstående tabellariska sammanställning utvisar, under perioden kraftigt fortgått på den förut beträdda vägen att inskränka antalet af sina utskänkingsställen. Ej mindre än 20 dylika ställen hafva indragits, så att dessas antal vid periodens slut nedgått till 33. Bolaget började sin verksamhet den 1 oktober 1877 med 87 serveringsställen, motsvarande de förutvarande krogarna, och dessa ökades under försäljningsåret 1877—78 till 98, af hvilka ej färre än 16 voro belägna i staden inom broarne, hvarest ännu försäljningsåret 1900—01 deras antal uppgick till 10, men vid periodens slut nedbragts till endast 4.

Samtidigt härmed hafva de i föregående femårsberättelse omförmälda lokalförändringarna i stor omfattning kommit till utförande. 11 serveringsställen hafva blifvit utbytta mot nya lokaler och 5 hafva genom ombyggnad väsentligt förändrats. Härigenom har det blifvit för bolaget möjligt att tillgodose det af mathållningens växande omfattning m. fl. orsaker alstrade behovet af större utrymmen, lämpligare inredning, rikligare luft- och dagertillförsel, bättre anordningar för tjänares härbärgerande m. m., än som i allmänhet kunnat åstadkommas å de äldre utskänkingsställen. I afseende på inredningen af dessa lokaler har stor vikt lagts därpå, att dit hörande anordningar, förutom att de utmärka sig för soliditet och befordra skyndsamhet i serveringen, äfven underlätta lokalernas ständiga hållande i ett ytterst rent, snyggt och i öfrigt sundt tillstånd samt härigenom tillika, utan att någon lyx därinom råder, åsätta dem prägeln af en viss prydighet. Det intryck, som gästerna härigenom böra erhålla, nämligen att bolagets serveringslokaler äro afsedda för en allmänhet, hos hvilken man påräknar värdighet i uppförande och hållning under vistelse å offentliga ställen, bör i sin mån komma att verka uppfostrande och förädlande på den kroppsarbetande samhällsklassen.

Hvar och en af dessa nya lokaler upptager fullständigt eller i det närmaste ett helt hus eller en afskild del därpå med särskilda portgångar, förstugor och trappor. Då här till kommer bland åtskilligt annat, att lägenheterna till betydlig del utgöras af enkom för värdshusrörelse inrättade stora och höga salar med tillhörande ansevärliga köksutrymmen och förrådsrum jämte en eller flera våningar, som helt och hållet eller delvis bestå af tjänarorum, anordnade på ett särskildt, efter deras bestämmelse lämpadt sätt, och enär husägaren därför löper risk att vid hyrestidens utgång nödgas företaga genomgripande ombyggnads- och omredningsarbeten för att göra egendomen användbar till något mera vanligt ändamål, inses lätt, att hyran för dessa nya lokaler måste ställa sig mycket hög. Under sådana förhållanden och bland annat äfven ur synpunkten af det beroende, hvori bolaget står till andra genom att använda hyrda lokaler för sin utskänkingsrörelse, samt de hinder och svårigheter, som i följd därpå mången gång möta för denna verksamhets ordnande på ett tillfredsställande sätt, har bolaget funnit fördelaktigast att, i stället för att hyra utskänkingslokaler och trygga sin besittning af dem genom kontrakt med längsta lagliga giltighetstid, själf inköpa lämpligt belägna tomter och låta därå antingen uppföra nya eller ombygga redan befintliga hus samt inom dem anordna för utskänk-

ningsrörelsen behöfliga, efter nutidens fordringar lämpade lägenheter. På grund häraf har bolaget, som redan förut ägde 3 för utskänkningsrörelse upplåtna hus, under perioden inköpt ytterligare 6 fastigheter, af hvilka likväl 1 sedermera försålts. Bokförda värdet af de 8 fastigheter, som bolaget ägde vid slutet af försäljningsåret 1904—05, uppgick till 1,311,100 kronor.

Hufvudsakligen i ändamål att bereda särskilda medel till bestridande af köpeskillingar samt byggnads- och ändringskostnader för dessa nya serveringsställen höjdes bolagets aktiekapital år 1902 från 161,200 kr. till det medgifna högsta beloppet 500,000 kr. I följd häraf blef nästföljande år bolagets minsta och högsta aktiekapital ökad från resp. 160,000 och 500,000 kr. till resp. 500,000 och 1,500,000 kr., hvarvid tillika det antal aktier, hvarför bolagsman äger rösta på grund af fullmakt, ökades från 20 till 60.

Det i föregående femårsberättelse omnämnda, till en början i bolagets värdshus i huset n:r 51 Fleminggatan tillämpade systemet att servera brännvin allenast åt spisande gäster, och detta i en lägre maximikvantitet för hvarje gäst än den för de öfriga serveringsställena fastställda, har samtidigt med de verkställda lokalregleringarna under perioden införts äfven å värdshusen i husen n:r 12 Trångsund, n:r 14 Jakobsgatan och n:r 4 Munkbrogatan. I öfrigt hafva de mot slutet af näst föregående femårsperiod af bolagstyrelsen utfärdade föreskrifter, enligt hvilka dels brännvin icke får åt någon gäst serveras till mer än ett fastställt maximum, beroende på den kvantitet mat han samtidigt intager, och dels den s. k. disksupningen delvis afskaffats, gjorts till lämpliga jämväl på maltdrycker och på följande sätt blifvit närmare bestämda:

Å de nyssnämnda fyra värdshusen, där ingen »disksupning» äger rum, serveras å sön- och helgdagar samt kl. 12—2 å hvardagar spirituös dryck allenast åt den, som rekvirerar, betalar och å stället förtär minst en half portion fast mat eller en portion soppa. Under öfriga tider serveras brännvin endast åt den, som rekvirerar, betalar och på stället förtär mat för minst 10 öre. Ingen servering sker vid disken utan endast vid borden. Två brännvinssupar — det högsta antal någon gäst äger bekomma — serveras allenast åt den, som rekvirerar, betalar och på stället förtär soppa, fisk, kött eller annan därmed jämförlig portionsmat för minst 30 öre. Till förtäring i sammanhang med brännvin eller annan spirituös dryck serveras endast en halfbutelj öl eller porter. Mer än två halfbuteljer öl eller porter serveras icke åt någon gäst.

Å serveringsställenas källareafdelningar är likaledes all disksupning förbjuden. För dem af bolagets serveringsställen, hvarest disksupning varit tillåten under vissa timmar af dagen (efter periodens utgång har disksupningen fullständigt afskaffats), gällde å sön- och helgdagar samt kl. 12—2 å hvardagar samma föreskrifter som under motsvarande tid skulle iakttagas i de värdshus, hvarest disksupning ej fick förekomma. De för dessa senare å öfriga tider gällande inskränkningarna tillämpades å de andra serveringsställena hvardagar före kl. 9 f. m. och efter kl. 6 e. m. samt å dagarna näst före sön- eller helgdag efter kl. 2 e. m. och till förtäring i sammanhang med brännvin eller

annan spirituös dryck utan mat för minst 10 öre serverades endast en halfbutelj öl eller porter. I öfrigt äro bestämmelserna om de högsta medgifna kvantiteterna af spirituosa och maltdrycker lika för alla värdshusen.

Sedan sålunda sådana inskränkningar gjorts i disksupningen äfven å de utskänkingsställena, hvarest sådan tillåtits, att rörelsen äfven där kunde anses vara företrädesvis anlagd på mathållning, beslöt bolagsstyrelsen att bolagets alla serveringsställen, oafsedt brännvinsserveringens mer eller mindre restriktiva omfattning, skulle kallas värdshus, dock att tillämpningen häraf skulle gå jämsides med tillkomsten af nya eller väsentligen omändrade lokaler och således icke omfatta de äldre ställena.

Bland öfriga åtgärder, som af bolaget under perioden vidtagits i fråga om dess egen försäljningsrörelse, må anföras följande:

I enlighet med sin redan länge i afsevärd utsträckning tillämpade grundsats att småningom minska styrkan i de spirituösa drycker, som afyttrats å bolagets försäljningsställen, har bolaget från och med oktober 1904 minskat alkoholhalten i det brännvin, som af bolaget utskänkes, från 43.1 % till 41.6 %. Serveringen af »beska droppar» och »stenborgare» har upphört med utgången af juni månad samma år.

Från och med den 4 november 1901 höjdes minuthandelspriset å hvarje slag af spirituosa med 5 öre per liter. Sedermera blef med ingången af oktober 1902 prislistan för minuthandelsställena ändrad beträffande varmenadt brännvin sålunda, att det 49-procentiga brännvinet, som kostat 1.20 kr. litern, härifrån uteslöts, att priset å det 46-procentiga höjdes från 1.15 till 1.25 kr. samt att en ny sort, 43-procentigt, infördes och åsattes ett pris af 1.15 kr., hvarjämte det 40-procentiga med dess senast fastställda pris 1.05 kr. per liter bibehölls. Samtidigt afskaffades det kolrenade brännvinet, hvars åtgång under senare åren varit obetydlig.

Den år 1903 vidtagna höjningen af tillverkningsskatten för brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker från 50 till 65 öre för hvarje liter af normalstyrka hade till följd en motsvarande ökning i saluprisen å bolagets försäljningsställen. En liknande stegring i bolagets priser å punsch betingades af den med år 1904 införda stämpelskatten, 60 öre per liter, å denna vara.

Enär konsumtionen af maltdrycker å bolagets försäljningsställen, efter att från 1900 års början hafva alltjämt aftagit, under loppet af år 1903 började visa en fortgående böjelse till tämligen stark stegring, och detta förhållande antogs hafva sin hufvudsakliga orsak däri, att utförsäljningspriset icke å bolagets, men på andra motsvarande serveringsställen höjts i följd af den genom kungl. förordningen den 17 juni 1903 införda maltdrycksbeskattningen, blef från och med maj 1904 priset per $\frac{1}{3}$ liter å nedan nämnda maltdrycker ändradt sålunda:

	Äldre priser:		Nytt gemensamt pris.
	Källareafdelningen.	Allmänna afdelningen.	
Bayerskt öl	12 öre	11 öre	13 öre
Pilsneröl	15 »	15 »	16 »
Pilsnerdricka	12 »	11 »	10 »
Iskällardricka	10 »	9 »	9 »
Sockerdricka	10 »	9 »	9 »

Från och med den 9 oktober 1905 stängdes bolagets minuthandelställen, hvilka hittills hållits öppna aftnarne näst före sön- och helgdag till kl. 6 och öfriga aftnar till kl. 7, alla kvällar redan kl. 6.

Bland de mera väsentliga förändringar, som genom de nya kontrakten om öfverlåtelse af minuthandels- och utskänkingsrättighet kommit till stånd under perioden, må anföras, dels att i de öfverlätna utskänkingsrörelserna brännvin eller dryck med annan benämning men uppenbarligen hänförlig till brännvin endast får serveras vid måltider åt spisande gäster samt efter ett pris af minst 15 öre för hvarje sup om högst 5 centiliter, i hvilket pris icke må ingå betalning för spirituosa eller för vin eller maldrycker; och dels, till förebyggande af s. k. salning, att vid försäljning minuthandelsvis till pris under 2-50 kr. per liter af annan spirituosa än punsch varan icke får utlämnas i mindre be-
lopp än 1 liter i hvarje kärl.

I likhet med hvad förut ägt rum hafva under femårsperioden inköp af spirituosa och viner varit ställda på leverans direkt till bolagets försäljningsställen. Hvad särskildt angår leveransen af egentligt brännvin, har denna varit offentligt utbudet för ett försäljningsår i sänder samt alla åren besörjts af Reymersholms nya spritförädlingsaktiebolag.

Bolagets *afsättning af spirituosa* har under de fem försäljningsåren 1900—05 utgjort, i hela liter räknadt:

Försäljningsår.	I minuthandelsrörelsen.	I utskänkingsrörelsen.		Summa liter.
		Brännvin.	Bättre spirituosa.	
1900—01	3,073,126	1,851,848	31,520	4,956,494
1901—02	2,957,595	1,779,057	25,414	4,792,066
1902—03	2,708,464	1,784,077	27,982	4,520,523
1903—04	2,923,821	1,698,418	41,037	4,663,276
1904—05	3,041,739	1,636,603	58,262	4,736,604

För vinnande af en öfversikt af bolagets spirituosa-handel under en längre följd af år är det af nöden att taga hänsyn till de tid efter annan företagna nedsättningarna i det saluhållna brännvinets alkoholhalt. Reduceras därför, med uteslutande af de i och för sig obetydliga kvantiteterna af s. k. bättre spirituosa, allt försåldt brännvin till normalstyrka, d. v. s. 50 % alkoholhalt, visar sig bolagets omsättning, alltsedan detsamma började sin verksamhet, hafva i årligt medeltal utgjort:

Försäljningsår.	Årligt medeltal sålda liter à 50 %.			Antal liter per innevånare.		
	I minuthandelsrörelsen.	I utskänkingsrörelsen.	Summa.	I minuthandelsrörelsen.	I utskänkingsrörelsen.	Summa.
1877—80	1,610,659	1,839,634	3,450,293	10.13	11.55	21.68
1880—85	1,629,256	1,623,003	3,252,259	8.88	8.86	17.74
1885—90	1,693,076	1,364,332	3,057,408	7.61	6.14	13.75
1890—95	1,690,306	1,260,740	2,951,046	6.74	5.02	11.76
1895—1900	2,216,207	1,571,571	3,787,778	7.81	5.56	13.37
1900—05	2,602,689	1,397,821	4,000,510	8.48	4.55	13.03

1422/06. K. Maj:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1905. Stockholms stad.

Ända till omkring midten af 1890-talet befann sig sålunda bolagets hela spirituosaomsättning relativt till folk-mängden i jämnt aftagande. Därefter inträdde en ganska afsevärd stegring, men under den sist tilländagångna femårsperioden har omsättningen ånyo minskats. Tabellen visar emellertid, att den oförmälda ökningen hufvudsakligen faller på minuthandelsrörelsen, medan däremot utskänkingsrörelsen efter ett tillfälligt uppåtgående under de i ekonomiskt hänseende synnerligen gynnsamma åren mot slutet af förra århundradet under sista femårsperioden ånyo uppvisar en afsevärd minskning i omsättningen. Det bör dock härvid uppmärksammas, att en högst betydlig del af det brännvin, som af bolaget försålts, i all synnerhet från afhämningsställena, i själfva verket konsumerats af personer, som icke varit bosatta i hufvudstaden, särskildt naturligen af en mängd personer tillhöriga de allt folkrikare arbetarsamhällena i stadens närhet. De meddelade uppgifterna om omsättningen per invånare kunna också af denna och andra anledningar icke göra anspråk på att åskädliggöra brännvinsförbrukningens till- eller aftagande bland de egentliga arbetareklasserna i hufvudstaden. Men den omständigheten, att bolagets utskänkning, per invånare räknadt, under sista perioden nedgått till mindre än hälften af hvad den utgjorde under bolagets första verksamhetsår, torde i alla händelser få anses i sin mån vittna om den betydelsefulla inskränkning, som den egentliga krogrörelsen, hvars hämmande och omdaning varit ett af bolagets hufvudändamål, undergått under bolagets nu mer än tjugufem-åriga verksamhet.

Förbrukningen af vin å bolagets värdshus och utskänkingsställen är af ringa omfattning och har under perioden oafbrutet aftagit. Densamma utgjorde under de fem försäljningsåren resp. 1,905, 1,032, 723, 492 och 390 liter.

Enligt de förteckningar å till hvarje särskildt utskänkingsställe levererade olika slag af maldrycker, som vederbörande föreståndare sedan början af år 1900 hafva att till bolaget afgifva, har omsättningen af dylika drycker utgjort:

År.	Porter.	Öl.	Pilsner- och iskällardricka.	Sockerdricka.	Summa.
	Liter.	Liter.	Liter.	Liter.	Liter.
1901	2,635	1,951,159	547,293	71,621	2,572,708
1902	1,913	1,856,041	424,855	46,652	2,329,461
1903	2,055	1,986,124	381,081	56,466	2,425,726
1904	1,502	2,009,003	414,575	52,802	2,477,882
1905	1,449	1,697,303	545,550	49,867	2,294,169

Omförmålas må äfven, att å bolagets serveringsställen omsättas årligen omkring 400,000 liter mjölk eller omkring 1,100 liter per dag, äfvensom att under år 1905 serverades mat för ett inköpsvärde af omkring 2,230,000 kr. Af de kvartalsrapporter, som afgifvits af vederbörande inspektör, framgår, att den serverade maten i regeln varit god och billig.

Äfven beträffande de öfverlätna försäljningsrättigheterna föreligga numera, enligt hvad i föregående femårsbe-

rättelse anfördes, uppgift om spirituosaåtgången. Inom minuthandelsrörelserna, hvilka såsom nämnt icke omfatta vanligt brännvin, har omsättningen under de tre åren 1901, 1904 och 1905 utgjort i årligt medeltal 2,556,362 liter, hvaraf komma på konjak 1,401,574 liter och på punsch 803,364 liter. I de öfverlåtna utskänkingsrörelserna, hvilka till ej ringa del torde inköpa sina varor å minuthandelsställena, uppgick den årliga omsättningen under femårsperioden 1896—1900 till 738,747 liter och under perioden 1901—1905 till 800,344 liter. I sistnämnda summa ingå såsom de största posterna punsch med 417,504 liter, brännvin med 152,765 liter och konjak med 124,898 liter.

Bolagets *nettovinst* utgjorde:

Försäljningsår.	Å bolagets egna försäljningsställena.	Å afgifter för öfverlåtna rättigheter.	Summa kronor.
1900—01	2,039,408.86	360,967.50	2,400,376.36
1901—02	1,848,291.60	358,115.50	2,206,407.10
1902—03	2,164,973.49	373,643.72	2,538,617.21
1903—04	2,150,979.26	370,334.00	2,521,313.26
1904—05	2,091,898.54	366,577.50	2,458,476.04
Summa kronor	10,295,551.75	1,829,638.22	12,125,189.97

Dessa vinstbelopp hafva af bolaget aflämnats till stadskassan jämte försäljningsavgifterna för de åt bolaget upplåtna rättigheter, utgörande för hvarje försäljningsår 103,500 kr. eller sammanlagdt för hela femårsperioden 517,500 kr. På samma gång vinstmedlen ökas med försäljningsavgifterna, böra de å andra sidan minskas med de från stadskassan utgångna listtidsunderhåll åt innehafvare af gamla utskänkingsrättigheter, under kalenderåren 1901—1905 uppgående till 107,608.33 kr. Af den härefter återstående vinsten, tillökad med utskänkingsavgifterna för de af Öfverståthållareämbetet meddelade tillfälliga utskänkingsrättigheterna, hvilka afgifter under de fem åren 1901—1905 uppgått till 77,981.25 kr., har en femtedel blifvit från stadskassan levererad till Statskontoret, hvadan stadens egen vinst å brännvinsförsäljningen under femårsperioden uppgått till i rundtal 10,100,000 kronor.

E) Hamn- och brobyggnader.

De i föregående berättelse omnämnda arbetena med *Stadsgårdshamnens utvidgning* hafva under femårsperioden 1901—1905 fortsatts till följande omfattning: muddring och jordschaktning 13,027 kbm. för en kostnad af 40,298 kr. 76 öre; undervattenssprängning 7,970 kbm. för en kostnad af 518,400 kr. 6 öre; grundläggning för stenkajen medelst kistor 197.5 meter för en kostnad af 135,582 kr. 12 öre; kajbyggnad af granit 2,353 kbm. för en kostnad af 125,148 kr. 30 öre; bergsprängning för hamnplanet 264,844 kbm. för en kostnad af 811,459 kr. 63 öre. Härtill kommer för transporter, tillsyn, sjukvård, ingenjörsafflöningar m. m. en utgift af 362,949 kr. 17 öre, hvarför totalkostnaden för hela

arbetet under åren 1901—1905 uppgått till 1,993,838 kr. 4 öre, oberäknadt 51,592 kr. utgörande kostnaden för fyra år 1901 för detta arbete särskildt anskaffade ånglyftkranar.

Då dessa arbeten ännu pågå och komma att fortsättas äfven under de närmaste åren, torde ett mera ingående omnämnande af Stadsgårdshamnens utvidgning och för densamma verkställda arbeten lämpligast böra uppskjutas till en kommande berättelse, då arbetena äro i sin helhet avslutade.

Vid *Värtahamnen* pågår sedan år 1903 äfven ett betydande hamnarbete, nämligen hamnens utvidgning norrut. Genom denna utvidgning, som af stadsfullmäktige beslöts år 1902, erhålles en ny kajsträcka på omkring 140 meter och ett nytt hamnområde med omkring 23,000 kvadratmeters areal. Sedan hamnbyggnadens början hafva utförts följande arbeten: muddring 43,827 kbm. för en kostnad af 35,967 kr. 92 öre; undervattenssprängning 72 kbm. för en kostnad af 4,088 kr. 71 öre; grundläggning för kaj med användning af kistor, 4 till antalet, för en kostnad af 19,878 kr. 56 öre; jordschaktning för hamnplanet m. m. 1,459 kbm. för en kostnad af 19,626 kr. 51 öre; bergsprängning för hamnplanet 27,328 kbm. för en kostnad af 102,979 kr. 59 öre. Härtill komma en del diverse omkostnader, såsom transporter, sjukvård, ingenjörsarfvoden m. m., 131,018 kr. 84 öre, hvadan totalkostnaden för hamnarbetet vid slutet af år 1905 uppgick till 313,560 kr. 13 öre.

Beträffande arbetet i öfrigt och hamnens blifvande utrustning torde, då arbetet ännu pågår, i likhet med Stadsgårdshamnen en närmare beskrifning helst böra uppskjutas till en kommande berättelse. Dock må här omnämnas, att till väntrum för arbetare vid hamnen år 1903 uppfördes en 27 m. lång och 19.5 m. bred envånings träbyggnad, hvilken har intresse därigenom, att vid grundläggningen för densamma betongpålar kommo till användning för första gången i hufvudstaden. Då marken bestod af ett blott metertjockt lager af grus och sten och därunder lös lera till 7—11 meters djup, kunde grundmurar utan grundförstärkning ej användas. Grundläggning på träpålar skulle kostat 5- å 6,000 kr., men genom begagnandet af betongpålar för väggarnas uppbärande utfördes hela grundläggningen för en så billig kostnad som 1,200 kr.

Utom dessa större nybyggnadsarbeten har vid stadens olika *saltsjöhamnar*, såsom Värtahamnen, Stadsgårdshamnen, Nybroviken, Strandvägen m. fl., utförts en del mindre reparationsarbeten å kajer och tilläggsbryggor. Vid Värtahamnen har dessutom hamnplanet å en del af den s. k. kolpiren påfyllts och planerats till full höjd samt vid hamnens sydligaste del kran- och järnvägsspår under år 1903 förlängts med 110 meter i sammanhang med anskaffandet af tvenne elektriska kajkranar.

Det i föregående berättelse omförmälda arbetet med strandskoning vid *Söder Mälarstrand* har fortsatts oafbrutet, så att träkajen under åren 1901—1905 färdigbyggts från en punkt midt för Torkel-Knutssonsgatan till närheten af Högalidsgatans början. Härvid har uppmuddrats 2,259 kbm., utfyllts 58,953 kbm. jord och sten samt nedkranats 925 st. kaj-, ankar- och ringpålar. Kostnaden för arbetet under de fem åren har uppgått till 180,914 kr. 76 öre.

För kajbyggnad vid *Rörstrandsviken* mellan Inedals- och Fridhemsgatorna, hvilket arbete under år 1905 tagit sin början och ännu pågår, hafva öfver vattenytan uppschaktats 3,710 kbm. jord, muddrats 21,575 kbm. lera och nedkranats 516 st. grundläggningspålar och 60 st. ställningspålar i och för arbetsställning till pålkranar och travers. Kajöfverbyggnaden består af armerade betonsköldar, för första gången använda i Sverige, hvilka tillverkas ofvan vattnet och därefter nedsänkas på pålrustet med tillhjälp af travers och skrufvar. Betonsköldarne utföras på entreprenad af Aktiebolaget Skånska cementgjuteriet. Under år 1905 hafva tillverkats betonsköldar för en kajlängd af 39.5 m., hvaraf dock endast 18.8 m. blifvit sänkta. Arbetet har under året betingat en kostnad af 34,214 kr. 91 öre.

Fördjupningar och upprepningar af stadens hamnområden. För erhållande af större djup i stadens hamnar har verkställt en del bortsprängningar af därstädes förefintliga grund. Sålunda hafva för ernående af fastställt vattendjup, 4.16 m. under lågvattenytan, vid Eldkvarnen under år 1901 utsprängts 1,231 kbm. berg och uppmuddrats 16 kbm. grus för en kostnad af 26,695 kr. 64 öre. Vidare hafva under åren 1901 och 1902 bortsprängts 1,522 kbm. berg från ett vid Skeppsholmsbron befintligt grund för erhållande af fastställt vattendjup 3.56 m. under lågvattenytan. Sammanlagda kostnaden härvid har uppgått till 47,957 kr. 67 öre. Under åren 1904 och 1905 har ett utanför den blifvande kajlinjen vid Värtahamnen beläget grund blifvit bortsprängt för en kostnad af 29,946 kr. 17 öre. Utom dessa sprängningsarbeten hafva för ernående af 3.56 meters djup under lågvattenytan i Klaravikens södra del emellan Kungsholms- och Kungsbroarne i segelrännan uppmuddrats 4,400 kbm. lös lera samt emellan Kungsbron och Atlas verkstäder utmed kajen likaledes 2,400 kbm. för en sammanlagd kostnad af 6,668 kr. 48 öre.

Bland *muddringsarbeten*, utförda under åren 1901—1905, må anföras följande: Framför Parkudden, mellan Djurgårdsbrunnskanalens mynning och Blockhusudden, hafva under åren 1901 och 1902 uppmuddrats 2,585 kbm. lös lera för ernående af $\frac{1}{2}$ meters vattendjup under lågvattenytan. Ut i Södra Blasieholmshamnen hafva uppmuddrats c:a 2,980 kbm. grus, sand och lera, i Nybroviken c:a 12,400 kbm., vid Skeppsbron c:a 1,850 kbm., i Stadsgården 4,600 kbm., vid Värtahamnen 16,130 kbm. Dessutom äro utförda en del smärre muddringsarbeten vid olika hamnar i Saltsjön och Mälaren.

I sammanhang med dessa arbeten bör erinras, att staden år 1901 anskaffat ett mudderverk för en kostnad af 48,680 kronor.

Angående åtskilliga anordningar för verksamheten vid stadens hamnar hänvisas till redogörelsen under nästföljande afdelning.

Till sjöfartens tjänst har under åren 1904—1905 i Saltsjön uppbyggt *ledfyren* vid Blockhusudden, Loudden och Kungshamn. Fyrapparaten å fyren vid Blockhusudden är placerad i en fyrkur af järn, uppställd på ett med granitnubbsten beklädt betontorn, som i sin ordning hvilar på ett granitfundament på träkista, nedsänkt på sjöbottnen. Kostnaden har inalles uppgått till 20,676 kr. 86 öre. Fyren vid

Loudden är uppförd vid stranden intill farleden och utgöres af ett betontorn, på hvilket är anbragt en fyrkur af järn med fyrapparat. Kostnaden har varit 4,278 kr. 75 öre. Ledfyren vid Kungshamn slutligen saknar torn och består blott af en i en kur insatt fyrapparat. Kostnaden har utgjort 3,051 kr. 53 öre.

Broar. År 1903 påbörjades arbetena med den i 1880 års stadsplan fastställda förbindelseleden mellan öfre Vasastaden och Kungsholmen, den s. k. *S:t Eriksbron*. Brobyggnaden blef visserligen icke fullbordad förr än under loppet af år 1906, men det torde dock vara lämpligt att redan i denna berättelse lämna en redogörelse öfver de mera intressanta arbeten, som vid denna brobyggnad förekommit.

Bron har en total längd af 226.74 m. och är indelad i sju spann samt uppbäres af 6 st. järnbockar på pelare. För grundläggningen af de 6 pelarne har för första gången i Sverige användts den pneumatiska metoden, och infordrades anbud på detta arbete från Aktiebolaget Skånska cementgjuteriet i förening med entreprenörfirman Harkort i Duisburg samt från entreprenörfirman Saabye & Lerche i Köpenhamn i förening med professor Zschokke i Aarau i Schweiz. Det sistnämnda anbudet, som var billigast, antogs af drätsel-nämndens andra afdelning den 22 april 1903, och åtog sig firman Saabye & Lerche att för en entreprenadsumma af 238,000 kronor utföra grundläggningsarbetet, hvarvid dock staden skulle tillhandahålla betongrus, makadam samt all huggen sten äfvensom borttransportera all uppgräfd jord.

Den 26 maj 1903 påbörjades af staden erforderliga förarbeten, såsom arbetsplatsens afröjande, anläggande af körväg, byggnadsplatsens inhägnande, omläggning af afloppsledning, framdragande af provisorisk vattenledning m. fl. arbeten. och den 13 juni började entreprenörerna uppförandet af erforderliga provisoriska anläggningar och byggnader, såsom ångmaskinstation för alstrande af den komprimerade luften och elektriska strömmen till belysning och till drifvandet af materialhissarna, smedja, cement- och materialbodar, arbetarorum, kontor, lossningsbrygga m. m.

Hvarje pelare består af tvenne i bredd ställda massiva betonfundament, hvilka nedsänktes genom lösa lerlager, grus och pinnmo till berg. Vid de tre djupaste pelarne förbundos de bägge betonfundamenten upptill med förbindelsemurverk och armerad beton, beklädda med huggen granit. De öfriga betonfundamenten afslutades upptill med granitmurverk för upptagande af de stora upplagstrycken från järnbockarna. För de fem pelarne, som stå på land, är undre delen, den s. k. caissonen eller arbetskammaren, utförd af armerad beton, hvaremot caissonerna för pelaren, som står i sjön, äro utförda af järnkonstruktion med plåtmantel. Den i sjön belägna pelaren är den djupaste, i det dess höjd från bergbottnen upp till förbindelsemurverkets öfverkant uppgår till c:a 22 m. Största öfvertryck i arbetskammaren var här 2.6 atmosfärer.

Kostnaden för grundläggningsarbetet med granitbeklädning och förbindelsemurverk uppgår till omkring 300,000 kr.

Järnöfverbyggnaden är, såsom redan anförts, indelad i sju spann, nämligen i midten tre bågspann med en längd af 40 m. hvarterdera och med järnkonstruktion öfver brobanan och på ömse sidor därom tvenne raka gallerverks-

spänn om 26.75 m. med järnkonstruktionen under brobanan. Bågspannen äro utförda såsom gallerverksbågar, i hvilka brobanan medelst vertikala stänger är upphängd. Vid de raka spannen ligger brobanan på tvärbjälkar, som i sin tur hvila på gallerverksbjälkarnes öfre ram. Järnkonstruktionen uppbäres af sex järnbockar, af hvilka de fyra mellersta äro fyrbenta och de två yttersta pendelbockar. Brobanan, hvars hela bredd är 18 meter, har i midten en 10 meters körbana med tvenne spårvägsspår och på sidorna två gångbanor af hvardera 4 meters bredd. Körbanan belägges med träkubb på cementunderlag hvilande på buckelplåtar, gångbanorna bestå af asfalt på cementhvalf mellan långsgående zoresjärn.

Järnarbetet är levererad af Bergsund, Atlas och Motala verkstäder, med Bergsund såsom hufvudentreprenör. Arbetets stora omfattning nödvändiggjorde nämligen en dylik fördelning för att inom rimlig tid kunna få brobyggnaden färdig. Sålunda utförde Bergsund de båda yttersta bågspannen samt räcket i sin helhet, Atlas de båda raka spannen på norra sidan, alla bockar utom den södra pendelbocken samt alla kandelabrar, Motala de båda raka spannen åt Kungsholmen samt det mellersta bågspannet. Allt järn är måladt i grå metallglänsande pansarfärg. I afseende på materialåtgång är bron den största i Sverige, i det sammanlagda järnvikten uppgår till c:a 1,600 ton.

Kostnaden för järnöverbyggnaden med uppsättning och ställningar uppgår till omkring 600,000 kr., och totala kostnaden för brobyggnaden inberäknadt stödjemur för S:t Eriksgatans ordnande och landfästena torde belöpa sig till omkring 1,270,000 kr.

Utom denna nybyggnad har utförts en del utvidgnings- och förstärkningsarbeten å flera af stadens öfriga broar. Sålunda breddades år 1903 *slussbroarnes* gångbanor från 1.5 till 2.25 meter. Arbetet utfördes så, att de yttre broreglarna, som voro af gjutjärn, utbyttes mot dylika af valsadt järn, utanför hvilka fastnitades konsoler för uppbärande af gångbanornas utvidgning. Dessutom anbragtes nya tvärreglar af ek för såväl kör- som gångbanorna. Under arbetstiden var för gatutrafiken anordnad en provisorisk träbro af 11 meters bredd midt öfver slussgraven. Järnarbetet utfördes af Bergsunds mekaniska verkstad för en kostnad af 29,144 kr. 94 öre.

Vid *Kungsholmsbron* utfördes år 1904 en del förstärknings- och ombyggnadsarbeten, betingade af den elektriska spårvägslinjens framdragande öfver bron. Sålunda cementerades stödmurar och landfästen, svängpiren reparerades och förstärktes, järnöverbyggnaden förstärktes genom insättande af nya diagonaler och snedstötter, hvarjämte de gamla tvärbalkarne af trä utbyttes mot nya af järn, plankbeklädningen å samtliga broöppningar nylades och nya spännsträlfvor och bjälklag insattes i de två mindre spannen. Slutligen försågs bron med svängningsmaskineri och domkrafter. Järnarbetet utfördes af Bergsunds mekaniska verkstad. Hela förstärkningsarbetet betingade en kostnad af 11,155 kr. 53 öre.

Af samma anledning som vid nyssnämnda bro förstärktes samma år *Kungsbron* genom inläggande af nya tvärbjälkar, omläggning af plankbeklädningen å brobanan m. m. Detta arbete utfördes af Nya aktiebolaget Atlas, och kostnaden uppgick inalles till 6,107 kr. 46 öre.

F) Hamnväsendet.

Vintersjöfarten i hamnen. Under perioden 1901—1905 har den utrikes vintersjöfarten ej endast oafbrutet fortgått i hamnen, utan äfven visat en jämn ökning från 114 fartyg, mätande 66,635 ton, år 1901 till 212 fartyg, mätande 128,200 ton, år 1905, allt under tiden 1 januari—1 april.

Kostnaderna för *stadens isbrytarefartygs* verksamhet under periodens särskilda år hafva uppgått till följande belopp:

År 1901	42,874.87 kr.	År 1904	35,561.66 kr.
» 1902	55,051.34 »	» 1905	34,407.36 »
» 1903	31,813.25 »		

Såsom bidrag till bestridande af dessa kostnader har Eders Kungl. Maj:t genom nådiga brefvet den 18 april 1902 af statsmedel anvisat ett årligt anslag af 12,000 kr., att utgå under fem år, räknadt från och med år 1902.

Från och med år 1901 är stadens bidrag till drift och underhåll af *färjor* öfver segelrännan i skärgården vintertiden, enligt stadsfullmäktiges beslut, begränsadt till 1,000 kronor om året, hvilken summa fördelas på de kommuner, inom hvilkas område färjorna öfver segelrännan i Sandhamnsleden äro belägna.

I *hamnordningen* hafva under perioden intagits vissa ändrade eller nya bestämmelser i olika afseenden, nämligen förbud mot fartyg af viss större längd att införas i hamnen längre än midt för Beckholmen, såvida ej plats förut anvisats af hamnkaptenen, angående skyldighet för fartyg af viss längd att till ankars i hamnen föra två ankarlantärnor nattetid, angående villkor för uppläggning af tegel m. m., angående lyftkranarnes användning, angående sättet för erläggandet af vissa afgifter, angående anmälan af prämar, som användas för forsling af varor inom hamnområdet, angående ansvar för öfverträdelse af bestämmelser i hamnordningen m. m.

Nya ordningsföreskrifter för begagnande af järnvägs-spåren å Skeppsbron och i Stadsgården hafva äfven utfärdats.

Hamntaxan samt *taxor* för genomfart af Stockholms sluss, Djurgårdsbrunnskanalen, Karlbergskanalen och kanalen vid Alkistan hafva jämlikt Eders Kungl. Maj:ts därom meddelade beslut förnyats för tiden 1903—1907.

Förutom redan omnämnda utvidgningar af hamnplatser m. m. hafva till sjöfartens gagn följande inrättningar under perioden kommit till stånd:

En större 20 tons lyftkran i Stadsgården, en 5 tons lyftkran vid Klaraviken, två stycken 5 tons elektriska portalkranar vid Värtahamnen samt tre stycken 5 tons elektriska lyftkranar vid resp. Grefbron, Norr och Söder Mälarstrand. Af enskilda personer hafva anskaffats ytterligare 4 stycken 3 tons pontonångkranar, afsedda att användas för lossning och lastning af fartyg. Elevatorer för lossning af med spannmål lastade fartyg hafva anordnats vid kvarnen Tre kronor på Hästholmen och vid Saltsjökvärnen.

Ett nytt skeppsvarf har inrättats å Beckholmen, hvar emot det gamla skeppsvarfvet »Södra Varfvet» måst upp-

höra med sin verksamhet år 1905 till följd af hamnutvidgningen och därmed sammanhängande kajbyggnad österöfver i Stadsgården.

Vid Värtahamnen har ett särskildt hamnkontor blifvit anordnad i den därstädes nyuppförda kommunalbyggnaden.

Väntrum för hamnarbetare hafva anordnats i för detta ändamål uppförda hus i Stadsgården och vid Värtahamnen.

För underlättandet af förtöjning af fartyg har ett tiotal stora järnbojar med grofva förankringar blifvit utlagda i hamnen.

För betryggande af infarten till hamnen nattetid från saltsjösidan har anordnats ett fyrssystem, bestående af de under nästföregående afdelning omförmälda 3 ledfyrarne jämte 4 fyrlyktor.

En bogserfärja har blifvit anskaffad för att underlätta fartygs passerande genom slussen och en större motorbåt för hamnpolitjänsten.

Ett i hamnen befintligt, för hamntrafiken hinderligt stengrund väster om Skeppsholmsbron har blifvit bortsprängdt, så att bottendjupet i denna del af hamnen numera är minst 3.56 meter.

G) Gatureglerings-, byggnads- och bostadsförhållanden.

a) Gatureglering. Ut i de för olika delar af hufvudstaden fastställda regleringsplaner hafva under femårsperioden följande af stadsfullmäktige beslutade ändringar och tillägg blifvit af Eders Kungl. Maj:t godkända.

Östermalm. Sedan Stockholms stadsfullmäktige dels den 29 september 1899, jämte godkännande af ett af stadens drätselnämnds första afdelning den 15 augusti samma år med enskild person träffadt aftal om försäljning af kvarteret Bodarne, beslutat viss i berörda aftal förutsatt omreglering af kvarteret till dess östra, södra och västra gränslinjer, dels den 1 februari 1900 fattat beslut om den ändring i stadsplanen, att Sibyllegatans i stadsplanen bestämda östra gränslinje utdrages rätt öfver kvarteret Bodarne, har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 24 maj 1901 meddelat fastställelse å den beslutade ändringen i stadsplanen.

Vidare har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 24 januari 1902 fastställt stadsfullmäktiges beslut den 2 december 1901 angående följande ändringar och tillägg till stadsplanen för Östermalm: att en 12 meter bred gata drages genom kvarteret Sjömannen mellan Nybro- och Sibyllegatorna; att Smålandsgatans södra linje närmast Nybrogatan flyttas söderut på det sätt, att den från en i rätt fortsättning af den nya gatans södra linje liggande punkt vid Nybrogatans västra sida drages västerut, så att den bildar lika stora vinklar med Nybro- och Smålandsgatorna; att Nybrogatan vidgas på östra sidan till 18.1 meters bredd mellan den nya gatan och Nybrohamnen; samt att från Nybrohamnen lägges till kvarteret Sjömannen det område, som begränsas i söder af en linje dragen 9.5 meter norr om, parallellt med Strandvägens österut belägna norra linje, i öster af Sibyllegatans västra och i väster af den vidgade Nybrogatans östra linje, båda utdragna till Nybrohamnens nya linje.

Södermalm. Efter det Eders Kungl. Maj:t genom särskilda nådiga bref dels den 13 april 1880 med visst undantag fastställt underställd regleringsplan för Södermalm, dels ock den 13 februari 1891 fastställt, bland annat, sådant tillägg till nämnda stadsplan, att Fjällgatan väster om Renstjärnas gata skulle igenläggas, har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 24 januari 1902 fastställt stadsfullmäktiges den 2 december 1901 fattade beslut att i stadsplanen återupptaga den till igenläggning bestämda delen af Fjällgatan mellan Nytorpgatan och Katarina östra kyrkogränd.

Rörande denna stadsdel har Eders Kungl. Maj:t vidare under perioden meddelat fastställelse å följande af stadsfullmäktige beslutade ändringar i stadsplanen, nämligen:

den 4 april 1902 å stadsfullmäktiges beslut af den 12 februari s. å., att Varfsgatan på stycket mellan Maria bangata och Vollmar Yxkullsgatan skulle uteslutas från stadsplanen;

den 18 juli 1902 å stadsfullmäktiges beslut af den 2 juni s. å. att Åsögatan mellan Göt- och Östgötagatorna skulle vidgas till 18 meters bredd;

den 9 september 1903 å stadsfullmäktiges beslut af den 1 april s. å., dels att en ny 18 meter bred gata skulle framdragas parallellt med och på ett afstånd af omkring 95 meter söder om Järlagatan å sträckningen mellan Barnängsgatan och Hammarby strand, dels att Hammarby strands västra linje skulle å sträckningen mellan Bonde- och Järlagatorna flyttas 15 meter västerut och därefter framdragas söderut med en svag böjning åt väster tills den träffade ofvannämnda nya gata;

den 6 november 1903 å stadsfullmäktiges beslut den 18 september s. å. att Fatbursgatan mellan Timmermansgatan och Torkelknutsonsgatan skulle vidgas på södra sidan till 12 meters bredd;

den 22 juli 1904 å stadsfullmäktiges beslut den 17 juni s. å. att Bengt Ekenhjelmmsgatan vid kvarteret Dykärret skulle vidgas åt söder till 13 meters bredd samt Fatbursgatan på dess sträckning mellan Svedenborgsgatan och Timmermansgatan flyttas söderut till järnvägsområdets norra gränslinje och i sammanhang därmed västligaste delen af kvarteret Dykärret söder om dåvarande Fatbursgatan jämte del af denna gata utläggas till en öppen plats;

den 15 juli 1905 å stadsfullmäktiges beslut den 2 juni s. å. därom, att Ringvägen skulle framdragas med en bredd af 48 meter genom kvarteret Åsen större och en ny, 18 meter bred gata upptagas genom samma kvarter mellan Ringvägen och Hammarbygatan.

Kungsholmen. Den 23 maj 1902 meddelade Eders Kungl. Maj:t nådig fastställelse å stadsfullmäktiges den 14 förutgångne mars beslutade tillägg till stadsplanen, att Pipersgatan, med bibehållande af dess västra gränslinje och med en bredd af 13.5 meter, framdrages söderut genom kvarteret Vindrufvan till Handtverkaregatan.

Sedan stadsfullmäktige den 16 mars 1903 beslutat sådan ändring i stadsplanen, att Norr Mälarstrand, hvars bredd i planen fastställts till 40 meter på sträckan från Eldkvarnen till Karlsvik, skulle mellan Eiraplanens västra gräns och Rålambstorget vidgas på södra sidan till en bredd af 67

m., blef detta beslut genom nådigt bref den 17 mars 1905 fastställt, dock så att från fastställelsen undantogs de gatudelar, som berörde kronan tillhörig mark.

Af stadsfullmäktige fattade beslut, den 2 juni 1903 angående igenläggande af Pilgatan mellan kvarteren Plommonträdet och Kronoberg och den 1 december 1903 angående Kungsholms strands framdragande till Karlbergskanalen med en bredd af 22 m., hafva af Eders Kungl. Maj:t fastställts, det förra genom nådiga brefvet den 6 november 1903 och det senare genom nådiga brefvet den 22 januari 1904.

Norrmalm. Sedan Eders Kungl. Maj:t dels genom nådigt bref den 17 oktober 1879 fastställt plan för vissa delar af Norrmalm, dels och genom nådigt bref den 31 maj 1895 fastställt, bland annat, sådan ändring i nämnda stadsplan, att Västmannagatan skulle neddragas med en bredd af 18 m. först i rät riktning till Vallingatan, i sig upptagande Byggmästaregränden, och därefter i bruten linje till Barnhusgatan, hade stadsfullmäktige underställt Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning sitt den 22 juni 1903 fattade beslut om den ändring i stadsplanen, att Västmannagatan mellan Kammakare- och Vallingatorna skulle, med bibehållande af dåvarande gränslinje vid kvarteret Lindbacken, vidgas till 18 m. på västra sidan vid kvarteret Kilen. Detta beslut blef af Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 18 september 1903 fastställt.

Vidare har Eders Kungl. Maj:t dels den 25 september 1903 fastställt af stadsfullmäktige den 19 juni s. å. fattadt beslut om den ändring i stadsplanen att Lilla Munklägersgatan skulle igenläggas och i stället en ny 18 m. bred gata anordnas i Vintervägens förlängning söderut mellan Gamla Kungsholmsbrogatan och Mästersamuelsgatan, dels den 22 juni 1904 fastställt stadsfullmäktiges den 6 förutgångna maj fattade beslut om framdragande af Kungsgatan från Hötorget till Norrlandsgatan med en bredd af 24 m. och dels den 3 februari 1905 fastställt stadsfullmäktiges den 21 december 1904 fattade beslut om det tillägg till stadsplanen, att genom kvarteret Kejsarskronan mellan Norrtullsgatan och Upplandsgatan framdrages parallell med och på ett afstånd af omkring 96 meter från Frejgatan en ny gata af 16.5 meters bredd, och att från berörda gata norrut till Frejgatan upptages en ny likaledes 16.5 m. bred gata, att det genom regleringen berörda område erhöles en angifven tomtindelning, samt att inuti de nybildade kvarteren förlades trädgårdsplaner af minst 9 meters bredd å hvarje tomt, med rätt för tomtägare att utan hinder af 25 § 2 mom. byggnadsstadgan för rikets städer i gårdsrum inräkna dylik trädgårdsplan.

b) *Stadens och andra offentliga byggnader.* Under femårsperioden hafva följande stadens byggnadsarbeten blifvit utförda, nämligen:

<i>Under åren 1901—1902.</i>		Kostnad. Kronor.
Fullbordande af nedanstående påbörjade byggnader:		
Polisstation i kvarteret Hästen	215,595.11	
Stallbyggnad i kvarteret Vildsvinet för ridande polisen	38,267.25	
Tuberkulospaviljong å sjukhuset St Görans område	208,200.25	
Uppförande af ny brandstation i kvarteret Råttan	138,684.94	

	Kostnad. Kronor.
Ombyggnad af egendomen n:r 29 Horusgatan med anledning af nämnda gatas sänkande	21,840.20
Reparation af öfverståthållarehuset	55,611.80
Arbetarbostadshus vid Norra begravningsplatsen	73,926.52

Under åren 1903—1904.

Anordnande af badhus vid Stenhamra	6,389.58
Uppförande af renhållningsstationer i kvarteren Linealen å Södermalm, Skålen å Norrmalm samt Ruddammen å Östermalm	1,207,868.57
Tillbyggnad af sjukhuset vid Allmänna försörjningsinrättningen	313,251.08
Påbyggnad af asylen för sinnessjuka vid samma inrättning	206,626.69
Uppförande af annexbyggnad vid Södermalms högre allmänna läroverk	111,699.27
Kallbadhus vid Norr Mälarstrand	9,492.43
» » Söder »	10,857.61
Utvidgning af norra tullpaviljongen vid Skeppsbron	7,181.56
Anordnande af transito- och syremagasin i skjulet n:r 4 vid Skeppsbron	7,539.48
Uppförande af arbetarbostadshus i kvarteren Kvadraten vid Blekingegatan, Beckbrännaren vid Erstagatan samt Trädgårdsmästaren vid Surbrunnsgatan	212,465.65
Anordnande af väntrum för arbetare vid Värtahamnen	16,974.50
» » » » » i Stadsgården	11,593.48

Under åren 1904—1905.

Uppförande af ny arbetsinrättning i kvarteret Skarpskytten	2,343,867.03
Tillbyggnad af nordöstra logementsbyggnaden vid Rosenlunds äldershem	235,955.01
Påbörjande af arbetena för följande byggnader:	
Kungsholmens nya realskola i kvarteret Göken	143,445.52
Polisstation i kvarteret Råttan	79,568.09
Nytt polishus och rannsagningsfängelse på Kungsholmen	229,702.67
Navigationsskola i kvarteret Stigberget	11,695.01
Uppförande af byggnad för kommunala ändamål vid Värtahamnen	138,800.85

Summa kronor 6,057,100.15

Af *andra offentliga byggnader*, förutom dem, angående hvilka Öfverståthållareämbetet i det föregående haft tillfälle att under olika rubriker redogöra, äro följande de förnämsta:

Riksdags- och riksbankshusbyggnaderna å Helgeandsholmen. Den 5 maj 1888 hade Riksdagens båda kamrar sammanstående beslutit, att för inrymmande af Riksdagen, Riksgäldskontoret och Justitieombudsmansexpeditionen samt Riksbanken finge uppföras tvenne skilda byggnader å västra delen af Helgeandsholmen, och hade beslutet vunnit Eders Kungl. Maj:ts godkännande den 22 juni samma år. Redan därförut — den 24 maj nämnda år — hade af fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret vid föredragning af Riksdagens beslut i ärendet utsetts en kommitté för besörjande af utredningar och verkställighetsåtgärder. Efter omfattande förhandlingar och arbeten för anskaffande af ritningar till de blifvande riksbankbyggnaderna blefvo af kommittén framlagda ritningar den 5 november 1894 af fullmäktige fastställda. De sålunda fastställda ritningarna hade uppgjorts af arkitekten Aron Johansson och fingo, efter det beslut fattats om inskränkning af riksdagshusets dimensioner genom uteslutande af en föreslagen stort anlagd kupol, beträffande riksdagshusets yttre sin slutliga gestaltning under år 1896.

Själftva byggnadsarbetena, som härefter kunde vidtaga, hafva — med undantag af pålningar för hela byggnadsföretaget — i de flesta fall hvad beträffar riksdagshuset utförts af entreprenörer enligt därför uppgjorda entreprenadaf-tal, under det åter arbetena å riksbankshuset utförts hufvudsakligen utan anlitan- de af entreprenadsystemet under byggnadskommitténs direkta ledning. Sålunda uppgjordes år 1896 aftal med Norrtälje mekaniska stenhuggeriaktiebolag om största delen af yttre stembeklädnaden och med ingenjören W. Dahlgren om den vidlyftiga värme- och ventilationsapparaten. Åren 1897 och 1898 ingingos aftal med Grafversfors stenhuggeri om stora taklisten till riksdagshuset och om marmor till nedre vestibulen samt med Aktiebolaget Lindströms stenhuggerier på Gottland om kapitåler, balustrar, ornament m. m. i rödaktig kalksten från Hoburg. Entreprenör för uppmurandet af riksdagshusets stomme har varit byggmästaren A. E. Magnusson. Såsom arbetschef vid byggnaderna under byggnadskommitténs öfverinseende tjänstgjorde nuvarande öfversten vid Väg- och Vattenbyggnadskåren J. A. Amundsson; och förestods byggnadskontoret af arkitekten Aron Johansson.

För bedömande af byggnadernas dimensioner må beträffande riksdagshuset, den mest betydande af byggnaderna, nämnas dess högsta höjd, från gatuplanen till öfverkanten af midtpartiets baluster, 28.85 meter, största längd, i riktningen jämsides med Drottninggatan, 103.84 meter samt största bredd, i riktningen jämsides med Stallkanalen, 58.31 meter.

Totalbeloppet af kostnaderna för båda byggnaderna jämte nödvändig byggnad af kajer och broar samt byggnadsplatsens ordnande i öfrigt hade af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen bestämts till 5,000,000 kronor. Arbetena, som beträffande riksdagshuset fullbordats vid dettas öfverlämnande för Riksdagens räkning till fullmäktige i Riksgäldskontoret i januari 1905, men vidkommande riksbankshuset under nu förevarande femårsperiod icke till fullo afslutats till det inre, hafva emellertid icke kunnat utföras utan öfverskridande af de kostnadsbelopp, som för ändamålet beräknats. Af 1902 års Riksdag beslutades sålunda en ökning i de beviljade anslagsmedlen med 2,000,000 kronor. Till de anslagna summorna komma räntor till så betydande belopp, att de af byggnadskommittén för arbetena disponerade medel torde kunna beräknas till närmare 11,000,000 kronor.

Nytt centralposthus. Genom beslut af Eders Kungl. Maj:t och af 1897 års riksdag hade godkänts framlagdt förslag att för uppförande af nytt centralposthus förvärfa det område i kvarteret Riddaren i Klara församling, som begränsas af Vasagatan, Mästersamuelsgatan, Bryggaregatan och Klara norra kyrkogata; och har detta byggnadsföretag under femårsperioden fullbordats.

Det för byggnaden erforderliga tomtområdet, eller tomtorna nr 1, 2, 3, 8, 9, 10 i kvarteret Riddaren, blef under år 1897 förvärfvadt för ändamålet.

Efter det att pristäflan för ritningar till byggnaden ägt rum och bland inkomna förslag såsom det bästa och lämpligaste utvalts det, som framlagts af arkitekten Ferdinand Boberg, uppdrogs åt honom att uppgöra hufvudritningarna till byggnaden; och bemyndigades sedermera en sär-

skildt tillsatt kommitté, bestående af dåvarande t. f. byråchefen i Generalpoststyrelsen Henning Biörklund, professorn F. G. A. Dahl och arkitekten Boberg, att utföra byggnadsarbetet. Arbetet, som påbörjats under år 1898, blef fullbordadt år 1903; och invigdes det nya posthuset högtidligen den 27 oktober samma år.

Kostnaden för byggnadens uppförande hade utgjort 2,081,073.20 kr., med tillägg af kostnaden för tomten, i den mån denna användts för posthusets behof, eller 1,065,569.26 kr., och uppgick således totalkostnaden till 3,146,642.46 kronor.

c) Den privata byggnadsverksamheten har äfven under den gångna femårsperioden varit ganska liflig. Antalet anmälda hus, rum och kök framgår af följande tabell, upptagande jämväl förhållandena under åren 1871—1900:

År.	Hus.	Rum och kök.	Rum och kök per hus.
1901	73	4,531	62.1
1902	144	9,099	63.2
1903	209	14,373	68.8
1904	114	6,439	56.5
1905	166	10,190	61.4
1901—1905	706	44,632	63.2
1896—1900	586	29,539	50.4
1891—1895	295	14,111	47.8
1886—1890	646	32,589	50.4
1881—1885	1,209	57,208	47.0
1876—1880	662	22,298	33.7
1871—1875	265	5,528	20.9

Inom de särskilda församlingarna har antalet under åren 1901—1905 anmälda hus, rum och kök äfvensom lägenheternas medelstorlek utgjort:

Församling.	Hus.	Rum.	Kök.	Rum pr kök.
Storkyrko	2	65	18	3.61
Klara	13	254	79	3.22
Kungsholms	102	5,007	2,335	2.14
Adolf Fredriks	220	9,580	3,799	2.52
Jakobs och Jakobsdelen	9	364	79	4.61
Johannes {Johannesdelen	82	3,507	1,541	2.28
Hedvig Eleonora	104	5,005	1,411	3.55
Katarina	99	4,736	2,269	2.09
Maria	75	3,194	1,389	2.30
Summa	706	31,712	12,920	2.45

Den lifligaste byggnadsverksamheten har sålunda ägt rum inom Adolf Fredriks församling, men äfven öfriga församlingsområden med undantag af de centrala uppvisa en ganska stark byggnadsverksamhet. De nyanmälda lägenheternas medelstorlek är något mindre än under föregående femårsperiod.

Inom de mera omtyckta stadsdelarne har framträdt en benägenhet för ett allt mer dyrbart byggnadssätt med natursten för den yttre beklädnaden af huset samt inom detsamma elektrisk hiss, marmortrappor, parkettgolf, badrum, elektrisk belysning och ibland äfven centraluppvärmning. Att byggnadsverksamheten varit otillräcklig i förhållande till det alltjämt ökade behovet af lägenheter, framgår blott alltför tydligt af den här nedan lämnade redogörelsen för bostadsräkningen år 1905.

Antalet *afsynade* rum och kök utvisar under de flesta åren en ganska märkbar skillnad i förhållande till de anmälda, beroende dels därpå, att en del anmälda byggnader icke komma till utförande, dels därpå, att de under ett år anmälda rummen och köken i de flesta fall afsynas först ett kommande år.

Förhållandet mellan anmälda och afsynade rum och kök äfvensom de afsynade lägenheternas medelstorlek framgår af nedanstående tabell:

År.	Nya rum och kök.		Afsynade.		
	Anmälda.	Afsynade.	Rum.	Kök.	Rum pr kök.
1901	4,531	4,296	3,205	1,091	2.94
1902	9,099	5,267	3,826	1,441	2.66
1903	14,373	9,861	6,968	2,893	2.41
1904	6,439	12,154	8,689	3,465	2.51
1905	10,190	8,590	6,090	2,500	2.44
1901—1905	44,632	40,168	28,778	11,390	2.53
1896—1900	29,539	28,206	20,760	7,446	2.79
1891—1895	14,111	13,321	10,133	3,188	3.18
1886—1890	32,589	32,251	24,228	8,023	3.02
1881—1885	57,208	46,284	33,581	12,703	2.64

Nedrifna eller i följd af andra orsaker försvunna rum och kök hafva utgjort:

	Rum.	Kök.
År 1901	590	133
» 1902	569	151
» 1903	1,161	317
» 1904	1,636	474
» 1905	1,001	259
Åren 1901—1905	4,957	1,334
» 1896—1900	4,613	1,266
» 1891—1895	2,103	641
» 1886—1890	3,352	1,040
» 1881—1885	3,481	1,115

d) Bostadsräkningen i Stockholm den 31 december 1905. I enlighet med stadsfullmäktiges beslut den 2 oktober 1905 angående bemyndigande för hufvudstadens Statistiska kontor att gå i författning om verkställande af en hvart femte år återkommande allmän räkning af bostäder i Stockholm har kontoret utfört en sådan undersökning, afseende förhållandena vid slutet af år 1905. Den af kontoret uppgjorda planen för denna bostadsräkning är i hufvudsak densamma, som

användts vid bostadsräkningarna i Stockholm åren 1894 och 1900, ehuru i väsentligt utvidgad form. För hvarje lägenhet infordrades genom rotemännen uppgifter om antalet rum eller lokaler, om rummens användning för olika ändamål, om årliga hyran (verklig eller beräknad), om antalet i lägenheten boende personer, om lägenhetens egenskap af uthyrd eller outhyrd, af ägaren själf begagnad eller fritt upplåten samt huruvida den var inrymd i gatuhus eller gårdshus samt dessutom äfven uppgifter rörande husens etage-antal m. m. Resultatet af den sålunda verkställda sjunde allmänna bostadsräkningen i Stockholm den 31 december 1905 offentliggjordes uti en af Statistiska kontoret utarbetad utförlig berättelse, hvaraf ett sammandrag i tabellform äfven införts i Statistisk årsbok för Stockholms stad år 1905.

Under hänvisning till de i nämnda publikationer intagna redogörelser, går Öfverståthållareämbetet nu att anföra de viktigare förhållanden, som den senaste bostadsräkningen gifvit vid handen.

Beträffande räkningen af *husen* må då först anmärkas, att såsom särskilda byggnader icke upptagits hus under byggnad, äfven om de kommit under tak. Enligt de inkomna uppgifterna skulle hufvudstaden äga 9,530 hus, hvaraf 387 belägna utom stadsplanegränsen å Djurgårdsområdet. Det alldeles öfvervägande antalet af dessa byggnader voro uppförda af sten: 8,138 eller 85.4 %. Trähusens antal uppgick sålunda till 1,392, motsvarande 14.6 % af samtliga. Ensamt å Djurgårdsområdet åter funnos 323 trähus, hvilket gör 83.5 % af alla därstädes befintliga hus. För öfrigt påträffas naturligtvis de flesta trähusen i rotarna i stadens utkanter. I de centrala delarna kvarstår endast ett ytterst ringa fåtal. Så uppgifves i staden inom broarna intet trähus, i Jakob 6, i Klara 8.

Redovisning af husen i gatu- och gårdshus har företagits för att kunna studera skillnaden i hyrespris för våningar i dessa olika belägenheter. Det torde böra framhållas, att med gårdshus menas sådana hus, som hafva uppgång till våningarna endast »öfver gården», med genomgång af gatuhuset. Fritt liggande icke förbyggda hus hafva klassificerats som gatuhus. I hela staden skulle antalet gatuhus vara 6,616 eller 69.4 % och antalet gårdshus 2,914 eller 30.6 % af samtliga.

Med afseende å skillnaden mellan hyrorna i gatu- och gårdshus framträder, såsom var att vänta, det förhållandet, att de förra i regeln äro högre än de senare. Dock förefinnes beträffande lägenheter om ett rum och kök en företeelse af rätt egenartad natur. För detta lägenhetsslag är nämligen hyran lägre för gatu- än för gårdslägenheter; för två rum och kök är skillnaden ganska svag, och först med tre rum och kök inträda afsevärda skiljaktigheter.

Vidare torde inledningsvis böra framhållas, att i hufvudstadens 9,530 hus finnas inalles 32,575 *etager*, hvilket motsvarar ett medeletageantal af 3.42, d. v. s. stadens hus äro i genomsnitt endast mellan 3 och 4 våningar höga. Femvåningshusen utgöra den relativt talrikaste gruppen, tätt följda af fyrvåningshusen. Af sexvåningshus finnes ett rätt beaktansvärdt antal, eller ej mindre än 614, hvilket utgör 6.4 %. Det är förnämligast på Östermalm och i Vasastaden,

där de moderna husen öfverflöda, som byggnader af denna typ förefinnas. Det torde i de flesta fall vara utnyttjandet af souterrainvåningen som karakteriserar detta slags hus. Af sjuvåningshus finnes blott ett fåtal, 84 stycken eller 0.89 %, och Mariahissens hus är det enda redovisade åttavåningshuset.

En öfversikt rotevis af de hufvudsakliga resultaten af 1905 års bostadsräkning meddelas i *tabell G*.

Hela antalet lägenheter och deras sammanlagda hyresbelopp utgjorde:

År.	Antal lägenheter.	Hyra. Kronor.
1894	65,287	33,356,832
1900	71,703	48,671,274
1905	84,127	63,575,986

Under sexårsperioden 1895—1900 tillkommo således 6,416 lägenheter, motsvarande en ökning af 9.8 %, medan under femårsperioden 1901—1905 lägenheternas antal ökades med 12,424, utgörande en tillväxt af 17.3 %. Hyresbeloppen hafva stigit, under perioden 1895—1900 med 15.3 mill. kronor

Tab. G.

Resultaten af bostadsräkningen i Stockholm den 31 december 1905.

Rotar.	Samtliga lägenheter.		Bostads-lägenheter.		Affärs- med flere lägenheter.										Hela antalet	
					Hyra, kronor.											
	Antal.	Hyra. Kronor.	Antal.	Hyra. Kronor.	Antal.	Butik-lägenheter.	Kontors-lägenheter..	Verkstads-lägenheter.	Kafé-lägenheter.	Hotell-lägenheter.	Anstalts-lägenheter.	Uthus-lägenheter.	Summa.	boningsrum.	kök.	
1 Storkyrkoroten . . .	4,047	4,112,769	2,280	1,080,309	1,767	872,726	770,149	278,045	252,320	126,955	488,981	243,284	3,032,460	6,392	2,033	
2 Klara kyrkorote . . .	2,914	4,639,473	1,409	847,302	1,505	792,891	1,107,795	795,885	197,000	292,430	523,975	82,195	3,792,171	4,987	1,381	
3 Hötorgaroten	2,878	3,107,056	1,831	1,287,550	1,047	671,614	230,363	328,109	136,640	77,272	286,600	88,908	1,819,506	6,390	1,697	
4 Kungälsrotten	2,830	2,063,779	2,306	1,192,146	524	224,928	81,740	301,805	85,230	—	125,080	52,850	871,633	5,810	2,065	
17 Kronobergsrotten . .	3,148	1,712,758	2,737	1,084,485	411	137,774	22,796	305,862	31,190	—	95,845	34,806	628,273	4,896	2,427	
28 Stadshagsrotten . . .	3,401	1,650,317	3,045	1,023,819	356	107,662	25,935	264,024	16,800	—	179,696	32,381	626,498	4,775	2,625	
5 Tegnérsrotten	3,280	3,246,732	2,429	1,869,772	851	423,280	155,515	363,087	120,140	1,200	189,380	124,358	1,376,960	8,596	2,359	
6 Observatorieroten . .	3,407	2,023,033	2,776	1,431,430	631	229,658	28,335	138,462	61,950	1,900	74,350	56,948	591,608	6,461	2,963	
18 Sabbatsbergaroten . .	3,828	2,245,019	3,431	1,716,632	397	192,399	28,710	98,565	33,239	2,400	118,816	54,258	528,387	7,873	3,243	
22 Karlbergaroten	2,625	1,535,771	2,372	1,284,676	253	137,415	14,350	48,660	23,130	—	18,680	8,860	251,095	5,185	2,248	
26 Norrtullsrotten . . .	2,175	1,218,828	1,941	918,187	234	79,500	15,650	62,440	6,900	—	110,655	25,496	300,641	3,927	1,778	
7 Jakoberoten	3,802	6,274,742	2,163	2,004,895	1,639	1,314,525	844,285	684,084	427,280	383,150	445,725	170,798	4,269,847	9,292	2,077	
8 Roslagsrotten	2,497	2,003,751	2,007	1,179,485	490	210,780	82,270	199,188	62,700	22,200	195,906	51,222	824,266	5,487	1,876	
21 Vanadisrotten	3,199	1,610,956	2,861	1,226,164	338	183,975	17,765	80,434	23,780	—	44,800	34,038	334,792	4,998	2,687	
9 Humlegårdsrotten . .	4,347	4,288,984	3,867	3,372,515	480	377,462	89,030	174,582	40,100	—	167,750	67,545	916,469	13,317	3,376	
10 Nybroroten	3,788	3,418,213	3,024	2,439,266	764	477,111	50,350	208,241	81,650	17,300	94,990	49,305	978,947	10,594	2,821	
11 Grefbroroten	3,362	3,263,147	2,801	2,459,649	561	266,795	48,590	152,659	63,675	—	160,640	111,139	803,498	9,463	2,585	
20 Narvaroten	2,761	2,416,267	2,444	1,604,708	317	74,750	38,455	78,917	68,150	—	459,925	91,362	811,559	7,512	2,119	
24 Karlaroten	2,991	2,362,276	2,685	2,014,690	306	133,797	36,230	61,157	34,690	—	55,700	26,012	347,586	8,250	2,520	
12 Danvikaroten	2,903	962,928	2,646	751,642	257	86,498	24,379	51,361	14,025	—	11,674	23,349	211,286	4,119	2,330	
13 Stadsgårdsrotten . .	3,174	1,812,046	2,522	1,050,759	652	215,793	62,810	127,936	100,230	1,980	167,725	84,813	761,287	6,070	2,251	
14 Skanstullsrotten . . .	3,661	1,788,589	3,175	1,129,997	486	154,942	25,185	339,583	39,890	—	36,189	62,803	658,592	5,714	2,724	
25 Barnängaroten	2,658	855,684	2,423	633,970	235	67,420	3,920	63,152	2,600	—	46,585	38,037	221,714	3,301	1,950	
15 Maria kyrkorote . . .	3,862	2,196,092	3,251	1,545,765	611	207,641	46,750	208,029	44,055	—	107,987	35,865	650,327	8,020	3,043	
16 Tantoroten	3,648	1,445,535	3,270	1,002,426	378	148,695	17,720	105,996	19,010	700	96,570	54,418	443,109	5,191	2,808	
19 Skinnarvikaroten . . .	2,941	1,321,241	2,470	858,364	471	180,230	41,769	117,165	31,403	—	20,700	71,610	462,877	4,844	2,083	
Summa	84,127	63,575,986	68,166	37,010,603	15,961	7,970,261	3,910,846	5,637,428	2,017,777	927,487	4,324,924	1,776,660	26,565,383	171,464	62,069	
Däraf:																
Uthyrda	72,794	50,451,168	59,701	32,475,553	13,093	7,146,013	2,814,895	3,473,281	1,860,512	653,580	1,031,901	995,433	17,975,615	147,727	55,077	
Onthyrda	2,118	1,680,902	1,420	927,082	698	448,579	81,616	82,820	10,050	—	39,300	91,455	753,820	4,012	1,243	
Af ägaren begagnade . .	4,514	9,518,072	2,574	2,212,514	1,940	373,521	978,284	2,044,252	136,815	273,907	2,831,092	667,687	7,305,558	11,005	2,829	
Fritt upplåtna	4,701	1,925,844	4,471	1,395,454	230	2,148	36,051	37,075	10,400	—	422,631	22,085	530,890	8,720	2,920	

Anm. Bland bostadslägenheterna äro här äfven inräknade 134 sommarbostäder, innehållande 570 boningsrum och 120 kök, med en sammanlagd hyra af 60,598 kronor. Under rubriken affärs- m. ö. lägenheter äro här äfven inbegripna lägenheter af detta slag, som tillika innehålla boningsrum.

samt under perioden 1901—1905 med 14·9 mill. kronor, hvilket i procentisk ökning motsvarar respektive 45·8 % och 30·6 %. Under hela elfvaårsperioden 1895—1905 konstateras sålunda inalles en ökning af 18,840 lägenheter med en motsvarande hyrestillväxt af 30·2 mill. kronor. I relativa tal, räknade på 1894 års siffror, betyder detta 28·9 % lägenhetsökning och 90·4 % hyresstegring, d. v. s. hyresbeloppet hafva växt mer än tre gånger fortare än lägenheternas antal.

Med afseende på de olika *ändamål*, hvartill lägenheterna användas, fördela sig desamma vid 1905 års slut på följande sätt:

	Antal lägenheter.	Hyra. Kronor.	Hyra i %.		
			1905.	1900.	1894.
Bostadslägenheter	68,032	36,950,005	58·12	59·14	58·42
Butik- och bostadslägenheter . .	2,166	2,339,761	12·54	13·61	13·09
Butiklägenheter	4,103	5,630,500			
Kontors- och bostadslägenheter . .	517	907,911	6·15	5·23	4·45
Kontorslägenheter	1,673	3,002,935			
Verkstads- och bostadslägenheter .	1,095	1,538,248	8·87	9·00	9·40
Verkstadslägenheter	2,494	4,099,180			
Kafé- och bostadslägenheter . . .	467	1,309,467	3·17	3·12	3·33
Kafélägenheter	244	708,310			
Hotell- och bostadslägenheter . . .	107	749,930	1·46	1·59	1·59
Hotelllägenheter	32	177,557			
Anstalts- och bostadslägenheter . .	232	560,506	6·80	5·28	6·67
Anstaltslägenheter	723	3,764,418			
Uthus- och bostadslägenheter . . .	113	142,492	2·79	2·92	2·90
Uthuslägenheter	1,995	1,634,168			
Sommarbostäder	134	60,598	0·10	0·11	0·15
Summa	84,127	63,575,986	100·00	100·00	100·00

De icke uteslutande såsom bostäder använda lägenheternas hyresbelopp uppgick alltså år 1894 till 41·43 %, 1900 till 40·75 % och år 1905 till 41·78 % af hela hyressumman för hufvudstaden. Skillnaden mellan de nämnda tre åren är, som synes, skäligen obetydlig, och i betraktande af den ej ringa mängden af under senare år nybyggda och modernt inredda affärspalats hade man kunnat vänta sig en större förändring i anförd proportion och i uteslutande stegrad riktning. Att så icke varit fallet, gifver en antydning om, att hyresbeloppet uppdrifvits relativt högre i fråga om bostads- än i fråga om affärslägenheter.

Af sommarbostäderna förekomma naturligtvis de allra flesta å Djurgården, nämligen 116 med 56,168 kronors årlig hyra.

I procent af hela hyresbeloppet för hvarje grupp af lägenheter utgjorde:

	Bostads- lägenheter, %.	Affärs- m. fl. lägenheter, %.	Sommar- bostäder, %.	I allt, %.
Uthyrda	87·86	67·67	17·16	79·36
Outhyrda	2·47	2·83	24·41	2·64
Af ägaren begagnade	5·90	27·50	56·20	14·97
Fritt upplåtna	3·77	2·00	2·23	3·03
Summa	100·00	100·00	100·00	100·00

Att bland affärs- och andra lägenheter de af ägarne själfva begagnade representera mera än en fjärdedel af hyressumman, finner sin förklaring däri, att i denna grupp ingår en mängd för speciella ändamål inrättade etablissemang, såsom flertalet större fabriker, kaserner, sjukhus, skol- och ämbetslokaler o. s. v. Likaledes bör den omständigheten, att bland sommarbostäderna ej mindre än 24 % uppgifvits vara outhyrda, ej väcka förvåning, då undersökningen afser förhållandena vid årets slut.

Af ofvanstående siffersammanställning framgår vidare, att de outhyrda lägenheternas hyresbelopp utgör endast 2·64 % af hela hyressumman för staden. Då likväl motsvarande procentsiffror åren 1894 och 1900 voro ännu lägre, eller blott respektive 2·08 % samt 2·35 %, synes detta gifva vid handen, att tillgången på lägenheter skulle något ökas. Om man anställer en jämförelse mellan åren 1894, 1900 och 1905, framgår däraf, att de outhyrda bostadslägenheterna, hvilka vid slutet af förstnämnda år representerade endast 1·92 % af samtliga lägenheternas hyresbelopp, vid utgången af år 1900 fått sitt procenttal nedsatt till 1·60, hvar emot motsvarande siffra för år 1905 utgör 2·47 %. Beträffande åter affärs- och anstaltslägenheter utgjorde de outhyrdas procenttal år 1894 2·13 %, hvilket tal år 1900 stigit till 3·34 % för att år 1905 ånyo sjunka till 2·83 %. Ofverskottet af bostadslägenheter, som redan år 1894 ansågs alldeles otillräckligt, hade sålunda vid 1900 års slut ytterligare minskats, men den starkt kännbara bostadsbrist, som präglade sistnämnda år, synes år 1905 vara i någon mån afhjälpt. Den kraftiga utveckling inom hufvudstadens byggnadsverksamhet, som utmärkt den nu tillämpliga femårsperioden, synes alltså, relativt taget, företrädesvis hafva — i olikhet mot närmast föregående period — kommit bostadslägenheterna till godo.

Af stort intresse är att med afseende på tillgången å bostadslägenheter undersöka den relativa betydelse, som inom lägenheter af olika storlek tillkommer hvar och en af våra fyra grupper. Till belysning häraf meddelas vidstående tabell H (sid. 59), som jämväl upptager de outhyrdas procenttal för åren 1894 och 1900.

Fränsedt lägenheterna på ett kök utan rum och rum utan kök eller med endast del i kök, förete tabellens relativa tal i många hänseenden en märklig regelbundenhet. Sålunda befinna sig de uthyrda lägenheterna nästan oafbrutet i relativt sjunkande i mån af lägenheternas storlek och intaga för de största lägenheterna endast omkring 50 %, efter hyresbeloppet räknadt. De af ägarne själfva begagnade tillväxa däremot på ett undantag när oafbrutet i betydelse, allt eftersom lägenheterna äro större, och af de allra största lägenheterna kommer mer än en fjärdedel på denna grupp. De fritt upplåtna äro synnerligen talrikt företrädade bland smålägenheterna; deras procenttal visa sedan en tydlig tendens till nedgång, men stiga åter på ett undantag när från och med lägenheter på sex rum och kök samt nå sin kulmen för de största lägenheterna med öfver 20 % af hela hyran. Det betydande antalet portvakts-, vaktmästare- o. d. lägenheter å ena sidan samt de stora bostadslägenheterna å den andra få genom dessa tal sitt naturliga uttryck.

Hvad slutligen beträffar de lägenheter, som här särskildt påkalla uppmärksamhet, eller de outhyrda, framgår af tabell H, att deras procenttal år 1905 synas, jämförda med 1894 och i synnerhet 1900 års siffror, vara ganska goda. Undersöker man nämligen förhållandena inom de särskilda lägenhetskategorierna, finner man, att, medan den största bristen åren 1894 och 1900 gjorde sig gällande beträffande smålägenheter, byggnadsverksamheten under åren 1901—1905, glädjande nog, synes hafva inriktat sig på skapandet af dylika. Dock måste tillgången på ett rum och kök betraktas såsom fortfarande för knapp, i det procenttalet för outhyrda sådana lägenheter, hvilkas antal år 1905 var 171, utgjorde endast 0·83 % af hyresbeloppet för samtliga bostadslägenheter. Motsvarande siffra för lägenheter om två till sju rum och kök har att uppvisa ett någorlunda jämnt stigande öfverskott, medan den för lägenheter om åtta rum och kök samt därutöver öfver ånyo sjunker.

Inom de särskilda rotarne hafva de outhyrda bostadslägenheternas procent af hela hyressumman för roten utgjort:

	År 1905.		År 1905.
25. Barnängsroten	10·67	7. Jakobsroten	2·25
26. Norrtullsroten	7·30	13. Stadsgårdsroten	2·16
14. Skanstullsroten	6·04	19. Skinnarviksroten	1·62
16. Tantoroten	5·55	3. Hötorgsroten	1·44
18. Sabbatsbergsroten	5·09	11. Grefvbroroten	1·22
23. Stadshagsroten	4·59	1. Storkyrkoroten	0·93
15. Maria kyrkorote	4·52	17. Kronobergsroten	0·90
12. Danviksroten	4·42	2. Klara kyrkorote	0·73
4. Kungsbroroten	4·23	8. Roslagsroten	0·56
21. Vanadisroten	3·77	9. Humlegårdsroten	0·40
22. Karlbergsroten	3·57	20. Narvaroten	0·32
5. Tegnérroten	2·66	24. Karlroten	0·15
6. Observatorieroten	2·56	10. Nybroroten	0·14
Hela staden 2·47			

Som man af ofvanstående siffror finner, lämnar Södermalm ett långt större öfverskott af outhyrda bostadslägenheter än de öfriga delarna af hufvudstaden. Särskildt framträdande i detta hänseende är Barnängsroten, inom hvilken hyran för outhyrda bostadslägenheter vid 1905 års slut beräknats till 10·67 % af hyresbeloppet för samtliga bostadslägenheter. Denna rote hade märkligt nog vid föregående bostadsräkning år 1900 ej en enda outhyrd lägenhet, hvadan dess öfverflöd på dylika nu blir så mycket mera i ögonen fallande. Norrtullsroten och Skanstullsroten utmärka sig äfvenledes för jämförelsevis höga procenttal i antydtt hänseende. Minst är tillgången på outhyrda bostadslägenheten å Östermalm. Hufvudsakliga anledningen till dessa företeelser torde vara att söka däri, att de senare årens lifliga byggnadsverksamhet koncentrerat sig på mindre bostadslägenheter i de yttre delarna af hufvudstaden.

Hvad beträffar affärs- och anstaltslägenheterna, har hyresbeloppet för de outhyrda lägenheterna bland dem utgjort i procent af hyran för dels samtliga lägenheter (såväl de uthyrda och de outhyrda som de af ägarne själfva begagnade och de fritt upplåtna), dels ock endast de lägen-

heter, hvilka i egentlig mening kunna sägas vara tillgängliga å hyresmarknaden, eller de uthyrda och de outhyrda:

	% af hyran för samtliga lägenheter.	% af hyran för uthyrda och outhyrda lägenheter.	
	1905.	1905.	1900.
Butiklägenheter	5·63	5·91	5·81
Kontorslägenheter	2·09	2·82	4·98
Verkstadslägenheter	1·47	2·33	3·00
Kafélägenheter	0·50	0·54	1·14
Hotellägenheter	—	—	—
Anstaltslägenheter	0·91	3·67	1·09
Uthuslägenheter	5·15	8·41	9·20
Samtliga lägenheter	2·84	4·02	4·43
Däraf:			
Lägenheter med bostadsrum	0·69	0·81	1·09
Öfriga lägenheter	3·69	5·70	6·96

Endast för butik- och anstaltslägenheter hafva sålunda procenttalen stigit sedan år 1900, hvaremot en minskning uppkommit för alla de öfriga. I det hela taget torde emellertid tillgången å affärs- och anstaltslägenheter få anses mycket tillfredsställande och kan i fråga om den mest betydande gruppen, eller butiklägenheterna, betecknas såsom riklig.

Blandade affärs- eller anstalts- och bostadslägenheter synas i allmänhet vara i aftagande, och i all synnerhet gäller detta om butiklägenheter, som tillika innehålla bostäder,

Tab. H. Bostadslägenheterna¹⁾ i Stockholm år 1905, fördelade efter rumsantalet.

Lägenheternas storlek.	Antal lägenheter år 1905.	Hyra år 1905. Kronor.	Däraf hyra för				Hyra för outhyrda lägenheter.	
			Ut-hyrda.	Out-hyrda.	Af ägaren begagnade.	Fritt upplåtna.	År 1894.	År 1900.
Ett kök utan rum . . .	438	60,408	%	%	%	%	%	%
Ett rum utan kök . . .	9,193	1,532,048	83·22	1·70	1·05	14·03	2·11	0·86
Två rum > > . . .	1,187	408,722	78·16	4·82	7·39	9·63	10·04	6·58
Tre och flere rum d:o	227	185,862	97·79	1·20	0·37	0·64	0·78	0·00
Ett rum och del i kök	582	114,787	91·46	0·83	2·38	5·33	0·55	0·27
Två och flere rum d:o	73	21,905	90·82	2·56	3·50	3·12	0·67	0·48
Ett rum och kök . . .	20,017	5,324,718	89·41	3·52	5·25	1·82	1·03	0·28
Två rum > > . . .	15,998	7,068,628	90·22	3·53	4·58	1·67	1·11	0·53
Tre rum > > . . .	7,534	4,914,717	89·20	3·43	5·89	1·48	1·09	1·66
Fyra rum > > . . .	4,263	3,678,048	88·20	2·66	7·52	1·62	2·11	2·84
Fem rum > > . . .	3,552	4,046,619	85·54	2·69	9·64	2·13	2·15	2·55
Sex rum > > . . .	2,436	3,567,948	86·39	1·84	10·40	1·87	3·34	4·22
Sju rum > > . . .	1,292	2,320,596	84·81	0·71	10·75	3·73	3·54	6·50
Åtta rum > > . . .	642	1,370,331	79·43	0·35	15·42	4·80	6·80	8·27
Nio rum > > . . .	290	756,720	51·74	0·49	27·22	20·55	7·48	3·19
Tio rum > > . . .	187	563,667						
Elfva o. fl. rum o. kök	221	1,014,281						
Samtliga lägenheter	68,032	36,950,005	87·86	2·47	5·90	3·77	1·92	1·60

¹⁾ Sommarbostäderna äro här ej inbegripna.

hwaremot de »rena» butiklägenheternas antal stigit från 2,910 år 1900 till 4,103 år 1905, motsvarande en ökning af 1,193 lägenheter. Perioden 1895—1900 hade att uppvisa en ökning af endast 679 butiklägenheter. Det tyckes också för närvarande härska öfverflöd å dylika, ty icke mindre än 348, eller 8.48 % af hela antalet, stodo outhyrda vid 1905 års utgång.

Den ökade tillgången på bostadslägenheter hade man kunnat vänta skola medföra mindre efterfrågan å sådana lägenheter och i sammanhang därmed nedsatta hyror. Att det oaktadt en allmän hyresstegring utmärkt jämväl åren 1901—1905, likasom för öfrigt perioden 1895—1900, torde vara en allmänt känd sak.

En genomgående ökning föreligger så godt som öfver hela linjen. Sålunda utgjorde *medelhyran*:

	För bostads- lägenheter.	För affärs- och andra lägenheter.
År 1894	363 kr.	1,211 kr.
» 1900	491 »	1,524 »
» 1905	543 »	1,664 »

Tillväxten under åren 1895—1900 har alltså utgjort för bostadslägenheter 35 % och för affärs- m. fl. lägenheter 26 %, medan motsvarande siffror för perioden 1901—1905 belöpa sig till respektive 11 % och 9 %. Under hela elfvaårsperioden 1895—1905 har hyresbeloppet vuxit för bostadslägenheter med 50 % och för andra lägenheter med 37 %, en enorm hyresstegring, som måste väcka både förvåning och oro.

Vill man närmare undersöka hyresförhållandena i fråga om bostadslägenheterna, torde man lämpligen böra inskränka sig till de uthyrda lägenheterna och därjämte skilja mellan sådana af olika slag med gruppering efter rummens antal. En beräkning af *medelhyrorna* enligt sålunda angifna grunder utfaller på sätt *tabell I* utvisar.

Bland de olika stadsdelarne framstå naturligen Jakob och Östermalm såsom de dyraste, tätt följda af Johannes m. fl. Särskildt anmärkningsvärda äro de höga hyrorna i Johannes, som förut utmärkte sig för ganska måttliga hyror. Hyresstegringen i denna del af staden har också uppgått till ej mindre än 60 å 70 % sedan år 1894. Detta är tydligen återigen ett uttryck för den lifliga byggnadsverksamheten i församlingens norra delar, som gifvit upphof åt en mängd moderna hus med eleganta våningar och höga hyror. Lägre hyror återfinnas i staden mellan broarna, hvars centrala läge ej förmår uppväga lägenheternas bristande komfort. Ett enkelrum synes det oaktadt vara ganska eftersökt äfven i denna stadsdel. Främst i billighet torde böra sättas Katarina och därefter Maria, d. v. s. Södermalm.

För öfrigt växla ju alltid stadsdelarnes ställning med afseende på billiga hyror, allt eftersom man håller sig till små eller stora lägenheter. Kungsholmen t. ex. är en dyr stadsdel för smålägenheter, men relativt billig för de stora. Den billigaste roten synes vara Barnängsroten, med hvilken täflar Skinnarviksroten, och om den dyraste platsen täfla Narvaroten, Grefbroroten, Karlaroten och Humlegårdsroten, alla å Östermalm.

Tab. I. *Medelhyran för uthyrda lägenheter inom de särskilda församlingarna i Stockholm åren 1894, 1900 och 1905.*

Församling.	Ett rum.	Ett rum och kök.	Två rum och kök.	Tre rum och kök.	Fyra rum och kök.	Fem rum och kök.	Sju rum och kök.	Åtta rum och kök.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
<i>Storkyrko.</i>								
År 1894	129	190	297	411	551	732	933	1,197
» 1900	153	227	362	496	654	824	1,078	1,583
» 1905	172	252	392	541	680	921	1,188	1,533
<i>Klara.</i>								
År 1894	138	203	319	462	613	829	1,011	1,281
» 1900	171	252	397	580	764	1,022	1,256	1,589
» 1905	177	264	426	624	829	1,098	1,334	1,681
<i>Jakobs församlingsdel.¹⁾</i>								
År 1894	185	201	326	463	633	828	1,072	1,461
» 1900	168	250	395	599	774	1,071	1,418	2,102
» 1905	180	252	444	632	885	1,186	1,590	2,342
<i>Hedvig Eleonora.</i>								
År 1894	128	197	329	482	669	807	1,061	1,374
» 1900	156	251	433	643	857	1,102	1,413	2,175
» 1905	177	275	480	710	946	1,245	1,601	2,445
<i>Johannes församlingsdel.¹⁾</i>								
År 1894	121	185	293	456	568	759	984	1,173
» 1900	154	248	398	617	793	1,011	1,300	1,636
» 1905	182	298	480	686	903	1,207	1,486	2,315
<i>Adolf Fredrika.</i>								
År 1894	126	190	302	447	569	723	962	1,195
» 1900	161	257	416	617	800	1,017	1,286	1,706
» 1905	193	301	480	691	881	1,156	1,468	1,883
<i>Kungsholms.</i>								
År 1894	117	181	284	419	519	638	815	979
» 1900	150	244	400	594	748	907	1,159	1,517
» 1905	176	280	460	667	844	1,035	1,390	1,623
<i>Maria.</i>								
År 1894	112	176	270	394	515	644	855	991
» 1900	139	221	352	525	681	851	1,049	1,247
» 1905	157	252	410	594	742	946	1,184	1,383
<i>Katarina.</i>								
År 1894	105	164	249	375	505	627	819	1,053
» 1900	131	214	339	498	691	822	1,058	1,299
» 1905	152	250	392	555	737	927	1,166	1,367
<i>Hela Stockholm.</i>								
År 1894	120	181	295	443	585	759	1,006	1,296
» 1900	149	236	394	593	789	1,023	1,317	2,007
» 1905	170	272	450	657	869	1,154	1,492	2,242
<i>Relativ ökning.</i>	%	%	%	%	%	%	%	%
Åren 1895—1900	24.2	30.4	33.6	33.9	34.9	34.8	30.9	26.2
» 1901—1905	14.1	15.3	14.2	10.8	10.1	12.8	13.3	11.7
» 1895—1905	41.7	50.3	52.5	48.3	48.5	52.0	48.3	39.6

¹⁾ Jakob och Johannes utgjorde ännu vid 1905 års slut en kyrkoförsamling, men de båda församlingdelarna äro här åtskilda. Gränsen har tänkts gå i Lutternergatan, såsom bestämts genom nådigt bref af år 1905. Kvarteren Sparfven, Käkenhusen, och Polacken, som förut tillhörde Jakobsdelen, äro här för enkelhetens skull konsekvent räknade till Johannesdelen.

Under perioden 1895—1900 stego bostadshyrorna, såsom förut antydts, i genomsnitt omkring 30 % och under perioden 1901—1905 omkring 12 %; hela stegringen 1895—1905 uppgår till öfver 46 %. De största våningarna om 7 å 8 rum och kök visa den minsta relativa hyresökningen med omkring 40 %; den absoluta ökningen är emellertid rätt beaktansvärd: 500 å 600 kronor per våning.

Beträffande affärs- och anstaltslägenheter torde få lämnas följande öfversikt af deras medelhyror åren 1894, 1900 och 1905:

	Medelhyra, kronor.			Tillväxt, %.		
	År 1894.	År 1900.	År 1905.	1895—1900.	1901—1905.	1895—1905.
Butiklägenheter . .	993	1,283	1,271	29	— 1	28
Kontorslägenheter .	1,335	1,633	1,786	22	+ 9	34
Verkstadslägenheter	1,188	1,575	1,571	33	± 0	32
Kafelägenheter . .	1,729	2,215	2,838	28	+ 28	64
Hotellägenheter . .	5,063	6,147	6,673	21	+ 9	32
Anstaltslägenheter .	4,048	4,154	4,529	3	+ 9	12
Uthuslägenheter . .	492	683	843	39	+ 23	71
Samtliga lägenheter	1,211	1,524	1,604	26	+ 9	37
Däraf:						
Lägenheter med bostadsrum	1,136	1,513	1,607	33	6	41
Öfriga lägenheter .	1,261	1,531	1,688	21	10	34

Af dessa tal framgår, att hyrorna under åren 1895—1900 ökats relativt mest för uthuslägenheter, nämligen med 71 %, och därefter för kafelägenheter (64 %), kontorslägenheter (34 %) o. s. v. I öfrigt har hyresstegringen för ingen af de olika lägenhetsklasserna understigit 28 %, med undantag för anstaltslägenheter, hvilkas medelhyra tillväxt med endast 12 %. Den ringa ökningen för sistnämnda grupp torde få sin förklaring däraf, att densamma nästan uteslutande utgöres af offentliga anstalter, som innehafvas af »ägarna» själfva och hvilkas hyresbelopp endast äro beräknade.

I fråga om de sociala förhållanden, som genom bostadsräkningen trädt i dagen, må meddelas följande öfversikt, som förutom *antalet rum och kök* bland bostadslägenheterna äfven lämnar uppgifter rörande *folkmängdstätheten*, d. v. s. antalet personer per 100 eldstäder, inom lägenheter af olika storlek vid 1905 års slut:

	Hela antalet		Däraf i begagnade lägenheter.	Folkmängd.	Invånare pr 100 rum och kök.
	boningsrum.	kök.			
Kök utan rum och rum utan kök	12,590	438	12,701	27,624	217
Rum och del i kök	731	292	1,011	2,346	232
Ett rum och kök	20,017	20,017	39,692	79,678	201
Två » » »	31,796	15,898	46,569	72,793	156
Tre » » »	22,602	7,534	29,184	32,771	112
Fyra » » »	17,052	4,263	20,635	18,764	91
Fem » » »	17,760	3,552	20,622	16,128	78
Sex » » »	14,616	2,436	16,639	12,578	76
Sju » » »	9,044	1,292	10,112	7,448	74
Åtta » » »	5,136	642	5,697	4,122	72
Nio » » »	2,610	290	2,880	1,982	69
Tio » » »	1,870	187	2,046	1,323	65
Elfva m. fl. rum och kök	3,220	232	3,440	2,020	59
Summa	159,044	57,073	211,228	279,577	132
Däraf: uthyrda	137,698	50,737	188,435	254,605	135
outhyrda	3,743	1,146	—	—	—
af ägaren begagnade	9,413	2,336	11,779	9,994	85
fritt upplåtna	8,190	2,824	11,014	14,978	136

Folkmängdstätheten aftager sålunda till en början mycket hastigt med stigande rumsantal men från och med lägenheter om fem rum och kök betydligt långsammare. Såsom ett ur hygienisk synpunkt synnerligen glädjande förhållande kan af förestående siffror konstateras, att den år 1900 särskildt i smålägenheterna härskande trångboddheten något minskats. För jämförelses skull kan här nämnas, att för hela Stockholm kommo år 1894 138 personer på 100 eldstäder, en siffra som år 1900 gått upp till 140 och år 1905 sjunkit till 132. Om man från några betydelselösa kategorier med del i kök etc. samt en eller annan af de allra största lägenhetsslagen, för hvilka sistnämnda begreppet överbefolkning torde sakna all betydelse, visa samtliga detaljsiffror, att bostadsutrymmet ökats. Ännu är emellertid ställningen långt ifrån gynnsam i de mindre lägenheterna.

Hvar man bör sätta gränsen mellan överbefolkade och normalt befolkade lägenheter, är en något sväfvande fråga, äfven om man, såsom här icke är fallet, har lägenheternas dimensioner uppmätta. I den år 1903 utkomna, af stadens asylstyrelse föranstaltade undersökningen angående bostadsförhållandena i Stockholm år 1902 sattes på angifna grunder 15 kubikmeter luft per person såsom ett lämpligt minimum, när skillnad ej göres på äldre och barn och då kökens rymd medräknas. Med iakttagande däraf att storleken för ett rum i Stockholms smålägenheter (kök räknadt såsom rum) enligt asylstyrelsens undersökning är i medeltal 33.8 kubikmeter, skulle man kunna anse, att överbefolkning inträder, när medelfolkmängden per eldstad öfverstiger två personer. D. v. s. för de olika lägenhetskategorierna inträder överbefolkning, då det bor 3 personer i 1 kök eller 1 rum, 5 personer i 2 rum eller i 1 rum och kök, 7 personer i 2 rum och kök, 9 personer i 3 rum och kök etc. Dock måste man fasthålla därvid, att, då de särskilda rummen ej uppmätts, dessa slutledningar endast äro ungefärliga.

Redan medeltalssiffrorna för smålägenheterna ge vid handen, att här råder en rätt utpräglad trångboddhet enligt de gifna betingelserna. Än tydligare framgå dessa förhållanden af siffrorna för *lägenheternas fördelning efter de boendes antal*, hvilka meddelas här nedan i *tabell K* (sid. 62) för lägenheter upp till 3 rum och kök. Längre har det förut angifna resonnementet angående överbefolknings inträdande knappast giltighet, enär rummen i medeltal blifva rätt mycket större i våningar med flera rum; t. o. m. för den sist anförda kategorien är tillämpningen kanske något pressad, men då i allmänhet trerumslägenheterna pläga inräknas i smålägenheternas antal, äro de äfven här medtagna. De oviktiga kategorierna 3 och flera rum utan kök samt lägenheter med del i kök äro uteslutna på grund af de för dessa kategorier sväfvande beräkningsgrunderna; likaså torde här äfven böra framhållas, att de i tabellen meddelade siffrorna endast afse begagnade bostadslägenheter.

Af tabellen framgår, att icke mindre än 14,265 smålägenheter, utgörande något mer än $\frac{1}{4}$, eller noga räknadt 26.8 %, af samtliga begagnade dylika lägenheter — 53,283 stycken —, måste anses som överbefolkade vid slutet af år 1905. I dessa lägenheter bodde 87,189 personer, utgörande 41.2 % eller rundt $\frac{2}{5}$ af hela den hithörande befolkningen, som uppgick till 211,849 personer.

Jämförda med siffrorna för år 1900, äro dessa föga fördelaktiga siffror dock rätt gynnsamma. Detta sistnämnda år voro nämligen, som tabellen angifver, ej mindre än 15,230 af 46,141 begagnade smålägenheter, eller $\frac{1}{3}$ af samtliga, öfverbefolkade. Af hela den i dessa lägenheter boende folkmängden, 195,778 personer, hystes 94,526, eller nära hälften, i de öfverbefolkade lägenheterna.

Ser man närmare på detailsiffrorna för de olika lägenhetsslagen, återfinner man samma förhållande öfver hela linjen, ibland mer ibland mindre starkt utprägladt. Om man fäster sig särskildt vid 1905 års siffror, ser man, att ungefär $\frac{1}{3}$ af lägenheter å 1 rum och kök måste inrangeras bland de öfverbefolkade; $\frac{1}{3}$ af 2 rum och kök och $\frac{1}{20}$ af 3 rum och kök hysa likaledes fler människor, än de hygieniska fordringarna tillåta. I de minsta lägenheterna om 1 enkelkök och 1 enkelrum äro förhållandena de sämsta; 40 % å 50 % af dessa lägenheter äro öfverbefolkade, och i sådana lägenheter äro hopträngda omkring $\frac{2}{3}$ af hela den hithörande befolkningen, 14,790 af 23,396 personer.

Affärs- och anstaltslägenheterna innehöllo år 1905 nedanstående antal rum:

	Antal.	Däraf outhyrda.
Boningsrum	11,850	83
Kök	4,876	43
Butikrum	8,339	495
Kontors- eller lagerrum	11,850	242
Verkstäderum	9,050	144

Tab. K. Öfverbefolkade smålägenheter i Stockholm åren 1900 och 1905.

Lägenhetsgrupper.	Öfverbefolkning anses inträda med en folkmängd af	Antal öfverbefolkade lägenheter.		Personer boende i de öfverbefolkade lägenheterna.	
		Absolut antal.	Relativt antal. %	Absolut antal.	Relativt antal. %
År 1905.					
1 kök	3 personer .	210	48.7	836	71.9
1 rum	3 „ .	3,476	38.5	13,960	62.8
2 rum	5 „ .	200	17.4	1,255	39.1
1 rum och kök	5 „ .	6,886	34.7	41,842	52.5
2 „ „	7 „ .	3,112	20.0	25,434	34.9
3 „ „	9 „ .	381	5.2	3,862	11.8
Summa år 1905	—	14,265	26.8	87,189	41.2
År 1900.					
1 kök	3 personer .	188	56.6	792	78.0
1 rum	3 „ .	4,338	49.1	18,820	73.4
2 rum	5 „ .	279	24.8	1,836	49.9
1 rum och kök	5 „ .	7,052	41.8	44,307	60.3
2 „ „	7 „ .	2,896	23.1	23,880	38.9
3 „ „	9 „ .	477	7.4	4,891	16.0
Summa år 1900	—	15,230	33.0	94,526	48.3

	Antal.	Däraf outhyrda.
Kafé- o. d. rum ¹⁾	2,409	13
Hotell- o. d. rum ²⁾	2,571	—
Anstaltsrum ³⁾	12,242	19
Uthuslokaler ⁴⁾	4,450	196
Bedrum	403	—

Folkmängden inom dessa lägenheter uppgick till 32,504 personer, hvaraf omkring en tredjedel kommer på anstaltsrummen.

e) Bostadsbolag samt bostads- och byggnadsföreningar. Arbetarebostäder. De fastigheter, som tillhöra aktiebolag med ändamål att anskaffa bostäder, finnas upptagna i tabell 5 bland bilagorna. Af sådana aktiebolag kunna här omnämnas Aktiebolaget Billiga bostäder, Aktiebolaget Hemgården, Aktiebolaget Stockholms arbetarehem, Stockholms byggnadsaktiebolag samt Byggnadsaktiebolaget Manhem.

Beträffande öfriga, icke på aktier grundade bostadsbolag och motsvarande föreningar lämnas en öfversikt i tabell L (sid. 63), och framgår af densamma, att vid periodens slut i hufvudstaden funnos 38 dylika korporationer, innehavande 41 fastigheter med ett sammanlagdt taxeringsvärde af 6,907,100 kr. År 1900 voro korporationernas och fastigheternas antal desamma som år 1905, men sammanlagda taxeringsvärdet endast 5,852,500 kr.

För åtgärderna för beredande af bostäder vid Hjorthagen åt stadens arbetare redogöres i nästa afdelning i samband med skildringen af Värtagasverket.

Bristen på smärre lägenheter i staden har gjort, att en mängd arbetarebostäder uppförts i angränsande kommuner, dels af arbetarne själfva, dels af bolag, såsom Aktiebolaget Hem på landet. Den utflyttning af hufvudstadens arbetarebefolkning till förstäderna, hvilken omnämndes i förra femårsberättelsen, har sålunda fortgått i oförminskad omfattning. Sådana förstadssamhällen äro Liljeholmen med Gröndal, Örby, den s. k. Kungsholms villastad i Bromma socken, Sundbyberg, Dufbo, Solhem, Bromsten, Lilla Alby, Nya Hufvudsta och Hagalund; företrädesvis bebodda af personer ur andra samhällsklasser äro Djursholm, Stocksund, Storängen, Saltsjöbaden och Södertörns villastad. Närmare redogörelse för dessa förstadssamhällen torde vara att finna i femårsberättelsen för Stockholms län.

H) Belysning, vattenledning, renhållning m. m.

a) Belysning. Gasverket. Den gångna femårsperioden var i så måtto betydelsefull för gasverket, att den 18 december 1903 femtio år hade förflutit, sedan de första gaslågorna tändes i Stockholm.

Till följd af statens järnvägars centralstations utvidgning har enligt af stadsfullmäktige den 19 juni 1903 godkändt kontrakt till statens järnvägar dels försålt och dels

¹⁾ Omfattar, förutom samtliga rum för utskänkning eller servering, äfven offentliga biljarder, läsrum o. d. — ²⁾ Här ingå äfven rum för resande. — ³⁾ Hit äro räknade ämbetsrum, skolrum, sjuksalar, kyrkor, bönsalar, museer, teatrar, boningsrum för hjonerna å försörjnings- och uppfostringsanstalter, kaserner o. s. v. — ⁴⁾ Af hit hänförda lokaler, såsom stall, magasin till upplag för varor o. d., äro icke upptagna sådana, som kunna anses omedelbart tillhöra en bostadslägenhet.

till en provisorisk gata upplåtits sammanlagdt 4,320 kvm. tomter i kvarteren Gäddan och Ugglehufvudet mot en köpesumma af 840,623 kronor. Då gasverkets kontor, boställsvåningar, rörledningsverkstäder m. m. voro inrymda i byggnaderna å dessa tomter, hafva stadsfullmäktige på styrelsens förslag den 29 februari och den 6 december 1904 be-

slutit, att nya administrationsbyggnader skola uppföras å stadens tomt i kvarteret Sabbatsberg för en beräknad kostnad af 1,071,000 kronor. Statens järnvägar tillerkändes genom särskild öfverenskommelse rätt att tillträda tomterna den 15 november 1904 mot bland annat det villkor att ställa kontorslokaler till gasverkets förfogande för tiden intill

Tab. L. Egendomar tillhörande bostadsbolag samt bostads- och byggnadsföreningar i Stockholms stad år 1905.

Bolagets eller föreningens namn.	Kvarter och nummer.	Adress.	Församling.	Taxeringsvärde. Kronor.
Arbetarbostadsbolaget n:r 1	Fackelmakaren 6.	Rådmansgatan 77.	Adolf Fredriks.	150,000
D:o n:r 6	Humlegården 54.	Kardellgatan 6.	Hedvig Eleonora.	135,000
Arbetarbostadsfonden till minne af den 9 februari 1853	Lampan 7—10.	Dufnäs-gatan 10, 12, 14, 16.	Katarina.	418,200
Bostadsbolaget Handverkaren	Barnängsbacken 2—3.	Dufnäs-gatan 8.	D:o.	20,400
D:o Helge	Handverkaren 12.	Handverkaregatan 78.	Kungsholms.	110,000
D:o Lyran	Roddaren 3.	Flemminggatan 42.	D:o.	161,000
D:o Malmgården	Lyran 5.	Styrmansgatan 53.	Hedvig Eleonora.	140,000
D:o Nederland	Rapphönan 1—2.	Karlavägen 45, A—C.	D:o.	416,000
D:o Norden n:r 1	Nederland 15.	Bangårdsgatan 10.	Katarina.	200,000
D:o Norden n:r 3	Hvalfisken 17, 18 och 19.	Grefgatan 23.	Hedvig Eleonora.	210,000
D:o Norden n:r 4	Humlegården 34.	Kommendörsgatan 6.	D:o.	200,000
D:o Norden n:r 5	D:o 53.	Kardellgatan 5.	D:o.	160,000
D:o Norden n:r 7	D:o 55.	D:o 4.	D:o.	90,000
D:o Pionen	D:o 52.	D:o 3.	D:o.	85,000
D:o Stjärnfallet	Pionen 1.	Karlbergsvägen 36.	Adolf Fredriks.	64,000
D:o Vega n:r 1	Stjärnfallet 2.	Observatoriegatan 9.	D:o.	114,000
D:o Vega n:r 2	Flundran 6.	Grefsturegatan 50 A.	Hedvig Eleonora.	140,000
D:o Vega n:r 3	D:o 7.	D:o 48.	D:o.	140,000
D:o Västermalm	D:o 4.	Karlavägen 12.	D:o.	150,000
D:o Östermalm	Roddaren 4.	Flemminggatan 44.	Kungsholms.	100,000
Bostadsföreningen n:r 2	Flundran 5.	Karlavägen 10 A o. B.	Hedvig Eleonora.	250,000
D:o Astrea n:r 3	Humlegården 33.	Kommendörsgatan 4.	D:o.	110,000
D:o Astrea n:r 4 utan personlig ansvarighet	Astrea 3.	Teknologgatan 11.	Adolf Fredriks.	137,500
D:o Hoppet utan personlig ansvarighet	D:o 4.	D:o 9.	D:o.	160,000
D:o Kungsholmen	D:o 5.	D:o 7.	D:o.	165,000
D:o Norden n:r 2	Roddaren 5.	Flemminggatan 46.	Kungsholms.	209,000
D:o Svea utan personlig ansvarighet	Hafssvalget 21 o. 22.	Skepparegatan 25.	Hedvig Eleonora.	260,000
D:o Trohet	Taktäckaren 2.	Döbelnsgatan 34.	Johannes.	249,000
D:o Vanadis	Stjärnfallet 12.	Upplandsgatan 34.	Adolf Fredriks.	192,000
D:o Vasa	Astrea 2.	Kungstensgatan 53.	D:o.	115,000
Byggnadsföreningen Good Templar	D:o 1.	Upplandsgatan 32.	D:o.	180,000
Centralbostadsföreningea	Grinden 11.	Kronobergsgatan 17.	Kungsholms.	253,000
Föreningen för tillfälliga bostäder	Pelarbacken, större 8.	Kapellgränden 6.	Katarina.	280,000
Katarina templares byggnadsförening	Ruddammen.	¹⁾	Hedvig Eleonora.	10,000
Kristna egnahemsföreningen utan personlig ansvarighet	Dagakarlen 33.	Kocksgatan 24.	Katarina.	42,000
Stockholms bostadsbolag n:r 1	Phoebus 1.	Österlånggatan 43.	Kungsholms.	189,000
Stockholms goodtemplares första byggnadsförening utan personlig ansvarighet	Roddaren 6.	S:t Eriksgatan 22.	Nikolai.	174,000
Södra bostadsföreningen	Stjärnfallet 3.	Observatoriegatan 7.	Adolf Fredriks.	160,000
	Patten 7—8.	Jakobsbergsgatan 39.	Klara.	200,000
	Fathursbrunnen 3.	Prästgårdsgatan 19.	Maria.	184,000
	D:o 12.	D:o 21.	D:o.	184,000
			Samma	6,907,100

¹⁾ Fastigheten utgöres af »Hemmet n:r 1» och »Hemmet n:r 2» i den s. k. Kårsbärshagen.

den 1 oktober 1906. Den 24 november 1904 flyttades gasverkets kontor till sin af järnvägen anskaffade provisoriska lokal, Torsgatan n:r 10.

Å kontors-, verkstads- och bostadshusen vid Torsgatan n:r 22—28 hafva arbetena pågått under åren 1904 och 1905. Kostnaden för dessa byggnader uppgick vid 1905 års utgång till 359,933.28 kronor.

Vid det gamla gasverket i Klara hafva icke några nybyggnadsarbeten förekommit. Utvidgningarna hafva inskränkt sig till inköp af några smärre apparater till ett sammanlagdt belopp af 2,232.89 kronor.

Sedan värdet af de, med anledning af statens järnvägars inköp af tomter i kvarteren Gäddan och Ugglehufvudet, rifna byggnaderna blifvit afskrifvet, utgör det bokförda värdet af Klaragasverket jämte hufvudrör, inventarier, gas- och oljelyktor, privatserviser och gasmätare vid 1905 års utgång 7,761,224.32 kronor.

För den första fjärdedelen af *Värtagasverket*, vid förra femårsperiodens utgång bokförd till 4,911,199.86 kr., har tomten i Hjorthagen blifvit inlöst med ett belopp af 92,120 kr. För en del inköpta inventarier och apparater hafva utgifvits 20,958.30 kr., hvadan det bokförda värdet af Värtagasverkets första fjärdedel vid 1905 års utgång utgjorde 5,024,278.16 kronor.

Gasklockan n:r 2 vid Värtagasverket har kompletterats med några mindre arbeten för en kostnad af 3,622.74 kr., hvadan denna vid 1905 års utgång var bokförd för 755,650.06 kronor.

Arbetena för den andra fjärdedelen af Värtagasverket hafva under perioden bestått i uppförande af tjärcisterner, fabrik för tillverkning af svafvelsyrad ammoniak och kaustik ammoniak, 12 ugnar med lutande retorter jämte därtill hörande kol- och kokstransportanordningar samt kokskrossar; och hafva härför utbetalts 881,788.23 kronor.

Som vid den ökade kolimporten för Värtagasverkets räkning det visat sig nödvändigt att där kunna lossa två ångare samtidigt, måste den där befintliga lossningskajen förlängas åt norr med 140 meter, och nödiga lossningsanordningar uppsättas. På styrelsens hemställan medgäfvos stadsfullmäktige, att detta arbete finge för en beräknad kostnad af 317,000 kr. utföras och utgifterna härför gäldas af de medel, som reserverats af de för anläggningen af andra fjärdedelen af Värtagasverket anslagna medel. Kostnaderna för de för denna utvidgning under år 1905 utförda arbeten belöpte sig till 43,664.88 kronor.

Då under årens lopp allt större svårigheter uppstått för arbetarepersonalen vid Värtagasverket att mot en skälig hyra kunna anskaffa sig lämpliga bostäder å Östermalm, hemställde gasverksstyrelsen i skrifvelse till stadsfullmäktige den 22 april 1903 att i kvarteret litt. N i den del af Hjorthagen, som af stadsfullmäktige blifvit upplåten till uthyrning på 30 år, för upplåtande mot billig hyra till arbetare vid gasverket finge uppföras, till att börja med, 6 stycken arbetarebostadshus, hvardera om 8 lägenheter å 1 rum och kök samt en gemensam tvättstuga. Sedan stadsfullmäktige enligt beslut den 2 juni 1903 bifallit gasverksstyrelsens ofvan nämnda framställan, påbörjades arbetet genast, och voro bostäderna färdiga att tagas i besittning

den 1 oktober 1904. Efter det att största delen af lägenheterna blifvit påtingad af gasverkets arbetare och beträffande 27 lägenheter kontrakt redan undertecknats, började en rörelse uppstå bland arbetarne rörande hyreskontrakten, hvilka voro affattade i öfverensstämmelse med dem, som gälla för de af drätselnämnden uppförda arbetarebostadshusen. Vid härför följande underhandlingar med arbetarne visade gasverksstyrelsen stort tillmötesgående och gjorde eftergifter i kontraktets bestämmelser, men då det oaktadt någon öfverenskommelse ej kunde träffas med arbetarne, utan de påtingade lägenheterna blefvo uppsagda, ansåg styrelsen det med anordnandet af arbetarebostäderna afsedda ändamålet förfeladt och hemställde därför i skrifvelse till stadsfullmäktige den 18 februari 1905, att stadsfullmäktige måtte besluta, att de uppförda arbetarebostäderna mot deras bokförda värde måtte få öfverföras på drätselnämndens första afdelning att af densamma handhåvas, hvartill stadsfullmäktige den 20 mars 1905 lämnade sitt bifall. Kostnaderna för arbetarebostäderna uppgingo till 152,659.63 kr., med hvilken summa desamma af drätselnämndens första afdelning blifvit inlösta. Samma belopp har således afskrifvits å utgifterna för andra fjärdedelen af Värtagasverket, hvilken del härefter vid 1905 års utgång hade ett bokfördt värde af 3,107,061.73 kronor.

Då gasförbrukningen, oaktadt användandet af elektrisk ström tilltagit i allt större skala öfver hela Stockholm, dock visar ungefär samma stegring som förut, och gränsen för båda verkens tillverkningsförmåga kunde beräknas uppnådd år 1905, ansåg styrelsen en utvidgning redan år 1906 nödvändig och hemställde därför i skrifvelse till stadsfullmäktige den 20 april 1905, att stadsfullmäktige måtte besluta, att ett vattengasverk, afsedt för en maximiproduktion per dygn af 60,000 kbm., måtte genom gasverksstyrelsens försorg uppföras vid Värtagasverket mot en beräknad kostnad af 1,464,000 kr., samt en utvidgning af kolgasverket, bestående af kokstransportanordningar, reningsapparater, gaspumpar, verkstadshus, verkstadsmaskiner och inventarier, utföras för en beräknad kostnad af 412,000 kr. Förslaget bifölls af stadsfullmäktige i juni månad 1905. Under senare åren har s. k. vattengas för tillblandning till stenkolsgas alltmera börjat användas. Denna gas tillverkas genom att låta vattenånga passera genom glödande kokslager och består i hufvudsak af koloxid och vätgas. Gasen är icke lysande men göres sådan genom karburering med olja eller benzol eller ock medelst införande i retorterna under pågående stenkolsdestillering, s. k. autokarburering. Såsom blandning med stenkolsgasen äger vattengasen många företräden. Den fordrar blott en enkel anläggning och ger sällan anledning till driftstörningar. Den fordrar också jämförelsevis liten plats, och verket kan igångsättas på cirka tre timmar, då däremot ett kolgasverks ugnar fordra tre dygn för att komma i full gång.

För vattengasverket hafva intill 1905 års slut utgifvits 160,309.89 kr. och för utvidgning af kolgasverket 16,858.50 kr. Inalles hafva för Värtagasverket intill 1905 års slut utgifvits 9,064,158.34 kronor.

Öfriga utvidgningar under femårsperioden hafva afsett följande ändamål:

Inventarier	39,421·99 kr.
Gasmätare	314,940·69 »
Privatserviser	66,825·12 »
Nya lyktor med tillbehör	90,349·72 »
Nya hufvudrör	401,867·86 »
Summa	913,405·38 kr.

Gasverkens sammanlagda värde vid 1905 års utgång belöpte sig till 17,185,315·94 kr., hvaraf dock 10,081,928·27 kr. voro amorterade.

Rörledningarnes sammanlagda längd utgjorde vid slutet af nedanstående år, i meter:

År.	Hufvudledningar.	Spisningsrör till gatulyktor.	Spisningsrör till enskilda lokaler.	Summa meter.
1901 . . .	235,866	69,567	45,839	351,272
1902 . . .	238,079	69,996	47,273	355,348
1903 . . .	240,819	70,924	47,986	359,729
1904 . . .	244,645	72,393	48,428	365,466
1905 . . .	247,991	75,314	49,113	372,418

Under femårsperioden har alltså rörnätets längd ökats med 6·02 procent.

Den af staden bekostade *offentliga belysningen* med gas, olja och elektricitet omfattade under perioden nedanstående antal ordinarie lyktor:

År.	Gaslyktor med en brännare å 112 liter.	Gaslyktor med gruppbrännare.	Oljelyktor med fotogenlampor.	Elektriska bågglampor.
1901	7,400	304	265	—
1902	7,442	315	268	—
1903	7,528	348	261	—
1904	7,671	322	252	24
1905	7,767	557	274	24

Dessutom funnos vid 1905 års slut uppsatta 2 periodiska gas- och 19 oljelyktor; af de senare voro 10 intensivbrännare.

Som af ofvanstående sammanställning framgår, har, särskildt under det sista året, gruppbrännare i gatugaslyktor kommit till ganska stor användning. Af de vid 1905 års slut befintliga 557 gruppbrännarna voro 400 med 2 brännare, 104 med 3 brännare, 21 med 5 brännare och 32 med 10 brännare. Antalet uppsatta brännare utgjorde vid 1905 års slut 9,304, utsatta i 8,324 lyktor. Brännarna voro så fördelade, att 4,549 brinna till kl. half 1 och 4,755 till dagning.

Antalet gaslyktor har under perioden ökats med 620, eller 8·03 procent.

Af oljelyktorna voro 19 försedda med intensivbrännare.

Inom stadens olika delar utgjorde antalet *lyktor*, som begagnats under hela lysåren 1901 och 1905:

Stadsdel:	Gaslyktor. År 1901.	Gaslyktor. År 1905.	Oljelyktor. År 1901.	Oljelyktor. År 1905.
Kungsholmen	686	738	47	55
Klara	681	689	—	—
Jakob	634	659	—	—
Adolf Fredrik	960	1,160	25	34
Johannes	374	438	2	—
Östermalm	1,614	1,678	16	16

1429/06. K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1905. Stockholms stad.

Stadsdel:	Gaslyktor. År 1901.	Gaslyktor. År 1905.	Oljelyktor. År 1901.	Oljelyktor. År 1905.
Djurgården	298	285	—	—
Skeppsholmen	27	32	—	—
Nikolai	687	664	1	1
Katarina	919	1,054	125	116
Maria	824	927	49	52
Summa	7,704	8,324	265	274

Dessutom funnos uppsatta på Norrbro 8 och på Vasabron 16 elektriska bågglampor.

Stadens *utgifter* för hela den offentliga belysningen medelst gas, olja och elektricitet hafva uppgått till följande belopp:

År 1901	464,209·29 kr.	År 1904	501,311·21 kr
» 1902	472,893·07 »	» 1905	533,927·67 »
» 1903	485,217·26 »		

Gasförbrukningen har utgjort, i kubikmeter:

År.	För offentlig belysning.	För enskild förbrukning.	För gasverket och förluster.	Summa Kbm.
1901	2,640,815	22,271,200	1,515,915	26,427,930
1902	2,695,778	23,211,136	1,349,096	27,256,010
1903	2,767,479	24,332,712	1,351,139	28,451,330
1904	2,848,826	25,360,760	1,615,154	29,824,740
1905	2,962,255	26,627,681	1,615,694	31,205,630

Gasförbrukningen för den offentliga belysningen har under femårsperioden stigit med 12·17 % och för den enskilda belysningen med 19·56 %.

Gasens användning till bränsle har äfven under denna period varit stadd i stark tillväxt, nämligen från 39,387 apparater för kokning och eldning år 1901 till 54,613 vid 1905 års slut. Däremot har användningen af gas för drifvande af motorer nedgått, så att vid 1905 års slut endast 327 gasmaskiner med 2,516 hästkrafter voro uppsatta mot 409 med 3,036 hästkrafter vid 1901 års slut. Detta förhållande beror på, att elektriska motorer alltmera vunnit insteg och delvis utträngt gasmotorerna.

Största gasförbrukningen per dygn utgjorde 125,720 kbm. år 1901 och 148,930 kbm. år 1905, således en ökning med 18·46 %. Minimiförbrukningen per dygn har under perioden stigit från 21,960 kbm. till 23,320 eller 6·19 %.

Medelförbrukningen af gas (allmän och enskild) utgjorde pr innevånare under perioden 91·8 kbm. Under föregående femårsperiod utgjorde densamma 75·8 kbm.

Kolåtgången under år 1901 uppgick till 86,035 ton och under år 1905 till 103,106 ton.

Gaslågor för enskild förbrukning äfvensom antalet *gasmätare* utgjorde vid slutet af nedanstående år:

År.	Gaslågor.	Gasmätare.
1901	171,052	47,991
1902	176,469	49,425
1903	181,960	48,365
1904	188,505	49,923
1905	190,206	53,573

I det angifna antalet lågor vid 1905 års slut ingå 2,318, som brinna utan mätare och äro uppsatta i kyrkorna och privata lyktor.

Gaspriset. I priset för den offentliga belysningen har under perioden icke någon förändring inträdd, utan betalas, inklusive skötsel och underhåll af lyktor, brännare och glödkroppar, ett pris af 2 öre per lystimme för enkel brännare, förbrukande utom tändarelåga 100 liter gas per timme, och i proportion därefter för större eller mindre brännare. Till följd af de betydligt höjda kolprisen hemställde styrelsen i förslaget till stat för år 1901, att priset för gas till koking, eldning och motordrift, som förut var 10 öre per kbm., måtte få höjas till 12 öre per kbm., hvarigenom äfven vunnnes det länge efterträdade målet att få gemensamt pris för lys- och värmegas. Detta förslag godkändes af stadsfullmäktige, och trädde den nya taxan i kraft den 1 januari 1901. De förut tillämpade rabattsatserna bibehöllos oförändrade.

Medelpriset för den till enskild förbrukning försålda gasen utgjorde under perioden 11.63 öre per kbm. och för 1905 särskildt 11.66 öre.

Gasens ljusstyrka utgjorde under år 1905 i medeltal enligt de offentliga profningarne 15.1 hefnerljus mot 15.6 år 1900.

Förutom hufvudprodukten gas erhöles vid gasverken under år 1905 följande *biprodukter*, nämligen: 1,356,475 hl. koks, 38,676.8 hl. tjära, 825,804 kg. svafvelsyrad ammoniak, 113,141 kg. kaustik ammoniak och därjämte förbrukad reningsmassa, grafit m. m., allt i värde uppgående till 1,637,381.85 kronor.

Elektricitetsverket. I förra berättelsen omnämndes, att stadsfullmäktige beslutit anläggande af en *ångkraftcentral vid Värtan* med understationer å Norrmalm, Kungsholmen och Södermalm för en beräknad kostnad af sammanlagt 8,039,000 kr. Denna nya anläggning blef under år 1903 till sin första utbyggnad i det närmaste färdig och började sin verksamhet den 30 september vid Tulestationen. Kronobergsstationen började sin verksamhet den 14 oktober och Katarinastationen den 3 november. Till Brunkebergsverket levererades ström från Värtaverket första gången den 28 november 1903.

Vid 1905 års slut hade härför utgifvits:

För ångkraftcentralen	3,448,706.51 kr.
För understationerna	3,812,054.04 »
Summa	7,260,760.55 kr.

På styrelsens förslag beviljade stadsfullmäktige ett belopp af 335,000 kr., att utgå under år 1901, för uppförande af ytterligare en ackumulatorvåning med batteri, cellregulatorer m. m. vid Brunkebergsverket. Verkliga kostnaderna för denna utvidgning hafva utgjort:

Nya ackumulatorer	254,922.16 kr.
Ackumulatorskenor	31,883.67 »
Cellkopplare	25,058.22 »
Ändring af instrumenttaflan	3,427.86 »
Summa	315,291.91 kr.

Beloppet understiger sålunda med 19,708.09 kr. den beräknade kostnaden.

Då elektricitetsverket anlades, begagnades öfverallt vid centralanläggningar i treledningssystem en fördelningsspänning af 2×110 volt, och kabelnätet härstädes utfördes äfven för denna spänning. Sedermera har emellertid vid nyare verk införts en fördelningsspänning af 2×220 volt i treledaresystem med jordbunden nolledning. Vinsten häraf är betydlig, i det att man genom att använda dubbla spänningen icke allenast kan inkoppla dubbla antalet lampor utan äfven kan konstruera hufvudledningarna för en förlust af 2×25 volt mot 2×17 volt vid den lägre spänningen. Kapaciteten i ett sådant nät förökas teoretiskt 2.9 gånger mot i ett nät af den lägre spänningen. Vid en omändring af kabelnätet för den högre spänningen skulle dessutom den stora fördelen vinnas, att några uppgräfningar i gatorna icke behöfde under de närmaste åren förekomma för att omlägga och förstora kablarna. Ledningsnätet kunde utan vidare begagnas för den högre spänningen, men icke så installationerna hos konsumenterna. Då en ombyggnad af privatininstallationerna icke skulle tillföra konsumenterna någon direkt fördel, och således någon ersättning därför af dem icke kunde fordras, hemställde styrelsen i statförslaget för år 1902 att på gasverkets bekostnad få utföra ifrågavarande ombyggnad af privatininstallationer; och lämnade stadsfullmäktige härtill sitt bifall. Kostnaderna därför, som enligt stadsfullmäktiges medgifvande tagits af vinstmedel, hafva under perioden belöpt sig till 303,861.62 kronor.

Då Stockholms nya spårvägsaktiebolag redan under år 1903 ämnade införa elektrisk drift för en del af sina linjer och bolaget, enligt mom. 8 i den förnyade koncessionen, är skyldigt att för spårvägarnes elektriska drift använda elektrisk energi från stadens elektricitetsverk, hemställde gasverksstyrelsen den 22 april 1903, att stadsfullmäktige måtte af länemedel bevilja ett belopp, enligt kostnadsförslag, uppgående till 1,191,000 kr., för utvidgning af Stockholms elektricitetsverk i och för genererande och distribuering af elektrisk ström för norra spårvägarna. Kostnaderna för denna utvidgning belöpte sig i verkligheten till 1,197,487.58 kr., således med 6,487.58 kr. öfverstigande de beräknade, hvilket berodde på, att kabelnätet måst utsträckas, i mån som nya spårvägslinjer blifvit utlagda.

För uppförande af ett kolhus vid Värtaelektricitetsverket anvisade stadsfullmäktige 148,000 kr. Utgifterna för detta kolhus uppgingo under år 1905 till 22,478.26 kronor.

Då det nya elektricitetsverket anlades, var meningen att därifrån kunna servera elektrisk ström till alla *områden* inom Stockholm. I förslaget upptogs dock icke någon understation för Djurgården, emedan behof af ström därstädes då ännu icke förefanns i någon större utsträckning. Sedermera har emellertid förfrågan om erhållande af elektrisk ström till olika delar af Djurgården blifvit ganska liflig i sammanhang med därstädes pågående byggnadsverksamhet. Styrelsen ansåg därför tiden vara inne att komplettera den nya elektricitetsanläggningen med en understation å Djurgården och hemställde därför i statförslaget för år 1905 om tillstånd att för en beräknad kostnad af 375,000 kr. få uppföra en sådan understation. Stadsfullmäktige lämnade härtill sitt bifall, och påbörjades under år 1905 byggnadsarbetena och kabellaggningen för denna understa-

tion. Vid nämnda års slut hade härför utgifvits 63,658-97 kronor.

I följd af den stora användning, som elektrisk ström vunnit för belysning och kraft, har det visat sig nödvändigt att utvidga Tulestationen, så att den till hösten år 1906 vore i stånd möta den ökade konsumtionen. Denna utvidgning skulle enligt upprättadt kostnadsförslag omfatta

tillbyggnad af maskin- och ackumulatorhus	191,000 kr.
motorgeneratorer, instrumenttaflor och ackumulatorer . . .	363,000 "
tillbyggnad af verkstadshuset	191,000 "
förrådeskällare under gården	128,000 "
Summa	873,000 kr.

hvilken summa af stadsfullmäktige, på styrelsens anhållan i skrifvelse den 20 april 1905, beviljades. Under år 1905 utgafs för denna utvidgning 14,314-58 kronor.

I sammanhang med beviljande af medel till uppförande af en ångkraftcentral vid Värtan med understationer i staden anmodade stadsfullmäktige gasverksstyrelsen att fortsätta underhandlingarna angående *förvärfvande af vattenfall*, lämpliga för elektrisk driftöfverföring till Stockholm, och sedermera inkomma med förslag därom.

Då en försäljning till Stockholms stad af Älfkarlebyfallen af olika myndigheter blifvit afstyrkt och de i utsikt ställda villkoren för ett arrenderande af desamma voro mycket stränga, ansåg sig styrelsen böra helt och hållet frångå tanken på förvärfvandet af dessa fall. Sedan styrelsen, efter långvariga underhandlingar rörande förvärf af andra fall, genom jämförande undersökningar och utredningar blifvit öfvertygad om, att Tamms- och Kvarnforsarne i Dalälven bland de tillgängliga fallen voro de för Stockholms stad fördelaktigaste, afslöt styrelsen, under förbehåll af stadsfullmäktiges godkännande, kontrakt om inköp af dessa fall med ägaren af desamma, Söderfors bruks aktiebolag. Köpesumman för fallen uppgick till 1,150,000 kr., hvartill skulle komma lösen af den för kraftstation m. m. nödiga mark med högst 50,000 kr., och hemställde styrelsen i skrifvelse till stadsfullmäktige den 10 maj 1905 om godkännande af det uppgjorda kontraktet, och att stadsfullmäktige måtte till första betalningen å köpeskillingen bevilja 750,000 kr. att under år 1905 af lånemedel utgå. Den 2 juni 1905 blef denna hemställan af stadsfullmäktige beviljad.

I öfrigt hafva följande *utvidgningar och inköp* under femårsperioden företagits:

Inköp af inventarier och verktygsmaskiner	29,219-97 kr.
Inköp af kontroll- och mätinstrument	4,272-43 "
Inköp af mätare	421,491-46 "
Utvidgning af kabelnätet	587,472-70 "
Nya privatserviser	52,273-85 "
Summa	1,094,729-91 kr.

Elektricitetsverkets *bokförda värde* utgjorde vid 1905 års utgång 14,206,695-63 kr. Häraf voro dock 2,801,712-48 kr. amorterade.

Ledningsnätets längd utgjorde vid 1905 års slut:

Hufvudkablar	133,487 meter
Fördelningskablar	286,975 "
Serviskablar	24,318 "
Blanka ledningar	81,192 "
Summa	525,972 meter.

Härtill kommer ledningsnätet för spårvägen 36,036 meter, nämligen mätare- och återledningskablar 35,991 meter samt blanka ledningar 45 meter.

Högspänningskablarna mellan Värtaverket och understationerna utgjorde vid 1905 års utgång: trefaskablar 33,020 meter. Antalet uppsatta mätare vid samma års slut var 6,357.

Tillökningen i antalet tillkopplade *lampor och motorer* framgår af följande tabell:

År.	Antal glödlampor.	Antal nernst-lampor.	Antal båg-lampor.	Antal motorer.	Mot-svarande kilowatt.	Svarande mot glödlampor å 16 normalljus.
1901	85,301	37	928	679	5,564-0	114,959
1902	94,572	278	988	821	6,260-4	130,425
1903	114,988	867	1,055	1,132	7,978-8	159,576
1904	133,916	3,118	1,132	1,551	10,094-6	201,892
1905	160,698	5,388	1,225	1,942	12,745-0	254,900

Af båg-lamporna voro 877 lampor med lång bräntid. De uppsatta motorernas sammanlagda hästkrafttal uppgick vid 1905 års slut till 4,352 mot 1,298 vid 1901 års slut, utvisande en ökning af 235-3 procent.

Strömförbrukningen har varit 2,192,578 kilowattimmar år 1901, 2,399,102 år 1902, 2,932,032 år 1903, 4,986,183 år 1904 och 8,541,890 kilowattimmar år 1905, utvisande en ökning af 289-6 %. Den särskildt stora ökningen under de trenne senaste åren kommer till hufvudsakligaste del på spårvägsdriften.

Största förbrukningen per dygn och högsta strömstyrka utgjorde:

År.	Största förbrukning i kilowattimmar.	Högsta belastning i kilowatt.
1901	16,097	1,376
1902	17,607	1,530
1903	23,722	2,041
1904	29,372	2,575
1905	35,584	3,248

Priset för elektrisk ström för belysningsändamål var vid förra femårsperiodens utgång 50 öre per kilowattimme. Den 1 oktober 1904 nedsattes priset för belysningsströmmen till 40 öre per kilowattimme, och gällde vid 1905 års slut följande taxa:

För elektrisk ström, som förbrukas till belysningsändamål, betalas 40 öre per kilowattimme.

För ström till industriella ändamål betalas:

1) då strömmens förmåga att frambringa ljus endast användes för tekniskt bruk men icke för belysning af lokaler, såsom t. ex. vid båg-lampor för fotografiering, kopiering etc., 30 öre per kilowattimme:

2) då strömmen hvarken direkt eller indirekt användes till frambringande af ljus, såsom för motorer, galvaniska ändamål etc., 20 öre per kilowattimme.

Åt konsument, som årligen inom samma egendom antingen för belysnings- eller ock för industriella ändamål enligt § 2 mom. 1 förbrukar ström för

fr. o. m.	1,000 till	2,000 kr.,	lämnas	5 %	rabatt
»	»	2,000 »	5,000 »	»	10 »
»	»	5,000 »	15,000 »	»	15 »
»	»	15,000 kr.	»	20 »	»

Samma rabattsatser gälla för § 2 mom. 2 för hälften så stor förbrukning.

Förutom de från stadens elektricitetsverk matade lamporna funnos i Stockholm vid 1905 års utgång uppsatta, från *privata anläggningar* matade, 48,535 glöd-, 593 nernst- och 1,070 bågglampor samt 859 motorer. Tillsammans funnos alltså uppsatta vid 1905 års slut: 209,233 glöd-, 5,981 nernst- och 2,295 bågglampor samt 2,801 motorer.

Antalet serviser från stadens verk utgjorde vid 1905 års slut 1,584 och antalet lampor per servis 160·92.

Elektricitetsverkets kontor och verkstäder flyttades den 16 maj 1904 från Regeringsgatan n:r 38 till verkets nya administrationsbyggnad, Tulegatan n:r 13.

b) **Vattenledningsverket.** *Vattenledningen från Bornsjön.* I föregående femårsberättelse omnämndes att, på grund af nödvändigheten att snart företaga nybyggnader för tillgodoseende af den växande vattenförbrukningen, stadsfullmäktige år 1899 på drätselnämndens andra afdelnings förslag inköpt en del egendomar i Salems, Botkyrka och Ekerö socknar, genom hvilka egendomar förvärf staden tillförsäkrade sig rätt till vattentäkt i Bornsjön samt rätt att tillgodogöra sig i trakten befintliga grundvattenförekomster. Därjämte erhöles möjlighet att på ett verksamt sätt mot förorening skydda Bornsjön och närliggande del af Mälaren, som äfven i en framtid måste nyttjas som vattentäkt, då Bornsjöns vattenmängd och det erhållna grundvattnet icke längre motsvara behovet. Af byggnadskontoret upprättadt förslag till högreservoar vid sjön Trekanten och rörledning till staden godkändes af stadsfullmäktige, såsom i föregående berättelse nämndes, redan den 7 maj 1900, hvarvid äfven medel beviljades till dessa arbetens påbörjande och till undersökningsarbeten vid Norsborg. Den 26 april 1901 aflämnade byggnadskontoret tvenne alternativa förslag till anläggningen vid Norsborg, det ena, alternativ 1, med ett pumpverk och mindre maskin- och ångpannehus slutande på en kostnadssumma af 1,785,000 kr., det andra, alternativ 2, med två pumpverk och större byggnader slutande på en summa af 1,935,000 kr. Efter verkställd granskning af förslaget förordades af drätselnämndens andra afdelning alternativ 2, som äfven af stadsfullmäktige antogs till utförande genom beslut af den 8 juni 1901.

Utöfver det genom förut nämnda egendomar inköp gjorda markförvärfvet hade hos Eders Kungl. Maj:t begärts medgifvande att expropriationsvis få förvärfva dels en del af kronoegendomen Lindhof vid Bornsjön, dels behöflig mark för ledningen Norsborg—staden och för högreservoaren vid sjön Trekanten, hvilket medgifvande lämnades den 5 juli 1901, sedan samma års riksdag bifallit en kungl. proposition rörande försäljning af den begärda delen af Lindhof. Genom samma kungl. resolution erhöles staden därjämte tillstånd att nedlägga rörledningar under allmän farled vid Fittja bro och Liljeholmsviken.

Sedan slutligen Eders Kungl. Maj:t den 20 september 1901 lämnat tillstånd till förvärfvande af del af kyrkoherdebostället Hammarby tillhörig mark, behöflig dels för tunnel från Bornsjön till det nya verket vid Norsborg, dels för att bereda aflopp till sjön Aspen från vattenledningsverkets arbetarebostäder, återstod för markfrågans slutförande endast tillstånd till rörledningens nedläggande och underhåll i Liljeholmsvägen, hvartill staden förvägrats rätt af den anledning, att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i länet ansett vägen för smal för att ledning utan olägenhet skulle kunna nedläggas i densamma, samt i mark tillhörig länsmansbostället Brunna, hvilket senare befunnits önskligt genom en förskjutning af den ursprungliga föreslagna linjen mellan Norsborg och staden. Tillstånd till markförvärf från Brunna erhöles, efter det 1902 års riksdag bifallit kungl. proposition härom, och beträffande Liljeholmsvägen bestämdes slutligen på byggnadskontorets förslag efter långvariga underhandlingar, att vägen skall utvidgas på en sträcka af 200 meter, hvilket arbete skulle utföras af staden, men skulle väghållningsskyldige bidra med 9,250 kr., utgörande hälften af den beräknade kostnaden. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnade därpå, att vägen skulle utläggas i enlighet med byggnadskontorets förslag, hvarefter Eders Kungl. Maj:t den 25 juli samma år på därom gjord underdånig framställan medgaf staden rätt att i vägen nedlägga och för all framtid underhålla en rörledning.

Med 1902 års ingång voro alla arbeten för anläggningens fullbordande i full gång och bedrefvos desamma så, att det nya vattenledningsverket den 4 oktober 1904 kunde sättas i gång. Vatten från det nya verket kunde emellertid ej distribueras i staden förr än den 7 december samma år, emedan först reservoaren och den långa ledningen till staden måste upprepade gånger genomspolas och noggrannt rengöras samt de i kontraktet angående pumpleveransen föreskrifna profven utföras. Under år 1905 utfördes åtskilliga kompletterings- och afputsningsarbeten, bland hvilka må nämnas ombyggnad af dammen vid Bornsjöns utlopp vid Vällinge, badinrättning, ledningar och diverse inredningar i maskinstationen m. m.

Den sålunda fullbordade anläggningen består af verket vid Norsborg, ledningen till mottagningsreservoaren vid Liljeholmen samt ledningen mellan reservoaren och staden, och äro hufvuddragen af de olika delarne i korthet följande.

Norsborgsverket. De tillgängliga vattentäkterna äro som förut nämnt tre: grundvatten i grusåsen, Bornsjön och Ekeröfjärden i Mälaren. Af dessa användas nu de två förstnämnda, hvaremot vatten ej behöfver tagas från Mälaren förr än Arstaviksverken nedlagts och hela vattenledningsverket förflyttats till Norsborg.

De hittills utförda filterbassängerna äro till antalet 3, hvardera mätande 65·5×24·9 meter invändigt. Då verket en gång är fullt utbyggt, är beräknadt, att detsamma skall kunna lämna 100,000 kbm. i dygnet.

Renvattenbehållaren, belägen invid maskinhuset, är utförd af armerad betong i form af en låda, hophållen af öf af samma material samt täckt med gräsbesädd lager af matjord. Dess rymd är omkring 250 kbm. eller tillräcklig

för det antal pumpverk, som kunna inrymmas i det nuvarande maskinhuset. Vattenståndet afläses i maskinhuset genom en flottöranordning i förbindelse med visartafla. Anordningar för behållarens framtida utvidgning äro utförda.

Maskinhuset är utfördt i sådan storlek, att det kan inrymma 4 ångpumpverk af hvartdera 16,667 kbm. per dygn samt 2 ångpannebatterier om hvartdera 4 pannor. Af dessa afses 1 pumpverk och 2 pannor till reserv. Byggnaden är således tillräcklig för en vattenuppföring af 50,000 kbm. per dygn eller halfva den vattenmängd, som verket fullt utbyggdt är afsedt att lämna. För närvarande äro endast insatta 2 högttryckspumpverk och 1 ångpannebatteri. Plananordningen är uttänkt så, att byggnaden lätt kan utvidgas österut, och att den största enkelhet och öfverskådliggheit erhålles.

Det nu uppförda pumpverket utgöres af tvenne liggande pumpsystem med tillhörande ångmaskiner samt 4 ångpannor jämte nödiga hjälpmaskiner.

Bland öfriga anläggningar må nämnas en sandtvättaningsanstalt, som drifves af å rörnätet insatt turbin och vid hvilken turbinens afloppsvatten användes till sandens tvättning. Anläggningen omfattar slutligen administrationsbyggnad och bostadshus för föreståndaren, maskinister och arbetare, vatten- och afloppsledningssystem m. m.

Ledningen från Norsborgsverket till mottagningsreservoaren vid Liljeholmen har en längd af 15,767 m. och är utförd af gjutna asfalterade järnrör af 102 cm:s genomskärning. Nyssnämnda reservoar har till uppgift att mottaga det konstanta tillflödet från Norsborgs pumpverk och att till staden utlämna de växlande vattenmängder, som förbrukas under dygnets olika timmar. Den magasinerar sålunda vatten under natten och afger af sitt reservförråd under dagen. Reservoaren är nedsprängd i berget samt klädd med betong. Taket utgöres af på betongpelare anbragta betonghvalf, uppbärande en isolerande, grässådd jordfyllning.

Ledningen mellan mottagningsreservoaren och staden har en längd af 1,187 m. och är utförd af 122 cm. gjutna asfalterade järnrör; denna dimension betingas af ledningens ändamål att tillgodose stadens största vattenförbrukning per tidsenhet. Äfven här är bergssprängningen utförd för en blifvande andra ledning.

Under Liljeholmsviken äro utlagda tvenne 174 m. långa rörsträngar med 100 cm:s inre diameter af siemensmartinrör, anknutna till nyssnämnda ledning på ena sidan och på den andra förbundna med stadens rörnät.

Kostnaderna för Norsborgsverket hafva uppgått till 1,945,521.50 kr. Ledningen Norsborg—reservoaren har kostat 2,068,870.75 kr., mottagningsreservoaren 527,401.69 kr., ledningen reservoaren—staden 350,326.18 kr. samt telefon- och signalledningar 9,780.85 kr. eller sammanlagdt för hela anläggningen 4,901,900.97 kr. Härtill kommer dock ytterligare 16,000 kr., som herrar Nydqvist & Holm äga att uppbära, sedan den kontraherade garantitiden för pumpmaskineriet den 28 november 1906 utlupit.

Förslagsvis var kostnaden beräknad till 5,435,000 kronor.

I nyssnämnda summor ingår icke kostnaden för expropriation af mark för hufvudledningen och reservoaren, hvilken kostnad ej fastslagits.

Egendomsköpen vid Bornsjön, Mälaren och Rönninge medförde en utgift af sammanlagdt 1,713,208.36 kronor.

Vid rörnätet hafva betydliga utsträkningsarbeten företagits. De viktigaste äro följande.

Den år 1898 påbörjade nya hufvudledningen mellan Södermalm och Norrmalm har under åren 1901—1902 fullbordats. Kostnaderna för detta arbete gingo under ifrågasvarande tid till 141,364.17 kr., och lägges härtil förut utgifna 347,595.21 kr., så utgör sammanlagda kostnaden för hela ledningen 488,959.38 kronor.

Vidare har under åren 1901—1903 ny hufvudledning i Hornsgatan mellan Liljeholmsviken och Rosenlundsgatan blifvit utlagd, utgörande förbindelseledning mellan ledningen från nya verket vid Norsborg och rörnätet i staden. Kostnaden har utgjort 227,461.81 kronor.

Den år 1900 påbörjade nya hufvudledningen (38 cm:s) i Handtverkaregatan mellan Klaraviken och Polhemsgatan har fullbordats för en kostnad af 17,158.55 kr. Lägges härtil hvad förut utgifvits, erhålles en sammanlagd kostnad af 51,920.10 kr. Ny hufvudledning (53 cm:s och 48 cm:s) i den reglerade delen af Götgatan mellan Sickla- och Bondegatorna har betingat en kostnad af 15,967.94 kronor.

Rörnätets hela årliga tillväxt i dess helhet åskådliggöres af följande siffror.

	Längd.	Värde.
År 1901	4,338 meter	480,362.07 kr.
» 1902	11,020 »	1,019,604.85 »
» 1903	11,758 »	1,306,650.90 »
» 1904	8,277 »	436,462.00 »
» 1905	2,754 »	112,397.42 »
Summa	38,207 meter	3,355,477.24 kr.

Vid femårsperiodens slut utgjorde rörnätets sammanlagda värde 7,436,000.69 kr. och dess längd 232,567.1 m. med 1,616 afstängningsventiler, 1,624 brandposter, 96 allmänna vattenkastare, 18 dricksbrunnar, 4 fontäner och 88 urinkurar. Vattenmätarnas antal utgjorde 1,401.

Af nedanstående statistiska uppgifter framgår vattenledningsverkets utveckling:

Bokförda värdet har under den förflutna femårsperioden ökat från 9,879,162 kr. 61 öre den 1 januari 1901 till 15,818,966 kr. 84 öre den 31 december 1905, af hvilken summa på de olika femårsperioderna komma följande be-
lopp:

Åren 1857—1861	1,151,039.56 kr.	Åren 1881—1885	1,639,019.75 kr.
» 1862—1865	357,832.39 »	» 1886—1890	661,561.81 »
» 1866—1870	513,357.66 »	» 1891—1895	944,503.45 »
» 1871—1875	762,537.54 »	» 1896—1900	2,976,876.59 »
» 1876—1880	872,397.86 »	» 1901—1905	5,939,840.23 »
		Summa	15,818,966.84 kr.

Vattenförbrukningens storlek har under den sista femårsperioden och dess särskilda år samt under föregående perioder utgjort:

År.	Kubikmeter.	Liter per individ och dygn.
1901	11,153,346	101.39
1902	10,699,838	96.60
1903	10,800,588	96.27
1904	10,877,155	94.64
1905	11,436,644	97.48
1901—1905	54,967,571	97
1896—1900	52,532,526	100
1891—1895	40,760,859	88
1886—1890	34,617,142	84
1881—1885	23,392,114	67
1876—1880	15,141,813	50
1871—1875	11,500,582	43
1866—1870	7,783,960	31
1861—1865	2,324,533	10

Inkomster och utgifter hafva uppgått till:

Åren.	Inkomster. Kronor.	Utgifter. ¹⁾ Kronor.	Öfverskott. Kronor.
1901—1905 . .	5,254,787.91	2,391,205.70	2,863,582.21
1896—1900 . .	4,342,348.15	1,873,194.75	2,469,153.40
1891—1895 . .	3,508,703.65	1,476,493.64	2,032,210.01
1886—1890 . .	3,025,892.90	1,197,056.22	1,828,836.68
1881—1885 . .	2,374,637.08	800,849.28	1,573,787.80
1876—1880 . .	1,721,432.02	1,107,311.34	614,120.68
1871—1875 . .	1,274,469.92	905,370.05	369,099.87
1866—1870 . .	1,080,888.90	551,798.82	529,090.08
1861—1865 . .	562,082.02	478,700.96	83,381.06
Summa	23,145,242.55	¹⁾ 10,781,980.76	12,363,261.79

Vattenförbrukningens fördelning och rörnätets utveckling framgår af tabellerna M och N.

c) Renhållningsväsendet. Bland tilldragelser, som beröra detta område, torde böra erinras om den strejk bland samtliga renhållningsarbetare i hufvudstaden, som pågick under sista veckan af maj 1905 och för hvilkens närmare förlopp redogjorts under afdelningen Arbetarerörelsen här förut.

¹⁾ Här äro ej inräknade räntor.

Vidare bör omnämnas stadsfullmäktiges beslut den 21 december 1904 att på försök tillämpa en ny organisation, hvarigenom äfven afdelningen vid Löfsta lades under renhållningsdirektören, äfvensom att renhållningsverkets i staden hastigt ökade verksamhet nödvändiggjort, att arbetet under direktörens ledning fördelats mellan 2 afdelningschefer, en för de kamerala göromålen, benämnd kamrer, och en för de yttre arbetena, benämnd inspektör. Under den senare stå 3 distriktsföreståndare och behöfligt antal tillsyningsmän.

Afträdesrenhållningen och hussoporna. Under den gångna femårsperioden och särskildt under dess sista år hafva vattenklosetter i allt större utsträckning börjat inrättas. Närmare redogörelse i detta ämne återfinnes under rubriken Hälsovård.

För att dräga full nytta af den förbättring af sopornas behandling, som vidtagits i staden, genom att vid sopstationerna särskilja skräpet från det till gödsel dugliga affallet, börjades under femårsperioden uppförandet vid Löfsta af en i sitt slag inom Sverige enastående anläggning för skräpsopornas förbränning och delvisa tillvaratagande, genom hvilken en såväl ur sanitär som ekonomisk synpunkt betydelsefull reform efter allt att döma kommer till stånd. De med endast skräpsopor lastade järnvägsvagnarna komma att framföras till anläggningen på det för ändamålet förlängda sopspåret, hvarefter skräpet lossas på ett s. k. ändlöst stålbalte, som tömmer detsamma i trallor, i hvilka det vidare transporteras till 4 stycken för detta slag af bränsle särskildt konstruerade förbränningsugnar. Under det skräpsoporna framföras på ofvannämnda transportband, ämnar man tillvarataga den del af affallet, som kan återböras industrien, såsom papper, tyglump, glas, ben samt järn och annat metallskrot, för hvilket skjul för pressning och magasinering skola uppföras. De genom det återstående skräpets förbränning i ugnarne alstrade förbränningsgaserna skola passera tubångpannor för tillgodogörande af deras värme för alstring af ånga, dels för drift af ångmaskin med elektrisk generator, dels för ångans användning såsom sådan. Den alstrade elektriska strömmen är afsedd att användas till drifkraft samt till inre och yttre belysning inom anläggningen, hvarjämte såväl ånga som elektrisk ström

Tab. M.

Fördelning af vattenförbrukningen i Stockholm åren 1901—1905.

År.	För hushålls- förbrukning m. m., utan mätare. Kbm.	För industriella ändamål, genom mätare. Kbm.	För kommunens behof.							Summa. Kbm.
			Vattning af maka- damiserade och grusade gator. Kbm.	Vattning af allmänna platser, åkar- stationer o. rännstenar. Kbm.	Vatten- kastare, vatten- konster, dricks- brunnar. Kbm.	Stadens plan- teringar. Kbm.	Uriukurar. Kbm.	Diverse, eldsläck- ning, spol- ningar m. m. Kbm.	Summa. Kbm.	
1901	6,900,000	2,888,114	160,810	19,432	342,826	82,548	469,210	290,406	1,365,232	11,153,
1902	6,940,000	2,637,897	75,845	9,919	286,245	2,809	464,563	282,560	1,121,941	10,699,838
1903	6,700,000	2,855,651	121,261	33,866	290,834	11,404	587,207	250,365	1,244,967	10,800,588
1904	6,600,000	3,036,100	109,643	34,352	200,818	33,078	484,260	378,904	1,241,055	10,877,155
1905	6,950,000	3,226,342	97,251	27,153	205,037	27,960	488,492	414,409	1,300,302	11,436,644

skall lämnas till den af hälsovårdsnämnden invid förbränningsanstalten anlagda anstalten för destruering af beslagtagna animaliska födoämnen och döda djur. De under femårsperioden för ofvan beskrifna anläggning utförda arbetena hafva kostat 63,400 kronor.

För utlastningen har under femårsperioden den betydelsefulla förändringen vidtagits, att gödselsoporna under sjöfartstiden efter deras lossning direkt i trallor nedföras till utlastningsbryggan å en rutschbana, genom hvars anläggning kostnaderna för detta arbete nedbragts högst betydligt.

Redan genom uppförandet under föregående femårsperiod af pudretfabriken har renhållningsverket gått ett stort steg framåt i utveckling, hvilket i ännu högre grad blir fallet efter fullbordandet af ofvanbeskrifna anläggning för skräpsopornas förbränning och tillvaratagande.

På grund af den starka ökningen af barnantalet vid Löfsta har under femårsperioden uppförts en skolhusbyggnad därstädes för 39,800 kr., hvarjämte en kontorsbyggnad med bostad för den kamerala tjänstemannen uppbyggts för en kostnad af 12,400 kronor.

Gaturenhållningen. Sedan, på sätt i förra berättelsen omnämnts, Eders Kungl. Maj:t den 22 januari 1898 fastställt stadsfullmäktiges beslut angående aflösningen af den fastighetsägare åliggande gaturenhållningsskyldigheten, hafva de årliga afgifter, som fastighetsägarna under aflösningstiden skola erlägga, blifvit af därtill särskildt tillsatta nämnder på föreskrifvet sätt uppskattade och af en särskild pröfningsnämnd slutligen fastställda, hvarefter staden den 1 oktober 1902 omedelbart eller genom entreprenörer öfvertagit bestyret med all gaturenhållning i hufvudstaden med undantag af vid Kungl. Slottet samt vissa statsverket tillhöriga egendomar.

De på grund af dessa uppskattningar influtna eller beräknade aflösningssafgifterna hafva utgjort:

År.	Influtet för fastigheterna. Kronor.	Beräknadt för de allmänna platserna. Kronor.	Summa. Kronor.
1902 ^{1/10—31/12}	122,457.50	33,245.75	155,703.25
1903	496,984.00	134,349.00	631,333.00
1904	506,041.50	136,286.00	642,327.50
1905	528,430.25	136,858.00	665,288.25
Summa	1,653,913.25	440,738.75	2,094,652.00

I följd af här omnämnda förhållande har staden i omedelbar närhet af de förut befintliga soplastningsstationerna låtit uppföra tre renhållningsstationer med stallar, verkstäder och skjul jämte bostäder för underbefäl och ett mindre antal arbetare. Dessa stationer, som tillsammans hafva plats för 166 hästar, kosta i uppförande tillhoppa 1,217,499 kr. 28 öre. Då de för ändamålet upplåtna tomterna beräknats vara värda 1,273,990 kr., uppgår sammanlagda tomtvärdet och byggnadskostnaderna för de tre stationerna till 2,491,489 kr. 28 öre.

Till anskaffande af erforderliga inventarier hafva stadsfullmäktige anslagit ett belopp af intill 420,000 kr. (löpan- de med 4 % årlig ränta), hvaraf vid 1905 års slut tagits i anspråk 163,984 kr. 15 öre.

Från den 1 oktober 1902 och under återstående delen af den tid denna berättelse afser har gaturenhållningen utförts af stadens eget renhållningsverk å följande stadsdelar, nämligen Östermalm, Norrmalm norr om Kammakaregatan samt Södermalm väster om Götgatan, hvaremot renhållningen af gatorna inom öfriga delar af Stockholm varit öfverlåten till tre entreprenörer.

Jämlikt bestämmelserna i kungl. brefvet den 22 januari 1898 har drätselnämndens andra afdelning den 7 maj 1902 fastställt taxa för renhållningen af gårdar, och har stadens renhållningsverk enligt bestämmelserna i denna, och då husägarne så önskat, äfven åtagit sig sådan renhållning.

Renhållningen af gatorna invid de flesta statsverket tillhöriga fastigheter har sedermera enligt kungl. brefvet den 4 oktober 1901 från och med den 1 oktober 1904 öfvertagits af staden på i hufvudsak samma grunder, som de hvilka förut fastställts för enskildes fastigheter, med det tillägg att statsverket — om stadens utgifter komma att öfverstiga 85 % af de fastställda afgifterna — skall bidraga till den sålunda uppkomna bristens täckande i förhållande till taxeringsvärdet af statens fastigheter i jämförelse med taxeringsvärdet af öfriga fastigheter i Stockholm.

I anledning af stadens öfvertagande af gaturenhållningen har Öfverståthållareämbetet efter stadsfullmäktiges och hälsovårdsnämndens hörande, utöfver hvad ordningsstadgan för rikets städer innehåller, den 22 april 1904 fastställt ändrad lydelse af §§ 25, 26, 27, 28, 30, 31 och 41 uti Öfverståthållareämbetets kungörelse den 11 januari 1869 angående särskilda ordningsföreskrifter för Stockholm.

Beträffande det ekonomiska resultatet af de första verksamhetsåren med gaturenhållningens öfvertagande af staden hänvisas till efterföljande tabellariska uppställning (se sid. 72):

Tab. N. Utvecklingen af Stockholms vattenlednings rörnät.

Vid slutet af år	Rör- nätets längd, meter.	Antal spis- ningsrör till egen- dom.	Antal all- männa brand- poster.	Antal afstäng- nings- ventiler.	Antal all- männa vatten- kastare.	Antal dricks- brunnar.	Antal fon- tänar.	Antal vatten- mätare.
1861	31,027	85	288	181	—	—	—	14
1865	58,786	1,220	569	227	—	—	—	27
1870	73,808	2,156	707	283	—	—	—	30
1875	89,409	2,678	815	350	—	—	2	158
1880	110,974	3,442	942	509	28	8	3	279
1885	137,667	4,515	1,115	720	43	8	3	337
1890	155,615	5,213	1,228	906	62	10	3	573
1895	169,532	5,513	1,299	1,072	70	9	3	1,066
1900	194,360	6,153	1,467	1,322	82	15	4	1,322
1905	232,567	6,920	1,624	1,616	96	18	4	1,708

År.	Stadens utgift för renhållningen å		Till bestående af gaturenhålningen vid enskildes och vissa statsverkets fastigheter disponibla medel.	Stadens förlust som uttaxeras å de skattskyldige.	Behållning vid årets slut å afhögningsfonderna för enskildes och vissa statsverkets egendoms gaturenhålning.
	de allmänna platserna.	gatudelarna invid fastigheterna.			
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1902 ^{1/10—31} 12	46,799.95	172,383.68	104,088.87	68,294.81	18,470.37
1903	138,733.57	513,361.21	422,444.48	90,916.73	94,255.58
1904	166,203.16	617,848.41	432,750.35	185,098.06	175,204.76
1905	150,701.49	581,733.33	453,098.95	128,634.88	261,768.41
Summa	502,438.17	1,885,326.63	1,412,382.65	472,943.98	—

Stadens öfvertagande af gaturenhålningen har medfört betydande förändringar i afseende å metoderna för arbetets utförande, särskildt därigenom att moderna maskiner med fördel kunna användas, då arbetet numera utföres å stora sammanhängande ytor. Bland sådana maskiner må här särskildt nämnas snöplogar, ishyflar, snöhopsamlare, slamskrapor samt sopmaskiner (hästkvastar).

Här nedan följer en öfversikt öfver renhållningsverkets *utgifter* och *inkomster*.

Utgifter:

a) ständiga.

Afdelningen i Stockholm.

Afträdesrenhållningen	2,167,952.37 kr.
Gatu- och gårdsrenhållning	3,468,114.77 » 5,636,067.14 kr.
Afdelningen vid Löfsta	1,078,188.45 »
Summa	6,714,255.59 kr.

b) tillfälliga.

Inköp af ångbåt	26,099.51 kr.
» » pråmar	37,749.23 »
» » järnvägsagnar	62,823.50 »
Utvidgningar och förbättringar m. m. å Spånga — Löfsta järnväg samt dess stationer m. m.	155,742.32 »
Nya renhållningsstationer i Stockholm, byggnadskostnader	1,217,499.28 »
Spolposter för gatornas vattning	5,895.50 »
Skräpförbränningsugnar i förening med elektrisk kraftanläggning vid Löfsta	63,262.66 »
Kontors- och bostadshus, skolhus m. m.	54,924.55 »
Ånganna, torfrifvare, reparation af bryggor, muddring m. m.	41,256.98 » 1,665,253.53 kr.
Summa utgifter	8,379,509.12 kr.

Inkomster:

Afträdesrenhållning:

Hämningsavgifter	1,567,996.55 kr.
Försäljning af latrin	162,708.67 kr.
» » pudrett	208,733.46 »
» » sopor	248,252.18 »
Bogseringsavgifter	77,779.95 » 697,474.26 »
Försäljning af kärl	110,411.55 »
Diverse	29,974.18 » 2,405,856.54 kr.

Gatu- och gårdsrenhållning:

Fastigheters renhållningsavgift (fr. ^{1/10} 1902) .	1,658,913.25 kr.
För renhållning af stadens fastigheter	171,992.68 kr.
För renhållning af enskildes fastigheter	239,984.02 » 411,976.65 »
För diverse körslor m. m. för stadens m. fl. behof	60,997.60 » 2,126,887.50 kr.
Summa inkomster	4,532,744.04 kr.

Renhållningsväsendet har alltså under nu gångna femårsperiod medfört en nettokostnad för kommunen af 3,855,792 kr., hvaraf 2,190,528 kr. 47 öre belöpa på ständiga och 1,665,253.53 kr. på tillfälliga utgifter.

Beträffande *afloppsledningar*, *gatubeläggning* och *gatu regleringar* hänvisas till de ganska utförliga uppgifter, som förekomma i de årliga berättelserna om Stockholms kommunalförvaltning samt i Statistisk årsbok för Stockholms stad.

I) Banker och försäkringsinrättningar.

I ännu högre grad än tillförene har hufvudstaden numera blifvit medelpunkten för kredit- och försäkringsanstalterna i riket. En utförlig redogörelse för hithörande inrättningars verksamhet i Stockholm skulle på denna grund blifva snart sagdt detsamma som en skildring af det svenska kredit- och försäkringsväsendet öfver hufvud, och tillåter sig därför Öfverståthållareämbetet att hänvisa till Bankinspektörens och Försäkringsinspektionens officiella redogörelser.

Här må blott i korthet framhållas det stora antal *bankinrättningar*, som — oafsedt Riksbanken, hvilken naturligtvis har sitt hufvudkontor förlagdt till Stockholm — förefinnes i hufvudstaden. Vid periodens slut hade nämligen 5 enskilda banker och 15 aktiebanker därstädes kontor, tillsammans 53 stycken, af hvilka 16 voro att anse som hufvudkontor och 37 som afdelningskontor. Bankrörelse bedrefs dessutom af ett kommanditbolag (Landtmanna- och kreditkassan) och ett par bankirfirmor. Till bankinrättningarna i egentlig mening komma vidare Sveriges allmänna hypoteksbank, Allmänna hypotekskassan för Sveriges städer och Stockholms hypotekskassa, Postsparbanken, tvenne enskilda sparbanker och Stockholms pantaktiebank. Rörande sparbankerna och pantlåneinrättningarna hafva några uppgifter förut meddelats under rubrik Befolkningens välfärd.

År 1905 funnos i Stockholm kontor eller agenturer för ej mindre än 116 *försäkringsanstalter*. Däri ingå generalagenturer för 35 utländska bolag, som drifva försäkringsrörelse i Sverige. Af svenska försäkringsbolag äro de ömsesidiga sjöförsäkringsbolagen i allmänhet hemmahörande i landsorten och likaså återförsäkringsbolagen, men eljes hafva dessa bolag, på några få undantag när, sitt säte eller hufvudkontor i Stockholm.

K) Hälso- och sjukvård.

Hälsovårdsnämnden. I anledning af väckt fråga om åtgärder för att genom statens medverkan bereda vård åt sådana *sinnesslöa*, hvilka enligt nu gällande bestämmelser icke kunna vinna inträde på de för sjuka af dylik art afsedda anstalter, har år 1901 verkställts utredning angående antalet sådana sinnesslöa i Stockholm. Enligt denna utredning fun-

nos härstädes år 1901 243 sinnesslöa personer, af hvilka 28 voro intagna å försörjningsinrättning, 53 å uppfostringsanstalter för sinnesslöa, 22 å arbetshem och 39 å asyler. De öfriga vårdades i sina hem, och 87 af dem erhöilo undervisning i stadens folkskolor. Med hänsyn till gällande författning angående vård af sinnesslöa voro 127 att betrakta såsom föremål för vård å uppfostringsanstalter och arbetshem, under det att för de öfriga 116 erfordrades asylvård. Det sålunda befunna antalet af sinnesslöa måste dock af flera skäl anses vara lägre än det verkliga.

Af en person, som velat vara okänd, har hälsovårdsnämnden under år 1902 fått mottaga en donation å 10,000 kr. till hedrande af minnet efter de båda öfverkirurgerna vid Serafimerlasarettet i Stockholm professorerna Karl Gustaf Santesson och Karl Jakob Rossander, och på samma gång till nytta och förmån för den uppväxande ungdomen i Stockholm. Dessa medel skola bilda en räntegifvande fond, med benämning *Santesson-Rossanderska fonden*. Af räntan skall för hvarje år en femtedel läggas till kapitalet. De öfriga fyra femtedelarna af fondens årliga nettoafkastning skola användas »till beredande af lämplig föda för späda fattiga barn i Stockholm, helst i den syftning och i den riktning i hvilken Mjölkdroppen verkar». Denna afkastning har hvarje år därefter tilldelats föreningen Mjölkdroppen i Stockholm.

I mån af stadens tillväxt i storlek har det i allt flere fall visat sig nödvändigt att för *späda sjuka barn* bereda vård å sjukhus. Af gammalt har denna angelägenhet handhåfts af fattigvårdsnämnden. I anledning af de svårigheter, med hvilka det för fattigvårdsnämnden ofta varit förenadt att bereda sjukhusvård för späda barn, då härför knappast någon annan möjlighet stått till buds än de platser, allmänna barnhuset, då utrymmet så medgifvit, för detta ändamål upplåtit, har denna angelägenhet öfverflyttats på hälsovårdsnämnden, som från och med år 1903 af stadsfullmäktige fått sig för detta ändamål anvisadt ett belopp af 8,000 kr.; och har å allmänna barnhuset vård kunnat beredas under år 1904 för 108 och under år 1905 för 63 späda sjuka barn.

I anledning af en utaf Svenska diakoniss-sällskapet gjord framställning om bidrag från kommunen till uppförande af en *ny sjukhusbyggnad* för minst 90 sängar vid sällskapets egendom *Lilla Ersta* inom Katarina församling härstädes hafva stadsfullmäktige år 1903 beviljat sällskapet ett lån å 130,000 kr. på villkor, bland annat, att det skall åligga sällskapet att å det nya sjukhuset hafva minst 65 sängar belagda med eller reserverade för patienter med hemortsrätt i Stockholm, så fördelade, att 55 sängar äro i allmänt rum och 10 sängar i enskildt eller halfenschildt rum; och skall af sängarne i allmänt rum ett antal af intill 45 hållas i beredskap för vård af medellösa patienter med hemortsrätt i Stockholm, mot skyldighet för kommunen att ersätta deras sjukvård så, att för hvarje upptagen säng erläggas i dagafgift sju tiondedelar af den verkliga, för det löpande året beräknade medeldagkostnaden vid sjukhuset, däri dock icke inräknade utgifterna för fastighetens underhåll och onera samt begravningskostnader, samt att de återstående tre tiondedelarna af sagda medeldagkostnad godtskrifvas sällskapet såsom ränta och afbetalning å lånet, intill dess

detsamma blir genom den däri ingående amorteringen till fullt guld. Då lånet blifvit till fullt guld, äger sällskapet rätt att tre år efter därom gjord anmälan erhålla full ersättning för begagnandet af omförmälda 45 sängar.

På af direktionen för *Serafimerlasarettet* gjord framställning om förhöjning i kommunens bidrag till bekostande af sjukvården vid lasarettet hafva stadsfullmäktige för sin del beslutit, att ersättningen för 100 sängar skall under tiden 1902—1906 utgå med sju tiondedelar och för 50 sängar därutöfver med hela den för hvarje år beräknade medelkostnaden för de på lasarettet å frinummer vårdade sjuka från staden, utgifterna för fastighetens underhåll m. m. däri icke inräknade. I sammanhang härmed har stadens årliga bidrag till lasarettets poliklinik från och med år 1902 höjts från 6,000 till 12,000 kronor.

För att åt *Drottning Sofias förening till understödjande af härens och flottans sjukvård* bereda tillfälle att låta en del sjuksköterskor genomgå erforderliga repetitions- och kompletteringskurser har för dessa sköterskor tillträde lämnats till de kurser för utbildande af sjuksköterskor, som årligen anordnas vid Sabbatsbergs sjukhus, i den utsträckning och på de villkor i öfrigt, som af sjukhusets styrelse bestämmas.

Om de nya ambulansvagnarne är redan nämndt i denna berättelse i sammanhang med brandväsendet.

För ett synnerligen behjärtansvärdt ändamål, underhåll och vård af patienter å ett Stockholms kommuns *konvalescenthem* å landet, har godsägaren Sven Albert Pålson under år 1905 utfäst sig att till staden donera ett belopp af 200,000 kronor. Sedan stadsfullmäktige förklarar sig med tacksamhet mottaga donationen, har uppdrag lämnats åt hälsovårdsnämnden att inkomma med förslag till de åtgärder, som i anledning häraf påkallas.

Till fullgörande af hälsovårdsnämnden lämnadt uppdrag att uppgöra förslag till ett utom staden beläget sjukhus för vård af *lungotsjsjuka* i alla stadier har nämnden år 1905 hemställt, att å stadens egendom Söderby i Salems socken måtte uppföras ett för berörda ändamål afsedt sjukhus med plats för 448 patienter.

Hos stadsfullmäktige har väckts förslag att på kommunens bekostnad anordna s. k. hjälp- och understödsbyråer för lungotsjsjuka, men har frågan icke under femårsperioden slutbehandlats. I sammanhang med denna fråga har äfven framställning gjorts om åtgärder för anordnande af ett kustsanatorium för *skrofulösa barn*. Af i senare hänseendet under perioden vidtagna åtgärder torde böra nämnas, att vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium för dylika sjuka barn vårdats på kommunens bekostnad under år 1904: 6 barn och under år 1905: 23 barn.

Den i senaste femårsberättelsen omförmälda *Konung Oscar II:s och drottning Sofias jubileumsfond*, hvars afkastning skall användas till vårdande af fattiga, af lungots lidande personer från Stockholms stad, har under år 1904 vunnit afsevärd ökning, i det att stadsfullmäktige med anledning af H. M. Konungens den 21 januari 1904 firade 75-årsjubileum till fonden anslagit ytterligare ett belopp af 200,000 kr., hvadan fondens kapital nu utgör 400,000 kronor.

Vid lungstotssanatorier hafva under femårsperioden 466 fattiga lungstotssjuka från Stockholm vårdats, och har kostnaden därför uppgått till 107,468 kr. 5 öre, hvilka medel erhållits dels från afkastningen af den utaf stadsfullmäktige grundade jubileumsfonden, dels från af stadsfullmäktige för detta ändamål särskildt anvisade medel.

Hälsopolisen. Antalet tillsyningsmän har under femårsperioden ökat med ytterligare 1 förste tillsyningsman och 3 tillsyningsmän, så att antalet tillsyningsmän vid 1905 års slut utgjorde 19.

Arbetssättet vid hälsopolisen har varit hufvudsakligast detsamma som förut. Antalet af genom hälsopolisen verkställda besiktningar uppgick till 1,266,256 (föregående femårsperiod 1,138,372). Dessa besiktningar hafva omfattat: bostadslägenheter 5,170, gårdar 308,725, afträden 536,634, pissoarer 65,365, afstjälpningsplatser 124, afloppstrummor och diken 369, grafkor 287, slakterier och korffabriker 2,867, stall 41,140, ladugårdar 662, svinstior 758, lumpupplag 2,496, fabriker 4,096, salutorg 16,930, bondkvarter och järnvägsstationer 15,379, fartyg hvarå födoämnen hållits till salu 18,782, salubodar för födoämnen 246,472. Den proportionsvis största ökningen förete bostäder, eller från 496 besiktningar under nästföregående femårsperiod till 5,170, beroende hufvudsakligast på den i förra berättelsen omförmälda anordning, enligt hvilken sundhetsinspektören deltagit i de besiktningar af nybyggda hus, som byggnadsnämnden skall företaga, innan lägenheter upplåtas till beboende.

En väsentlig ökning visar äfven de af hälsopolisen gjorda beslag å för hälsan skadliga födoämnen, hvilka stigit från 25,501 fall till 45,966, hvaraf dock endast 5,407 falla på Stockholm, under det att i icke mindre än 40,433 fall säljarne varit bosatta i Stockholms närmaste omgifning (16,732) eller landsorten i öfrigt (23,701). Anmärkningsvärdt är äfven, att i icke mindre än 23,715 fall beslagsorsaken varit tuberkulos, hvilket visar denna sjukdoms stora utbredning äfven bland djuren. I 231 fall hafva beslagen föranlett anmälan till allmänna polisen.

Anmärkningar vid renhållningen hafva gjorts i 25,358 fall, af hvilka 502 anmälts till polisen. Vidare har hälsopolisen verkställt 2,628 desinfektioner af bostäder samt tagit 22,842 prof af mjölk för undersökning.

Vid 1905 års slut funnos i Stockholm 91,613 *afträden*, (en ökning af 9,188 under femårsperioden), däraf 50,300 utom och 41,313 inom hus. Af sistnämnda antal voro 29,429 våningsklosetter. Underjordiska afträden funnos vid 1905 års slut i 254 egendomar med 2,241 kärl. Antalet egendomar med afträden förlagda invid gata har minskats från 57 med 279 kärl till 43 med 254 kärl.

Vid 1900 års slut funnos *vattenklosetter* inom 29 egendomar, vid 1903 års slut hade antalet stigit till 48. Intill sistnämnda år hade vattenklosetter i regel anordnats efter det s. k. Palmgrenska systemet d. v. s. med i källaren anbragta sedermenteringsbrunnar, i hvilka de fasta beståndsdelarne frånskiljas genom silar. Sedan emellertid det s. k. biologiska förfarandet för rening af spillvattnet förmedelst septisk tank allt mera fullkomnats och praktiskt provfats, har äfven detta system börjat härstädes användas för vattenklosett-

anordningar inom enskilda egendomar. För tillstånd att anlägga afträdesinrättning efter detta system har hälsovårdsnämnden i hvarje fall meddelat särskilda bestämmelser i öfverensstämmelse med ett år 1903 fastställt program. På grund af stadsfullmäktiges år 1893 fattade beslut, hvarigenom förbud meddelats att använda vattenledningsvatten för spolning af andra än före denna tid anlagda vattenklosetter, har dock denna afträdesanordning icke kunnat inrättas inom andra egendomar än sådana, som från egna brunnar eller från de närbelägna vattendragen kunnat förskaffa sig för detta ändamål erforderligt vatten. Under år 1904 hafva emellertid stadsfullmäktige på därom gjord framställning medgifvit användande af vattenledningsvatten under vissa villkor. Efter detta beslut har anordnandet af vattenklosetter tagit allt större utsträckning, så att dylika vid 1905 års slut funnos inom 122 egendomar. Tillstånd till vattenklosettanläggningar meddelas nu endast, då de stå i förening med septisk tank.

Vattnet i *Hammarbysjö* har äfven under den gångna femårsperioden varit föremål för upprepade undersökningar, hvilka gifvit vid handen, att de i förra berättelsen omförmälda åtgärder till afhjälpan af olägenheter genom utflöde från stadens kloaker visat sig otillräckliga. Då det icke syntes tillrädligt att invänta den tid, då genom sjöns kanalisering en bättre ordning häruti kan genomföras, uppgjordes under år 1903 förslag till anläggande af en afloppstrumma, som afskär de till Hammarbysjö gående trummorna och afleder deras spillvatten till Saltsjön. Detta förslag har godkänts af stadsfullmäktige, hvilka samma år anvisat medel till arbetets påbörjande. Vidare har under år 1905 gällande arrende af Danviks kvarn blifvit från stadens sida uppsagdt, hvarigenom möjlighet erhållits att reglera afloppet från sjön och därstädes vidtaga anordningar, så att vattnet i afloppet hålles så mycket som möjligt rinnande.

Svinhusens antal, som vid 1900 års slut uppgick till 25, var vid 1905 års slut 17. Antalet *ladugårdar* hade under samma tid nedgått från 35 till 32 samt *stallens* antal, som föregående period något ökades, minskats från 1,198 till 1,097.

Vid stadens *köttbesiktningsbyråer* har arbetet i allmänhet fortgått såsom förut. Af de å byråerna till besiktning af trikiner inlämnade partier svinkött hafva under femårsperioden befunnits trikinhaltiga 259 hela kroppar och 2 halfva kroppar svenskt svinkött samt 35 stycken amerikanskt. Procenten af det trikinhaltiga svinköttet utgör för svensk vara i medeltal 0.06 % och för amerikanskt 0.30 %, det trikinhaltiga fläskets vikt utgjorde 20,748.5 kg. samt inlöstes af hälsovårdsnämnden för 12,549 kr. 12 öre. Det är härvid att bemärka, att trikiner påträffats i ett afsevärdt antal fläsk från Skåne. Detta förhållande hade redan år 1898 föranlett hälsovårdsnämnden att därom göra anmälan hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län. Ändring till det bättre skedde under de därpå följande åren, men då under år 1905 ej mindre än 62 fläsk från Skåne befunnos trikinhaltiga, däraf 40 från Kristianstads län, gjordes anmälan därom till vederbörande länsstyrelser.

Korffabrikerna och *slakterierna*, så inom som utom staden, hafva varit föremål för stadsveterinärens och hälsopolisens upprepade inspektioner. En den 22 november 1901 utfärdad förändrad instruktion för läns-, stads-, distrikts- och andra civila veterinärer, hvarigenom länsveterinärerna ålagts utföra inspektion af allmänna och enskilda slakterier och korffabriker inom sina respektive län, har emellertid haft till följd, att inspektionsresor utom staden af Stockholms hälsopolis numera ej så ofta behöfva företagas, hvarigenom en välbehöflig lindring i hälsopolisens arbete vunnits.

Frågan om *offentligt slakthus* i förening med kreatursmarknad har icke under den gångna femårsperioden vunnit sin slutliga lösning. Den torde dock vara att snart förvänta, sedan stadsfullmäktige under år 1905 beslutit, att slakthuset skall anläggas på egendomen Enskede enligt de ritningar och till den kostnad, som framdeles komme att af stadsfullmäktige bestämmas, hvarjämte åt särskilda kommitterade uppdragits utarbeta förslag till anläggningens utförande. Någon hjälp emot en af de olägenheter, som dröjsmålet med slakthuset förorsakar, har emellertid vunnits genom en af staden vid Norrtulls station uppförd provisorisk kreatursmarknadsanläggning, hvilken öppnats för allmänt begagnande den 31 juli 1905. Genom denna anläggning bör också ledandet af kreatur inom stadens centralare delar kunna väsentligt minskas, likasom den äfven bör kunna leda till upparbetande af härvarande kreatursmarknad, så att slakthuset, när detta en gång börjar sin verksamhet, säkrare och hastigare skall kunna utveckla sig.

Sedan extraktionsapparaten vid veterinärinstitutet, i hvilken sedan flere år tillbaka de af hälsopolisen beslagtagna födoämnen oskadliggjorts, i november 1905 blifvit obrukbar, hafva dylika födoämnen, i afvakten på att en under anläggning varande särskild *destruktionsanstalt* kan blifva färdig, oskadliggjorts genom förbränning i en af stadens renhållningsverk anlagd förbränningsugn vid Löfsta.

Efter det stadsfullmäktige den 20 mars 1905 beslutit att jämlikt § 24 af gällande hälsovårdsstadga för riket för sin del antaga särskilda föreskrifter rörande handel med matvaror m. m. samt detta beslut blifvit af Öfverståthållareämbetet fastställt, har ämbetet den 11 april 1905 till allmän efterrättelse kungjort särskilda *hälsovårdsföreskrifter för Stockholm* angående dels slakterier, dels handel med vissa lifsförnödenheter, deras förarbetande, förvaring m. m. Dessa hälsovårdsföreskrifter trädde i verkställighet den 1 oktober 1905, efter hvilken tid Öfverståthållareämbetets kungörelse den 24 april 1886 angående mjölkhandeln upphört att gälla. I fråga om handel med vissa lifsförnödenheter, deras förarbetande, förvaring m. m. innehålla föreskrifterna dels allmänna bestämmelser, dels särskilda bestämmelser angående bageri, angående handel m. m. med mjölk och grädde, angående handel m. m. med kött och fläsk, angående transport af födoämnen samt angående handel med födoämnen å öppen plats.

I och för tillämpning af dessa föreskrifter har hälsovårdsnämnden dels låtit utarbeta råd och anvisningar, dels, i den mån så befunnits erforderligt, meddelat särskilda bestämmelser.

Så hafva i och för tillämpning af § 11 i matvarustadgan angående försäljning af mjölk under benämning barnmjölk, kontrollmjölk eller annan benämning, som angifver antingen en särskild sund beskaffenhet hos mjölken eller ock att den varit föremål för särskild kontroll, råd och anvisningar meddelats till ledning för ladugårdsägare, hvilka hafva för afsikt att till Stockholm leverera eller försälja mjölk under nämnda beteckningar. Vidare har hälsovårdsnämnden fastställt instruktion och taxa å arfvoden för läkare och veterinär, som af nämnden antagits i och för kontrollerandet af mjölk från ladugårdarne. Äfven har nämnden till resolutionerna beträffande matvarulägenhetens godkännande fogat en del särskilda bestämmelser.

Då effekten af de bestämmelser i hälsovårdsföreskrifterna, som gälla transport af födoämnen, ej skulle blifva fullt tillfredsställande, om matvarutransporterna å järnväg till Stockholm finge fortgå på samma mindre snygga sätt som förut, har till afhjälpande häraf Järnvägsstyrelsen i cirkulär den 18 oktober 1905 meddelat särskilda föreskrifter angående emballering af kött- och fläskvaror vid transport å järnväg till Stockholm.

Efter nya matvarustadgans trädande i kraft den 1 oktober 1905 har hälsovårdsnämnden under samma år för 17 ladugårdar beviljat tillstånd att under benämningen kontrollmjölk, barnmjölk eller tuberkelfri mjölk försälja mjölk inom Stockholm. Tillstånd till mjölkhandels idkande har efter förutgången besiktning beviljats för 122 nya försäljningsställen, hvarförutom sådan rättighet söks för 248 försäljningslokaler, som redan förut godkänts och icke undergått någon väsentlig förändring, men öfvergått till ny innehafvare. Vid 1905 års slut funnos i Stockholm 1,173 mjölkbutiker, hvilka alla under år 1905 besiktigats af sundhetsinspektören för meddelande af de anvisningar beträffande lokalernas anordnande, som blifvit en följd af den nya matvarustadgans föreskrifter. Inspektionerna hafva till fullo ådagalagt nödvändigheten af de noggrannare bestämmelser rörande handeln med denna ömtåliga vara, som sålunda blifvit utfärdade.

Klagomål öfver *osunda bostäder* hafva årligen i större eller mindre utsträckning anmälts till hälsopolisen och hafva i regel gällt bostädernas mer eller mindre fuktiga eller förfallna beskaffenhet. Under år 1905 anmäldes 120 dylika fall. Där klagomålen varit berättigade och befunnits bero på orsaker, som det ansetts åligga vederbörande husägare att aflägsna, hafva dessa i allmänhet beredvilligt ställt sig för detta ändamål gifna föreskrifter till efterrättelse, så att endast undantagsvis husägaren behöft inkallas för nämnden.

Vid slutbesiktningar af bostäder i nyuppförda hus, i hvilka besiktningar sundhetsinspektören deltagit, hafva en mängd smålägenheter befunnits vara i hög grad fuktiga, med rummens väggar och vrår mer eller mindre beklädda med mögelvegetation. I många fall har ingen annan orsak till lägenheternas hälsovådliga beskaffenhet kunnat påvisas, än bristande omsikt hos de byggande under byggnadernas uppförande. I andra fall har den närmaste orsaken tydligt varit att finna i lägenheternas för tidiga upplåtande till beboende, vanvård och öfverbefolkning. Men hvilken än den direkta orsaken i hvarje fall kan hafva varit till detta

icke blott i sanitärt hänseende betänkliga förhållande, är dock gifvetvis i första hand grunden till detsamma att söka i den allt fortfarande rådande ringa tillgången på smålägenheter och i de höga bostadshyrorna, och det har därför hittills mött öfvervinneliga svårigheter att råda bot för detta onda. De åtgärder för dessa missförhållandens afhjälpan, som det vid slutbesiktningarna ansetts åligga vederbörande husägare att utföra, hafva dessa i regel beredvilligt åtagit sig, hvarefter genom hälsopolisen sedermera öfvervakats, att de gifna föreskrifterna blifvit följda. En väsentlig lättnad i det dryga arbete, som i detta afseende hvilar på hälsopolisen, är emellertid att förvänta i anledning af en under år 1905 väckt fråga om anordnande af en särskild bostadsinspektion för hufvudstaden.

Sedan längre tid tillbaka hafva de i staden befintliga *logihus*, hvarest mot afgift sofplats för natten tillhandahålles åt ogifta arbetare och andra personer, som af en eller annan orsak äro förhindrade att skaffa sig mera fast bostad, företett en otillfredsställande beskaffenhet och i många fall gifvit anledning till anmärkningar. Vål har hälsövrårdsnämnden i någon mån sökt råda bot för dessa missförhållanden genom att åtminstone för en del af dessa härbärgen fastställa ett visst maximiantal logerande för hvarje rum, men någon afsevärd förbättring har icke stått att åstadkomma genom nämndens åtgärder, hufvudsakligast af det skål, att inga gällande författningar gifvit nämnden befogenhet till ett mera effektivt ingripande. En väsentlig förbättring i detta afseende har emellertid vunnits därigenom, att Öfverståthållareämbetet under år 1904 utfärdat särskilda ordningsföreskrifter för natthärbärgen i Stockholm, hvilka trådt i verkställighet från och med den 1 juli 1904.

En viktig angelägenhet, som under femårsperioden ordnats, är den angående *fosterbarnsväsendet*, i det att genom lag om fosterbarns vård den 6 juni 1902 bestämts, att hälsövrårdsnämnd skall ägna särskild omsorg åt fosterbarn till skydd för deras lif och hälsa. För fullgörande af de i denna lag gifna föreskrifter, hvilka trådde i kraft den 1 januari 1903, har hälsövrårdsnämnden uppdragit åt sundhetsinspektören att med undantag för de fall, då nämndens eget ingripande pröfvades erforderligt, i öfrigt fullgöra de nämndens åliggande skyldigheter i afseende å berörda barnavård samt för detta ändamål mottaga inkommande anmälningar från barnaföstrare och fullgöra den undersökning, sådan anmälan förutsätter, samt öfvervaka och handleda de biträden, som för tillsyn af fosterbarn ytterligare komme att anställas. Vid 1905 års slut voro såsom biträden åt sundhetsinspektören anställda 4 inspektriser, hvar och en med sitt särskilda distrikt. Hela antalet anmälda, inom kommunen vårdade fosterbarn uppgick vid 1905 års slut till 1,452 och de antecknade barnaföstrarnes antal till 3,384. Enligt den för inspektriserna fastställda arbetsplan besöka dessa de hem, i hvilka vårdas fosterbarn under ett års ålder, minst en gång i månaden, hem, som hafva barn i ålder mellan ett och två år, hvar annan eller hvar tredje månad, och hem, som hafva äldre barn intill sju års ålder, två till tre gånger om året, såvida icke förhållandena i hemmen föranleda tätare besök. Erfarenheten från den tid, hvarunder denna nya institution varit i verksamhet, har till fullo

ådagalagt dess stora betydelse för åstadkommande af en bättre omvårdnad om de barn, som lagen afser att bevara åt samhället.

Desinfektion och isolering. Isoleringsanstalten vid Hornsgatan n:r 42 har under år 1901 varit använd vid 8 olika tillfällen af tillsammans 14 personer med inalles 51 underhållsdagar. De intagna tillhörde 6 olika hushåll. Enär denna anstalt måst under år 1905 tagas i anspråk för annat ändamål, har ny isoleringsanstalt anordnats i egendomen n:r 62 vid Brännkyrkagatan. Denna blef färdig under sommaren 1905 och togs snart i bruk i anledning af en i Hagalund invid staden utbruten smittkoppepidemi, hvarifrån smitta spreds till Stockholm. I sammanhang med denna epidemi blefvo för observation intagna å anstalten 103 personer, däraf 24 från Stockholm och 79 från Hagalund. I hela anstalten kan samtidigt intagas ett fyrtiotal personer.

I desinfektionsugnen hafva under femårsperioden 13,696 personer låtit desinficera 112,863 persedlar. Ugnarne hafva varit i verksamhet 796 dagar med 2,985 desinfektioner.

I lägenheter, som varit bebodda af med lungdot behäftade personer, har efter de sjukas frånfalle eller afflyttande till annan bostad desinfektion verkställts i 1,999 fall. I sammanhang härmed bör erinras, hursom med 1905 års ingång trådt i kraft en ny lag angående vissa åtgärder mot utbredning af lungdot, enligt hvilken det åligger läkare, som vårdat person, hvilken aflidit i lungdot, att härom göra anmälan till hälsövrårdsnämnd, som har att ombesörja, att den aflidnes bostad jämte gång- och sängkläder samt andra brukade persedlar ofördröjligen underkastas erforderlig rening och desinfektion. Endast ett tjugutal sådana anmälningar inkommo under 1905 till hälsövrårdsnämnden.

Vid hälsövrårdsnämndens laboratoriums kemiska afdelning har under femårsperioden verkställts en mängd analyser och undersökningar, hvaribland icke mindre än 23,911 prof af mjölk och grädde. Från och med år 1901 har vid laboratoriet funnits inrättad äfven en afdelning för bakteriologiska undersökningar, hvars föreståndare har att utföra dylika undersökningar rörande till nämndens verksamhet hörande frågor, att afgifva utlåtanden och verkställa utredningar i hälsövrårdsärenden, för hvilkas bedömande bakteriologisk sakkunskap erfordras, samt att utföra undersökningar i diagnostiskt syfte å de prof, som för dylikt ändamål från de praktiserande läkarne i staden till laboratoriet insändas. I sistnämnda afseende ske undersökningarna på närvaro af difteribaciller, tuberkelbaciller och gonokokker samt på Vidas agglutinationsreaktion. Dessa undersökningar, som hafva till syfte att bereda de praktiserande läkarne tillfälle att för infektionssjukdomarnes bekämpande kunna på ett snabbt, säkert och bekvämt sätt få bakteriologiska undersökningar verkställda i de fall, där sådant är önskvärdt eller nödvändigt, hafva af läkarne mycket anlitats. Antalet af från dem för sådant ändamål till laboratoriet insända prof utgjorde 1,764 år 1901, 2,392 år 1902, 3,758 år 1903, 5,429 år 1904 och 5,394 år 1905. För dessa undersökningar erlägges afgift med 1 krona för hvarje prof utom för Vidas tyfoidserumprof, för hvilka afgiften är 2 kronor. För personer, som icke äro bosatta i Stockholm, utgår afgiften med dubbla beloppet.

I senaste femårsberättelsen finnes omförmäldt, hurusom stadsfullmäktige för år 1901 beviljat ett anslag å 6,000 kronor för *utrotande af råttor*. För realiserande af denna plan fordrades först och främst, att i de olika stadsdelarne upprättades inlämningsställen, där de fångade och dödade råttorna kunde mottagas och den fastställda premien, som af nämnden bestämdes till 10 öre för hvarje djur, finge till inlämnarne utbetalas. Sådana inlämningsställen anordnades på 10 olika platser, hvarest under år 1905 aflämnades 146,191 råttor. Till följd af den stora omfattning, denna verksamhet genast från början antog, och då ett ytterligare beviljadt anslag å 10,000 kronor kunde befaras blifva otillräckligt, nedsattes inlämningspriset från och med den 1 augusti 1901 till 5 öre för hvarje djur. Samtliga kostnader härför belöpte sig under år 1901 till 16,210 kr. 50 öre.

För hvart och ett påföljande år 1902—1905 beviljades för ändamålet ett anslag af 10,000 kr. Antalet inlösta djur under dessa år var: 96,443 år 1902, 95,348 år 1903, 106,263 år 1904 och 103,233 år 1905.

Särskilda åtgärder mot kolera. Då under slutet af år 1905 fall af kolera yppat sig i östra delarna af Tyskland och i anledning häraf kunde befaras, att farsoten möjligen kunde öfverföras till Sverige, ställdes af stadsfullmäktige till hälsöförhållanden nämndens förfogande ett anslag å 100,000 kr. för vidtagande af nödiga åtgärder till förekommande af sjukdomens spridning till hufvudstaden. För detta ändamål beslöt nämnden dels att låta uppföra tre träbaracker vid epidemisjukhuset dels att anordna en rymligare desinfektionsanstalt. Vidare upprättades å nämndens byrå författningsenlig anmälningsbyrå för resande från kolerasmittad ort, hvarjämte åt förste stadsläkaren, sundhetsinspektören och ytterligare en läkare uppdrogs att vara besiktningsmän. Tillika anställdes på expektans en läkare och en sjuksköterska för att i händelse af behof tjänstgöra vid desinfektionsanstalten och sjukhuset å ön Skottland.

Från de områden, som förklarats smittade, anlände till Stockholm 9 fartyg, hvilka i vederbörlig ordning undergingo föreskrifven läkareundersökning.

Vaccination. Sedan genom Medicinalstyrelsens försorg en särskild anstalt blifvit inrättad för tillverkning af animal vaccin, har den af hälsöförhållanden nämnden bedrifna verksamhet i samma syfte upphört med den 1 april 1905.

De från rotemännen i Stockholm för hvarje år till hälsöförhållanden nämnden aflämnade listor å de tvååriga barn, om hvilkas vaccination anteckning saknades, upptogo under åren 1901—1905 13,929 barn. Därav voro förut vaccinerade 1,976, ehuru anteckning därom saknades, 104 hade aflidit efter listornas upprättande, 196 voro sjuka och 1,231 hade bortflyttat eller kunde af annan anledning icke inställas till vaccination, men 10,422 blefvo på grund af hälsöförhållanden nämndens genom hälsopolisen meddelade kallelser vaccinerade.

Kyrkogårdsnämnden. För anordnande af nya arbetarbostäder vid Norra begravningsplatsen hade stadsfullmäktige i 1901 års stat uppfört ett anslag af 83,000 kr. Arbetet slutfördes under år 1902 för en sammanlagd kostnad af 82,621 kr. 52 öre. Under perioden har å denna kyrkogård utförts ytterligare följande arbeten af större betydelse, nämligen väntpaviljong för begravningsgäster med en kostnad af 10,250

kr. och nytt järnstaket omkring en del af kyrkogården för en kostnad af 52,309 kr. 38 öre. Rörande Södra begravningsplatsen är att anteckna uppförandet af en bostadsbyggnad för grindvakten, inrymmande därjämte ett kontorsrum. Byggnaden, som gjordes färdig år 1902, har betingat en kostnad af 7,551 kr. 86 öre.

Allmänna hälsotillståndet har under femårsperioden i allmänhet varit synnerligen tillfredsställande, och gäller detta särskildt åren 1902 och 1903. En under år 1900 börjad difteriepidemi fortfor väl äfven under år 1901, men föredde en alltjämt fortgående, icke obetydlig tillbakagång. Hösten 1904 började emellertid såväl difteri som scharlakansfeber att afsevärdt tilltaga i utbredning, som ökades ytterligare under år 1905. Anmällda sjukdomsfall i scharlakansfeber, som åren 1902 och 1903 varit respektive 333 och 308, var under år 1904 677 och steg under år 1905 till 1,610 — det högsta antal sedan första hälften af 1890-talet.

Antalet difterifall, som från 2,051 fall år 1901 nedgått till 673 under år 1902, visar åren 1903—1905 en jämn stegring med resp. 834, 1,053 och 1,344.

Under år 1905 förekommo äfven fall af smittkoppor och tarmtyfus. Smittkopporerna uppträdde i sammanhang med en smittkoppepidemi i Hagalund i Solna socken och framkallade här 10 fall.

I slutet af år 1904 och under de första dagarna af år 1905 anmälades till hälsöförhållanden nämnden några fall af tyfus, som i mediet af december yppat sig bland deltagarne i en den 26 november 1904 å en större restaurang härstädes afhållen supé, hvilken bevistats af 351 personer. Vid i anledning häraf verkställda undersökningar och genom utsändande af frågecirkulär till samtliga deltagarne i festen, hvilka i 327 fall besvarats, utröntes, att af sistnämnda personer icke mindre än 228 eller cirka 70 % insjuknat, de flesta med mer eller mindre häftig diarré. En af de sålunda insjuknade afled till följd af en emboli i arter. pulmonalis. Hos några af deltagarne i denna supé yppades, 2—3 veckor efter densamma, tyfoidfeber, hvarjämte vid ungefär samma tidpunkt andra insjuknade med obestämda febersymptom, som mera syntes hänföra på en septisk infektion. Tillsammans kommo på dessa båda sjukdomsformer 30 insjuknade, bland hvilka 3 afledo. Hos dessa konstaterades vid sektion tyfösa förändringar i tarmarne och närvaro af tyfusbaciller. Af undersökningar rörande orsaken till denna diarré- och tyfusepidemi har synts framgå, att densamma sannolikt härrört från förtärande af infekterade ostron.

Mässlingen har under femårsperioden icke företett någon anmärkningsvärd utbredning med undantag af år 1902, då den på hösten antog en större spridning med 495 af distriktsläkarne anmällda fall, mot högst 353 under år 1904. Under år 1902 afled 25 personer i mässling.

Epidemisk influensa visar högsta frekvens första och sista året under femårsperioden med 1,228 fall under år 1901 och 1,227 fall under år 1905. Under åren 1902—1904 voro fallens antal respektive 765, 673 och 890.

Antalet anmällda sjukdomsfall i kikhosta var lägst under år 1901 med 221 fall och högst under år 1903 med 673 fall.

För alkoholsjukdomar hafva under åren 1901—1905 af distriktsläkarne vårdats resp. 357, 345, 306, 375 och 449. Sistnämnda är företer sålunda en rätt afsevärd ökning.

Af akut luftrörskatarr hafva under femårsperioden anmälts 14,276 fall, däraf 4,962 hos barn under tre år.

I lunginflammation hafva under åren 1901—1905 aflidit resp. 532, 472, 461, 518 och 579. Medeltalet döda per år under de senaste tio åren, utgör 544.

Dödsfallen i lungsot hafva under åren 1901—1905 utgjort resp. 532, 701, 660, 698 och 714, motsvarande på 10,000 invånare räknadt resp. 24.7, 23.2, 21.6, 22.9 och 22.4.

Under sommaren och hösten 1905 uppträdde å flera orter inom Sverige små epidemier af s. k. akut barnförslamning. I Stockholm, där nästan hvarje år spridda fall af denna sjukdom förekomma, inträffade år 1905 enligt distriktsläkarnes rapporter endast 2 fall, och å stadens sjukhus vårdades likaledes blott 2 fall. Å Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn intogos 6 barn för denna sjukdom.

Den allmänna sjukvården. Sedan anslag beviljats till inrättande af en ny distriktsläkaretjänst å Kungsholmen, har denna stadsdel från och med 1902 fördelats på 2 *läkaredistrikt*, ett östra och ett västra med Polhemsgatan såsom gräns dem emellan. I sammanhang med år 1904 skedd omreglering af Johannes och Östermalms läkaredistrikt har Djurgården indragits såsom särskildt distrikt och tillagts Östermalms östra läkaredistrikt.

Antalet fattiga sjuka, som vårdats af distriktsläkarne under femårsperioden, uppgick till 86,521, hvaraf 1,942 afledo. Kostnaden för medicin, som af fattiga sjuka på recept af distriktsläkarne kostnadsfritt fått hämtas från apoteken, belöpte sig till 146,300 kr. 99 öre.

Genom nådigt bref den 12 mars 1902 har Eders Kungl. Maj:t föreskrifvit, att 2 nya själfständiga *apotek* skola inrättas i Stockholm, det ena å Kungsholmen och det andra å Östermalm. Dessa två apotek öppnades under år 1904, det förra, benämndt S:t Erik, i nr 57 Flemminggatan, och det senare, kalladt Älgen, i nr 1 B Karlavägen.

Sjukhus under hälsovårdsnämndens öfverinseende. Under år 1905 har nämnden utfärdat ny stadga för stadens under nämndens förvaltning stående sjukhus.

Från de särskilda sjukhusen antecknas följande:

Sabbatsbergs sjukhus. För den i förra femårsberättelsen omnämnda Dannströmska donationsfonden å 140,000 kronor har inom sjukhusets område uppförts och i juli 1903 öppnats det med donationen afsedda konvalescenthem. Denna byggnad är uppförd af sten i 2 våningar, hvilka hvardera innehålla platser för 26 konvalescenter, fördelade på 2 större sjuksalar om 12 platser samt i våningen 1 tr. upp 2 mindre rum för 1 säng och i bottenvåningen 1 rum för 2 sängar. Inberäknadt elektrisk belysning uppgår kostnaden för byggnadens uppförande till 108,000 kronor. Under år 1905 vårdades å detta hem 718 personer med 9,745 underhållsdagar. Det dagliga medeltalet vårdade var 27 och medeltalet underhållsdagar för hvarje vårdad 13. Den dagliga medelkostnaden för person utgjorde 1 kr. 38 öre.

Vid Sabbatsbergs sjukhus hafva från och med år 1903 anställts ytterligare en öfverläkare å medicinska afdelningen och ytterligare en amanuens å den kirurgiska afdelningen,

hvilka båda läkare enligt nådigt bref den 13 maj 1904 medgifvits rätt till tjänsteårsberäkning i likhet med civila läkare i statens tjänst.

För tillgodoseende af sjukhusets behof af förbättrade ekonomi-, administrations- och polikliniklokaler samt utvidgning af operationsafdelningen har under år 1905 uppgjorts förslag till härför erforderliga nybyggnader. I förslaget ingår äfven uppförande af 3 nya sjukpaviljonger med plats för 240 patienter.

Sjukhuset S:t Göran. Den i senaste femårsberättelsen omnämnda asylbyggnaden för tuberkulospatienter öppnades i februari 1902. Beträffande arten och omfattningen af den sjukvård, som där skall meddelas, är bestämdt, att där skola vårdas sjuka med hemortsrätt i Stockholm, lidande af lungtuberkulos i mera framskridet stadium, dock att, om plats finnes ledig, äfven mindre framskridna fall eller nyinsjuknade få till vård mottagas. Ifrågavarande asyl utgöres af en paviljong, som rymmer 108 sjuksängar och är uppförd i tre våningar enligt korridorsystemet. Till paviljongen hör äfven en mindre ligghall samt ett vädringsskjul. Byggnadskostnaden har utgjort 214,577 kr. och kostnaderna för inköp af inventarier 39,993 kr. 26 öre. Vid asylen äro anställda 1 läkare, 1 amanuens, 3 sköterskor, 6 ordinarie sköterskebiträden, 3 extra sköterskebiträden och 4 städerskor. Med bifall till därom gjord framställning har Eders Kungl. Maj:t för de nya läkarebefattningarna beviljat rätt till tjänsteårsberäkning i likhet med civila läkare i statens tjänst.

För uppförande af ytterligare en tuberkulospaviljong med 108 sängar hafva stadsfullmäktige år 1904 anslagit ett belopp af 251,000 kronor.

På grund af den alltjämt stigande frekvensen å sjukhuset S:t Görans poliklinik har af staden anvisats medel för anställande från och med 1904 af 1 amanuens för denna sjukvård.

Sedan den 6 oktober 1902 har vid sjukhuset S:t Göran varit anordnad *ljusbehandling enligt Finsens metod* af lupus och andra hudsjukdomar. Denna verksamhet har i regel omfattat tre behandlingsseanser dagligen, hvardera å 1 1/4 timme, hvarvid 4 patienter samtidigt behandlats. Vid denna afdelning hafva vårdats 19 patienter under år 1902, 85 under år 1903, 127 under år 1904 och 329 under år 1905.

För utvidgning af sjukhusets polikliniklokaler samt för beredande af plats för afdelningen för *ljusbehandling enligt Finsens metod* hafva stadsfullmäktige år 1905 anvisat ett belopp af 115,500 kronor.

Katarina sjukhus. Under de första månaderna 1901 användes en del af sjukhuset för vård af scharlakansfeberpatienter.

För att kunna bereda rum för det ständigt ökade antal sinnessjuka, å hvilka vård måste lämnas, intill dess plats å hospital kan blifva ledig, beslöt nämnden år 1902 att för berörda ändamål taga i anspråk Katarina sjukhus, till dess att frågan om kommunens sinnessjukvård kunde på annat sätt blifva ordnad, hvarjämte nämnden, på det att stadens sjukvård genom detta användande af Katarina sjukhus icke skulle förlora ett alltför stort antal sjukplatser, förhörde nybyggda egendomen nr 97 vid Asögatan och 32 vid Nytorpgsgatan för att anordnas till provisoriskt sjukhus.

Sedan nödiga ändrings- och inredningsarbeten utförts, kunde det nya sjukhuset, hvars namn bestämts till *Provisoriska sjukhuset*, den 13 februari 1903 öppnas för allmänheten, sedan å Katarina sjukhus ännu kvarvarande sjuke, äfvensom där anställda läkare och öfrig personal med undantag af en del ekonomibetjäning dit öfverflyttats. Sjukhuset rymmer 100 platser, fördelade på en mansafdelning med 66 sjuksängar och en kvinnoafdelning innehållande 34 sängar. Med begagnande af därom vid förhyrandet förbehållen rätt till egendomens förvärfvande, beslöto stadsfullmäktige den 14 februari 1903 att inköpa egendomen för en summa af 200,000 kronor. Hufvudmotivet för inköpet var, att egendomen, äfven om efter sinnessjukvårdens ordnande Katarina sjukhus kunde återtaga sin gamla funktion af vanligt sjukhus, lämpligen kunde användas till reservsjukhus.

Epidemisjukhuset. Resultaten af difterisjukets behandling med serum hafva allt fortfarande visat sig synnerligen tillfredsställande. Härvid användes till en början uteslutande tyskt serum af hög antitoxinhalt. Sedan emellertid genom Eders Kungl Maj:ts nådiga förordning den 1 november 1901 anbefallts statskontroll öfver allt i Sverige tillverkad eller till försäljning utbudet antidifteriserum, har serum af svensk tillverkning i allt större utsträckning användts vid sjukhuset.

År 1901 erhöill sjukhuset af okänd person en donation å 5,000 kronor att däraf bilda en fond, hvars årliga ränteafkastning skall användas till hjälp åt från sjukhuset utskrifna patienter, företrädesvis barn. Fonden har öfverlämnats till hälsovårdsnämnden och står under dess förvaltning.

Stockholms stads och läns kurhus. Å stadens afdelning, uteslutande afsedd för prostituerade kvinnor, hafva vårdats 4,419 patienter med 120,926 underhållsdagar.

Antalet *sjuksängar* å kommunens sjukhus var vid slutet af år 1905: å Sabbatsbergs sjukhus 381, hvartill ytterligare komma 48 sjuksängar i de tidvis äfven vintertiden använda båda evakuationspaviljongerna, å sjukhuset S:t Göran 362, å Provisoriska sjukhuset 100, å Maria sjukhus 153 och å Epidemisjukhuset 375. Antalet sjuksängar å öfriga i Stockholm befintliga sjukhus utgjorde: å Serafimerlasarettet 399, å Stockholms stads och läns kurhus 141, däraf stadens platser 101, å Diakonissanstaltens sjukhus 61, å Sofiahemmet 68, å Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn 141, å barnsjukhuset Samariten 20 och å Röda korsets sjukhem 20.

Upptagningsanstalter för hastigt insjuknade. Upptagningsanstalten vid Sabbatsbergs sjukhus, hvars uppförande påbörjades hösten 1900, öppnades för mottagande af sjuka den 14 oktober 1901. Byggnaden, som är uppförd till en vånings höjd, innehåller ett större sjukrum för män med 8 platser, ett mindre sjukrum för kvinnor med 4 platser och tre isoleringsrum för oroliga patienter. Å denna anstalt hafva under femårsperioden intagits 2,400 personer, däraf 1,984 män och 416 kvinnor.

Upptagningsanstalten vid Maria sjukhus har ersatts med en under år 1902 uppförd nybyggnad i två våningar, den nedre inrymmande en sjuksal med 6 sängar för män samt

ett mindre isoleringsrum, och den öfre afsedd för kvinnor samt innehållande två rum, hvartera med 2 sängar, jämte tre isoleringsrum. Antalet å denna anstalt intagna personer har varit 2,575, hvaraf 2,193 män och 382 kvinnor.

Dessa båda upptagningsanstalter äro afsedda för tillfällig vård af sjuka personer, som af en eller annan orsak äro i behof af att snarast möjligt intagas å sjukvårdsanstalt, men på grund af gällande bestämmelser eller tilläfsventyrs af brist på plats icke kunna till vård å sjukhus omedelbart emottagas. Sjuk, som är försedd med remiss till försörjningsinrättning eller af läkare utfärdadt intyg om behof af vård å dylik inrättning, får dock icke å anstalterna intagas, såframt icke sjukdom tillstött, som kräfver ofördröjlig vård. För att å anstalterna intagas skall den sjuke vara dit införd af polisman eller dit remitterad af förste stadsläkaren; och skall dylik sjuk mottagas alla tider på dygnet.

Polikliniker. Till allmänna polikliniken vid Riddaregatan har af engelske ingenjören E. Tallerman år 1901 såsom gåfva öfverlämnats en af honom konstruerad apparat, afsedd för behandling af reumatiska ledaffektioner medelst varm luft af hög temperatur. För bestridande af de med denna behandling förenade utgifter har af stadsfullmäktige beviljats ett anslag af 1,500 kr. under villkor, att dylik behandling afgiftsfritt tillhandahålles medellösa minst 4 timmar hvarje söckendag. Under år 1905 behandlades 59 patienter för olika reumatiska åkommor. Af dessa fortsatte 12 behandlingen under år 1906. Af de återstående 47 patienterna blefvo 9 (19.1 %) fullt återställda, 22 (46.9 %) mycket förbättrade eller fullt arbetsföra, 3 (6.4 %) något förbättrade och 13 (27.6 %) oförbättrade. Seansernas antal uppgick till 1,510, således för hvarje patient i genomsnitt 25.6.

Under år 1901 öppnades å södra polikliniken två nya afdelningar, den ena för behandling af hudsjukdomar och den andra för urinvägarnes och könsorganens sjukdomar.

Då det till förekommande af de veneriska sjukdomarnes spridning är af stor betydelse, att lätt tillgång till kostnadsfri poliklinisk vård beredes åt personer behäftade med dylika åkommor, har hälsovårdsnämnden, sedan erforderliga medel ställts till nämndens förfogande, låtit under år 1902 inrätta i venne dylika polikliniker, den ena afsedd för de norra stadsdelarne i nr 5 Riddaregatan och den andra för de södra stadsdelarna i nr 69 Folkungagatan. För verksamheten vid dessa polikliniker, som öppnades den 1 juni, har föreskrifvits, att särskilda mottagningar skola hållas för män och särskilda för kvinnor, att mottagningstiderna skola förläggas till kvällarne eller söndagarne, att kostnadsfri behandling skall meddelas åt medellösa och mindre bemedlade personer, dock med rätt för föreståndarne att vägra behandling för sjukdomsfall, som kan anses särskildt ägnadt att utsprida smitta, samt att å mottagningarna för kvinnor äfven skall meddelas behandling för kvinnosjukdomar.

Antalet sjuka, som under femårsperioden behandlades vid poliklinikerna, utgjorde 12,962 vid polikliniken vid Riddaregatan och 20,302 vid polikliniken å Södermalm.

Sinnessjukvården. Med afseende å den kommunen åliggande skyldighet att taga vård om sinnessjuka personer, intill dess plats å stadens hospital och asyler kan dem beredas, hafva stadsfullmäktige den 15 juni 1905 beslutit

uppförande af särskild vårdanstalt för dylik sinnessjukvård, inrymmande 460 platser och förlagd till lägenheten Långbro i Brännkyrka socken, samt härför anvisat ett belopp af 1,710,000 kr., hvarefter hälsovårdsnämnden uppdragit åt särskilda kommitterade att gå i författning om företagets utförande. I afvaktan på denna anstalts färdigblifvande har emellertid hälsovårdsnämnden till fyllande af de alltjämt stegrade krafven på utrymme för vård af sinnessjuka nödgats vidtaga en del mer eller mindre omfattande anordningar.

Förutom den i förra berättelsen omförmälda anstalten med 32 platser i n:r 71 Brännkyrkagatan och 60 platser vid Allmänna försörjningsinrättningen, beslöt nämnden den 25 januari 1905 att å ett privat sjukhem vid Hufvudsta i stadens närhet inackordera 5 stillsamma patienter och den 25 oktober samma år, att isoleringsafdelningen å desinfektionsanstalten skulle upplåtas för vård af sinnessjuka, hvarigenom ytterligare ett tiotal platser vunnos.

Då vidare äfven antalet obotligt sinnessjuka, för hvilka försörjningsinrättningen först och främst måste bereda vård, betydligt ökats, hade hälsovårdsnämnden måst år 1902 vidtaga åtgärder för att från nämnda inrättning kunna bortflytta 30 af de nämnden tillhörande patienter. För att kunna bereda annan plats för dessa sjuka, har nämnden, sedan alla försök att inom eller utom staden för detta ändamål kunna förhyra lämplig egendom visat sig fruktlösa, i saknad af annan utväg för afhjälpan af det trängande behovet i detta afseende nödgats taga i öfvervägande, huruvida icke för vård af ifrågavarande sjuka kunde upplåtas någon af de under nämnden lydande sjukvårdsinrättningar, och befanns härvid, att endast Katarina sjukhus kunde tänkas någorlunda lämpa sig för att anordnas till provisorisk vård för sinnessjuka. Nämnden beslöt därför, att detta sjukhus skulle för berörda ändamål tagas i anspråk och därtill användas tillsvidare och intill dess frågan om kommunens sinnessjukvård blifvit slutligen ordnad.

För fullgörande af detta beslut utrymdes snarast möjligt byggnaderna vid Katarina sjukhus och inreddes för sitt nya ändamål, så att detsamma i maj 1903 kunde därför upplåtas. Sjukhuset inrymmer plats för 106 patienter. Häri- genom blef det möjligt att å denna afdelning bereda vård för de patienter, som förut varit utackorderade i enskilda hem, hvarförutom det antal platser, hälsovårdsnämnden behöfde disponera å Allmänna försörjningsinrättningens sinnessjukhus, kunde inskränkas till 30. Sedan hälsovårdsnämnden från och med den 1 mars 1904 afstått äfven från dessa 30 platser, hvilka öfverflyttades till Katarina sjukhus, blef utrymmet därstädes snart otillräckligt, hvarför nämnden från den 28 maj 1904 nödgades anordna en ytterligare provisorisk vårdanstalt för 26 patienter i en af nämnden förhyrd byggnad inom egendomen n:r 13 vid Södermannagatan, hvilken afdelning mot slutet af året måste utvidgas genom förhyrande af ytterligare en byggnad inom samma egendom med plats för 24 sjuka. Då under år 1905 trängsel änyo uppstod, förhyrdes egendomen n:r 34 vid Bondegatan; och öppnades här, efter nödiga inrednings- och reparationsarbeten, den 31 december 1905 en ny provisorisk afdelning för sinnessjuka å tillsammans 50 platser, hvilka dock i händelse af behof kunna något ökas.

Vid 1905 års slut hade hälsovårdsnämnden sålunda icke mindre än fyra provisoriska sinnessjukhus, alla tillkomna under de senaste sju åren, nämligen Katarina sjukhus med 106 platser, en afdelning i n:r 71 Brännkyrkagatan med 42 platser, en afdelning i n:r 16 Södermannagatan med 50 platser och en afdelning i n:r 34 Bondegatan med 50 platser, eller tillsammans 248 platser. Då emellertid efter allt att döma det vore antagligt, att äfven detta utrymme inom kort skulle visa sig otillräckligt, har Hälsovårdsnämnden äfven förhyrt stadens egendom n:r 22 vid Bondegatan för att i händelse af behof äfven här inreda en afdelning för sinnessjuka.

I nedanstående sammanställning redogöres för det antal sinnessjuka, åt hvilka hälsovårdsnämnden måst lämna vård, alldenstund plats saknats å hospitalen för de sjukas omedelbara mottagande, samt för en del därtill hörande förhållanden för de senaste sex åren.

Antal vårdade sinnessjuka.	1900.	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.
Kvarliggande vid årets början	72	73	93	98	132	162
Intagna under året	161	214	206	250	269	310
Högsta antalet vårdade för dag	94	99	109	137	170	209
Lägst	65	74	88	101	127	158
Antalet underhållsdagar	28,123	29,919	35,597	45,198	54,484	68,338
Medeltalet vårdade per dag	77	82	98	124	149	187
Förflyttade till hospital eller asyl	51	51	75	52	36	43
Förflyttade i % af de under året intagna	31.7	23.8	36.4	20.8	13.4	13.9

Den kommunen åliggande sinnessjukvården företer sålunda alltjämt en betydande tillväxt. Antalet underhållsdagar har under år 1905 ökats med 13,854, och högsta antalet på en gång vårdade, som år 1899 utgjorde 84, har för år 1905 stigit till 209; medeltalet vårdade per dag har under samma tid ökats från 61 till 187. Å statens hospital eller asyler intogos 43 patienter eller 13.9 % af de intagna, såsom synes ett synnerligen ringa antal.

Antalet sinnessjuka, för hvilka hälsovårdsnämnden vid slutet af år 1905 betalade vårdavgifter vid rikets hospital, uppgick till 231 och utgjorde i medeltal för hvarje år under femårsperioden 230.

Till fullgörande af föreskriften i § 68 af Eders Kungl. Maj:ts förnyade nådiga stadga angående sinnessjuka den 14 juni 1901, enligt hvilken det inom hvarje kommun, där sinnessjuk vårdas, vare sig å kommunen tillhörande inrättning eller hos enskild person, åligger ordföranden i hälsovårdsnämnden att själf eller genom en eller flere af nämnden därtill utsedda personer minst en gång om året besöka hvarje sådan sinnessjuk och därvid tillse, att den sjuke behandlas i öfverensstämmelse med grunderna i § 11 af hospitalsstadgan, har hälsovårdsnämnden uppdragit åt förste stads-läkaren att fullgöra denna inspektionsskyldighet beträffande de å kommunen tillhörande inrättning vårdade sinnessjuka samt åt distriktsläkarne att hvar och en inom sitt distrikt utföra dylik inspektion öfver sinnessjuka, som vårdas hos enskilda personer.

Rättsmedicinska liköppningar hafva företagits i 237 fall, liköppningar, där dödsorsaken ej varit af läkare konsta-

terad, i 532 fall, likbesiktningar med anledning af själfmord eller olyckshändelse i 508 fall. Rättsmedicinska utlåtanden på grund af verkställda undersökningar af lefvande personer hafva afgifvits i 809 fall. Icke mindre än 16,277 personer hafva inom eller utom fängelset besiktigats för utrönande af arbetsduglighet o. a.

Fattiga barnaföderskors vård. För afhjälpande af behofvet af ökad utrymme för Södra barnbördshuset hafva stadsfullmäktige år 1901 beviljat ett anslag å 625,000 kr. till uppförande af ett nytt barnbördshus i kvarteret Grimman å Södermalm. Vid slutet af år 1905 pågick arbetet för byggnadens uppförande.

I sammanhang med beviljande af detta anslag upptogs till ompröfning frågan, huruvida den nya anstalten skulle upplåtas äfven för *barnmorskeundervisning*, såsom allt sedan år 1865 varit fallet med det gamla barnbördshuset. Någon förpliktelse att lämna barnmorskeelever tillfälle till undervisning har nämligen Stockholms kommun icke åtagit sig. Angående denna fråga förklarade stadsfullmäktige sig villiga att medgifva, det undervisning åt barnmorskeelever finge, tills vidare och intill dess stadsfullmäktige annorlunda beslöte, meddelas å stadens nya barnbördshus, och utfäste de sig att låta uppföra och utrusta till bostäder och hushåll för barnmorskeeleverna erforderliga lokaler samt bekosta underhåll af desamma och deras inventarier tillika med erforderligt ljus och bränsle äfvensom att anordna erforderliga undervisningslokaler, under villkor: att staten såsom hyra för undervisningslokalerna och till bestridande af en del af de utgifter, staden för undervisningens behöriga tillgodoseende åtagit sig, årligen bidroge med ett belopp af 5,000 kr., att utgå så länge undervisningen vid anstalten fortfore; att eleverna själfva bekostade sin utspisning; samt att de förpliktades att vara boende inom anstalten.

I den härmed nära sammanhängande frågan om sättet för de vid barnbördshuset anställde lärarnes tillsättande och om åläggande för dem att därstädes bestrida sjukvården hafva stadsfullmäktige vidare förklarat sig på vissa villkor medgifva, att de personer, som kunde framdeles varda utnämnde till lärare och biträdande lärare vid statens undervisningsanstalt för barnmorskor i Stockholm, i och med desamma ansåges förordnade att, så länge öfverenskommelsen om barnmorskeundervisningen vid nya södra barnbördshuset vore i gällande kraft, vara öfverläkare, amanuens eller biträdande läkare vid samma barnbördshus.

Sedan Eders Kungl. Maj:t, efter Riksdagens hörande, enligt nådigt bref den 9 juni 1905 godkänt de af stadsfullmäktige i såväl ena som andra afseendet gjorda erbjudanden och därför uppställda villkor, hafva stadsfullmäktige till anordnande af bostäder åt barnmorskeelever i det nya barnbördshuset samt till uppförande af två mindre flygelbyggnader, den ena hufvudsakligen afsedd för elevernas mathållning och den andra inrymmande föreläsningslokal samt bostäder för vaktmästare, portvakt och tjänstepersonal, anvisat ett belopp af 159,000 kronor.

Å Södra barnbördshuset med 63 sängar vårdades under femårsperioden 11,167 kvinnor, af hvilka 28 afledo. Lefvande födda barn voro 10,571 och dödfödda 344. Underhållsdagarnes antal uppgick till 105,881. Af hälsovårds-

nämnden anställde läkare med åliggande att i hemmen biträda fattiga barnaföderskor hafva vårdat 97 kvinnor. 2,229 medellösa barnaföderskor hafva genom barnmorskor förlöst i sina hem. Kommunens kostnader härför uppgingo till 26,923 kronor.

Föreningen för sjukvård i fattiga hem har under perioden 1901—1905 fortfarit att verka för samma ändamål som förut, nämligen att i de fattigas egna hem genom skolade, under läkares inseende stående sköterskor lämna kostnadsfri vård åt sådana sjuka, som ej böra eller kunna föras till sjukhus. Verksamhetsområdet har omfattat Adolf Fredriks församling (sedermera delad) samt Johannes församlingsdel. Under åren 1901—1905 hafva 386 manliga och 1,222 kvinnliga, eller tillsammans 1,608 patienter erhållit full vård under i medeltal 6 veckor. Föreningen lämnar till patienterna all erforderlig sjukvårdsmateriell samt medicin, om de ej kunna bekosta den själfva eller få fri sådan.

Föreningens sjukvård omfattar ett allt större antal s. k. *pauvres honteux*, hvilka ofta lida stor nöd, men ej kunna eller vilja skaffa intyg om sin fattigdom, samt sådana, som, så länge de kunde arbeta, godt försörjde sig själfva. Sådana sjuka anmälas ofta af privat praktiserande läkare.

Utom ofvannämnda patienter hafva 558 s. k. extra patienter erhållit antingen hjälp med sjukvårdsmateriell, badbiljetter m. m. dylikt, som varit det enda de behöft för att enligt läkares ordination sköta sig själfva, eller ock ett första förband och hänvisats till läkare och polikliniker för vidare behandling. Sådana första förband hafva under femårsperioden blifvit lämnade 314 gånger.

De af sköterskorna vårdade sjuka erhålla till läns linne och filter, om de ej hafva tillräckligt med sådana, och bekostas tvätten af deras eget linne, om de ej själfva kunna verkställa den. Kuddar och halmmadrasser utdelas och få af de sjuka behållas. Af badbiljetter utdelades under perioden 1,814 stycken tredje klass, mest åt extra patienter, som blifvit ordinerade varma bad.

En ej oviktig del af föreningens verksamhet är utdelandet af sjukmat. Under åren 1901—1905 har föreningen till de sjuka utdelat 17,484 matportioner och 6,071 liter mjölk, däraf år 1905 3,915 matportioner och 1,290 liter mjölk.

Föreningens angelägenheter handhafvas af en nämnd, bestående af 11 ledamöter. Den närmare uppsikten öfver sköterskorna och sköterskehemmet utöfvas af ett arbetande utskott. På årsmötet den 24 mars 1902 blefvo af föreningen nya stadgar antagna. Antalet af föreningens ledamöter uppgick år 1905 till 196, däraf 162 årliga, 24 ständiga och 10 adjungerade eller hedersledamöter. Föreningens kapital, som den 31 december 1900 utgjorde 15,200 kr. 48 öre, uppgick den 31 december 1905 till 24,689 kr. 62 öre. Förutom räntor på kapitalet hafva föreningens ordinarie årliga inkomster utgjorts af: ett anslag från Jakobs och Johannes församling på 700 kr., ett enskildt bidrag på 1,200 kr. till sjukvården i Adolf Fredriks församling, samt föreningens ledamotsavgifter (för år 1905 uppgående till 628 kr.). Dessutom hafva tillfälliga gåfvor och bidrag, både kontant och in natura, ofta mycket värdefulla, under alla åren influtit till föreningen.

I liknande syfte med nyssnämnda förening verka *trenne andra*, nämligen Föreningen för sjukvård hos fattiga inom Kungsholms församling, Föreningen för sjukvård hos fattiga inom Maria församling och Föreningen för sjukvård hos fattiga inom Östermalms församling. Den första af dessa föreningar stiftades år 1893, de båda andra 1899. Föreningarnes resp. verksamhetsområden framgå af namnen. Kungsholmsföreningen har under perioden lämnat vård åt 2,165 personer, Östermalmsföreningen åt 2,056 och föreningen i Maria församling åt 1,819 personer, allt i hemmen; dessutom hafva en mängd personer blifvit hjälpta med förband o. dyl. vid besök hos föreningens sköterskor, matpolletter m. m.

Föreningen *Margaretahemmet*, för vård af fallande-sjuka sinnesslöa barn, hvilken förening bildades år 1891 på initiativ af Hertigen af Västergötland och några andra för saken intresserade personer, har under femårsperioden haft att glädja sig åt det varmaste intresse. I den styrelse, som handhar föreningens angelägenheter, har Hertigen af Västergötland hela tiden fungerat såsom ordförande; och har styrelsen för öfrigt bestått af 4 damer och 5, 6 eller 7 herrar.

Vårdanstalten för de sjuka barnen, hvilken alltifrån början af föreningens verksamhet varit förlagd till lägenheten Mariehäll vid Sundbyberg, flyttades den 15 juli 1902 till egendomen Akeshof i Bromma socken, i hvars manbyggnad, som jämte dispositionsrätten till kringliggande park af styrelsen förhyrts på tio år, kunnat efter förutgången reparation beredas rymliga, ljusa och bekväma lokaler samt ett i allo sundt och godt hem för föreningens skyddslingar.

Sedan staten beviljat med vissa bestämmelser ett årligt anslag af 250 kr. för hvarje obildbart barn, som vårdas å hemmet, har ytterligare en större reparation för en kostnad af närmare 7,000 kronor företagits å bostaden, hvilken i december 1905 blifvit godkänd af öfverinspektören för sinnessjukvården i riket, hvarvid bestämdes, att antalet obildbara barn å hemmet finge utgöra 22 och antalet skolbarn 10.

Antalet barn, som på en gång åtnjutit vård genom föreningen, har under femårsperioden växlat mellan 25 och 33, hvaraf i regel något mer än hälften varit från Stockholms stad, de öfriga från olika delar af riket. De bildbara barnen, som vid 1905 års slut utgjordes af 3 gossar och 6 flickor, åtnjuta af en lärarinna undervisning såväl i vanliga skolämnen som i slöjd. Barnens vård såväl som anstalten i dess helhet förestås af en husmoder, och läkarevården vid hemmet besörjes af dess mångårige läkare.

De till föreningen från stat och kommun utgående anslag hafva under femårsperioden så småningom höjts, så att anstalten numera åtnjuter i årligt statsanslag 250 kr. för hvarje barn och från Stockholms stad allt sedan år 1903 ett belopp af 2,000 kr. om året. Föreningens öfriga inkomster utgöras dels af de årsavgifter, som betalas af landsting, kommuner eller enskilde, för närvarande i regel 300 kr. för hvarje barn, för hvilket sådan afgift erlägges, dels af räntor och frivilliga gåfvor, dels ock af ledamotsavgifter, antingen från ständiga ledamöter med 50 kr. en gång för alla eller från tillfälliga ledamöter, som betala 3 kr. årligen. De förra ledamöternas antal vid slutet af femårsperioden utgjorde 76 och de senares 522.

Föreningens tillgångar vid 1905 års slut utgjordes af:

Prins Carls byggnadsfond	6,842.82 kr.
Pensionsfonden	2,100.00 >
Lifräntefonder	85,345.87 >
Fonder, hvaraf räntan får användas för anstaltens behof	30,000.00 >
Margaretahemmets gåfvomedel	30,796.38 >
Fastighet	12,000.00 >
Öfriga tillgångar	58,105.47 >

Summa 225,190.04 kr.

Årskostnaden för hvarje barn, hvilken år 1900 utgjorde 534.28 kr., har under femårsperioden ökat och uppgick år 1905 till 575.11 kr.

Dödligheten. Beräknadt efter den mantalsskrifna folk-mängden, och om till beräkningsgrund lägges årets medel-folkmängd, utgjorde *antalet döda på 1,000 invånare* 16.78 år 1901, 14.28 år 1902, 14.35 år 1903, 14.36 år 1904 och 15.78 år 1905. Den dittills lägsta dödlighetssiffra, Stockholm haft att uppvisa, var den för år 1897, eller 16.54.

Till jämförelse meddelas här nedan efter Registrar General i London antalet döda på 1,000 invånare under år 1905 uti några utländska större städer:

Alexandria	31.5	Dublin	21.3	London	15.6
Amsterdam	13.8	Edinburgh	16.2	New York	18.3
Berlin	17.2	Glasgow	17.9	Paris	17.4
Bombay	48.6	Hamburg	15.8	Petersburg	25.0
Brüssel	14.5	Kristiania	16.3	Philadelphia	17.3
Budapest	19.2	Köpenhamn	16.3	Wien	19.3

Dödligheten inom de olika dödsorsaksgrupperna på 10,000 invånare utvisas af *tabell O*.

Tab. O. Dödligheten inom dödsorsaksgrupper på 10,000 invånare i Stockholm åren 1901—1905.

Dödsorsaker.	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Bildningsfel och medfödda sjukdomar	7.6	7.8	7.0	6.8	6.3
Ålderdomssjukdomar	8.7	7.4	7.7	8.5	8.4
Akuta infektionssjukdomar	19.6	8.4	10.9	11.0	15.9
Kroniska infektionssjukdomar	32.4	30.6	27.7	29.7	29.8
Konstitutionella sjukdomar	1.2	1.0	1.7	0.9	1.4
Kroniska förgiftningssjukdomar	0.9	1.1	1.1	0.8	0.8
Sinnessjukdomar	1.3	1.2	1.3	0.9	0.9
Nervsystemets sjukdomar	10.3	9.1	8.6	8.9	10.1
Öronsjukdomar	0.4	0.3	0.4	0.3	0.2
Cirkulationsorganens sjukdomar	17.1	17.7	16.7	18.9	21.5
Andningsorganens sjukdomar	26.3	24.0	21.6	24.4	26.0
Matsmältningsorganens sjukdomar	16.9	9.1	13.0	10.4	11.3
Urinorganens sjukdomar	5.9	5.4	5.0	5.2	4.9
Kvinnliga könsorganens sjukdomar	0.2	0.3	0.2	0.2	0.1
Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar	0.3	0.3	0.3	0.5	0.4
Hud- och bindväfssjukdomar	0.3	0.6	0.3	0.4	0.7
Svulster	11.6	12.0	13.4	11.4	13.0
Väldsam död:					
Olyckshändelse eller våda	3.9	4.0	4.2	4.3	4.2
Själfmord	2.9	3.3	3.2	1.9	3.1
Mord eller dråp	0.2	0.1	0.2	0.1	0.2
Okända, ej uppgifna dödsorsaker	—	—	0.1	0.2	0.1
Summa	168.0	148.7	144.6	145.7	159.8

Anm. Invånareantalet beräknadt efter folkmängden vid årens början.

Beträffande dödsorsakerna år 1905 inom några viktigare dödsorsaksgrupper bland *männen* öfver 20 år *efter civilstånd* lämnas uppgifter i *tabell P*.

De viktigaste dödsorsakerna visa för femårsperioden följande dödstal på 10,000 invånare:

	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.
Mäsling	1·5	0·8	1·5	0·7	0·8
Scharlakaussfeber	2·1	0·4	0·1	1·2	3·1
Tarmtyfus	0·5	0·2	0·2	0·3	0·4
Inhemsk kolera, barnkolera	4·8	1·0	3·0	1·8	2·4
Kikhosta	1·3	1·8	1·2	1·6	2·2
Difteri och stryppjuka	4·5	1·7	2·2	1·6	2·6
Lungrot	24·7	23·2	21·6	22·9	22·4
Lufttrösinfektion, akut o. kronisk	7·0	6·4	5·3	5·8	6·4
Lunginflammation	17·7	15·7	15·1	16·7	18·2
Tarminflammation, akut och kronisk	11·5	4·3	8·3	5·4	5·8
Självmord	2·9	3·3	3·2	1·9	3·1

L) Allmän fattigvård. Fromma stiftelser m. m.

a) **Fattigvården.** Såsom redan i Öfverståthållareämbetets femårsberättelse för åren 1896—1900 omförmäls, tillsattes på initiativ af 1892 års revisorer år 1894 en kommitté med uppdrag att till afhjälpan af förut befintliga brister i handhavandet af hufvudstadens fattigvård undersöka dit hörande förhållanden och inkomma med förslag till förbättrad *organisation* af densamma. Kommitténs förslag, som i betänkande den 30 september 1897 afgafs, blef sedermera efter vederbörande myndigheters pröfning den 8 november 1898 i nästan oförändradt skick af stadsfullmäktige antaget.

En hänvisning till den i föregående femårsberättelse utförligt meddelade innebörden af de genomgripande förändringar i hufvudstadens fattigvårdsförvaltning, som i följd af ofvannämnda beslut vidtogos samt från och med år 1899 trädde i verket, torde här vara tillräcklig, enär fattigvårdens organisation i Stockholm sedan dess ej undergått någon hufvudsaklig förändring.

Beträffande hufvudstadens *fattigvårdsanstalter* må meddelas följande. Sedan barnasylen vid Fleminggatan och Stockholms stads barnhem n:r 1 år 1902 blifvit indragna samt ett barnhärberge, inrymdt i sistnämnda anstalts lokal, samma år upprättats, utgjorde vid 1905 års utgång hufvudstadens fattigvårdsanstalter ett antal af 13 med utrymme för sammanlagdt 6,096 personer (utvisande en ökning från föregående femårsperiods slut med 990 platser), nämligen:

Sabbatsbergs ålderdomshem (Torsgatan), med 1,010 platser; och

Rosenlunds ålderdomshem (Skånegatan), med 768 platser;

Allmänna försörjningsinrättningar: (Fleminggatan 22), med filialer (Bondegatan 22, Kungsholmsgatan 39, Handverkaregatan 33 B), tillsammans inrymmande 2,225 personer, däraf 1,735 i hufvudafdelningen, 200 i filialen vid Bondegatan, 140 i filialen vid Kungsholmsgatan, 150 i filialen vid Handverkaregatan. I följd af bristande utrymme var också en del af anstaltens personal under året inlogerad i Arbetsinrättningen. Filialen vid Handverkaregatan indrogs den 31 augusti och filialen vid Bondegatan den 14 september 1905, och hjonen öfverflyttades till hufvudafdelningen. Filialen vid Pilgatan, med 71 platser, indrogs redan i slutet af år 1904;

Arbetsinrättningen vid Maria ban- och Vollmar Yxkullsgatorna (förrt i Ny-torgsgatan 2 med filial i Bondegatan 34, tillsammans inrymmande 1,062 personer, däraf 810 i hufvudafdelningen och 252 i filialen) blef färdig till inflyttning i juli och augusti månader år 1905 och inrymmer 1,432 personer. Filialen vid Bondegatan indrogs den 1 juni samma år;

Asylen för barnaföderskor (Prästgårdsgatan 17 A), med platser för 20 kvinnor jämte barn;

Asylerna för husvilla: 1) nattasylen Tjärhofsgatan, sedan den 1 november 1905 afsedd för 120 (förrt 175) män eller gossar öfver femton år; 2) nattasylen Östgötagatan 49 och 51, afsedd för 107 kvinnor eller flickor öfver femton år; 3) och 4) barnasylerna vid Sabbatsbergsvägen och Åsögatan, hvardera inrymmande 20 mödrar och 92 barn, således tillsammans 224 personer;

Uppfostringsanstalten vid Skrubba (Brännkyrka socken), med platser för 60 gossar;

Uppfostringsanstalten för flickor (Barnängstvärgatan 7 B), med 50 platser; Barnhärberget (Rådmansgatan 83), afsedt för 30 barn; samt

Uttackorderingsbyråns barnhem (Fleminggatan 22), med 50 platser.

Understödstagarne särskiljas i direkta, eller sådana äldre personer och barn, som åtnjuta omedelbart understöd, och indirekta, hvartill räknas minderåriga hemmavarande barn, tillhörande äldre af kommunen understödda personer. Deras antal såväl absolut som i förhållande till stadens mantals-skrifna folkmängd vid slutet af förevarande och tidigare femårsperioder framgår af följande öfversikt (se sid. 84):

Tab. P.

Dödsorsakerna bland män öfver 20 år efter civilstånd i Stockholm år 1905.

Dödsorsaker.	20—30 år.				30—40 år.				40—50 år.				50—60 år.				Öfver 60 år.				Summa allidne män öfver 20 år.			
	G.	Og.	Ok.	S.a.	G.	Og.	Ok.	S.a.	G.	Og.	Ok.	S.a.	G.	Og.	Ok.	S.a.	G.	Og.	Ok.	S.a.	G.	Og.	Ok.	S.a.
Kroniska infektions-sjukdomar . . .	12	94	5	111	31	53	4	88	64	32	2	98	44	18	4	66	24	9	3	36	175	206	18	399
Sjukdomar i hjärta och blodkär . .	—	4	—	4	12	7	1	20	21	9	—	30	45	10	1	56	119	27	2	148	197	57	4	258
Andningsorganens sjukdomar . . .	2	11	—	13	18	16	1	35	30	17	1	48	34	8	1	43	91	19	3	113	175	71	6	252
Olyckshändelser . .	2	21	1	24	2	9	2	13	10	5	1	16	6	5	1	12	9	—	—	9	29	40	5	74
Självmord	4	12	1	17	7	14	1	22	12	5	1	18	8	1	—	9	14	3	—	17	45	35	3	83
Öfriga dödsorsaker .	5	30	1	36	32	18	1	51	62	28	—	90	77	26	4	107	245	48	8	301	421	150	14	585
Summa	25	172	8	205	102	117	10	229	199	96	5	300	214	68	11	293	502	106	16	624	1,042	559	50	1,651

Anm. G=gifte med inräkning af änklingar och fränskilde, Og=ogifte, Ok=civilståndet okänt, enär uppgift härom saknas i dödsbevisen.

År.	Direkta.	Indirekta.	Summa.	På 1,000 inv.
1880	8,669	1,887	10,556	62·9
1885	10,197	2,660	12,857	60·9
1890	12,816	3,740	16,556	67·5
1895 ¹⁾	16,320	10,836	27,156	102·5
1900	16,392	7,202	23,594	78·4
1905	18,177	5,976	24,153	74·4

Under den senaste femårsperioden har understödstagarnes antal ökat med 559, eller något mer än 2 %. Denna ökning faller dock uteslutande på åren 1901, 1902 och 1905, hvaremot en minskning inträdde under åren 1903 och 1904, såsom framgår af nedanstående uppgifter om understödstagarne för hvart och ett af den senaste femårsperiodens år:

År.	Direkta.	Indirekta.	Summa.	På 1,000 inv.
1901	16,974	6,854	23,828	79·0
1902	17,252	6,607	23,859	78·2
1903	17,611	6,063	23,674	76·4
1904	17,663	5,785	23,448	73·7
1905	18,177	5,976	24,153	74·4

Ofvan anförda relativa tal äro visserligen högre än för rikets samtliga städer öfver hufvud, men understiga genomgående motsvarande antal för städerna Göteborg och Norrköping.

Understödstagarnes fördelning på de 8 *fattigvårdsdistrikten*, såväl absolut som i förhållande till folkmängden, utfaller beträffande nedannämnda år på följande sätt:

Distrikt.	Antal understödstagare.			Understödstagare på 1,000 invånare.		
	1895.	1900.	1905.	1895.	1900.	1905.
Storkyrkoförsamlingen .	1,161	1,118	985	97·4	92·8	85·4
Klara	1,048	907	921	57·7	51·8	57·0
Kungsholms	2,677	2,671	2,872	94·6	76·7	72·9
Adolf Fredriks	3,278	2,593	2,912	74·7	51·6	47·3
Jakobs och Johannes . .	3,258	2,580	2,047	101·6	79·6	56·1
Östermalms	4,099	3,588	3,148	74·6	53·7	46·3
Katarina	8,645	7,193	7,578	209·9	156·7	152·1
Maria	2,770	2,785	3,679	80·4	71·0	88·5
Ej uppgifvet distrikt . .	220	159	11	—	—	—

Som vanligt företedde alltså de särskilda distrikten äfven under år 1905 ganska betydliga skiljaktigheter. Högre än medeltalet för hela staden kommo de relativa talen för tre af distrikten, bland hvilka Katarina utvisade det högsta. Inom detta distrikt funnos i förhållande till folkmängden nära nog dubbelt så många understödstagare som i staden öfver hufvud samt mer än tre gånger så stort antal som i Adolf Fredriks eller Östermalms distrikt, hvilket senare numera intager sista rummet.

Efter *understöds beskaffenhet* eller sättet för dess meddelande kunna understödstagarne fördelas i trenne klasser, nämligen i fattigvårdsanstalter intagne, utackorderade

och i sina hem understödde. Till förstnämnda klass räknas endast de personer, som vårdats å stadens här förut anförda fattigvårdsanstalter. Till utackorderade hänföras ej blott de barn, som genom utackorderingsbyråns eller fattigvårdsstyrelsernas försorg på dylikt sätt vårdats, eller sådana, som genom fattigvårdsnämndens delegerade blifvit inlösta å allmänna barnhuset, utan ock alla de såväl barn som äldre personer, mestadels idioter, sinnessjuka eller blinda, hvilka genom nämnden eller annan styrelse intagits å allmän eller enskild anstalt, som ej står under nämndens öfverinseende. Till den tredje klassen, i sina hem understödde, räknas slutligen samtliga yngre och äldre personer jämte tillhörande barn, som erhållit vare sig s. k. barnavårdsunderstöd i hemmen, hyreshjälp, mat, ved, skodon eller hvarje annat understöd och icke varit intagne i fattigvårdsanstalt eller utackorderade.

En dylik fördelning af samtliga direkta och indirekta understödstagare utfaller, såväl absolut som i förhållande till hela fattigpersonalen, på följande sätt:

Klasser.	Antal understödstagare.			% af samtliga.		
	1895.	1900.	1905.	1895.	1900.	1905.
<i>I fattigvårdsanstalter intagna:</i>						
Sabbatsbergs ålderdomshem .	1,124	1,143	1,070	4·1	4·9	4·4
Rosenlunds ålderdomshem .	711	865	832	2·6	3·7	3·4
Försörjningsinrättningen . .	2,177	2,896	3,232	8·0	12·3	13·4
Arbetsinrättningen	576	616	1,474	2·1	2·6	6·1
Asylen för barnaföderskor .	85	194	251	0·3	0·8	1·0
Asylerna för husvilla	—	683	508	—	2·9	2·1
Uppfostringsanstalterna . . .	209	119	114	0·8	0·5	0·5
Barnhemmen (1905: Barnhärberget)	69	33	91	0·3	0·1	0·4
Summa	4,951	6,549	7,572	18·2	27·8	31·3
Utackorderade	1,204	1,639	1,663	4·4	6·9	6·9
I sina hem understödda . . .	21,001	15,406	14,918	77·4	65·3	61·8
Samtliga understödstagare	27,156	23,594	24,153	100·0	100·0	100·0
Däraf:						
Direkta understödstagare . .	16,320	16,392	18,177	60·1	69·5	75·3
Indirekta d:o (tillh. barn) .	10,836	7,202	5,976	39·9	30·5	24·7

Fattigpersonalens *omsättning* är i det hela ganska liflig. Exempelvis må härom anföras, att från år 1904 funnos i fattigvård kvarvarande 13,494, utgörande 55·9 % af hela antalet understödde år 1905. Under sistnämnda år tillkommo vid olika tider 10,659 understödstagare (44·1 %), hvaremot 10,721 (44·4 %) afgingo, nämligen 1,016 (4·2 %) genom dödsfall och 9,705 (40·2 %) i öfrigt, hvadan hela antalet kvarvarande till 1906 utgjorde 13,432 (55·6 %). Minst är omsättningen i ålderdomshemmen och störst bland dem, som åtnjuta understöd i hemmen.

I afseende på de direkta understödstagarnes *kön* meddelas följande data:

Kön.	Direkta understödstagare.			% af samtl. (dir. und.-tag).		
	1895.	1900.	1905.	1895.	1900.	1905.
Mankön	6,632	7,070	7,951	40·6	43·1	43·7
Kvinnkön	9,688	9,322	10,226	59·4	56·9	56·3

¹⁾ Den betydliga höjning af antalet understödstagare, som inträffade med år 1894, beror i väsentlig mån af den vid nämnda tid jämligt fattigvårdsnämndens instruktion den 20 november 1893 genomförda ändring i bokföringsättet till närmare öfverensstämmelse med de för rikets officiella fattigvårdstatistik gällande grunder. Oaktadt den anseliga ökningen företedde Stockholm fortfarande ett relativt lägre antal understödstagare än de rikets städer, hvilka i afseende på invånareantalet kommo hufvudstaden närmast.

Under sist anförda år svarade mot hvarje hundratal understödstagare af mankön 128 af kvinnkön. Skiljaktigheten i nämnda hänseende mellan barn och äldre personer var dock särdeles betydlig, i det bland barnen mankön upp gick till inemot 62 %, men bland äldre personer utgjorde ej fullt 40 %, beroende detta förnämligast på det stora antalet gossar, som erhållit understöd i skodon.

Efter *civilstånd* fördelade sig direkta understödstagare sålunda:

Civilstånd.	Direkta understödstagare.			% af samtl. (dir. und.-tag.).		
	1895.	1900.	1905.	1895.	1900.	1905.
<i>Barn:</i>						
Äkta: föräldralösa . .	244	171	52	1.5	1.0	0.3
andra	1,567	2,423	3,044	9.6	14.8	16.8
Oäkta: moderlösa . .	138	72	32	0.9	0.4	0.2
andra	446	494	788	2.7	3.0	4.3
Summa	2,395	3,160	3,916	14.7	19.2	21.6
<i>Äldre personer:</i>						
Ogifta	4,438	4,915	5,616	27.2	30.0	30.9
Gifta	5,822	4,552	4,643	35.7	27.8	25.5
Änkl., änkor, fränskilda	3,665	3,765	4,002	22.4	23.0	22.0
Summa	13,925	13,232	14,261	85.3	80.8	78.4

Af samtliga direkta understödstagare år 1905 utgjorde antalet personer, som ägde hemmavarande minderåriga barn, 3,127, eller 17.2 %. På hvarje hundratal af de senare kommo öfver hufvud 191 barn. Mot samma antal ogifta kvinnor svarade 148 barn och mot samma antal änklingar, änkor och fränskilda 247 barn; på 100 gifta par kommo i medeltal 362 barn. Af hela antalet indirekta understödstagare eller hemmavarande minderåriga barn, utgörande sammanlagdt 5,976, tillhörde 573 (9.6 %) ogifta kvinnor, 3,784 (63.3 %) gifta personer samt 1,619 (27.1 %) änklingar, änkor och fränskilda.

En närmare redogörelse för direkta understödstagares *ålder* utfaller på följande sätt:

Ålder.	Direkta understödstagare.			% af samtl. (dir. und.-tag.).		
	1895.	1900.	1905.	1895.	1900.	1905.
Under 5 år	352	423	561	2.2	2.5	3.1
5—15	2,043	2,737	3,351	12.5	16.7	18.4
15—25	433	630	564	2.7	3.8	3.1
25—35	1,451	966	1,259	8.9	5.9	6.9
35—45	3,260	2,615	2,230	20.0	15.9	12.3
45—55	2,371	2,222	2,424	14.5	13.6	13.3
55—65	2,407	2,237	2,379	14.7	13.7	13.1
65—75	2,656	2,882	3,316	16.3	17.6	18.2
75—85	1,109	1,499	1,809	6.8	9.2	10.0
Öfver 85	133	174	263	0.8	1.1	1.5
Med okänd ålder . .	105	7	21	0.6	0.0	0.1

Högsta antalet för någon grupp träffas alltså beträffande år 1905 i åldern 5—15 år, innefattande hufvudsakligen skolbarn, som erhållit understöd i skodon, hvarefter närmast följer gruppen 65—75-åriga, vidare personer i åldern 45—55 år, förnämligast gifta personer med barnuppfostningshjälp, o. s. v. Af ofvannämnda antal personer öfver

85 år voro 34 män och 229 kvinnor, af hvilka senare 140 voro intagna i ålderdomshemmen.

Fördelningen af direkta understödstagare efter *födelseorter*, i och utom hufvudstaden eller riket, gifver följande resultat:

Födelseort.	Direkta understödstagare.			% af samtl. (dir. und.-tag.).		
	1895.	1900.	1905.	1895.	1900.	1905.
Stockholm	4,509	5,672	6,670	27.6	34.6	37.2
Öfriga riket	11,013	10,462	11,129	67.5	63.8	61.2
Utländet	92	111	124	0.6	0.7	0.7
Okänd ort	706	147	154	4.3	0.9	0.9

Relativa antalet i Stockholm födda understödstagare utgjorde alltså år 1905 något mer än en tredjedel.

Bland understödstagarne kunna de flesta anses som *ordinarie*, eller åtnjutande mera varaktigt understöd, och en mindre del såsom *tillfälliga*. Till förstnämnda grupp hänfördes år 1905 ett antal af 12,041 barn och äldre personer jämte 3,751 de senare tillhörande barn och till den andra gruppen 6,136 personer med 2,225 barn. Af de ordinarie understödstagarne åter kunde räknas såsom *fullt försörjda* 5,721, utgörande 23.7 % af hela antalet understödda.

En närmare undersökning rörande *underhållstiden* har gifvit vid handen, att af den år 1905 direkt understödda personalen hade 14,753 eller 81.2 % åtnjutit fattigvård i 5 år eller kortare tid, 2,284 personer under 6—10 år o. s. v. samt 47 personer mer än 25 år, däraf 2 alltsedan år 1861.

I fråga om *årstiden* för fattigunderstödet meddelande har iakttagits, att antalet var under år 1905, som vanligt, högst i januari, 12,176, hvarefter det sjönk i februari till 11,166, men åter steg i mars till 11,450. Sedan sjönk det gradvis för hvarje månad till och med juli, då antalet var lägst, 9,758, men höjde sig sedermera åter till och med december. Medeltalet direkta understödstagare per månad under år 1905 utgjorde 10,807. Om däremot medeltalet för månad beräknas särskildt för hvarje kvartal, framträda, i enlighet med hvad ofvan är anfördt, ganska stora afvikelser. Under hvar och en af månaderna januari—mars uppgick nämligen medeltalet af samtliga direkta understödstagare till 11,597, men sjönk under april—juni till 10,475 och ytterligare under juli—september till 9,954, hvarefter det för årets sista kvartal höjde sig upp till 11,199.

Fattigvårdskostnaderna hafva, med eller utan inräknande af värdet å understödstagares arbete jämte försälda effekter, uppgått till följande belopp:

	Bruttokostnad. Kr.	Nettokostnad. Kr.	Nettokostnad årl. pr inv., kr.
Åren 1891—1895 . . .	6,426,485	5,505,105	4.25
” 1896—1900 . . .	7,455,061	6,664,601	4.53
” 1901—1905 . . .	9,831,042	8,842,974	5.65
År 1901	1,731,134	1,571,482	5.18
” 1902	1,905,859	1,708,312	5.59
” 1903	2,023,763	1,817,530	5.84
” 1904	2,024,574	1,829,036	5.75
” 1905	2,145,712	1,916,614	5.91 ¹⁾

¹⁾ För år 1905 är medelkostnaden per invånare beräknad efter mantalsskrifven folkmängd, förut efter kyrkoskrifven.

Af dessa uppgifter visar sig, att fattigvårdskostnaderna under ifrågavarande femårsperiod oafbrutet ökats, likaså den årliga nettokostnaden per invånare med undantag för år 1904.

Medelkostnaden på hvarje direkt understödstagare öfver hufvud och för särskilda understödsklasser har för hvardera af periodens år beräknats sålunda:

Klasser.	År 1901. Kr.	År 1902. Kr.	År 1903. Kr.	År 1904. Kr.	År 1905. Kr.
<i>I fattigvårdsanstalter intagne:</i>					
Sabbatsbergs ålderdomshem .	146.44	166.01	151.96	162.41	164.57
Rosenlunds ålderdomshem .	150.05	154.66	156.60	161.96	151.38
Försörjningsinrättningen .	120.82	121.37	141.48	133.00	147.11
Arbetsinrättningen	59.43	48.69	55.23	50.50	57.47
Asylen för barnaföderskor .	60.43	58.79	53.81	31.45	26.35
Asylerna för husvilla . . .	78.34	91.53	72.98	97.17	96.23
Uppfostr.-anstalten för gossar	361.63	460.56	355.90	404.93	444.56
Uppfostr.-anstalten för flickor	339.23	288.98	327.22	349.97	420.24
Barnhärberget	223.37	122.21	52.45	94.39	95.00
Samtliga anstalter	119.37	120.50	124.33	120.57	115.55
<i>Utackorderade</i>	69.89	77.49	81.89	85.52	87.73
<i>I sina hem understödde . .</i>					
Samtliga understödstagare	92.58	99.02	103.20	103.55	105.44

Medelvärdet å full fattigförsörjning per år för en understödstagare har beräknats utgöra 253 kr. 45 öre under perioden 1901—1905 och 265 kr. 69 öre ensamt för år 1905. Härvid torde böra anmärkas, att för sistnämnda års beräkningar af årskostnaden har användts en något riktigare och skarpare metod, i det att till grundval för beräkningen lagts antalet underhållsdagar, hvilket förut ej alltid varit fallet, enär uppgift härom saknades för vissa fattigvårdsinrättningar. Dylika uppgifter hafva emellertid för år 1905 särskildt införskaffats. Till följd häraf blifva de nu meddelade siffrorna ej fullt jämförbara med de äldre. Då motsvarande medelkostnad för år 1904 beräknades utgöra 286 kr. 26 öre, har alltså en skenbar minskning uppkommit. En beräkning efter den äldre metoden med iakttagande däraf, att ett något förändradt redovisningssätt användts vid en större fattigvårdsanstalt, ger nämligen vid handen, att i verkligheten den genomsnittliga kostnaden för full försörjning något ökats.

Bruttoutgifterna för fattigvården under åren 1901—1905 kunna specificeras sålunda:

	År 1901. Kr.	År 1902. Kr.	År 1903. Kr.	År 1904. Kr.	År 1905. Kr.
Anskaffning och underhåll af hus och inventarier	77,635	129,178	134,479	85,490	80,822
Understöd (mat, kläder, ved, kontant m. m.) .	1,068,029	1,128,463	1,173,184	1,221,892	1,274,245
Arbetsmaterialier till fattigvårdsanstalterna . .	69,303	85,495	91,241	86,743	125,522
Afönningar och pensioner åt tjänstemän och betjäning	226,736	242,498	264,546	277,220	283,867

Stockholm den 31 december 1906.

	År 1901. Kr.	År 1902. Kr.	År 1903. Kr.	År 1904. Kr.	År 1905. Kr.
Ersättningar till andra kommuner	26,332	31,133	31,268	24,845	29,203
Bidrag till enskilda anstalter och stiftelser .	62,048	77,461	73,300	80,870	83,193
Öfriga utgifter, förbrukningsredlar och diverse .	201,050	211,630	255,384	247,514	268,860
Summa	1,731,183	1,905,858	2,023,402	2,024,574	2,145,712

Af samtliga fattigvårdsutgifterna för år 1905 belöpte sig 500,273 kr. (22.4 %) på fattigvårdsnämnden omedelbart, 480,622 kr. (23.3 %) på distriktsstyrelserna och 1,164,817 kr. (54.3 %) på fattigvårdsanstalterna.

Af staden äro anställda 2 s. k. *fattigsakförare* för att lämna erforderlig rättshjälp åt mindre bemedlade. Antalet af dessa sakförare handlagda ärenden och anhängiggjorda rättegångar har under perioden utgjort:

År.	Ärenden.	Rättegångar.	År.	Ärenden.	Rättegångar.
1901	434	140	1904	388	145
1902	466	108	1905	290	128
1903	463	118			

b) *Fromma stiftelser m. m.* De uppgifter angående i hufvudstaden förvaldade fromma stiftelser, stipendiefonder, pensionsanstalter, ej registrerade sjukkassor och därmed jämförliga inrättningar, som för denna femårsberättelse införskaffats, äro sammanförda uti **tabell 7**.

Den ökning i stiftelsernas sammanlagda storlek, som visar sig vid jämförelse med motsvarande siffror för slutet af föregående femårsperiod, beror dels på tillkomsten af nya stiftelser, dels på tillväxt af de äldre stiftelsernas fonder, dels äfven däraf, att vissa stiftelser, som funnits förut, nu för första gången blifvit redovisade. Fortfarande torde dock en viss ofullständighet förefinnas i fråga om dessa stiftelser. Särskildt torde de i kol. 5 och 6 utförda slutsummor understiga de verkliga, beroende därpå, att vid ålderdomshem, sjukhem och dylika inrättningar räknenskaperna ofta icke äro förda så, att utdelning å hemmens fonder kan särskiljas.

En grupp af stiftelser, som undergått en rätt afsevärd minskning, äro de ej registrerade sjukkassorna; många af dessa hafva nämligen registrerats och upptagas då ej längre här, utan hänvisas beträffande dem till de af Kommerskollegium utgifna redogörelserna för registrerade sjukkasors verksamhet. Beträffande sjukvårdsstiftelser märkes äfven en betydande minskning i fråga om antalet personer, som från stiftelserna åtnjutit understöd; minskningen kommer egentligen på en enda stiftelse, nämligen Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn, för hvilken stiftelse år 1900 uppgafs ett ovanligt stort antal vårdade.

Den mest betydande såväl bland hufvudstadens som hela rikets donationsfonder är fortfarande Nobelstiftelsen, af hvars medel prisutdelning för första gången skedde år 1901.

ROBERT DICKSON.

B. J. Schönmeyr.

Tab. 1.

FOLKMÄNGDEN I STOCKHOLMS STAD ÅREN 1901—1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
År.	Kyrkoskrifna folkmängden (enligt prästerskapets uppgifter, den 31 december).			Mantalskrifna folkmängden (enligt de mantalslängder, som upprättats vid början af nästföljande år).										
				Hela mantalskrifna folkmängden.			Däraf fria från mantalspenningar.							
							Värfvadt manskap.	Af särskilda orsaker befriade.		Underåriga.		Summa (fria från mantalspenningar).		
	Mankön.	Kvinn- kön.	Summa.	Mankön.	Kvinn- kön.	Summa.	Mankön.	Mankön.	Kvinn- kön.	Mankön.	Kvinn- kön.	Mankön.	Kvinn- kön.	Summa.
1901	137,464	165,892	303,356	136,910	164,787	301,697	3,814	2,039	4,462	41,196	41,636	47,049	46,098	93,147
1902	138,362	167,457	305,819	138,352	166,763	305,115	3,786	2,294	4,815	41,287	41,734	47,367	46,549	93,916
1903	140,703	170,340	311,043	140,304	169,343	309,647	3,738	2,222	4,961	41,598	42,052	47,558	47,013	94,571
1904	144,001	173,963	317,964	144,534	173,412	317,946	3,789	2,362	5,155	42,109	42,556	48,260	47,711	95,971
1905	146,560	177,306	323,866	147,359	177,129	324,488	3,947	2,004	5,222	42,356	42,968	48,307	48,190	96,497

Tab. 2.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I STOCKHOLMS STAD ÅREN 1901—1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
I staden . .	Väglängd år 1905.	Väganläggningar och kostnad därför under åren 1901—1905.				Skjutsanstalter och skjutslega vid 1905 års slut.						
		Längd af under åren 1901—1905		Kostnad för under åren 1901—1905		Skjutslega per nymil.	Gästgifverier		Skjutsstationer		Summa.	
		fulländade och afsynade nya vägar.	omlagda eller betydligt för- bättrade väg- sträckor.	fulländade och afsynade nya vägar.	omlagda eller betydligt för- bättrade väg- sträckor.		med	utan	med	utan		
	Kilometer.	Kilometer.	Kilometer.	Kronor.	Kronor.	entreprenad.	entreprenad.					
	26	—	1)	—	1)	Utan entreprenadbidrag 1·87 kronor	—	—	—	1	1	
						13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
						Vid skjutsning utgångna hästar under åren 1901—1905.						
						År.	I kungs- och krono- skjuts.	Vid gästgifverier		Vid skjutsstationer		Summa.
					med			utan	med	utan		
					entreprenad.			entreprenad.				
						1901	—	—	—	—	116	116
						1902	—	—	—	—	40	40
						1903	—	—	—	—	17	17
						1904	—	—	—	—	40	40
						1905	—	—	—	—	29	29
						S:a hästar	—	—	—	—	242	242

1) Jämför berättelsens textsid. 23.

¹⁾ Jämför berättelsens textsid. 23.

Tab. 3.

TOMTER M. M. I STOCKHOLMS STAD ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Församling.	Tomter.		Lande- rier, jord- lotter eller andra bruk- nings- delar.	Boningshus.		Taxeringsvärde (i kronor).									
						Jordar	Annän fastighet.								
	Hus och tomter			Kyrkor o. bönehus			Andra offentliga byggnader		Summa (annan fastighet)						
	hvarför be- villning			hvarför be- villning			hvarför be- villning		hvarför be- villning						
	Be- byggda.	Obe- byggda.		Antal.	Ny- byggda 1901— 1905.		Be- fintliga 1905.	Antal.	erläg- ges.	icke erläg- ges.	erlägges.	icke erlägges.	erlägges.	icke erlägges.	erlägges.
	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.										
Storkyrkoförsamlingen .	485	3	2	2	554	—	—	54,814,700	—	—	1,099,000	854,900	6,903,400	55,669,600	8,002,400
Klara församling	434	14	3	18	706	—	—	109,898,200	243,000	32,000	658,000	556,500	17,905,400	110,486,700	18,806,400
Jakobs o. Johannes ›	633	41	4	76	1,014	—	—	145,866,700	620,500	165,000	1,707,000	621,700	12,910,400	146,653,400	15,237,900
Hedvig Eleonora ›	1,078	46	11	105	2,110	—	—	236,193,310	9,391,600	513,500	2,311,000	571,800	14,828,700	237,278,610	26,531,300
Adolf Fredriks ›	893	220	3	186	1,425	—	—	142,718,300	4,505,400	272,700	1,563,300	130,600	8,877,000	143,121,600	14,945,700
Kungsholms ›	437	127	10	81	879	120,000	—	76,479,400	3,515,800	181,300	471,000	140,600	12,292,800	76,801,300	16,279,600
Katarina ›	901	283	5	95	1,583	—	—	77,082,000	3,709,000	130,000	634,000	127,200	2,546,100	77,839,200	6,889,100
Maria ›	725	93	4	87	1,259	—	—	74,513,000	9,573,400	—	251,000	545,500	7,562,100	75,058,500	17,336,500
Summa	5,586	827	42	650	9,530	120,000	—	917,565,610	31,558,700	1,294,500	8,694,300	3,548,800	83,825,900	922,408,910	124,078,900
						120,000		949,124,810		9,988,800		87,374,700		1,046,487,810	

Tab. 4.

EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I STOCKHOLMS STAD ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.		5.
Fideikommissinnehafvarens namn.	Egendom (kvarter och nummer).	Belägenhet (församling).	Taxeringsvärde. Kronor.		Summa.
			För hvarje egendom.		
Friherre A. Adelswärd	Lejonet 4	Klara.	540,000		540,000
» C. L. E. de Geer af Leufsta	Spektern 8	Jakobs och Johannes.	290,000		290,000
» C. Cson Bonde	Klippan 9	Hedvig Eleonora.	780,000		780,000
(Adl.) S. J. Th. Ankarcrona	Edelman mindre 11	»	800,000		800,000
» L. U. Celsing	Vinstocken 2	Jakobs och Johannes.	365,000		365,000
» A. H. af Petersens stärbhus	Aurora 1	Storkyrkoförs.	461,500		
	Tritonia 7	»	47,000		508,500
» C. D. von Schinkel	Caron 1	»	287,000		
	Cerberus 2	»	208,000		
	Barnhuset 5	Adolf Fredriks.	363,000		
	» 6	»	281,000		
	» 7	»	247,000		1,386,000
P. G. E. Beijers hustru Amalia Hilda Carolina, f. von Stockenström	Elefanten 1	Klara.	200,000		200,000
F. d. löjtnanten A. Westerbergs stärbhus	Blasieholmen 40	Jakobs och Johannes.	375,000		375,000
A. E. von Dürkheim-Montmartiu, tysk grefve	Cerberus 3	Storkyrkoförs.	126,500		126,500
		Summa	5,371,000		5,371,000

Tab. 5.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I STOCKHOLMS STAD ÅR 1905.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendom (kvarter och nummer).	3. Belägenhet (församling).	4. Taxeringsvärde i kronor		1. Aktiebolagets namn.	2. Egendom (kvarter och nummer).	3. Belägenhet (församling).	4. Taxeringsvärde i kronor	
			för hvarje egendom.	för hvarje aktiebolag.				för hvarje egendom.	för hvarje aktiebolag.
Försäkringsaktiebolaget Skandia . .	Neptunus större 4, 5, 10	Storkyrkof. Adolf Fredriks	1,033,000	3,144,000	Tomt- och byggnadsaktiebolaget i Uppsala	Typhon 12, 13	Storkyrkof.	282,500	585,000
	Barnhuset 3, 4, 9	"	725,000			Dedalus 3	"	302,500	
	Flygare 13	"	266,000		Aktiebolaget Söderström & C:os efterträdare	Iason 1	"	318,500	
	Skrafvelberget mindre 16	Hedvig Eleonora	670,000		Wallbergs fabriksaktiebolag	Pyramus 6, 7	"	160,000	
Södra fastighetsaktiebolaget	" 17	"	450,000	558,000	Industrikreditaktiebolaget i Stockholm	Milon 8	"	300,000	300,000
	Aesculapius 1	Storkyrkof. Katarina	255,000		Skandinaviska kreditaktiebolaget . .	Mercurius 1, 2, 10, 11	"	515,800	
	Timmermannen 14	Maria	110,000			Jakob mindre 8	Jak. o. Johannes	740,000	
	Dykärret större 11	"	193,000			Öfvervikaren 2	Maria	150,000	
Reymersholms nya spritförädlingsaktiebolag	Ceres 13	Storkyrkof. Kungsholms	266,500	511,500	Liförsäkringsaktiebolaget Thule . .	Mercurius 6, 7	Storkyrkof.	398,000	1,405,800
	Mälaren 18	"	245,000			Blasieholmen 21	Jak. o. Johannes	650,000	
Aktiebolaget Stockholms pantaktiebank	Cassiopen 7, 8	Storkyrkof. Klara	143,000			" 47	"	245,000	
	Järnplåten 7, 8	Adolf Fredriks	215,000		Aktiebolaget Föreningsbanken i Stockholm	Minotaurus 5	Storkyrkof.	147,500	1,405,800
	Gullvifvan 2	"	264,000	1,102,600	Aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner	Riddarholmen 18	"	941,500	
	Skrafvelberget större 9, 10	Hedvig Eleonora	290,000			Grinden 18	Kungsholms	125,000	
	Pelarbacken mindre 11	Katarina	78,600		Aktiebolaget Nordiska kreditbanken .	Rosenbad 5	Klara	880,000	
	Viggen 1, 10	Maria	112,000	772,500	Aktiebolaget Centralpalatset	Röda bodarna 1	"	1,800,000	2,945,000
Frälsearméns förlagsaktiebolag . .	Perseus 14, 15	Storkyrkof.	81,000		Liförsäkringsaktiebolaget Nordstjernen	Tigern 2, 3	"	760,000	
	Phaeton 5	"	70,000			Brunkhalsen 5	"	1,200,000	
	Argus 1	"	60,000		Bankaktiebolaget Stockholm—Öfre Norrland	Skotten 4, 10	"	985,000	
	Handtverkaren 18	Kungsholms	70,000	256,000	Stockholms inteckningsgarantiaktiebolag	Tigern 5	"	375,000	2,250,000
	Bäfvern 14, 15	Hedvig Eleonora	412,500			Johannes större 1, 2, 8	"	2,250,000	
	Rådjuret 13	"	65,000		Stockholms badhusaktiebolag	Brunkhufvudet 1	"	800,000	
	Vedgården	"	14,000			Sperlingens backe 32	Hedvig Eleonora	900,000	
Sjöförsäkringsaktiebolaget Ägir . .	Phaeton 1	Storkyrkof.	256,000	426,000	Tidningsaktiebolaget Sverige	Loen 1	Klara	350,000	250,000
Stockholms elektriska belysningsaktiebolag	Europa 4	"	50,000		Brand- och liförsäkringsaktiebolaget Svea	Loen 6	"	250,000	
F. Svanström & C:os pappershandelsaktiebolag	Europa 5	"	61,500		Fastighetsaktiebolaget Drott	Snäckan 6	"	285,000	
	Lycæon 2, 3, 9, 11	"	131,500			Frigga 5	"	350,000	1,700,000
Dahlström & C:os aktiebolag	Cephalus 1, 2, 7	"	233,000	1,175,000		Svanen 9	"	180,000	
Trelleborgs ångvarnsaktiebolag . .	Marsyas 4, 5	"	60,000			Adam o. Eva 14, 15	"	650,000	
Aktiebolaget Carlsson & Stenberg . .	Castor 6	"	30,000			Pilen 11	"	325,000	
Aktiebolaget Röntmästarehuset . . .	Glaucus 5	"	101,000	640,500		Oxögat 3, 4	"	285,000	1,040,000
Aktiebolaget Arbetareringens bank .	Achilles 1	"	1,175,000			Lagera 2, 3	"	1,040,000	
	Medusa 1, 6	"	435,000			Drabanten 3	Kungsholms	136,000	
	Deucalion 2	"	205,500			Tegelslagaren 22	"	140,000	300,000
Aktiebolaget Julius Slöörs järn- och redskapshandel	Medusa 3	"	139,000	469,000		Körsbärsträdet 10	"	300,000	
	" 4	"	280,000			Kejsarkronan 11	Adolf Fredriks	313,000	
	Västergötland 13	Maria	50,000			Spektern 2, 10	Jak. o. Johannes	614,000	
Fastighetsaktiebolaget Oden	Deucalion 7	Storkyrkof.	194,000	704,500		Hästekon 5	"	840,000	1,004,000
	" 8	"	241,500			Oxen större 8—10, 15	"	1,004,000	
	Barnhusväderkvarn 26	Adolf Fredriks	269,000			Österbotten 10, 11	"	269,000	
Slakteriaktiebolaget i Stockholm . .	Typhon 11	Storkyrkof. Katarina	67,500			Hägerberget 52	"	150,000	
	Pennan 5, 6	"	250,000	317,500					

Tab. 5.

Stockholms stad.

89

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I STOCKHOLMS STAD ÅR 1905.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendom (kvarter och nummer).	3. Belägenhet (församling).	4. Taxeringsvärde i kronor		1. Aktiebolagets namn.	2. Egendom (kvarter och nummer).	3. Belägenhet (församling).	4. Taxeringsvärde i kronor	
			för hvarje egendom.	för hvarje aktiebolag.				för hvarje egendom.	för hvarje aktiebolag.
Fastighetsaktiebolaget Drott (forts.)	Sperlingens backe 27	Hedvig Eleonora	220,000		Aktiebolaget Lux	Körsbärsträdet 4 .	Kungsholms	355,000	355,000
	Granen 7	"	360,000		Vägfabriksaktiebolaget Stathmos . .	" 5 .	"	400,000	400,000
	Lönnen 16	"	225,000		Aktiebolaget Förenade konstgjuterierna	" 9 .	"	880,000	880,000
	Rådjuret 10	"	225,000		Aktiebolaget D. Carnegie & Co . .	" 13 .	"	110,700	110,700
	Hedenbacken större 8	"	110,000		Aktiebolaget Lucas Levin	" 15 .	"	134,000	134,000
	Hedenbacken mindre 18	"	630,000		Fastighetsaktiebolaget Birka	Stenbrottet 5	"	246,000	
	Skvalberget 24	"	270,000			Pelikanen 4	Katarina	340,000	586,000
	Krejaren 3	"	525,000		Aktiebolaget Sleipner	Tegelslagaren 24 . . .	Kungsholms	10,000	
	Räfven 4	"	280,000			Hvilar 1, 2	Jak. o. Johannes	47,000	
	Hälsfrun 26	"	310,000			Staren 7, 11	"	34,000	91,000
	Krabaten 8	"	317,000		Aktiebolaget Stockholms Kexfabrik .	Roddaren 2	Kungsholms	291,000	291,000
	Panan 6	"	234,000		Aktiebolaget A. Wiklunds velocipedfabrik	" 7	"	379,000	379,000
	Ynglingen 2	"	330,000		Aktiebolaget Kungsholms tvättinrättning	" 13	"	100,000	100,000
	Storken 2	"	150,000		Aktiebolaget Wikanders korkfabrik .	Riddaren 14	"	143,000	
	Lägrat 7	"	270,000			Haren större 5	Maria	225,000	368,000
	" 11	"	210,000		W. Wiklunds verkstäders aktiebolag	Roddaren 19	Kungsholms	400,000	400,000
	Beväringen 2	"	315,000		Aktiebolaget Stockholms vapenfabrik	Göken 20	"	834,800	
	Rosendal större 26 .	Maria	290,000	12,152,000	Karlsvik 4—7	"	"	190,000	1,024,800
Stockholm—Västerås—Bergslagens trafikaktiebolag	Palmen 1	Klara	22,000	22,000	Bostadsaktiebolaget Fridhem i Stockholm	" 8	"	450,000	
Dagens Nyheters aktiebolag	Sköldpaddan 1	"	475,000	475,000		" 10, 11	"	450,000	900,000
Stockholms Dagblads aktiebolag . .	" 3	"	250,000	250,000	Aktiebolaget Karlsviks gjuterier . .	" 9	"	321,900	321,900
Fastighetsaktiebolaget Björnen . . .	Björnen 3, 9	"	590,000	590,000	Aktiebolaget John Beijers skofabrik	Grinden 14	"	400,000	400,000
Lifförsäkringsaktiebolaget Viktoria .	Wahrenberg 1	"	325,000		Fastighetsaktiebolaget Kungsholmen .	Kättingen 31—34 . . .	"	952,000	952,000
	Fyrmörsaren 3	"	1,200,000		Aktiebolaget L. M. Ericsson & Co .	Ankaret 5	"	194,000	
	Vinstocken 1	Jak. o. Johannes	1,220,000	2,745,000		" 15—18	"	200,000	
Lifförsäkringsaktiebolaget Nordpolen	Elefanten 11	Klara	481,000	481,000		Hälsan 1, 2	Jak. o. Johannes	300,000	
Aftonbladets aktiebolag	Fyrfoten mindre 8 .	"	260,000	260,000		" 8	"	260,000	
Aktiebolaget Centraltryckeriet . . .	Uggleborg 2, 3, 9, 10	"	960,000	960,000		Taktäckaren 3	"	57,200	
Nya Dagligt Allehandas tidningsaktiebolag	" 6	"	150,000	150,000		" 5—8	"	667,000	1,678,200
Nya aktiebolaget Atlas	" 7	"	250,000		Aktiebolaget Gerh. Arehns mekaniska verkstad	Dykaren 10	Kungsholms	282,000	282,000
	Kalkonen 1	Kungsholms	100,000		Byggnadsaktiebolaget S:t Erik . . .	Mälaren 13	"	69,200	
	Hämplingen 2	"	25,000			Adlern mindre 13—15	Adolf Fredriks	262,000	
	Jätten 3, 4	"				Ruddammen	Hedvig Eleonora	50,000	
	Gjutaren 1, 5, 7, 8, 18, 19	Adolf Fredriks	1,283,000	1,658,000		Kålroten 1	Katarina	200,000	581,200
Stockholmstidningens aktiebolag . .	Svalan 4	Klara	500,000	500,000	Aktiebolaget Billiga bostäder . . .	Mälaren	Kungsholms	48,000	
Aktiebolaget B. A. Hjorth & Co . .	" 5	"	285,000	285,000		Ruddammen	Hedvig Eleonora	20,000	
Fastighetsaktiebolaget Millde . . .	Kajan 1	"	290,000			Tobaksspinnaren 15 .	Maria	45,600	118,600
	Sporren 2	"	160,000	450,000	Aktiebolaget Pumpseparator	Isbrytaren 2	Kungsholms	126,300	126,300
Byggnadsaktiebolaget Unionen 3 . .	Kajan 3	"	260,000	260,000	Metallfabriksaktiebolaget C. C. Sporrong & Co	" 6	"	80,000	80,000
Fastighetsaktiebolaget Hotell Continental	" 4	"	1,200,000	1,200,000	Byggnadsaktiebolaget Manhem . . .	Knoppen 2, 5, 6 . . .	"	27,500	
Kautschuks- och guttaperkaaktiebolaget Kuntze & Co	Sporren 6	"	200,000	200,000		Ufven mindre 2	Maria	1,200,000	
Adolph Lemons aktiebolag	" 9	"	130,000	130,000		Kaninen större 28 . . .	"	247,000	
Aktiebolaget Engdahlska fastigheterna	Gropen 1, 3	"	400,000			Bjälken 10—16	"	910,000	
	Hästskon 3	Jak. o. Johannes	295,000	695,000		Mullvadsberget 16 . .	"	140,000	2,524,500
Handels- och fabriksaktiebolaget Numa Peterson	Gropen 2	Klara	250,000	250,000	Aktiebolaget Stockholms filthattfabrik	Knoppen 15—17 . . .	Kungsholms	403,900	403,900
A. Börtzells tryckeriaktiebolag . . .	Putten 3, 4	"	315,000	315,000	Stockholms nya spårvägsaktiebolag .	Kärnan	"	65,000	
Aktiebolaget Westerdahl & Karsten .	Blåmannen 4	"	200,000			Spårvagnen 1	Jak. o. Johannes	745,000	
	" 6	"	210,000	410,000		Träskfloden	"	60,000	
Idnns tryckeriaktiebolag	Riddaren 22, 23 . . .	"	875,000	875,000		Provisorn 3	"	679,700	

J. & C. G. Bolinders mekaniska verkstads aktiebolag	Gösen 7	Klara	90,000		Stockholms nya spårvägsaktiebolag (forts.)	Smeden 1	Jak. o. Johannes	300,000	
	Pilträdet 7	Kungsholms	310,000			Fyrkanten	Hedvig Eleonora	15,000	1,864,700
	Bergsklippan mindre 1, 2, 3		800,000		Nya ängslupsaktiebolaget Smedsudden	Marieberg 1	Kungsholms	77,100	77,100
	Bergsklippan större 7, 8, 16—18, 20—24, 37—39		212,000		Aktiebolaget Anderssons mekaniska stenhuggeri	Marieberg 4, 6		580,000	580,000
	Timstenen 1—4		71,000		Bostadsaktiebolaget Holmia	Ångsknarren 2		1,217,400	
	Kättingen 5		94,000	1,577,000		Masken 7, 22, 23, 27, 28	Katarina	614,000	1,881,400
Aktiebolaget Jakob Bagges sedeltryckeri	Pålen 10	Klara	350,000	350,000	Aktiebolaget Stora bryggeriet	Hornsberg 1	Kungsholms	942,000	
Aktiebolaget Johan Hansson & Söner	Pilen 18		300,000			Godthem	Hedvig Eleonora	23,000	965,000
	Flygaren 16	Adolf Fredriks	188,000		Aktiebolaget Hasse W. Tullberg	Läraren 5, 6	Adolf Fredriks	16,000	16,000
	Glasbruket nedre 2, 5	Katarina	450,000	983,000	Fastighetsaktiebolaget Unitas	Lindbacken		350,000	350,000
Ivar Hæggeströms boktryckeri- och bokförlagsaktiebolag	Skotten 8	Klara	430,000	430,000	Aktiebolaget Drottningbazaren	Grönlandet södra 1—6		37,500	37,500
Aktiebolaget Athenium för flickor	Hästhufvudet 15		200,000	200,000	Aktiebolaget Clausens gas- och vattenledningsaffär	Islandet 1		90,000	90,000
Fastighetsaktiebolaget Apeln-Hjorten	Apeln 9		170,000	170,000	Aktiebolaget Klara badinrättning	3, 8		2,250,000	2,250,000
Byggmästaren C. O. Lundbergs fastighetsaktiebolag	Boken 8		215,000		Svenska vinfabriksaktiebolaget	Tranhalsen 2, 3		341,400	341,400
	Hasseln 1		200,000		J. F. Ljunglöfs tobaksfabriks aktiebolag	Träsket 2, 9, 10		400,000	400,000
	Klockan 1, 6, 7		1,700,000		E. J. Petterssons smides- och mekaniska verkstads aktiebolag	3, 4		179,000	179,000
	Brädstapeln 1, 2	Kungsholms	528,000		Aktiebolaget Stockholms bryggerier	Oxryggen 1, 2, 3		645,500	
	Hästen 4	Jak. o. Johannes	1,460,000			Oxen mindre 8, 9		2,464,000	
	Pumpstocken 12		900,000			Riddarsporren 7	Katarina	360,000	
	Rännilen 11		900,000			Bondetorpet 1, 2		400,000	
	Sperlingens backe 17	Hedvig Eleonora	425,000			Harfven 7		271,500	
	Humlegården 22, 23		940,000			Vägaren 5, 9, 10		1,105,000	
	Forellen 3		90,000			Förmannen 3—6		1,465,000	
	Kyrkogården 8		210,000			Dykärret mindre 6	Maria	224,200	
	Fanan 1		970,000			Dykärret 11—13		150,000	7,085,200
	Harpan 28		650,000			Stören 14		133,000	133,000
	Gnistan 3, 4, 5—8		725,000		Stockholms hofslageriaktiebolag	Oxen mindre 4, 5	Adolf Fredriks	284,000	
	Bajonetten 7		740,000		Fastighetsaktiebolaget Östermalm	Vingrån 30—32		123,000	
	Fyrkanten 7		1,100,000	11,753,000		Karlavagnen 9		255,000	
Joh. Hellbergs fastighetsaktiebolag	Diamanten 1	Kungsholms	78,000			Stormhatten 13		180,000	
	Riddaren 8		281,000			Österbotten 12	Jak. o. Johannes	149,200	
	Mäster Michael 17	Katarina	155,000	514,000		Trädgårdsmästaren 4		175,000	
Aktiebolaget Nya murbruksfabriken i Stockholm	Bryggaren 3	Kungsholms	350,000			Laxöringen 12	Hedvig Eleonora	190,000	1,356,200
	Kräkhvilen	Jak. o. Johannes	15,000	365,000		Harpan 23			
Kungsholms badhusaktiebolag	Bryggaren 10, 11	Kungsholms	1,069,000	1,069,000	Percy F. Luck & C:os handelsaktiebolag	Stormkransen	Adolf Fredriks	225,000	225,000
Sölscher & C:os aktiebolag	Vattnormen 6		130,000			Flygaren 9		152,100	152,100
	Renen 17	Hedvig Eleonora	210,000	340,000	Bostadsaktiebolaget Balder	10		162,200	162,200
Mobergs gjuteri och mekaniska verkstads aktiebolag	Drabanten 6, 7	Kungsholms	156,000	156,000	Bostadsaktiebolaget Svithiod	Jägaren 20		106,400	106,400
Aktiebolaget Primus	Härolden 12		300,000	300,000	Bostadsaktiebolaget Jägaren	21		103,000	
Rügheimer & Beckers aktiebolag	16, 40		500,000	500,000	Aktiebolaget Stockholms privatassians	Stormhatten 2	Jak. o. Johannes	100,000	203,000
Fastighetsaktiebolaget Thor	37, 39		756,000			Stjärnfallet 6	Adolf Fredriks	650,000	650,000
	Flygaren 11	Adolf Fredriks	95,600		Byggnadsaktiebolaget Norrmalm	Berget 3		29,000	
	Styrmannen 34	Hedvig Eleonora	470,000	1,321,600	Aktiebolaget Göteborgssystemet i Stockholm	S:t Per 1	Jak. o. Johannes	160,000	
Aktiebolaget Separator	Brädstapeln 3	Kungsholms	2,333,000	2,333,000		Blasieholmen 46		260,000	
S:t Eriks bryggeriaktiebolag	Asplunden 1, 4		1,328,800			Nedre Våtan 2, 3		185,000	
	Bergamotträdet 6, 7		114,000			Surbrunn 9		230,000	
	11		26,500			Krejaren 15	Hedvig Eleonora	50,000	
	Morellträdet 15, 17		400,000	1,869,300		Fyrkanten 8		150,000	1,244,000
C. G. Hallbergs guldsmedsaktiebolag	Fikonträdet 5		149,000	149,000	Fastighetsaktiebolaget nr 7 Norrtullsgatan	Obeliskan 10	Katarina		
Nya asfaltaktiebolaget	Skörden 19		100,000			Adlern mindre 27	Adolf Fredriks	83,000	83,000
	Ropsten, Värtan	Hedvig Eleonora	16,000	116,000	Rosenbauens hyrverks- och taxameteraktiebolag	Riddarsporren 4		76,000	76,000
Fastighetsaktiebolaget Jacob	Jordgubben 15	Kungsholms	161,000			Palmträdet 4, 9		87,000	87,000
	Rosen 13	Adolf Fredriks	227,000	388,000	Aktiebolaget Stockholms hyfieri- och snickerifabrik	Sjökatten 14		105,000	
Fastighetsaktiebolaget Vårdtornet	Vårdtornet 8	Kungsholms	293,000		Fastighetsaktiebolaget Thea	Buketten 5	Katarina	165,000	
	9		344,000	637,000		Vägaren 1, 2		334,000	604,000
Aktiebolaget Tabacos	Morellträdet 5		86,000	86,000					
Aktiebolaget Nordiska tvätt- o. strykinrättningen	16		357,000	357,000					

Militärekiperingsaktiebolaget	Styrpinnen 10 . .	Jak. o. Johannes	400,000	400,000	Aktiebolaget Renard & Elbe . . .	Sandbacken mindre 6	Katarina	57,700	57,700
Aktiebolaget G. Holnbloms kappaffär	» 12	»	300,000	300,000	Stockholms södra jästfabriks aktiebolag	Gräberget 8, 10 . .	»	155,000	155,000
Aktiebolaget Nya Grand Hôtel . . .	Blasieholmen 16—18	»	3,250,000	3,250,000	Kontors- och magasinaktiebolaget Mälaren	» 18	»	140,000	
Aktiebolaget Stockholms handelsbank	Blasieholmen 25 . .	»	750,000	750,000	Byggnadsaktiebolaget Argus	Mälaren 2	Maria	500,000	640,000
Aktiebolaget Blasieholmen	» 26	»	800,000	800,000	Rudan mindre 10, 11	Katarina	»	60,000	60,000
Aktiebolaget Stockholms köpmannabank	» 29	»	290,000	290,000	Rudan större 3, 4 . .	»	»	146,000	146,000
Höganäs-Billesholms aktiebolag . .	» 38, 39	»	350,000	350,000	Bryggaren 8	»	»	122,000	122,000
Aktiebolaget för fruntimmers sim- och badinrättningen vid Skeppsholmen	Skeppsholmen . . .	»	8,500	8,500	Ingenjören 4	»	»	370,000	370,000
P. Herzogs bokbinderi- och bokförlagsaktiebolag	Polacken 16	»	259,000	259,000	Tumstocken 5	»	»	325,000	325,000
Isaac Marcus' boktryckeriaktiebolag	» 18	»	280,000	280,000	Vägarne 3, 8	»	»	128,000	128,000
Bostadsaktiebolaget David	Johannes mindre 7	»	150,000	150,000	» 7	»	»	80,000	80,000
Aktiebolaget S:ta Birgitta	Vätan 1, 12, 14, 17—19	»	908,000	908,000	Båtsmannen större 6, 3	»	»	65,000	65,000
Aktiebolaget Brummerska skolhusbyggnaden	Höjden 7	»	310,000	310,000	Pelikanen 9	»	»	225,000	225,000
Aktiebolaget Skånska cementgjuteriet	Killingen 26—30 .	Hedvig Eleonora	160,000	164,000	Pyramiden 18 . . .	»	»	400,000	400,000
Aktiebolaget Taxameter	Ropsten, Västan . .	Jak. o. Johannes	4,000	60,000	Rektangeln 1, 4—6	»	»	325,000	
Bostadsaktiebolaget Unionen nr 1 .	Cedern	»	60,000	123,000	Uret 1, 2	»	»	1,400,000	1,725,000
Bostadsaktiebolaget Unionen nr 2 .	Geten 12	»	123,000	141,400	Åkern 5	»	»	1,211,000	1,211,000
Bostadsaktiebolaget Vanadislundan	» 14	»	141,400	210,000	Åsen större 16—41	Maria	»	886,000	886,000
Aktiebolaget Stockholms arbetarehem	» 19	»	210,000	385,000	Laxen 4	»	»	140,000	
Martin Ekenbergs aktiebolag	» 20, 22	Hedvig Eleonora	410,000	795,000	Nederland mindre 1, 2, 11	»	»	170,000	170,000
Fastighetsaktiebolaget Staren . . .	Storken 6, 8	Jak. o. Johannes	88,500	88,500	Nederland mindre 16—18	»	»	415,000	415,000
Byggnadsaktiebolaget Sperlingens backe	Väturen 2	»	75,000	75,000	Småland 2	»	»	160,000	160,000
Aktiebolaget Minerva	Staren 12	»	75,000	1,000,000	Rosendal större . . .	»	»	174,000	174,000
Aktiebolaget Nordstjernans mineralvattenfabrik	Sperlingens backe 54	Hedvig Eleonora	1,000,000	175,000	Draken 13	»	»	90,000	90,000
Byggnadsentreprenadaktiebolaget . .	Norrstälje 15 . . .	»	175,000	450,000	» 16	»	»	84,000	84,000
Stockholms nya tomtaktiebolag . . .	Beckasinen 5, 6, 10, 11	»	450,000	1,135,000	Rosendal mindre 5	»	»	150,000	
Aktiebolaget Stockholms Parasitida	Morkullan 4, 6, 7 .	»	1,135,000	44,000	Tanto mindre 8 . . .	»	»	563,000	713,000
Fastighetsaktiebolaget Trasten . . .	» 17	»	44,000	80,000	Hagen 6, 7	»	»	207,000	207,000
Bostadsaktiebolaget Patrioten	» 19, 20	»	80,000	175,000	Trumman 1	»	»	335,000	335,000
Bockholms-Sättra aktiebolag	Trasten 17	»	175,000	177,000	Årsta 1, 2	»	»	730,000	
Bostadsaktiebolaget Sture	Näktergalen 3 . . .	»	177,000	185,000	Tanto mindre 4, 5 . .	»	»	10,000	740,000
Bostadsaktiebolaget Esplanaden . . .	» 8	»	185,000	130,000	Bjälken 4	»	»	101,200	101,200
Bostadsaktiebolaget Bäfverna	Hjorten 20	»	130,000	340,000	Släggan 2	»	»	130,000	130,000
Aktiebolaget Hemgården	» 21	»	340,000	250,000	» 5, 13	»	»	430,000	430,000
Aktiebolaget Östermalms saluhallar .	Bälfverna 8	»	250,000	155,000	Geväret 9	»	»	207,000	
Fastighetsaktiebolaget Sophia	Rådjuret 19	»	155,000	1,150,000	Kanonen 1, 2	»	»	169,000	376,000
Fastighetsaktiebolaget Riddaren . . .	Riddaren 3	»	1,150,000	630,000	Kofoten 1	»	»	217,000	
Aktiebolaget Dramatiska teaterkon-sortiet	» 5, 19	»	630,000	1,020,000	Skinnaviken 1 . . .	»	»	66,000	
Aktiebolaget Nissens manufacturing	» 10, 11	»	1,020,000	1,295,000	Ludvigsberg 1 . . .	»	»	595,000	
Apotekarnes mineralvattensaktiebolag	Sjömannen 1, 3, 8, 9	»	1,295,000	125,000	Skinnarviken yttersta 1	»	»	1,460,000	
Aktiebolaget Ladugårdslands högre läroanstalt för flickor	Repslagaren 25 . .	»	125,000	375,000	Harhufvudet större 3, 4	»	»	36,000	2,374,000
Olaus Olssons kolimportaktiebolag . .	Rudan större 10 . .	»	175,000	140,000	Tobaksspinneriet 2, 6—8	»	»	2,000,000	
Göranssons mekaniska verkstads aktiebolag	Guldfisken 2	»	200,000	395,000	Långholmsbron 7—9, 11	»	»	143,000	2,143,000
Bostadsaktiebolaget Kommendören . .	Flundran 10	»	140,000	110,000	Lappskon mindre 2—4	»	»	381,000	381,000
Lifförsäkringsaktiebolaget Kronan . .	Hvalfisken 6, 7 . .	»	330,000	140,000	Bössan 1, 8	»	»	282,000	282,000
	Hjorthagen	»	65,000	625,000	Haren 1	»	»	200,000	200,000
	Styrmannen 18, 19	»	110,000		Ufven större 20 . .	»	»	193,000	193,000
	Lyran 4	»	140,000						
	Tjädern 1, 2	»	625,000						
								Summa	169,926,900

Tab. 6.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAKTERS UNDERSÅTAR, I STOCKHOLMS STAD ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.
Främmande maktens och undersåtens namn.	Egendom (kvarter och nummer).	Belägenhet (församling).	Taxeringsvärde. Kronor.	
			För hvarje egendom.	Summa.
Finske undersåten änkefru Julie Lohrmanns stärbhus	Sjömannen 12	Hedvig Eleonora	123,000	1,986,000
D:o vice häradshöfdingen Georg Otto Segerstråle ¹⁾	Sumpen 12	Jakobs och Johannes	740,000	
D:o agronomen Per Ivar August Aschan	Storken 5	Hedvig Eleonora	126,000	
D:o godsägaren Arthur Thesleff	Ormen mindre 1 och 8	Maria Magdalena	109,000	
D:o brukspatronen Ulrik Palmer ¹⁾	Surbrunn 14	Jakobs och Johannes	473,000	
	Trollhättan 21		415,000	
Storbrittanniske undersåten William Henry Duignans hustru Jenny Catharina Cecilia. f. Petersén	Islandet 10 och 11	Adolf Fredriks	115,000	868,000
D:o generalkonsuln Robert Drummond Hay	Hälsan 6	Jakobs och Johannes	283,000	
D:o Percy Richards hustru Ida Charlotta Cecilia. f. Kindstrand	Stallmästaren 5	Hedvig Eleonora	300,000	
	Hägerberget 48	Jakobs och Johannes	170,000	
Tyske undersåten fröken Helene Vagt	Stallmästaren 15	Hedvig Eleonora	285,000	285,000
		Summa	3,189,000	3,189,000

Anm. Dessutom innehar tyske greven A. E. von Dürkheim-Montmartin den i tabell 4 omnämnda fideikommissegendom.

¹⁾ Senare svensk undersåte.

Tab. 7.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER, ICKE REGISTRERADE SJUKKASSOR SAMT DÄRMED JÄMFÖRLIGA INRÄTTNINGAR I STOCKHOLMS STAD, ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighets- värden in- räknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedan- stående antal personer.	af nedan- stående hela belopp. Kronor.				
a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux o. dyl.									
Georgiska fonden.	Understöd till 2 fattiga änkor.	Okänt.	—	2	40	1,012	—	Stockholms stads konsisto- rium.	
Soopiska d:o.	Uppehållande af det s. k. Soopiska fattighuset för äldriga fattiga kvinnor.	Grefvinnan Anna Maria Soop.	1734 ^{8/4}	8	1,348	42,135	23,000	D:o.	
Arfvedsons fond.	Understöd åt älderstigna sjuka och fattiga äfvensom åt värlösa barn.	Direktören C. Arfvedson.	1856	—	342	7,600	—	Nikolai kyrkoråd.	
Arrhenii d:o.	Gratifikation till Nikolai församlings hjou å Sab- batsberg.	Handlanden A. W. Arrhe- nius.	1812	125	200	6,490	—	D:o.	
Kyrkofattigkassan.	Till fattiga.	Åtskilliga donatorer.	—	50	3,232	60,111	—	D:o.	
Metzgers fond.	D:o.	Grosshandlaren F. Metzger.	1850	—	159	3,549	—	D:o.	
Okänd gifvares d:o.	Utdelning vid julen som hyreshjälp till pauvres honteux.	—	1854	—	27	610	—	D:o.	
Schewes d:o.	Till fattiga.	Grosshandlaren R. F. Schewe.	1845	—	33	765	—	D:o.	

Westzynthii fond.	Till fattiga.	Konsul W. J. E. Westzynthius.	1889	—	364	8,101	—	Nikolai kyrkoråd.
Anndals d.o.	Understöd vid jultiden åt fattiga familjer tillhörande Stockholms kommun.	Änkefru Anna Charlotta Anndal.	1879 ² / ₁	8	800	33,000	—	Nikolai fattigvårdsstyrelse.
Brogrens d.o.	D:o åt fattiga inom församlingen.	Kronouppbördskommisarien Karl Brogren.	1876 ¹⁰ / ₂	1	50	1,000	—	D:o.
Edbergs d.o.	Inköp af skodon åt de mest behöfvande å Sabbatsbergs fattighus.	Fattighushjonet Vilhelmina Edberg.	Okändt	6	27	675	—	D:o.
Engstedts d.o.	Understöd till sådana fattiga inom församlingen, som ej åtnjuta underhåll af allmänna fattigvården.	Änkefru Johanna Engstedt.	1880 ¹⁸ / ₁₁	—	—	880	—	D:o.
Änkedrottning Josefinas d.o.	D:o åt fattiga inom församlingen.	Änkedrottning Josefina.	1866	—	—	1,000	—	D:o.
Falks d.o.	D:o till å Sabbatsbergs fattighus intagna personer, födda i Finland.	Änkefru M. M. Falk.	1860 ²⁸ / ₁₂	2	32	800	—	D:o.
Geijers d.o.	Till fattiga inom församlingen.	Lagmanskan Geijer.	Okändt	2	58	1,500	—	D:o.
Holmbergs d.o.	Understöd till å Sabbatsbergs fattighus intagna blinda hjon.	Kryddkramhandlanden Nils Holmberg.	1853 ²⁸ / ₆	6	60	1,500	—	D:o.
Kumlings d.o.	Till fattiga inom församlingen.	Mamsell Gustava Katarina Kumling.	1848 ²⁷ / ₁₁	3	72	1,500	—	D:o.
Makarna Kåbergs d.o.	D:o d:o.	Änkefru Althea Kåberg.	1889 ¹ / ₆	5	120	3,000	—	D:o.
Norstedts d.o.	Understöd till fattiga och nödlidande, företrädesvis till behöfvande boktryckare, faktorer och boktryckeriarbetare samt deras änkor och barn.	Boktryckaren C. Norstedt.	1860 ¹⁷ / ₁₂	8	389	10,000	—	D:o.
N. G. Reuckners d.o.	Till fattiga inom församlingen.	Handelsbokhållaren N. G. Reuckner.	1876 ²⁵ / ₃	3	93	2,000	—	D:o.
S. L. Reuckners d.o.	D:o d:o.	Änkefru Sofia Lovisa Reuckner.	1878 ¹⁶ / ₁₀	32	525	11,400	—	D:o.
Selanders gåfvomedel.	D:o d:o.	e. o. Hofrättsnotarien Vilhelm Selander.	1892 ¹⁸ / ₂	29	295	1,047	—	D:o.
Bagges fond.	Understöd åt fattiga.	Mamsell F. E. Bagge.	1833 ² / ₅	1	120	3,000	—	Klara kyrkoråd.
Bernegaus d.o.	D:o d:o.	Kamreraren G. W. Bernegau.	1852 ⁴ / ₁	1	1,200	30,000	—	D:o.
Bolins d.o.	D:o d:o vid jultiden.	Handlanden Bolin.	1802	—	22	545	—	D:o.
Brandels d.o.	D:o åt fattiga.	Kamreraren C. Brandel.	1904 ⁸ / ₃	20	1,000	25,000	—	D:o.
Cederschiölds d.o.	D:o d:o.	Departementschefen R. T. Cederschiöld.	1862 ¹⁵ / ₆	4	100	2,000	—	D:o.
Ekströms d.o.	D:o åt änkor och ogifta fruntimmer af bättre folkklasserna.	Grosshandlaren H. E. Ekström.	1842 ¹⁶ / ₂	10	600	15,000	—	D:o.
Falks d.o.	D:o åt fattiga vid jultiden.	Jungfru Falk.	1810	—	12	300	—	D:o.
Gothera d.o.	D:o åt fattiga.	Mamsell Gother.	1838 ¹⁷ / ₆	1	30	750	—	D:o.
Assessorskan Hallgrens d.o.	D:o d:o.	Assessorskan Hallgren.	1828	3	60	1,500	—	D:o.
Mamsell Hallgrens d.o.	D:o till behöfvande fruntimmer, företrädesvis sjuka och ofärdiga.	Mamsell M. S. Hallgren.	1841 ²⁵ / ₁₀	1	60	1,500	—	D:o.
Hanes d.o.	Tills vidare pension åt af testator utsedd person.	Fröken U. E. Hanc.	1875 ¹¹ / ₈	—	—	4,000	—	D:o.
A. N. Hoffmans d.o.	Till behöfvande inom församlingen.	Slottsarkitekten Aug. Niklas Hoffman.	1897 ¹⁵ / ₁₀	15	2,300	75,000	—	D:o.
Johan Hoffmans d.o.	Till å Sabbatsbergs ålderdomshem intagna fattiga personer, tillhörande församlingen.	Hofintendenten Johan Hoffman.	1878 ²¹ / ₁₂	—	888	22,200	—	D:o.
Krutmeijers d.o.	Understöd till 2 fattiga inom församlingen.	Kansliråddinnan Betty Krutmeijer.	1854 ¹⁰ / ₁₁	2	400	8,000	—	D:o.
D:o d.o.	Till församlingens fattighushjon å Sabbatsbergs ålderdomshem.	Densamma.	1854 ²³ / ₁₂	—	113	2,832	—	D:o.
Klara församlings kyrkokassa.	Till de fattiga vid julen.	Klara kyrka.	1812	—	12	290	—	D:o.
Carl Ljungmans minne.	Understöd till en eller flera sjuka eller behöfvande inom församlingen.	Aff. kyrkoherden C. Ljungmans f. d. läsbarn.	1886	—	68	1,700	—	D:o.
von Löwens fond.	D:o åt fattiga.	Presidenten, friherre J. von Löwen.	1774 ¹⁹ / ₁₂	13	133	3,333	—	D:o.
Mörners d.o.	D:o till 3 sjuka änkor inom församlingen.	Fröken Ulrika Mörner.	1810 ¹⁰ / ₁₀	3	60	1,500	—	D:o.
Nordfors' d.o.	Understöd åt fattiga.	Öfverstinnan V. Nordfors.	1842 ¹² / ₄	1	20	500	—	D:o.
Pukes d.o.	D:o d:o.	Grefvinnan Puke.	1864 ⁸ / ₅	1	40	1,000	—	D:o.
Rambachs d.o.	D:o d:o.	Änkefru Emilia Rambach.	1880 ¹⁶ / ₅	1	40	1,000	—	D:o.
Roos d.o.	D:o titl ålderstigna, medellösa fruntimmer.	Majoren Axel Roos.	1878 ¹⁶ / ₁₁	2	94	2,361	—	D:o.
Segercronas d.o.	D:o till 12 dygdiga änkor.	Statssekreteraren E. C. Segercrona.	1787 ¹⁷ / ₁₂	12	200	5,000	—	D:o.
Skogmans d.o.	D:o åt fattiga.	Friherrinnan Agnes Skogman.	1902	—	160	4,000	—	D:o.
Stjerngranats d.o.	D:o åt fattiga änkor med barn.	Änkefru Stjerngranat, född Mutzow.	1819	3	192	4,800	—	D:o.
»Tvenne systars testamente».	Tills vidare pensioner åt af testatorerna utsedda personer.	Fröknarna A. M. och E. C. Acrel.	1876 ²⁷ / ₁₀	—	—	8,000	—	D:o.
T. af U:s fond.	Understöd åt fattiga.	F. d. statsrådet frih. C. G. af Ugglas arvingar.	1895 ²⁴ / ₁₀	5	120	3,000	—	D:o.
Ulfparres d.o.	D:o d:o.	Änkefru Margareta Ulfsparre.	1875 ¹² / ₁₁	2	120	3,000	—	D:o.
Wadströms d.o.	D:o d:o vid jultiden.	Jungfru Wadström.	1791	—	10	250	—	D:o.
Wibergs d.o.	Tills vidare pensioner åt af testator utsedda personer.	Fröken C. A. Wiberg.	1894 ²⁰ / ₁₁	—	—	12,000	—	D:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Åhrbergs fond.	Understöd åt fattiga.	Jungfru Marie Louise Åhrberg.	1874 30/3	5	400	10,000	—	Klara kyrkoråd.	
Öbergs d.o.	D:o d.o.	Mamsell M. Öberg.	1872 10/4	5	200	5,000	—	D:o.	
Berggrens d.o.	Till kläder åt församlingens fattighjon vid Sabbatsberg.	Hyrkusken M. Berggren.	1857 14/3	—	338	7,500	—	Klara fattigvårdsstyrelse.	
Bolins d.o.	Till församlingens fattighjon vid Sabbatsberg.	Handlanden A. Bolin.	1796 19/4	—	30	658	—	D:o.	
En ärlig mans d.o.	Gåfva till hushåll med de flesta barnen.	Okänt.	1785 17/3	1	27	600	—	D:o.	
D:o d.o.	Till en flicka mellan 15—30 år, som bidrager till sina föräldrars underhåll.	Okänt.	1789 1/11	1	20	450	—	D:o.	
Fuhrmans d.o.	Af räntan utgå 7-78 kr. till Adolf Fredriks fattigvårdsstyrelse samt resten till Klara fattighjon vid Sabbatsberg.	Källaremästaren P. H. Fuhrman.	1772 1/2	—	27	597	—	D:o.	
Holmbergs d.o.	Till beredande af bättre kost åt blinda hjon från Klara vid Sabbatsberg.	Handlanden N. Holmberg.	1853 28/5	—	68	1,500	—	D:o.	
Hülphers d.o.	Till 12 fattiga änkor inom församlingen.	Handlanden I. W. Hülphers.	1812 30/4	12	270	6,000	—	D:o.	
Isbergs d.o.	Till församlingens fattighjon vid Sabbatsberg.	Presidentskan M. G. Isberg.	1872 10/5	—	135	3,000	—	D:o.	
F. d. kolerafonden.	Till fattiga inom församlingen.	Okänt.	—	3	36	802	—	D:o.	
Lieberts fond.	3/4 af räntan till församlingens fattighjon vid Sabbatsberg, resten till kapitalet.	Sejlaräldermannen J. F. Liebert.	1832 18/12	—	203	6,626	—	D:o.	
Lundblads d.o.	Till en familj med barn.	Höfslagaren J. Lundblad.	1843 10/8	1	15	344	—	D:o.	
Nordströms d.o.	Till tvenne inom församlingen boende fattiga handtverksmästaredötrrar.	Ankefru E. M. Nordström.	1881 30/6	2	90	2,000	—	D:o.	
Qvidings d.o.	Gåfvor till pauvres honteux.	Presidentänkan J. W. Qviding.	1859 24/3	28	1,440	32,000	—	D:o och kyrkorådet.	
Aug. Schumburgs minnesfond.	Till fattiga inom församlingen, utom 1 %, som lägges till kapitalet.	Konsul Robert Schumburg.	1895 31/10	2	35	1,090	—	Klara fattigvårdsstyrelse.	
Schönes fond.	Till skyddsföreningen i Klara.	Fru M. Schöne.	1889	—	113	2,500	—	D:o.	
Sporrongs d.o.	Till församlingens fattighjon vid Sabbatsberg.	Ankefru U. E. Sporrong.	1824 18/9	—	135	3,000	—	D:o.	
Sütherströms d.o.	Till fattiga inom församlingen.	Kardanusmakaren Säterström.	—	1	28	630	—	D:o.	
Fond för tillfällig hjälp.	D:o d.o. helst gamla tjänarinnor.	Okänt.	1899 12/5	1	45	1,000	—	D:o.	
Tunellij fond.	Till 4 fattiga änkor eller jungfrur.	Kryddkramhandlaren J. Tunelius.	1833 28/6	4	270	6,000	—	D:o.	
af Ugglas d.o.	Till 3 fattiga inom församlingen.	Excellensen, greffe G. af Ugglas.	1855 31/10	3	90	2,000	—	D:o.	
Wiers d.o.	Till Klara och Adolf Fredriks fattighjon vid Sabbatsberg.	Ankefru A. M. Wier.	1783 12/12	—	76	1,682	—	D:o.	
Alms donation.	Till fattiga inom församlingen.	Ankefru S. Alm.	1874 20/10	—	100	2,000	—	Jakobs och Johannes kyrkoråd.	
Carlbohms d.o.	Understöd åt borgaränka med flere små barn.	Direktör J. A. och fru Anna Carlbohm.	1819 18/10	1	7	125	—	D:o.	
Frauckes d.o.	Utdelning till fattiga familjer vid jultiden.	Fru Olena Francke.	1895 29/5	43	1,078	25,283	—	D:o.	
D:o d.o.	Till fattiga sjuka.	Densamma.	—	—	216	5,057	—	D:o.	
Godlunds testamentsfond.	Understöd till fattiga och orkeslösa personer.	Direktör Johan Godlund.	1868 21/4	12	240	4,000	—	D:o.	
Lilljeborgska donationen.	D:o till orkeslösa, fattiga änkor med barn, eller äldre ogifta kvinnor.	Målarmästaren G. E. och hustru H. C. Lilljeborg.	1882 30/9	119	2,882	59,547	—	D:o.	
Lundbergs donation.	Till idiothemmet i Stockholm.	Kyrkoherden, dr J. G. Lundberg.	1878 27/6	—	200	4,000	—	D:o.	
Noréns d.o.	Understöd till fattiga änkor och barn.	Kamreraren J. och fru L. F. Norén.	1837 24/5	3	75	1,500	—	D:o.	
Steinerts d.o.	Till äldre behöfvande fruntimmer.	Fröken Helena Catarina Steinert.	1876 6/2	1	180	4,000	—	D:o.	
Ziervogels d.o.	Understöd åt änkor eller dötrrar efter ämbetsmän.	Justitierådet C. Ziervogel.	1824 27/5	3	375	7,500	—	D:o.	
Benedicks d.o.	D:o åt fattiga.	Brukspatron E. O. Benedicks.	1876 25/1	6	155	2,000	—	Jakobs och Johannes fattigvårdsstyrelse.	
De Geers donationsfond.	Till fortsättandet och driften af församlingens arbetshus.	Kammarberren friherre C. de Geer.	1796 17/5	—	125	2,500	—	D:o.	
D:o d:o af 1850.	Hyreshjälp åt älderstigna fattiga inom församlingen.	Excellensen greffe Carl de Geer.	1850 2/4	15	747	15,150	—	D:o.	
Fuhrmans traktamentsfond.	Undfägnad åt fattighushjonen midsommaraftenen.	Hofkällarmästaren P. H. Fuhrman.	1772 21/3	—	19	383	—	D:o.	

Godus testamentsfond.	Till 2 inom församlingen boende ärbara, välfredade, gamla änkor eller ogifta fruntimmer.	Segelsömmaränskan Catharina Godu.	1791 ¹² / ₂	2	33	750	—	Jakobs och Johannes fattigvårdsstyrelse.
Gyldenstolpes donationsfond.	Till understöd åt ålderstigna eller sjukliga, fattiga män eller kvinnor.	Kaptenen greve A. G. Gyldenstolpe.	1855 ²⁰ / ₁₁	2	81	1,800	—	D:o.
Hederhjelm's testamentsfond.	Till fattiga, som äro födda inom Jakobs församling.	Kammarrevisionsrådet G. O. Hederhjelm.	1797 ² / ₂	2	45	1,000	—	D:o.
Helins donationsfond.	Till församlingens fattighushjon.	Änkefru L. Helin.	1815 ¹⁹ / ₆	—	135	3,000	—	D:o.
Holmbergs testamentsfond.	Till förökande af den dagliga kosten för på församlingens fattighus intagna blinda personer.	Kryddkramhandlaren Nils Holmberg.	1853 ²⁸ / ₆	—	68	1,500	—	D:o.
Horns d:o.	Till gamla, döfva, blinda eller annorledes vanföra panvres hontenses.	Greftinnan Anna Sofia Horn.	1858 ²⁰ / ₁	5	203	4,500	—	D:o.
Kihlströms d:o.	Räntan utdelas den 12 dec. hvarje år till församlingens hjon å ålderdomshemmen.	Slaktaren J. G. Kihlström.	1830 ¹¹ / ₁₁ o. 1834 ²⁸ / ₁₂	—	159	3,537	—	D:o.
Lundbergs d:o.	Understöd åt nödställda församlingsmedlemmar, som icke äro berättigade till fattigunderstöd.	Förste lifmedikus och fru Vincent Lundberg.	1856 ¹³ / ₄	12	310	5,000	—	D:o.
Normans d:o.	Räntan utdelas den 8 maj hvarje år till församlingens hjon å ålderdomshemmen.	Hushållerskan Brita Maria Norman.	1829 ⁶ / ₅	—	68	1,500	—	D:o.
P . . . s donationsfond.	Gåfva åt de fattiga inom församlingen.	Okänt.	1865 ⁵ / ₁₂	—	—	500	—	D:o.
Schewes testamentsfond.	Till hjonen å ålderdomshemmen på Sofiadagen.	Grosshandlaren Reinhold Fredrik Schewe.	1845 ¹⁸ / ₆	—	34	750	—	D:o.
von Schultzes d:o.	Till en behöfvande.	Fröken Carolina von Schultze.	1845 ⁵ / ₃	1	14	300	—	D:o.
von Schwartzers d:o.	Till hjonen å ålderdomshemmen vid jultiden.	Öfverste J. von Schwartz.	1808 ⁷ / ₁	—	14	300	—	D:o.
Sundströms d:o.	Räntan utdelas nyårsaftonen till 3 behöfvande handlande eller änkor efter handtverkare eller, om sådana ej finnas, till andra, obotligt sjuka fattiga.	Handlanden Carl Gustaf Sundström.	1869 ² / ₈	3	90	1,900	—	D:o.
Söderströms d:o.	Till hjonen å ålderdomshemmen på Sofiadagen.	Mamsell Sophia Söderström.	1847 ³ / ₉ o. 1849 ¹ / ₆	—	44	988	—	D:o.
Wættedahls d:o.	Till någon behöfvande.	Prostinnan Elisabet Charlotta Wættedahl.	1860 ²⁶ / ₃	1	15	300	—	D:o.
Wittings d:o.	Till 3 änkor och 3 faderlösa inom Jakobs församling.	Änkefru Maria Brita Witting.	1782 ²³ / ₁₂	6	22	431	—	D:o.
Åkerblads donationsfond.	Till jul- och nyårgåfvor åt ålderdomshemmens hjon.	Spegefabrikör J. Åkerblad.	1777	—	4	84	—	D:o.
Cabanis d:o.	Understöd åt fattiga inom församlingen samt underhåll af Cabaniska grafven å nya kyrkogården.	Änkefru Albertina Cabanis.	1869 ⁶ / ₇	—	120	2,400	—	Maria kyrkoråd.
Femte-mars-fonden.	D:o åt fattiga inom församlingen.	Flera församlingsmedlemmar.	1876 ²⁰ / ₁₁	—	46	925	—	D:o.
Hallgrens donationsfond.	D:o till sjuka och ofärdiga fruntimmer.	Mamsell M. S. Hallgren.	1841 ²⁵ / ₁₀	—	75	1,500	—	D:o.
Hults d:o.	D:o åt fattiga inom församlingen.	Jungfru A. H. Hult.	1808 ²³ / ₆	—	55	1,100	—	D:o.
1853 års kolerafond.	D:o d:o.	Flera stiftare.	1853	—	150	3,000	—	D:o.
Norbergs donationsfond.	D:o åt fattiga fruntimmer inom församlingen.	Jungfru A. M. Norberg.	1864 ²³ / ₅	—	75	1,500	—	D:o.
Widmans d:o.	D:o åt fattiga borgaränkor inom församlingen.	Källarmästaren P. U. Widmans dotter och måg R. T. Cederschiöld.	1859 ²⁸ / ₉	—	55	1,000	—	D:o.
Bergstedts d:o.	D:o åt fattiga fabriksarbetarefamiljer inom församlingen.	Fabrikarmästaren Lars Bergstedt.	1891 ²⁹ / ₄	5	75	1,605	—	Maria fattigvårdsstyrelse.
Fuhrmans traktamentsfond.	Fattighushjonens förplägning midsommardagen.	Hofkällarmästaren C. H. Fuhrman.	1772 ²¹ / ₂	—	20	325	—	D:o.
Godus fond.	Understöd till ålderstigna fruntimmer inom församlingen.	Änkefru Catharina Godu.	1791 ¹² / ₂	5	83	1,667	—	D:o.
Grundbergs och Asplunds d:o.	Till behöfvande inom församlingen vid jultiden.	Grosshandlaren A. N. Grundberg och änkefru C. E. Asplund.	1852 ⁹ / ₈	20	100	2,000	—	D:o.
Gösches testamentsfond.	Fattighjonens förplägning å den regerande konungens födelsedag.	Grosshandlaren J. H. Gösche.	1781 ²² / ₁₀	—	60	1,500	—	D:o.
Haglinds fond.	Till sjuka, åldriga hjon å Maria fattighus.	Trädgårdsmästaren G. R. Haglind o. h. h.	1875 ²⁰ / ₁₁	—	40	1,301	—	D:o.
Holmbergs d:o.	Till förbättrande af kosten för blinda hjon å Maria fattighus.	Kryddkramhandlanden N. Holmberg.	1853 ²⁸ / ₅	—	60	1,500	—	D:o.
Petrefjus d:o.	Till 10 ålderstigna personer inom församlingen den 27 oktober.	Skeppsklareraren P. Petrefjus.	1847 ²¹ / ₄	10	75	1,500	—	D:o.
Axel Petterssons d:o.	Till behöfvande inom församlingen.	Grosshandlaren Axel Pettersson.	1885 ²² / ₁₀	2	180	3,000	—	D:o.
Reuckners d:o.	D:o d:o.	Änkefru S. L. Reuckner.	1878 ¹⁶ / ₁₀	15	150	3,000	—	D:o.
Rothoffs d:o.	D:o d:o.	Öfverstelöjtnanten F. A. Rothoff.	1862 ⁶ / ₈	1	80	2,000	—	D:o.
Sahlbergs d:o.	Fattighjonens förplägning å den regerande konungens födelsedag.	Stadsmäklaren J. Sahlberg.	1803 ¹¹ / ₂	—	20	485	—	D:o.
Sandahls d:o.	Till fattiga inom församlingen.	Kronouppbördskommissarien Isaac Sandahl.	1878 ²⁶ / ₄	5	100	2,000	—	D:o.
Strähles d:o.	Till 2 ålderstigna änkor inom församlingen.	Änkefru H. M. Strähle.	1829 ²⁸ / ₃	2	150	3,000	—	D:o.
Sweders d:o.	Till klädesgarvspinnarskor inom församlingen.	Rådmanen Mathias Sweder.	1772 ²² / ₂	5	100	1,600	—	D:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Tjugufemte-juni-fonden. Törnemanns och Wistrands minnesfond.	Till behöfvande inom församlingen vid jultiden. Till behöfvande inom församlingen.	Okänt. Assessor J. A. Törneman och medicinalrådet A. H. Wistrand.	1885 ²⁸ / ₂ 1859 ² / ₂	5 —	50 —	1,000 1,958	— —	Maria fattigvårdsstyrelse. D:o.	
Wertmüllers fond n:r 2.	Fattighushjonens förplägning & testators födelsedag den 23 februari.	Bryggaren G. Wertmüller.	1864 ⁶ / ₈	—	80	2,000	—	D:o.	
Ädelgrens minnesfond.	Till behöfvande inom församlingen den 23 oktober.	Fröken S. A. A. Ädelgren.	1897 ²⁷ / ₁₀	5	50	1,399	—	D:o.	
Östergrens testamentsfond.	Till förplägning vid jultiden åt sjuka och blinda fattighushjon.	Hamufogden L. E. Östergren.	1852 ²⁹ / ₆	—	20	500	—	D:o.	
Mamsell Branders fond.	Understöd åt sjuklig tjänare vid kyrkan.	Mamsell Johanna Fredrika Brander.	1883	1	90	2,016	—	Katarina kyrkoråd.	
Kamrer Branders d:o.	D:o	Kamrer Hans Ad. Brander.	1871	1	45	1,019	—	D:o.	
Fredenholms d:o.	D:o till tre nödställda, ålderstigna, ogifta fruntimmer inom församlingen.	Fröken Rosalie Fredenholm.	1896	3	135	3,000	—	D:o.	
Lundins d:o.	D:o till behöfvande inom församlingen.	Fabrikören Mathias Lundin.	1891	5	225	5,000	—	D:o.	
Systarna Söderbergs minne.	D:o till personer tillhörande församlingen.	Fröken Charlotta Albertina Söderberg.	1902 ²⁰ / ₈	51	2,140	151,763	19,500	D:o.	
Bohmans d:o.	Inköp af ved åt fattiga.	Handlanden E. E. son Bohman.	1822 ²⁸ / ₂	60	225	4,500	—	Katarina fattigvårdsstyrelse.	
Broströms d:o.	Utdelning & Rosenlunds ålderdomshem.	Källarmästaren O. Broström.	1844 ²¹ / ₁₂	—	80	2,000	—	D:o.	
Bångs d:o.	D:o	Direktören G. Bång.	1854 ⁷ / ₁₀	—	810	25,500	—	D:o.	
Fuhrmans traktamentsfond.	Till undfägnad åt fattighushjonen midsommaraftenen.	Hofkällarmästaren P. H. Fuhrman.	1772 ²¹ / ₂	—	7	187	—	D:o.	2)
Godus fond n:r 1.	Utdelning & Rosenlunds ålderdomshem.	Segelmakarämbeten C. Godu.	1789 ²⁹ / ₁₀	—	6	150	—	D:o.	
Gäderins fond.	D:o	Husgerådskammarbetjanten A. Gäderin.	1833 ²¹ / ₁₂	—	180	4,500	—	D:o.	
Hedströms d:o.	D:o	Sidenfabrikören C. Hedström.	1822 ¹⁵ / ₂	—	120	3,000	—	D:o.	
Holmbergs d:o.	D:o till blinda hjon.	Grosshandlaren N. Holmberg.	1853 ²⁸ / ₅	10	90	1,500	—	D:o.	
Lettströms d:o.	Ökad kost åt sjuka och orkeslösa hjon & Rosenlunds ålderdomshem.	Fattigläkaren A. Lettström.	1843 ¹³ / ₃	—	120	3,000	—	D:o.	
Nyströms d:o.	Utdelning & d:o.	Rustmästaren C. Nyström.	1817 ¹⁰ / ₁	—	300	7,500	—	D:o.	
En okänds d:o.	D:o	Okänt.	1804 ²² / ₁₁	—	6	150	—	D:o.	
Ringqvists d:o.	Ökad kost åt sjuka & d:o.	Apotekaren J. F. Ringqvist.	1832 ¹⁴ / ₉	—	300	7,500	—	D:o.	
Roos d:o.	D:o åt hjonen & d:o.	Bokhållaren C. J. Roos.	1818 ¹⁵ / ₇	—	60	1,500	—	D:o.	
Steinmetz d:o.	Utdelning & d:o.	Grosshandlaren J. F. Steinmetz.	1855 ¹³ / ₁	—	120	3,000	—	D:o.	
Stenbergaka stiftelsen.	Utdelning af gratialer.	Änkefru Katarina Ch. Stokoe.	1873 ²⁷ / ₆	10	150	3,000	—	D:o.	
Törnqvists fond.	Utdelning & Rosenlunds ålderdomshem.	Kamreraren C. Törnqvist.	1866 ³⁰ / ₄	—	584	14,600	—	D:o.	
Zettersténs d:o.	Julundfägnad & d:o.	Garfvaren J. H. Zetterstén.	1836 ²² / ₄	—	38	750	—	D:o.	
Östergrens d:o.	Utdelning & d:o till sängliggande sjuka.	Hamufogden L. E. Östergren.	1852 ²⁷ / ₆	—	25	500	—	D:o.	
Klercks testamentsfond.	Till fattiga.	Skräddarmästaren J. Klerck o. h. h.	1879 ¹⁵ / ₉	10	250	5,250	—	Kungsholms kyrkoråd.	
Sjöstedts d:o.	Understöd till ålderstigna och sjukliga, isynnerhet af repslagareyrket.	Repslagaråldermannen O. Sjöstedt.	1815 ¹⁹ / ₁₁	12	300	5,000	—	D:o.	
Carlgrens fond.	Utdelning till fattighjon.	Sergeanten J. Carlgren.	1818 ⁵ / ₃	—	68	1,500	—	Kungsholms fattigvårdsstyrelse.	
Holmbergs d:o.	Till blinda fattighjon.	Kryddkramhandlaren N. Holmberg.	1853 ²⁸ / ₅	—	136	3,586	—	D:o.	
Möllers större d:o.	Till hjonen & fattighuset.	Brusepatron J. P. Möller.	1801 ¹⁷ / ₄	—	45	1,000	—	D:o.	
Möllers mindre d:o.	D:o	Densamme.	1801 ¹⁷ / ₄	—	23	500	—	D:o.	
Noréens d:o.	Till fattiga inom församlingen.	Kanslirådet J. E. Noréen.	1803 ⁶ / ₇	—	41	900	—	D:o.	
Roos d:o.	Till sjuka & fattighuset.	Handelsbiträdet J. C. Roos.	1818 ¹⁵ / ₇	—	122	2,701	—	D:o.	
Stagmans d:o.	Till fattighjonen.	Trädgårdsmästaren J. Stagman o. h. h.	1826 ²⁹ / ₁₁	—	225	5,000	—	D:o.	
Tharmouts d:o.	Kläder till fattighjon, synnerligast gamla tjänare.	Demoiselle A. Tharmout.	1850 ²⁶ / ₂	16	72	1,708	—	D:o.	
von Torkens d:o.	Till sjuka & fattighuset.	Kapten von Torken.	1813	—	54	1,200	—	D:o.	
Carl Anderssons d:o.	Hjälp och understöd åt församlingens fattiga, främst till fattiga arbetareänkor.	Stenhuggeriämbeten Carl Andersson o. h. h.	1890 ⁶ / ₅	38	189	4,200	—	Hedvig Eleonora kyrkoråd.	

Bethunska fonden.	Julgäfvor till fattiga sjuka fruntimmer inom församlingen.	Fröken A. C. Bethun och änkefru V. Brandt.	1878 ²⁴ / ₈	10	93	2,400	—	Hedvig Eleonora kyrkoråd.
Brandelska d:o.	Dels till gäfvor att lindra oförvårdad verklig nöd, dels till fattiga skolbarn.	Fröken Anna Sofia Brandel o. kamrer C. H. Brandel.	1867 ¹⁵ / ₈ 1890 ¹⁸ / ₈	11	1,855	102,066	—	D:o.
Ferms fond.	Julgäfvor åt fattiga sjuka fruntimmer inom församlingen.	Änkefru Perm.	Okändt	3	23	500	—	D:o.
Kastmans d:o.	Till fattiga inom församlingen.	Änkefru Augusta Kastman, f. Berwald.	1902 ² / ₁	41	208	4,500	—	D:o.
Lindstrands d:o.	Julgäfvor åt 10 obemedlade ålderstigna, aktningsvärda fruntimmer.	Änkefru Emilia Augusta Th. Lindstrand.	1896 ¹⁷ / ₁₁	10	2,278	50,000	—	D:o.
Nybergs donation.	Julgäfvor åt fattiga fruntimmer.	Änkefru Erika Nyberg.	1888 ¹¹ / ₉	45	450	10,000	—	D:o.
Wadströmska fonden.	D:o åt fattiga sjuka fruntimmer.	Okändt.	Okändt	2	14	300	—	D:o.
Widboms donation.	Understöd till 2 fattiga sjuka inom församlingen.	Kassören Sten Henry Widbom.	Okändt	2	75	1,000	—	D:o.
Asplunds fond.	Inrättande af ett fattighus å ladugårdslandet.	Handlanden A. Asplund.	1735 ¹² / ₈	—	30	811	—	Hedvig Eleonora fattigvårdsstyrelse.
Bomans d:o.	Understöd åt fattiga utom fattighuset.	Handlanden E. Boman.	1822 ⁹ / ₈	—	116	3,027	—	D:o.
Lovisa Ericssons d:o.	Utdelning till 6 ålderstigna fattiga fruntimmer.	Änkefru L. C. C. Ericsson.	1866 ²⁴ / ₄	6	45	1,003	—	D:o.
Falks d:o.	Understöd åt församlingens fattiga.	Änkefru Maria Falk.	1796 ¹⁹ / ₆	4	38	1,015	—	D:o.
Fuhrmans traktamentsfond.	Förplägning af fattighjonens midsommardagen.	Hofkällarmästaren P. H. Fuhrman.	1772 ²¹ / ₁	—	8	185	—	D:o.
Godus fond.	Understöd till församlingens fattiga.	Segelsömmaränkan C. Godu.	1791 ¹² / ₂	—	35	860	—	D:o.
Haijs d:o.	Förbättrande af fattighushjonens kost under sjukdom.	Änkefriherrinnan Carol. Haij.	1859 ⁶ / ₇	—	21	508	—	D:o.
Hellmans d:o.	Jul- och nyårgäfvor åt fattighushjonen.	Assessor C. F. Hellman.	1828 ¹⁷ / ₆	—	23	500	—	D:o.
Holmbergs d:o.	Förbättrande af kosten för blinda fattighushjon.	Handlanden Nils Holmberg.	1853 ²⁸ / ₆	—	60	1,538	—	D:o.
Hultgrens d:o.	Utdelning efter fattigvårdsstyrelsens godfinnande.	Gardistänkan Anna Brita Hultgren.	1866 ⁷ / ₄	2	25	607	—	D:o.
V. Jönssons d:o.	Till medellösa, äldre personer med god vandel, hvilka ej åtnjuta särskild fattigvård inom församlingen.	V. Jönsson o. h. h. Anna Katarina.	1888 ⁸ / ₂	—	197	4,645	—	D:o.
Kåbergs d:o.	Till fattiga inom församlingen.	Änkefru Althea Kåberg.	1889 ¹ / ₆	11	85	2,022	—	D:o.
Nybergs d:o.	D:o d:o företrädesvis till julen.	Änkefru Erika Nyberg.	1893 ⁴ / ₁ och ³⁰ / ₁₂	—	175	4,011	—	D:o.
Qvidings d:o.	Till ett äldre fruntimmer bland pauvres houteux inom församlingen.	Justitierådiinnan Charlotta Qviding.	1875 ² / ₆	1	50	1,033	—	D:o.
Roselii d:o.	Till fattighushjonen.	Repslagaren Olof Roselius.	1784 ²⁷ / ₈	—	35	876	—	D:o.
Rymans d:o.	Inrättande af ett fattighus på Ladugårdslandet.	Guldragaren J. Ryman.	1732 ⁶ / ₉	—	203	4,935	—	D:o.
Sporrongs d:o.	Till ålderstigna, välfräjdade fattiga utom fattighuset.	Mamsell Anna Maria Sporrang.	1862 ¹⁹ / ₃	4	40	752	—	D:o.
Sätherströmska fonden.	Till gamla sjuka fattiga män och kvinnor samt fader- och moderlösa barn.	Kardnansmakarmästaren J. Sätherström.	1821 ¹⁶ / ₉	152	5,057	45,000	70,000	D:o.
Grundéns fond.	Sedan kapitalet stigit till 5,000 kr. skall 75 kr. årligen utdelas till några verkligt behöfvande gifta fruntimmer inom församlingen.	Kammarrättsrådet A. J. Grundén.	1888 ²⁴ / ₆	—	—	930	—	Adolf Fredriks kyrkoråd.
Jernbergs donation.	Understöd till fattiga och sjuka inom församlingen.	Fröken C. J. Jernberg.	1901 ¹⁰ / ₁₂	—	144	3,600	—	D:o.
Probsts d:o.	Till borgaränkor inom församlingen.	Fröken Ch. W. Probst.	1867 ¹⁶ / ₄	3	393	7,223	—	D:o.
Westinska fonden.	Till 20 ålderstigna, välfräjdade fattiga.	Byggmästaren Axel Westin.	1885 ¹⁴ / ₉	20	1,000	20,000	—	D:o.
Wiboms donation.	Till ett fruntimmer bland pauvres honteux.	Fröken Agneta Wibom.	1877 ¹¹ / ₇	1	40	1,040	—	D:o.
Åkerlunds d:o.	Till 2 hederliga fruntimmer, 50 år fyllda.	Fröken A. U. A. Åkerlund.	1882 ¹⁶ / ₄	2	120	3,120	—	D:o.
Abelins fond.	Till en för gudsfruktan känd familj.	Professor Hj. Abelin.	1873 ²⁶ / ₆	1	50	1,000	—	Adolf Fredriks fattigvårdsstyrelse.
Baijards d:o n:r 1.	Understöd till 3 åldriga ogifta döttrar af ämbets- och tjänstemän eller borgare inom församlingen.	Kamreraren D. Baijard.	1833 ²⁰ / ₄	3	225	4,500	—	D:o.
D:o d:o n:r 2.	Till sängliggande å fattighus i Stockholm.	Densamme.	1833 ²⁰ / ₄	—	68	1,500	—	D:o.
Berggrens d:o.	Till kläder åt fattighushjon inom församlingen.	Hyrkusken M. Berggren.	1857 ¹⁴ / ₃	—	68	1,500	—	D:o.
Falks d:o.	Till församlingens fattiga.	Änkefru Maria Falk.	1796 ³⁰ / ₆	10	25	500	—	D:o.
Holmbergs d:o.	Förbättrande af kosten för blinda fattighushjon inom församlingen.	Kryddkramhandlanden Nils Holmberg.	1853 ²⁸ / ₆	—	68	1,500	—	D:o.
Leijouhufvuds d:o n:r 1.	Till nödställda likar inom församlingen.	Kaptenen friherre A. Leijouhufvud.	1831 ¹⁶ / ₆	4	54	1,200	—	D:o.
D:o d:o n:o 2.	Till sjuka på fattighus i Stockholm.	Densamme.	1841 ³⁰ / ₁	—	14	300	—	D:o.
Lieberts d:o.	Understöd till fattighushjon inom församlingen.	Sejlaren J. F. Liebert.	1832 ¹⁸ / ₁₂	—	186	5,874	—	D:o.
Nordenstolpes d:o.	Till blinda på fattighus i Stockholm.	Kammarrådet Fr. Nordenstolpe.	1815 ²³ / ₄	—	41	900	—	D:o.
Norgrens d:o.	Understöd till å stadens fattigvårdsinrättningar in- tagna personer från församlingen.	Fröken A. D. L. Norgren.	1884 ¹⁶ / ₆	—	1,356	30,800	—	D:o.
En okända d:o.	Till sängliggande på fattighus i Stockholm.	Okändt.	1805 ¹ / ₃	—	9	200	—	D:o.
Reinholds d:o.	Understöd till 2 behöfvande inom församlingen.	Bagaren E. Reinhold.	1876 ² / ₁₀	2	68	1,500	—	D:o.
Westmans d:o.	Understöd till inträdesökande å fattighus.	Ryttmästaren I. Westman.	1804 ³⁰ / ₃	6	108	2,700	—	D:o.
Aschlings d:o.	Understöd åt en änka.	Konteramiralen C. F. Aschling.	1809 ²⁶ / ₆	—	—	333	—	Skeppsholms kyrkoråd.
Billbergs d:o.	Till en obemedlad kaptenlöjtnantsänka.	Kaptenlöjtnanten S. Billberg.	1859 ¹ / ₁₀	1	50	1,330	—	D:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Blomstedts fond.	Understöd till fattiga änkor efter tjänstemän, som tillhört flottans station i Stockholm.	Kommendör C. J. Blomstedt.	1864 ¹⁵ / ₈	2	80	3,386	—	Skeppsholms kyrkoråd.	
Dahls d:o.	D:o till änka eller oförsörjda barn efter en flaggkonstapel vid d:o.	Mamsell Maria Dahl.	1881 ²¹ / ₁	1	23	596	—	D:o.	
Falks d:o.	Till församlingens fattiga.	Fru Maria Falk.	1796 ¹⁸ / ₅	10	30	500	—	D:o.	
C. Fornells d:o.	D:o d:o.	Fröken Carolina Fornell.	1891 ²⁰ / ₁₁	1	40	1,048	—	D:o.	
J. H. Fornells d:o.	D:o d:o.	Marindirektör J. H. Fornell.	1883 ²⁴ / ₈	2	80	2,116	—	D:o.	
Frimans d:o.	Till fattiga officers- och underofficersänkor inom församlingen.	Ångbåtsbefälhafvaren Fernqvist.	1880 ¹⁵ / ₁	3	60	2,331	—	D:o.	
Ringheims d:o.	Till församlingens fattiga.	Med. kand. Torsten Alm.	1896 ⁴ / ₂	1	100	1,374	—	D:o.	
Trolles d:o.	Till fattiga änkor efter tjänstemän vid flottans civilstat i Stockholm.	Öfverkommissarien C. J. Trolle.	1874 ²⁸ / ₁₂	1	350	8,758	—	D:o.	
Widboms d:o n:r. 2.	Till fattiga änkor efter civila tjänstemän vid flottans station i Stockholm.	Kassören S. H. Widbom.	1900 ¹ / ₁₂	—	—	1,045	—	D:o.	
Brenners testamente.	Till fattiga.	Fröken C. H. Brenner.	1752 ²⁸ / ₅	—	10	260	—	Tyska församlingens pastor och föreståndare.	
Fischers d:o.	D:o.	Kapten Joh. I. Fischer.	1772 ¹⁴ / ₅	—	67	1,666	—	D:o d:o.	
Fuhrmans traktamentsfond.	D:o.	Hofkällarmästaren P. H. Fuhrman.	1772 ²¹ / ₂	—	50	1,250	—	D:o, 6 föreståndare och 3 exekutorer.	
Garvens donation.	Till behöfvande fruntimmer.	Fru C. S. Garven.	1872 ¹ / ₁₁	2	50	1,000	—	D:o, pastor och föreståndare.	
Gühlstorffs testamente.	Till behöfvande sjömän och deras änkor.	Kapten J. I. Gühlstorff.	1870 ⁷ / ₇	3	40	1,000	—	D:o d:o.	
Gösches d:o.	Till husfattiga.	Grosshandlaren J. H. Gösche.	1781 ²⁰ / ₁₀	6	60	1,500	—	D:o d:o.	
And. Hebbes d:o.	Till medellösa församlingsmedlemmar, företrädesvis barn.	Brukspatron And. Hebbe.	1804 ¹⁷ / ₁₂	12	420	10,500	—	D:o föreståndare.	
S. B. Hebbes d:o.	Till husfattiga.	Kommererådet S. B. Hebbe.	1792 ¹ / ₄	—	34	750	—	D:o d:o.	
D:o d:o.	D:o.	Densamme.	1803 ⁵ / ₇	10	120	3,000	—	D:o d:o.	
Holms d:o.	Till fattiga.	P. Holm.	1804 ¹ / ₁	—	20	500	—	D:o pastor.	
Höpfners d:o.	D:o.	Nikolaus Höpfner.	1696 ¹² / ₁	—	1,000	41,826	54,000	D:o d:o.	
Kirchtings d:o.	D:o.	Joh. Kirchring.	1755 ¹⁸ / ₉	—	10	250	—	D:o d:o.	
Knocks d:o.	D:o.	Bagaren Fr. Knock.	1883 ¹⁰ / ₅	—	12	300	—	D:o d:o och föreståndare.	
A. Lohes d:o.	Till husfattiga.	Adolf Lohe.	1759 ²⁷ / ₂	—	30	750	—	D:o d:o.	
J. Lohes d:o.	D:o.	Johanna Lohe.	1758 ⁹ / ₅	—	30	750	—	D:o d:o.	
Müllers d:o.	Till pastorn och 12 fattiga.	Kommererådet J. C. Müller.	1832 ⁶ / ₈	12	216	7,500	—	D:o föreståndare.	
Rambachs donation.	Till fattiga.	Snickarätkan E. Rambach, född Dehm.	1880 ²⁵ / ₅	1	40	1,000	—	D:o pastor och föreståndare.	
Reinholds testamente.	D:o.	Bagaren E. Reinhold.	1876 ¹ / ₁₀	2	60	1,500	—	D:o d:o.	
Rothliebs stiftelse.	Till kyrkobetjäningen och deras änkor.	Kyrkoherden doktor J. Rothlieb.	1864 ¹ / ₅	2	76	1,874	—	D:o d:o.	
von Schewens testamente.	Till fattiga.	J. B. von Schewen.	1755 ³¹ / ₈	—	44	970	—	D:o pastor.	
Schlotthauers d:o.	D:o.	Fru M. Schlotthauer.	1751 ¹⁶ / ₃	—	8	200	—	D:o d:o.	
Scholtz d:o.	D:o.	Kapten J. A. Scholtz.	1756 ²⁹ / ₇	—	20	500	—	D:o d:o.	
Rob. Schumburgs donation.	För tyska ålderdomshemmet.	Konsul Rob. Schumburg.	1892 ¹⁸ / ₅	—	21	536	—	D:o d:o och föreståndare.	
Aug. Schumburgs testamente.	D:o d:o.	Boktryckaren Aug. Schumburg.	1895 ³¹ / ₁₀	—	25	547	—	D:o d:o.	
von Schwartzers d:o.	Till fattiga.	Öfversten J. von Schwartz.	1808 ²⁷ / ₁	1	12	300	—	D:o pastor och föreståndare.	
Starbus d:o.	D:o.	Fru L. D. Starbus.	1774 ²⁰ / ₈	6	50	1,260	—	D:o föreståndare.	
von Stocks d:o.	D:o.	Grosshandlaren Fredrik von Stock.	1806 ⁸ / ₃	—	225	4,500	—	D:o pastor.	
Sturms fond.	Till behöfvande handverkareänkor.	Änkefru J. S. Sturm.	1877 ²⁸ / ₁₀	—	980	28,000	—	D:o pastor och föreståndare.	
Wrangels testamente.	Till fattiga.	Fröken M. B. Wrangel.	1706 ¹⁸ / ₈	2	30	750	—	D:o d:o.	
von Yhlens d:o.	D:o.	A. C. von Yhlen.	1755 ¹⁸ / ₁₂	—	5	125	—	D:o pastor.	
Zimmermanns donation.	Till tyska ålderdomshemmet.	Fr. W. och Anna Zimmermann.	1899 ³¹ / ₁	—	76	2,000	—	D:o d:o och föreståndare.	
Tyska ålderdomshemmet byggnadsfond.	Att bygga eget hem.	Kyrkoherden doktor G. Sterzel.	1899 ¹⁵ / ₁₂	—	—	23,550	—	Styrelsen för tyska diakonissföreningen.	

Bendix fond.	Utdelning till fattiga.	Färghandlaren Anton Bendix.	1890 ¹⁶ / ₈	8	180	4,500	—	Mosaiska församlingens föreståndare.	
Benedicks understödsfond.	Fattigunderstöd.	Bruksägaren E. O. Benedicks.	1850 ²⁵ / ₁	5	80	2,000	—	D:o.	
C. Benedicks donation.	D:o.	Gen.-konsul Carl Benedicks.	1880 ² / ₁₁	—	1,250	25,000	—	D:o.	
Henrik och Matilda Davidsons fond.	D:o.	Generalkonsul H. Davidsson o. h. h. Matilda.	1883 ⁷ / ₂	1	500	21,310	—	D:o.	
Wilhelm Davidssons fond.	Bekostande af bostäder åt fattiga.	Konditor W. Davidssons sterbhus.	1883 ⁵ / ₃	—	—	46,000	—	D:o.	4)
Fattigfonden.	Utdelning till fattiga.	Änkefru Sofie Hirsch m. fl.	1843 ¹ / ₁₂	—	1,103	27,582	—	D:o.	
Isaac David och Juliana Hirschs understödsfond.	Understöd till behöfvande den 4 februari.	Musikhandlaren Abraham Hirsch.	1890 ¹⁶ / ₈	2	250	13,929	—	D:o.	
Fanny Josephsons fond.	Till församlingens fattigfond.	Konditor A. S. Davidson.	1874 ⁷ / ₄	1	500	10,000	—	D:o.	4)
Levins d:o.	Extra bidrag åt fattiga.	Konditor Ludvig Nathan Levin.	1892 ²¹ / ₆	16	500	10,000	—	D:o.	
Mendelsons d:o.	Understöd åt äldre, ogifta och obemedlade församlingsmedlemmar.	Litografen O. M. och fröken Henriette Mendelson.	1891 ¹⁶ / ₁₁	7	1,327	33,177	—	D:o.	
Stiftelsen för bostäder åt fattiga, orkeslösa personer tillhörande mosaiska församlingen i Stockholm.	Framgår af namnet.	Fabrikören L. J. Eliasson.	1882 ¹² / ₉	3	863	85,000	—	D:o.	
Borgerskapets gubbbhus.	Underhåll af fattiga ålderstigna borgersmän i Stockholm.	Stockholms borgerskap.	1788 ² / ₁₂	52	27,956	1,558,905	60,000	En direktion.	
Borgerskapets änkhush.	Underhåll af ålderstigna borgaränkor i Stockholm.	D:o d:o.	1724 ⁴ / ₇	85	55,418	1,178,961	346,000	D:o.	
Lieberts testamente.	Handpenningar åt å änkhuset intagna änkor.	Sejlaråldermannen J. F. Liebert.	1832 ¹⁶ / ₁₂	80	160	5,933	—	Deusamma.	
F. d. skräddarämbetets gåva.	Understöd åt å gubbbhuset intagne.	F. d. skräddarämbetet.	1882 ²⁴ / ₄	—	—	6,000	—	Gubbbhusets direktion.	
Säffbohms testamentsfond.	Handpenningar åt å änkhuset intagna snickaränkor.	Snickaråldermannen D. Säffbohm.	Okändt	5	38	750	—	Änkhusets direktion.	
Benedickska fonden.	Beredande af bättre och rikligare kosthåll åt hjonen å Sabbatsbergs ålderdomshem.	Änkefru Emma Benedicks.	1893 ²² / ₁₁	—	515	18,339	—	Styrelsen för Sabbatsbergs ålderdomshem.	
Eklunds fond.	Till Klara församlings fattiga å d:o.	Mamsell Johanna Kristina Eklund.	1892 ¹⁸ / ₁₁	—	65	2,160	—	D:o.	
Lennbergs d:o.	Inköp af garn samt arbetslön för strumpetickning åt å d:o intagna personer.	Mamsell Sofia Albertina Lennberg.	1889 ²⁵ / ₅	48	41	2,171	—	D:o.	
Lieberts d:o.	Till personer af tysk nationalitet å d:o.	Sejlaråldermannen J. F. Liebert o. h. h.	1832 ¹⁸ / ₁₂	—	—	4,852	—	D:o.	
Terrades d:o.	Inköp vid jul af bröd till hjonen å d:o.	Språkläraren Alexander Nadi Terrade o. h. h.	1861 ¹² / ₁₂	—	42	1,000	—	D:o.	
Unmans d:o.	Tillsvidare lifräntor åt 2 af testator bestämda personer.	Gen.-konsul Gustaf Unman.	1892 ⁹ / ₄	—	—	10,000	—	D:o.	
Östergrens d:o.	Till sängliggande sjuka bland Storkyrkoförsamlingens hjon å Sabbatsbergs ålderdomshem vid jultiden.	Hamnfogden L. E. Östergren o. h. h.	1852 ²⁰ / ₅	—	20	509	—	D:o.	
Drottninghuset.	Underhåll af ålderstigna, sjukliga och fattiga änkor och döttrar efter ämbets- och tjänstemän m. fl.	Drottning Ulrika Eleonora.	1686	50	18,733	328,174	37,500	En direktion.	5)
Konung Oskar I:s minne.	Att för mindre bemedlade fruntimmer af ståndsklassen ersätta saknaden af ett godt och fridfullt hem.	Änkedrottning Josefine.	1877 ¹⁴ / ₃	45	—	676,000	250,000	En styrelse af 5 personer.	
Josefinahemmet.	Underhåll af fattiga och orkeslösa, företrädesvis kvinnliga medlemmar af romersk-katolska församlingen.	Densamma.	1877 ¹⁴ / ₃	18	—	278,000	90,000	D:o d:o.	
Timmermansordens hospital.	Underhåll åt behöfvande män.	Timmermansorden.	1796 ¹ / ₁₁	107	18,876	3,592,962	209,409	Timmermansordens direktion.	
1878 års stiftelse.	Att tillhandahålla billiga bostäder åt medellösa änkor och barn.	Ett flertal personer.	1878	—	—	76,173	67,000	En styrelse af 8 personer.	
Asylen för pauvres honteux.	Bostad och delvis föda åt äldre, behöfvande, aktningssvärda fruntimmer af ståndspersonsklass.	Grefvinnan Ch. von Schwerin, född Liliencrantz.	1862 ²⁵ / ₁₂	115	38,014	1,087,100	400,000	En direktion af 16 ledamöter.	
Hem för de clända.	Att taga kristlig vård om och söka bereda arbetsförtjänst åt från fängelse frigifna eller eljest af-sigkomna män.	Maskinisten J. P. Johansson.	1882 ¹⁷ / ₂	—	—	94,987	59,000	D:o af 5 ledamöter.	
Drottningens skyddshem.	Att lämna vård och skydd åt kvinnor, som, ehuru straffade för brott, lämna hopp om förbättrad vand.	Drottning Sophia.	1860	—	—	95,000	40,000	En direktion, utsedd af H. M. Drottningen.	
Stockholms skyddsförening för frigifna.	Att bistå ur fängelse frigifna, företrädesvis yngre personer genom att anskaffa platser och lämna moraliskt och ekonomiskt understöd.	Stiftad af fängervårdsmän.	1879	55	1,430	9,097	—	En styrelse af 9 personer.	6)
Stockholms stadsmission.	Att besöka och vårda sjuka och fattiga.	—	1853	—	1,459	7,207	—	En styrelse.	7)
Stockholms stadsmissions arbetshem för frigifna fångar.	Att hjälpa manliga frigifna fångar från Stockholm.	—	1888	65	14,904	70,551	73,000	Densamma.	8)
Stockholms allmänna skyddsförening.	Understöd åt fattiga, tillhörande Stockholms kommun.	Drottning Sophia.	1866 ¹⁷ / ₁₀	2,268	26,567	64,474	16,152	En centralkommitté.	
Lejas välgörenhetsstiftelse.	Understöd åt Jakobs och Johannes församlings fattiga.	Handlanden Benjamin Leja.	1864 ⁴ / ₁₀	230	1,000	20,000	—	Pastor i Jakob och 5 direktörer.	
Lotten Wennbergs fond.	Tillfälligt understöd åt fattiga, välfredade personer, synnerligast inom hufvudstaden, samt inlösen af ett eller två värnlösa, döfotumma eller blinda barn å lämplig anstalt.	Drottning Lovisa m. fl.	1864 ¹⁰ / ₁₁	150	1,900	45,000	—	En direktion.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905 till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
Sällskapet för arbetsflitens befrämjande.	Att bereda obemedlade, välfredade fruntimmer tillfälle till arbetsförtjänst.	Drottning Desideria.	1839	—	—	10,000	—	En direktion af 7 damer.	9)
Sällskapet De nödlidandes vänner.	Understöd och utdelande af pensioner åt i Stockholm boende pauvres honteux.	Franske språkmästaren Louis Paban.	1816 18/1	172	7,895	212,000	—	D:o af 20 personer.	
Välgörande fruntimmerssällskapet.	Understöd åt fattiga fruntimmer inom hufvudstaden samt åt barnuppfostringsinrättningar för flickor.	Prinsessan Sofia Albertina.	1819 15/5	60	2,300	21,015	—	En styrelse.	10)
Brandstodsmedlen.	Understöd åt torpare och andra fattiga personer på landsbygden, som hemsökas af eldsvåda och ej äga rätt till brandstodsunderstöd.	Kanslirådet von Berch, grosshandlaren Knigge m. fl.	1778	1	200	15,537	—	Patriotiska sällskapet.	
Arbetshemmet för blinda.	Att bereda arbetsförtjänst åt blinda arbetare.	Direktör O. E. Borg.	1870 26/11	30	9,052	173,911	—	En styrelse.	11)
De blindas förening.	Förfrämjande af de blindas i Sverige självverksamhet genom penningunderstöd eller på annat sätt.	Korgmakaren P. Svensson m. fl. blinda.	1889 25/3	250	18,186	206,239	—	D:o af 9 personer.	
Föreningen för blindas väl.	Att befrämja blindas såväl andliga som lekamliga väl.	Prinsessan Eugenie.	1885 23/2	45	4,203	119,083	—	D:o.	12)
Föreningen för bistånd åt lytta och vanföra.	Att bereda obemedlade lytta och vanföra, andligt normala personer kostnadsfri undervisning i slöjd.	Professor A. Wide m. fl.	1891 8/3	51	25,857	199,288	82,000	D:o af 9 d:o.	13)
Norra frivilliga arbetshuset.	Att bereda arbete åt fattiga, företrädesvis inom Jakobs och Johannes församling.	Friherre de Geer m. fl.	1797 14/9	100	1,696	113,587	88,000	En direktion.	
Bergs testamentsfond.	Understöd åt fattiga änkor och barn efter slotts- och stuteribetjänter vid Strömsholm.	Hofbetjanten Halfvard Berg.	1709 31/7	—	102	3,494	—	Förvaltningen af borggrätsfonden.	
Guthermuthska testamentsmedlen.	D:o åt behöfvande änkor och barn efter ringare hofbetjante.	Änkefru Elsa Guthermuth, född Willemsberg.	1708 20/5	10	620	16,222	—	D:o.	
Humbleska d:o.	D:o åt änkor och barn efter betjante vid kungliga hofvet och vid Ulriksdal.	Änkefru E. Humble, född Holenia.	1787 17/9	3	120	3,117	—	D:o.	
Nyströms testamente.	Räntan fördelas mellan Drottningens skyddshem och Stockholms statsmissions arbetshem.	Grosshandlaren Carl M. Nyström.	1790 9/12	—	1,125	37,500	—	Stockholms borgerskaps förmedlingskommission.	
F. d. vinskänksocietetens pensionskassa.	Understöd åt behöfvande änkor och döttrar efter borgare, företrädesvis af vinskänksyrket.	F. d. vinskänksocietet.	1602	6	700	15,000	—	D:o.	
Carnegies donationsfond.	D:o åt frigifna fångar eller i fängelse varande fångars behöfvande anhöriga.	David och James Carnegie.	1890 sept.	225	1,671	33,157	—	Fångvårdsstyrelsen.	14)
Barnmorskefattigkassan.	D:o åt ålderstigna, sjuka, i nöd varande barnmorskor.	Bildad genom bidrag af barnmorskor.	1856 28/11	28	910	15,552	—	Medicinalstyrelsen.	
Westzyntii testamentsfond.	Att förbättra ställningen för gamla och redliga statens tjänare eller understöd åt deras änkor och barn.	T. f. konsul W. J. S. Westzyntius.	1881 15/9	21	2,430	66,347	—	Statskontoret.	
Kibbe fattigkassa.	Understöd åt fattiga eller skadade grufarbetare.	Kungl. bref.	1892 4/11	4	207	5,761	—	Kommerskollegium.	
Kungl. kommerskollegii arbetsmedel.	D:o åt skadade d:o.	D:o.	1686 29/10	48	703	13,051	—	D:o.	
Lerbäcks bergslags malmörskassa.	D:o åt ålderstigna och fattiga d:o.	D:o.	1891 13/8	11	428	10,696	—	D:o.	
Nora bergslags d:o.	D:o d:o.	D:o.	—	4	120	3,006	—	D:o.	
Fr. Th. Bergs fond.	Nödhjälpen åt extraordinarier i Kungl. statistiska centralbyrå eller, i annat fall, uppmuntran för statistiskt arbete åt icke ordinarie tjänstemän i centralbyrå.	Öfverdirektören Fr. Th. Berg.	1876 23/3	—	—	5,092	—	Statistiska centralbyråns chef och ordinarie tjänstemän.	
Gåfva af en gammal tjänsteman.	Inrättande af försörjningshus för civila ämbets- och tjänstemäns i fattigdom efterlämnade änkor och barn.	»En gammal tjänsteman».	1830 26/8	—	—	146,684	—	Direktionen öfver Civilstatens pensionsinrättning.	
Linds donationsfond.	Understöd åt behöfvande änkor och barn efter posttjänstemän.	Postmästaren Hans Lind.	1889 7/9	4	200	5,763	—	D:o.	
Barnens understödsfond.	D:o åt fattiga barn efter afidne statsbanemän.	T. f. öfverdirektören V. L. Klemming.	1905 1/1	1	89	2,000	—	Direktionen öfver Statens järnvägsstrafks pensionsinrättning.	
Cronstedts donationsfond.	D:o till en behöfvande änka eller barn efter afidne järnvägsman.	F. d. generaldirektören greve R. Cronstedt.	1896 9/12	1	90	2,000	—	D:o.	
Elworths d:o.	D:o till en fattig banvakt och underhåll af en graf.	Änkefru Sofia Elworth.	1893 23/4	1	45	1,000	—	D:o.	
Eurén minne.	D:o till d:o eller änka efter sådan.	Fru A. J. Eurén.	1899 27/11	—	—	657	—	D:o.	
Fränckels donation.	D:o till 2 änkor efter delägare i Statens järnvägsstrafks pensionsinrättning.	Maskindirektören E. Fränckel.	1873 10/6	2	90	2,000	—	D:o.	
Chr. Johnsons fond.	D:o till 4 behöfvande änkor efter banvakter vid Falköping—Ranten—Nässjö järnvägar.	Fru Anna Johansson.	1900 30/10	4	45	1,000	—	D:o.	15)

Sandbergs fond.	Understöd till 2 behöfvande banbetjante.	Ingenjören C. P. Sandberg.	1886 ¹⁷ / ₇	2	90	2,000	—	Direktionen öfver Statens jernvägstrafiks pensionsinrättning.
Aug. Schumburgs minnesfond.	D:o till behöfvande pensionärer i Statens jernvägstrafiks pensionskassor.	Konsul R. H. Schumburg.	1895 ²¹ / ₁₀	1	40	1,129	—	D:o.
Fonden för tillfälliga understöd.	D:o till behöfvande järnvägsmän eller deras familjemedlemmar.	Anonyma.	—	2	76	3,461	—	D:o.
Marklinska fonden.	D:o åt änkor eller döttrar efter officerare eller underofficerare vid Kungl. Svea artilleriregemente.	Änkefru C. E. Marklin.	1851 ²³ / ₂	4	215	5,670	—	Styrelsen för Svea artilleriregementes pensions- och understöds-kassor.
Berendts understödsfond.	Hyresbidrag åt välkända behöfvande linnesömmerskor och linnestrykerskor.	Konsul Simon Berendt.	1886 ⁵ / ₁₂	16	400	10,167	—	Öfverståthållareämbetet för polisärenden.
Kungl. hofstatens gratialkassa.	Understöd åt i tjänst afidne hofbetjantes änkor och oförsörjda barn.	Hofpredikanterna J. G. Flodin och C. W. Strang.	1787 ¹ / ₁₁	53	3,384	80,900	—	En styrelse af 9 personer med riksmarskalken som ordförande.
Läkarenödhjälpsfonden.	D:o åt nödställda läkare, deras änkor och barn.	Pensionsinrättningen för svenska läkare.	1855 ³⁰ / ₆	9	1,500	32,929	—	Svenska läkaresällskapets nämnd.
Schaumkellska fonden.	D:o åt behöfvande änkor och oförsörjda barn efter afidna svenska läkare.	Assessor Johan Ernst Schaumkell.	1833 ² / ₄	43	6,350	136,612	—	D:o.
Redings fond.	D:o åt 3 fattiga apotekare eller apotekareänkor.	Apotekaren Isak Reding.	1869 ¹⁸ / ₁₁	3	225	5,000	—	Apotekaresocietetens direktion.
Understödsföreningen för svenska bokhandlare.	D:o åt svenska bokhandlare och biträden samt deras änkor och barn.	Förlagsbokhandlaren Isidor Adolf Bonnier.	1882 ⁵ / ₁₀	34	955	16,913	—	En styrelse af 5 personer.
Lovéns minnesfond.	D:o åt fattiga sjöfarande, deras änkor och barn.	Grosshandlaren P. M. Lovén.	1882 ²¹ / ₁₂	5	250	13,913	—	Stockholms sjömansdirektion.
Stockholms nationalkassa.	Hemförskaflande af utrikes skeppsbrutet, sjukt svenskt sjöfolk samt lämnande af understöd åt sjömän m. m.	Handlande af Stockholms skeppsrederier.	1772 ²⁴ / ₁	60	2,710	164,171	—	D:o.
F. d. sjömannasällskapets fond.	Understöd åt behöfvande sjökaptener eller styrmän.	F. d. sjömannasällskapet.	1863 ²⁵ / ₄	2	200	5,000	—	D:o.
Stockholms stads handtverksförenings nödhjälpskassa.	D:o vid jultiden åt behöfvande handtverkare, deras änkor och barn.	Stockholms stads handtverksförening.	—	72	640	7,133	—	Stockholms stads handtverksförenings styrelse.
F. d. enskilda handtverksföreningens fond.	D:o d:o.	Enskilda handtverksföreningen.	1872	—	100	2,500	—	D:o.
F. d. Handtverksföreningens fullmäktiges d:o.	D:o hvar fjärde år till meddelösa handtverkare eller deras änkor och barn.	F. d. Handtverksföreningens fullmäktige.	1865	—	—	8,960	—	D:o.
Dramatiska och musikaliska artisternas pensionsförenings nödhjälpsfond.	Nödhjälps åt behöfvande artister.	Premieraktör O. Hamrin.	1892 ³⁰ / ₄	16	465	14,448	—	Dramatiska och musikaliska artisternas pensionsförenings styrelse.
De sceniska artisternas understödsfond.	Understöd åt ålderstigna skådespelare.	Teaterdirektören L. Josephson och skådespelaren A. Ahlberg.	1873 ² / ₂	28	2,220	76,098	—	En styrelse.
Kungl. operabalettens enskilda kassa.	D:o åt f. d. medlemmar af Kungl. teaterns balettkår.	Kompositören Sigfrid Saloman.	1883	4	400	21,207	—	D:o.
Sveaordens understöds-kassa.	D:o åt i behof stadda ordensmedlemmar, deras änkor och barn.	Sveaorden.	1800 ¹⁹ / ₈	5	195	16,490	—	Sveaordens öfverstyrelse.
Byggmästaren Joh. Anderssons understödsfond.	D:o vid jultiden till orkeslösa behöfvande ledamöter af Stockholms arbetareförening.	Fru Thérèse och herr Knut Andersson.	1898 ⁸ / ₁₀	77	2,241	50,000	—	Stockholms arbetareförening.
Summa			—	6,865	372,575	13,120,570	1,984,561	

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

Flodinska fonden.	Förbättringar af lärarens i Djurgårdsskolan lönevillkor.	Rector Nils Flodin.	1816 ⁹ / ₈	1	65	1,351	—	Stockholms stads konsistorium.
Fjerinska d:o.	Till minst bemedlade fader- och moderlösa barn inom Hofförsamlingen vid deras första nattvardsgång.	Mamsell Kristina Dorotea Fjerin.	1863 ¹⁵ / ₆	3	108	1,368	—	Hofförsamlingens pastor.
Berggrens donationsfond.	Till skollofskolonier och skolkök m. m.	Grosshandlaren och fru Robert Berggren.	1895	—	6,750	150,000	—	Nikolai kyrkoråd.
Collins fond.	Till beklädnad åt fattiga nattvardsbarn.	Grosshandlaren Aug. Lundgren.	1898	—	45	1,267	—	D:o.
Goveniusska fonden.	Till församlingens skollofskolonier.	F. bruksägaren Henrik Vilhelm Christian Govenius.	1903 ²⁶ / ₂	—	—	2,000	—	D:o.
Hebbes donation.	Till underhåll af församlingens barnkrubba och aflönande af en diakonissa.	Kungl. sekreteraren J. P. Hebbe.	1868	—	910	20,270	—	D:o.
Heurlins fond.	Bidrag till underhåll af församlingens barnkrubba.	Fru Louise Heurlin.	1898 ¹² / ₉	—	186	5,234	—	D:o.
Kollektmedelkassan.	Beklädnad af fattiga nattvardsbarn.	—	—	—	363	4,442	—	D:o.
C. Norstedts fond.	Till underhåll på landet åt ett barn under 15 år.	Mamsell Carolina Norstedt.	1878	1	100	3,575	—	D:o.
S. L. Norstedts d:o.	Underhåll på landet af värlösa barn, samt bidrag till Syföreningen.	Änkefru Sara Lovisa Norstedt.	—	—	250	5,929	—	D:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Molinska fonden.	Beklädnad af fattig nattvardsungdom inom församlingen samt underhåll af en graf.	Fröken Sofie Louise Molin.	1903 9/4	—	—	6,000	—	Nikolai kyrkoråd.	
Scharps fond.	D:o af kvinnliga nattvardsbarn samt understöd till skollofskolonier m. m.	Grosshandlaren J. H. Scharp o. h. h.	1890 8/5	—	1,000	24,097	—	D:o.	
Söderströms donation.	D:o åt fattiga skolbarn och tillfälliga understöd åt andra fattiga.	Skomakareäldermannen C. U. Söderström o. h. h.	1871	—	180	4,038	—	D:o.	
Wibergs fond.	Tills vidare lifstidsränta.	Handl. Fr. Wiberg.	1886 18/10	—	—	6,112	—	D:o.	
Nikolai församlings barnkrubba.	Barnavård.	—	—	—	1,963	43,984	—	D:o.	
Ekströmska fonden.	Premier i folkskolan.	Snickareäldermannen Ekström.	1835 18/12	—	8	150	—	Nikolai skolråd.	
Flobergsska d:o.	»Fattiga barns hållande i skolan».	Guldsmiden A. Floberg.	1808 11/3	—	—	4,056	—	D:o.	19)
Karströmska d:o.	Understöd till fattiga skolbarn.	Mamsell Eleonora P. Karström.	1865 17/11	—	—	4,583	—	D:o.	19)
Levinska d:o.	D:o till skollofskolonierna.	Konditorn Ludvig Levin.	1895	—	240	6,000	—	D:o.	
Löfgrenska d:o.	Premier i folkskolan.	Äldermannen Löfgren.	1826 18/12	—	4	75	—	D:o.	
Mobergska d:o.	Extra arvode till lärarne vid församlingens fri- och fattigskola.	Skräddareäldermannen M. Moberg.	1818 13/4	—	—	1,000	—	D:o.	19)
Pinchardska d:o.	Understöd åt 2 fattiga barn i d:o.	Grosshandlaren A. Pinchard.	1821 7/11	—	—	1,014	—	D:o.	19)
Wessmanska d:o.	Till kläder m. m. åt de fattigaste flickorna i folkskolan.	Ankefru Maria Ch. Wessman.	1842 4/3	—	—	1,520	—	D:o.	19)
Westzynthii bespisningsfond.	Middagsspisning åt fattiga skolbarn.	Konsul W. J. E. Westzynthius.	1890 10/5	—	—	1,000	—	D:o.	
Nikolai församlings skollofskolonier.	Anslag till skollofskolonier.	—	—	—	7,405	6,001	—	En styrelse.	
D:r Fr. Fehrs fond.	D:o d:o.	—	—	—	—	2,864	—	Densamma.	
Westzynthii skollofskolonifond.	D:o d:o.	Konsul W. J. E. Westzynthius.	—	—	—	1,000	—	D:o.	
Hedbergs fond.	Fattiga barns uppfostran.	Spegefabrikören Karl Hedberg.	1804 10/10	2	145	4,000	—	Nikolai fattigvårdsstyrelse.	
Görge d:o.	Till församlingens folkskola.	Grosshandlaren G. W. Görge.	1870 22/2	—	—	1,000	—	Klara skolråd.	
Meijerbergs d:o.	Premie för slöjd till en värtad skolyngling.	F. d. folkskoleinspektören C. J. Meijerberg.	Okändt	1	5	100	—	D:o.	
Böttigers donation.	Beklädnad åt fattiga skolbarn.	Mamsell Fredrika Böttiger.	1861 9/12	3	30	500	—	Jakobs och Johannes kyrkoråd.	
Cadiers d:o.	Understöd till skollofskolonier samt pensioner.	Ankefru C. Cadier.	1903 20/5	40	2,281	50,373	—	D:o.	
de Champs d:o.	Till skollofskolonier.	Fru M. de Champs.	1895	—	20	500	—	D:o.	
Dimanders d:o.	Beklädnad åt fattiga skolbarn.	Ankefru A. H. Dimander, f. Nyman.	1873 7/7	34	300	6,000	—	D:o.	
Fonden för fattiga skolbarns bespisande.	Framgår af namnet.	Ett sällskap.	1893 28/10	—	48	1,193	—	D:o.	
En sjuttioårigs donation.	Till skollofskolonier.	Fröken Hilda Dalman.	1893 15/6	—	20	500	—	D:o.	
Govenii d:o.	D:o.	Godsägaren V. Govenius.	1903 26/2	—	160	4,000	—	D:o.	
Invigningsfonden.	Till stipendier och beklädnad åt skolbarn.	Insamling.	1879 29/10	4	29	575	—	D:o.	
Jakobs och Johannes folkskollärares donation.	Till skollofskolonier.	Folkskollärare i församlingen.	—	—	120	3,000	—	D:o.	
J. E. Franckes fond.	D:o.	Grosshandlaren J. E. Francke.	1889 14/1	—	200	5,000	—	D:o.	
Fru Olena Franckes d:o.	D:o.	Fru Olena Franckes stärbhus.	1900 1/12	—	1,199	25,314	—	D:o.	
D:o d:o.	Till fattiga skolbarns bespisande.	Detsamma.	—	—	1,078	25,283	—	D:o.	
D:o d:o.	D:o d:o.	Grosshandlaren J. E. Francke.	1889 14/1	—	400	10,000	—	D:o.	
Hedréns donation.	Belöning åt fattiga skolbarn.	Doktor Joh. Jak. Hedrén.	1812 10/12	—	36	600	—	D:o.	
Lundbergs d:o.	Understöd till blinda och döfstumma.	Kyrkoherden d:r J. G. Lundberg.	1878 27/6	—	200	4,000	—	D:o.	
D:o d:o.	Till räddningshemmet för vanvårdade flickor.	Densamme.	—	—	200	4,000	—	D:o.	
D:o d:o.	Till Malmqvistska inrättningen.	D:o.	—	—	200	4,000	—	D:o.	
D:o d:o.	Till församlingens barnkrubba.	D:o.	—	—	200	4,000	—	D:o.	
D:o d:o.	D:o folkskola.	D:o.	—	50	200	4,000	—	D:o.	
D:o d:o.	D:o hushållsskola.	D:o.	—	—	200	4,000	—	D:o.	
Lundblads d:o.	Hjälp åt nattvardsbarn.	Mamsell Carolina - Chr. Lundblad.	1865 22/5	2	60	1,000	—	D:o.	

Nödhjälpsfonden för fattiga flickors uppfostran.	Uppfostran af 3 värnlösa flickor från församlingen.	Jakobs och Johannes fruntimmers skyddsförening.	1870 ¹⁵ / ₁	3	530	10,600	—	Jakobs och Johannes kyrkoråd.
En okänds donation.	Till skolofskolonier.	Generalkonsul Davidsson.	1895 ¹⁹ / ₉	—	20	500	—	D:o.
Sjömanska fonden.	Till beklädnad åt fattiga skolbarn.	Fröken Brigitta Gunilla Sjöman.	1860 ⁷ / ₈	15	120	3,000	—	D:o.
Sundéns donation.	Till kläder och böcker åt fattiga skolbarn.	Lasarettssysslomannen Anders Sundén.	1886 ¹⁴ / ₁₁	15	45	1,000	—	D:o.
Wennbergs fond.	Till ett bibliotek vid Grevesmühliska skolan.	Grosshandlaren A. Wennberg.	1861 ⁹ / ₁₂	—	50	1,000	—	D:o.
D:o d:o.	Till skolofskolonier.	Densamme.	1888 ²³ / ₃	—	400	10,000	—	D:o.
Wetterbergs donation.	D:o.	Skollärarinnan Klara Wetterberg.	1890 ⁶ / ₆	—	32	800	—	D:o.
Zettersténs d:o.	Till beklädnad åt fattiga skolbarn.	Kryddkramhandlaren E. P:son Zetterstén.	1881 ²² / ₁₂	20	750	15,000	—	D:o.
Godlundska fonden.	D:o d:o.	Direktör Joh. Godlund.	1868 ²¹ / ₄	33	240	4,000	—	Jakobs och Johannes skolråd.
Lagerströms donation.	D:o d:o.	Komminister C. R. Lagerström.	1883 ⁵ / ₂	29	200	5,000	—	D:o.
Lindgrens d:o.	Premier åt fattiga skol flickor.	Mamsell Emelie Ch. Lindgren.	1866 ²⁹ / ₁₀	6	60	1,000	—	D:o.
Syskolefonden.	Premier i skolan.	Lärarpersonal vid församlingens folkskola.	1870 ⁴ / ₁	14	100	2,000	—	D:o.
Barnhjälpfonden.	Till mat och beklädnad åt fattiga barn.	Excellensen greve C. de Geer m. fl.	1836 ⁴ / ₁	41	946	15,000	—	Jakobs och Johannes fattigvårdsstyrelse.
de Geers donation.	Till fattiga inom församlingen, särskildt barn öfver 14 år, som ej kunna försörja sig.	Densamme.	1859 ¹⁶ / ₇	56	427	7,500	—	D:o.
En okänd gifvares d:o.	Underhåll af fattiga och vanlottade barn.	Okändt.	1855 ²⁰ / ₂	2	160	3,000	—	D:o.
Jakobs och Johannes församlings barnkrubba.	Vård af minderåriga barn.	Konsul och fru H. Tottie m. fl.	1868 maj	—	1,998	57,455	—	En styrelse af 7 personer. ²⁰⁾
1884 års fond för fattiga nattvårdsbarns beklädnad.	Framgår af namnet.	Flere stiftare.	1884 ⁹ / ₅	—	75	1,500	—	Maria kyrkoråd.
Gravallii donationsfond.	Uppmuntran i handelslörd åt fattiga skolbarn.	Prosten C. O. Gravallius.	1845 ⁴ / ₈	—	68	1,500	—	Maria skolråd.
Levins d:o.	Beklädnad åt d:o.	Fabrikör J. P. Levin o. h. h.	1856 ¹³ / ₈	—	68	1,500	—	D:o.
Meyers d:o.	Bespisning af d:o.	Fröken Jenny Meyer.	1894 ¹⁶ / ₃	—	1,000	20,000	—	D:o.
Netherwoods d:o.	Till uppmuntran åt ett fattigt skolbarn.	Bakokommisarien W. Netherwood.	1867 ²⁸ / ₅	—	8	200	—	D:o.
Petreji d:o.	Beklädnad och skrifmaterialier åt fattiga skolbarn.	Skeppsklareraren P. Petrejus.	1847 ²¹ / ₄	—	270	6,000	—	D:o.
Törnebohms d:o.	Beklädnad åt d:o.	Assessor E. Törnebohm.	1831 ¹⁶ / ₁₀	—	120	3,000	—	D:o.
Beklädnadsfonden.	Understöd åt fattiga nattvårdsbarn.	Fattigvårdsstyrelsen o. okända.	1882 ³¹ / ₅	—	125	2,776	—	Maria fattigvårdsstyrelse.
Svans och Jansdotters minnesfond.	Till fattiga barn.	Kokerskan C. C. Jansdotter.	1896 ²⁷ / ₁	4	75	1,491	—	D:o.
Wertmüllers fond nr 1.	Uppfostringshjälp åt värnlösa flickor.	Bryggaren G. Wertmüller.	1864 ⁶ / ₈	5	165	2,000	—	D:o.
Fonden för Katarina barnkrubba.	Vård af minderåriga barn.	—	—	—	900	21,000	—	Katarina kyrkoråd.
Beklädnadsfonden för nattvårdsbarn.	Kläder åt fattiga nattvårdsbarn.	Atterberg, C. J. Öström och C. O. Rydberg.	—	—	25	500	—	D:o.
Bibelfonden.	Till biblar åt d:o.	—	1881	—	45	902	—	D:o.
Spångbergs testamentsfond.	Understöd åt fader- och moderlösa barn.	Fabrikören J. Spångberg.	—	—	124	2,073	—	D:o.
Söderbergs fond.	Bespisning af fattiga folkskolebarn.	Fabrikör John Söderberg.	1894	—	1,800	40,000	—	D:o.
Richters d:o.	Att sprida biblar bland fattiga skolbarn.	C. H. Richter.	1825	38	62	1,500	—	Katarina skolråd.
E. R. Erikssons d:o.	Kläder åt fattiga folkskolebarn.	E. R. Eriksson.	1823	—	675	15,000	—	D:o.
Fredenholms d:o.	D:o d:o.	Rosalie Fredenholm.	1897	—	90	2,000	—	D:o.
Gjörkes donationsfond.	Premier åt ett eller två föräldralösa barn.	Ankefru C. Gjörke.	1874 ⁶ / ₁₁	—	90	2,000	—	D:o.
Gjötman fond.	Kläder åt fattiga folkskole flickor.	P. Gjötman.	1818 ¹ / ₃	—	150	3,333	—	D:o.
Hagmans d:o.	D:o barn vid jultiden.	Carl Vilhelm Hagman.	1897	—	32	700	—	D:o.
Hedströms d:o.	D:o d:o.	Fabrikören Carl Hedström.	1822 ¹⁵ / ₁₂	—	405	9,000	—	D:o.
Holmbergs d:o.	Undervisning i handelslörd åt flickor.	Nils Holmberg.	1860 ³¹ / ₈	—	225	5,000	—	D:o.
Katarina arbetsstugas d:o.	Att bereda fattiga barn undervisning i handarbete.	—	1896	—	180	4,000	—	D:o.
Meyers d:o.	Middagsspisning åt fattiga folkskolebarn.	Fröken Jenny Meyer.	1894	—	1,250	25,000	—	D:o.
En okänds d:o.	Premier i folkskolan.	Okändt.	1829	—	23	500	—	D:o.
Katarina folkskolas fond för skolofskolonier.	Framgår af namnet.	Samanskott.	1886	—	1,000	20,000	—	D:o.
Törnqvists fond.	Premier åt flickor i slöjdskolan.	Kamreraren Carl och fru J. Ch. Törnqvist.	1829	—	275	6,100	—	D:o.
En okänd välgörarens gåfva.	Till fattiga skolbarn.	Okändt.	—	24	200	4,000	—	Kungsholms kyrkoråd.
Civilingenjören A. E. V. Smitts fond.	Folkskolebarns bespisning och undervisning i huslig ekonomi.	Generalkonsul J. W. Smitt.	1896 ³⁰ / ₉	—	8,675	445,143	332,419	Kungsholms skolråd.
Möllers d:o.	Fattiga barns beklädnad och uppfostran.	Brukspatron S. Möller.	1831	4	8	1,616	—	Kungsholms fattigvårdsstyrelse.
En okänd välgörarens gåfva.	Till värnlösa barns uppfostran.	Okändt.	1826 ²³ / ₄	1	30	2,551	—	D:o.
Barnkrubbans fond.	Understöd till barnkrubban.	Ankefru Erika Nyberg.	1892 ⁵ / ₁	—	180	4,000	—	Hedvig Eleonora kyrkoråd.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Heurlins fond.	Understöd till barnkrubban samt till barnhem.	Änkefru Louise Heurlin.	1898 ¹² / ₆	—	225	5,000	—	Hedvig Eleonora kyrkoråd.	
Lindholms d:o.	Uppfostran af inom församlingen födda och hemmahörande oäkta barn.	Brefbärarexpeditionsföreståndaren Johan August Lindholm.	1894 ⁹ / ₁₁	5	1,700	33,317	—	D:o.	
Morbergiska fonden.	Beklädnad åt obemedlade nattvardsbarn.	Änkefru Anna Catarina Morberg.	1885 ³ / ₆	22	187	2,000	—	D:o.	
Selenii fond.	Till mat, kläder och böcker åt fattiga, välartade folkskolebarn.	Källarmästaren C. L. Selenius.	1865 ¹¹ / ₁	—	225	5,000	—	D:o.	
Sjöstedtska fonden.	Till församlingens barnkrubba och småbarnsskola.	Kyrkoherden Nils Johan Sjöstedt.	1856 ³ / ₆	—	405	9,000	—	D:o.	
Flickskolans slöjdsafdelnings fond.	Befordrande af undervisning i kvinnlig handslöjd.	Gåfvomedel.	—	—	248	6,200	—	Hedvig Eleonora skolråd.	
Lindgrenska fonden.	Till kläder och belöningar åt fattiga skolbarn.	Kommissionären Johan August Lindgren	1882 ¹⁴ / ₁	—	4,988	124,281	—	D:o.	
Lundbergs fond.	Understöd till 10 folkskolegossar, som visat flit och läraktighet.	Byggmästaren C. O. Lundberg.	1897 ¹ / ₁₂	10	500	10,500	—	D:o.	
Nybergiska fonden.	Till beklädnad af fattiga och flitiga barn i Djurgårdens folkskola.	Kaptenen A. V. Nyberg o. h. h.	1868 ⁷ / ₁	—	—	4,225	—	D:o.	
P. Petterssons fond.	Belöningar åt barn vid Djurgårdens folkskola.	F. d. handlanden Pehr Pettersson.	1890 ²³ / ₄	—	121	3,007	—	D:o.	
Widboms donation.	Bespisande af fattiga skolbarn.	Kassören Sten Henry Widbom.	1900 ¹ / ₁₂	—	—	1,073	—	D:o.	
Beklädnadsfonden.	Beklädnad åt fattiga skol- och nattvardsbarn.	Hedvig Eleonora församlings fattighusdirektion m. fl.	1826 ³ / ₆	78	770	19,352	—	Hedvig Eleonora fattigvårdsstyrelse.	
Östermalms nya barnkrubba.	Vård af minderåriga barn.	Fru Charlotta Hellström.	1868 ¹¹ / ₆	30	1,700	23,000	—	En styrelse.	
Adolf Fredriks församlings barnkrubbas fond.	D:o d:o.	Fonden bildad genom insamling.	—	—	48	1,200	—	Adolf Fredriks kyrkoråd.	21)
Beklädnadsfonden.	Fattiga skolbarns beklädnad.	Öfverskott af brandstodsmedel.	1885	—	32	800	—	D:o.	
Hartmans testamentsfond.	Till kläder åt 4 fattiga folkskolebarn.	Bryggaren N. Hartman.	1837 ² / ₃	4	88	2,288	—	D:o.	
Heurlins donation.	Understöd åt inom församlingen bildade barnhem och barnkrubbor.	Änkefru L. Heurlin.	1898 ¹² / ₆	—	200	5,194	—	D:o.	
Adolf Fredriks församlings f. d. kyrkoskolas fond.	Understöd åt fattiga skolbarn inom församlingen.	—	1819 ¹² / ₆	—	32	818	—	D:o.	
Lindbergs donation.	Beklädnad af fattiga barn inom d:o.	Trädgårdsmästarenskan M. Lindberg.	1859 ¹ / ₄	—	8	200	—	D:o.	
Ruckmans d:o.	D:o åt fattiga och flitiga barn i folkskolan.	Fröken Maria Ruckman.	1850 ²⁰ / ₁	—	20	500	—	D:o.	
Johan Gustaf och Maria Christina Ruckmans d:o.	Till församlingens barnhem.	Densamma.	1887 ¹⁰ / ₃	—	800	20,000	—	D:o.	
Stenbergs d:o.	Till kläder och böcker åt fattiga skolbarn.	Handlanden Anders Stenberg.	1860 ⁷ / ₅	—	80	2,000	—	D:o.	
M. F. och Emma Wallins donationsfond.	Till församlingens barnhem, under den nu kvarlevande lifräntetätagarens lifstid dock blott med ¹ / ₅ af afkastningen.	Grosshandlaren M. F. Wallin o. h. h.	1879 ⁸ / ₄	—	200	20,000	—	D:o.	
M. F. Wallins donation.	Till ett eller flera fattiga skolbarn.	Grosshandlaren M. F. Wallin.	1884 ¹ / ₁	—	80	2,050	—	D:o.	
Westinska fonden.	Till fattiga barns beklädnad.	Byggmästaren Axel Westin.	1885 ¹⁴ / ₆	—	3,677	45,183	80,000	D:o.	
Wickholms stiftelse.	D:o d:o och understöd åt fattiga.	Lumphandlaren P. A. Wickholm.	1850 ²⁴ / ₆	—	260	6,500	—	D:o.	
Bespisningsfonden.	Till mat åt fattiga skolbarn.	Föreningen för fattiga folkskolebarns bespisning.	1893	—	48	1,200	—	Adolf Fredriks skolråd.	
Bäarnhjelms fond.	Premier åt slöjdskolans barn.	Kamreraren H. G. Bäarnhjelms.	1875 ⁵ / ₆	—	40	1,000	—	D:o.	
Ekdahls d:o.	D:o d:o.	Öfverskott å medel, insamlade för en gravvård å kyrkoherden N. J. Ekdahls graf.	1883	—	12	300	—	D:o.	
Meijerbergs d:o.	Till en fattig, välartad gosse i folkskolans högsta afdelning.	Folkskoleinspektören C. J. Meijerberg.	1875 ² / ₃	1	4	100	—	D:o.	
Schwartz d:o.	Förbättrande af undervisningen i flickskolan.	Kontrollören C. R. Schwartz.	1861 ¹⁸ / ₃	—	80	2,000	—	D:o.	
Timells d:o.	Till församlingens flickskola.	Fröken U. Timell.	1825 ²⁰ / ₁₂	—	60	1,500	—	D:o.	

Beklädnadsfonden.	Fattiga skolbarns beklädnad.	Flera gifvare.	1843 ²⁷ / ₂	27	413	5,500	—	Adolf Fredriks fattigvårdsstyrelse.
Wästfeldts fond.	Uppfostran af fattiga barn inom församlingen.	Kaptenen N. C. Wästfelt.	1862 ²⁰ / ₂	2	100	2,000	—	D:o.
Widboms d:o n:r 1.	Till bespisande af fattiga barn inom församlingen.	Kassören S. H. Widbom.	1872 ²⁰ / ₂	—	40	1,042	—	Skeppsholms kyrkoråd.
Beakows testamente.	För skoländamål.	Brukspatronen H. N. Beskow.	1900 ¹ / ₁₂	—	300	7,500	—	Tyska församlingens föreståndare.
Bångs d:o.	Till en studerande yngling.	Fru Maria Dorotea Bång.	1833 ⁴ / ₇	1	10	250	—	D:o pastor och föreståndare.
Ehlerts d:o.	För skoländamål (för närvarande lifränta).	Kapten H. E. Ehlert o. h. h.	1774 ²⁰ / ₇	—	—	1,000	—	D:o d:o d:o.
Fuhrmans d:o.	Till kläder, skolafigt och läsmateriell för gossar.	Hofkällarmästaren P. H. Fuhrman.	1857 ²⁰ / ₆	—	964	31,000	—	D:o föreståndare och 3 testamentsexekutorer.
Kleinsorgs d:o.	Till obemedlade flickors uppfostran.	Fru Marie Elise Kleinsorg.	1772 ²¹ / ₂	6	120	3,138	—	D:o pastor och föreståndare.
Lieberts d:o.	Till sångläraren.	Sejarsälldermannen J. F. Liebert o. h. h.	1785 ¹² / ₁	—	60	1,500	—	D:o d:o d:o.
A. Lohes d:o.	För skoländamål.	Adolf Lohe.	1832 ¹⁸ / ₁₂	—	20	500	—	D:o d:o d:o.
J. Lohes d:o.	D:o.	Fröken Johanna Lohe.	1759 ²⁷ / ₂	—	20	500	—	D:o d:o d:o.
von Schinkels d:o.	Till behöfvande skolgossars uppfostran.	Kommercerädet D. von Schinkel.	1758 ⁹ / ₆	—	120	3,000	—	D:o d:o d:o.
Schmidts d:o.	Till studerande.	Kommercerädet D. von Schinkel.	1807 ¹⁰ / ₆	—	10	250	—	D:o pastor.
A. Schumburgs d:o.	Till församlingens feriekoloni.	P. Schmidt.	1751 ²⁶ / ₂	—	25	547	—	D:o d:o och föreståndare.
Schütz d:o.	Till ett traktamente åt kyrkans stipendiater.	Konsul Robert Schumburg.	1895 ³¹ / ₁₀	—	40	1,000	—	D:o föreståndare
Fonden för bespisande af fattiga skolbarn.	Framgår af namnet.	Konditor Carl och fru Anna Schütz.	1879 ¹⁰ / ₁₂	—	450	10,000	—	Mosaiska församlingens föreståndare.
Nathans fond.	Undervisning åt barn af medellösa föräldrar.	Konditor Ludvig Nathan Levin.	1892 ²⁷ / ₆	—	655	13,094	—	D:o.
Julia Rubenssons minne.	Uppmuntran åt lärjungar i församlingens religionskola.	Henrik Joel Nathan.	1826 ⁸ / ₆	14	200	5,000	—	D:o.
Skolfonden.	Till församlingens religionskola.	Subskribenter.	1892 april	28	1,535	56,691	—	D:o.
Kniggeska fonden.	Till Adolf Fredriks församlings folkskolor.	Subskription o. donatorer.	—	—	338	8,885	—	Direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk.
Benedickska gåfvomedelsfonden.	Understöd till hufvudstadens skollofskolonier.	Änkefru Anna M. von Balthasar.	1822 ⁷ / ₆	—	400	10,433	—	Öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor.
Kellners testamentsfond.	Fattiga barns kristliga uppfostran i tyska församlingens skola.	Änkefru Emma Benedicks.	1890 ¹¹ / ₁₂	—	23	500	—	Stockholms förmyndarekammar.
Sebaldds d:o.	Till fattiga barns underhåll.	Änkefru Dorotea Kellner, f. Ladou.	1748 ¹¹ / ₇	1	27	600	—	D:o.
Sandbergsska donationsfonden.	Växelundervisningens befrämjande i Sverige.	Justitiekansleren C. Sebaldds änka, U. E. Sebaldd.	1797 ¹⁰ / ₆	—	—	12,000	—	Direktionen för Sällskapet för folkundervisningens befrämjande.
Wincklerska d:o.	D:o d:o företrädesvis i Turinge socken.	Bryggaren Per Sandberg.	1839 ²⁰ / ₁	—	200	37,500	—	D:o.
Skolfonden vid Lifgardet till häst.	Beklädnad åt skolbarn inom regementets församling.	Revisionssekreteraren I. M. Winckler.	1831 ⁵ / ₈	26	446	9,598	—	Sekundchefen, regementspastorn och regementsintendenten.
Svea artilleriregementes soldatbarnhushassa.	Fattiga soldatbarns beklädnad och underhåll samt pensioner åt afskedadt underbefäl och manskap vid regementet.	Officerskåren vid regementet.	1821 ¹⁰ / ₃	24	860	32,818	—	Styrelsen för regementets pensions- och understöds-kassor.
Bohmanskatestamentsfonden.	Understöd åt sjuka och medellösa barn efter aflidna delägare i Allmänna änke- och pupillkassan.	Grosshandlaren Fredrik Otto Bohman.	1750 ⁹ / ₁₂	28	5,350	178,721	—	Direktionen öfver Allmänna änke- och pupillkassan.
Benedicks fond.	Vård och uppfostran af fattiga värnlösa eller vanvårdade barn.	Kammarherren W. A. Benedicks.	1867 ¹⁰ / ₇	24	3,400	85,000	—	D:o för Lotten Weinbergs fond.
Allmänna barnhusinrättningen.	Vård om värnlösa barn.	Drottning Christina.	1886 ³⁰ / ₄	5,420	682,817	6,135,522	1,688,482	Kungl. direktion.
Fonden till minne af Hugo Fähræus.	Till värladt barnhusbarn, som ådagalagt flit och anlag för studier eller för något yrke.	Drottning Christina.	1637	2	100	2,500	—	Densamma.
Gondrets fond.	Underlättande för fattiga mödrar af deras barns inlösen å barnhuset.	Direktionen öfver Allmänna barnhusinrättningen.	1888	2	550	30,796	—	D:o.
Ljungerantz testamentsfond.	Inlösning på barnhuset af fattiga barn, tillhörande Stockholms kommun.	Kapten Jean Louis Gondret.	1895	3	1,800	158,265	—	D:o.
Nybergs fond.	Till barnhusbarns bästa; utgår f. n. som lifränta.	Tobakshandlaren P. Ljungerantz.	1875	—	—	2,000	—	D:o.
Primurarbarnhuset.	Att uppfostra och vårda fattiga, värnlösa barn.	Kollegan J. A. Nyberg.	1898	150	69,760	2,086,986	310,000	En direktion.
Kungsholms barnhem.	Att vara ett hem för fattiga, värnlösa flickor från Kungsholms församling.	Primurarorden.	1753 ⁶ / ₁₂	11	2,566	32,282	3,925	En styrelse.
Diakonissanstaltens d:o.	Barnavård.	v. Pastor G. Svensson m. fl.	1892 ⁷ / ₁₀	21	5,953	23,435	—	Styrelsen för Diakonissanstalten.
Murbecks uppfostringsinrättning för fattiga flickor.	Att till tjänarinnor uppfostra fattiga flickor.	Svenska diakonissällskapet.	1854	33	15,280	344,099	115,500	En direktion.
Malmqvistska barnuppfostringsanstalten.	Vård och uppfostran af värladt d:o.	v. Pastor Petter Murbeck.	1747 ¹¹ / ₉	83	31,549	48,200	68,000	En styrelse.
Axel och Sofia Alms stiftelse.	D:o af fader- och moderlösa eller vanvårdade barn.	Klockaren J. P. Malmqvist o. h. h.	1852 ¹ / ₁	70	28,479	1,151,237	955,600	D:o.
Prins Carls uppfostringsinrättning för fattiga barn.	D:o af fattiga och värnlösa barn från Stockholms stad.	Änkefru Sofia Alm, f. Brandt.	1874 ²⁰ / ₁₀	80	28,995	712,650	188,000	D:o.
		Ärkebiskop J. O. Wallin och underståthållaren O. af Wannqvist.	1830	—	—	—	—	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905	af nedanstående hela belopp.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Sällskapet Eugeniahemmet.	Vård af fattiga, obotligt sjuka och vanföra, icke med idioti behäftade barn från hela riket.	Prinsessan Eugenie.	1879	252	73,038	1,106,487	391,790	En styrelse.	
Arbetshemmet för kvinnliga idioter.	Att gifva skydd åt medellösa flickor, utgångna från idiotskolor.	Föreningen af för idiotvården intresserade damer.	—	15	7,821	61,649	9,183	En direktion.	
Grevesmühlska samskolan.	Att bereda tillfälle till praktisk undervisning åt fattiga barn af båda könen.	Grosshandlaren C. A. Grevesmühl o. h. h.	1812 ¹ / ₃	—	12,551	258,157	75,000	Samakolans direktion.	
Bernegaus donation.	Till Grevesmühlska skolan.	Kamreraren G. V. Bernegaus.	1851 ¹⁹ / ₁₂	—	—	3,000	—	Densamma.	
Brandströms d:o.	Stipendier till 2 välartade flickor vid d:o.	Hofmästaren J. G. Brandström.	1819 ¹⁸ / ₁₀	2	90	1,500	—	D:o.	
Fersens d:o.	Till Grevesmühlska skolan.	Grefve F. von Fersen.	1811 ²⁵ / ₅	—	—	1,000	—	D:o.	
Gahms d:o.	D:o d:o.	Ritmästaren P. G. Gahm.	1826 ²³ / ₆	—	—	1,500	—	D:o.	
C. A. Grevesmühls d:o.	D:o d:o.	Grosshandlaren C. A. Grevesmühl.	1812 ¹ / ₃	—	—	30,000	—	D:o.	
D:o d:o.	Till en byggnad åt d:o.	Densamme.	1812 ²⁰ / ₅	—	—	1,500	—	D:o.	
D:o d:o.	Till en »Tjugondags Knutsbal och kalas» för barnen i d:o.	D:o.	1826 ¹ / ₁₂	—	—	3,000	—	D:o.	
A. F. Grevesmühls d:o.	Premier till en flicka i d:o.	Grosshandlaren A. F. Grevesmühl.	1814 ⁷ / ₂	—	—	750	—	D:o.	
A. R. Grevesmühls d:o.	Till beklädnad eller bespisning af barn i d:o.	Grosshandlaren A. R. Grevesmühl.	1868 ¹¹ / ₈	—	—	2,750	—	D:o.	
Änkefru Grevesmühls d:o.	Till Grevesmühlska skolan.	Änkefru Cat. Charl. Grevesmühl.	1838 ⁵ / ₁₂	—	—	3,000	—	D:o.	
Gyllenbåts d:o.	D:o d:o.	Fröken Kristina Charlotta Gyllenbåt.	1846 ⁶ / ₀	—	—	6,000	—	D:o.	
Helins d:o.	Till kläder åt fattiga barn i d:o.	Änkefru Lina Helin.	1815 ¹⁹ / ₆	—	—	3,000	—	D:o.	
D:o d:o.	Till Grevesmühlska skolan.	Densamma.	1834 ²⁰ / ₀	—	—	3,000	—	D:o.	
Hjälpsams, mot fattiga barn, donation.	Beklädnadskassa i d:o.	Okänt.	1826 ² / ₂	—	—	3,150	—	D:o.	
Kahns donation.	Till Grevesmühlska skolan.	Grosshandlaren N. N. Kahn.	1814 ²⁰ / ₁₂	—	—	600	—	D:o.	
Knöppels d:o.	D:o d:o.	Lärftskramhandlaren M. Knöppel.	1839 ¹¹ / ₉	—	—	4,800	—	D:o.	
Lantingshausens d:o.	Till inköp af skor och strumpor åt 6 barn i d:o.	Generalen, greve Lantingshausen.	1815 ³ / ₄	—	—	1,800	—	D:o.	
Lindqvists d:o.	Till Grevesmühlska skolan.	Fabrikören A. Lindqvist.	1815 ¹⁸ / ₁	—	—	200	—	D:o.	
Anna M. Lundbergs d:o.	D:o d:o.	Änkefru Anna Margareta Lundberg.	1831 ¹⁴ / ₁₁	—	—	3,000	—	D:o.	
V. Lundbergs d:o.	Till kläder och mat åt barnen i d:o.	Lifmedikus Vincent Lundberg.	1891 ¹⁰ / ₁₃	—	—	5,000	—	D:o.	
Lundgrens d:o.	D:o d:o.	Fabrikören E. Lundgren.	1823 ¹⁹ / ₃	—	—	500	—	D:o.	
Onämnda diverse gifvares donationer.	Till Grevesmühlska skolan.	Okänt.	—	—	—	15,950	—	D:o.	
Palms donation.	D:o d:o.	Mamsell Andrietta Christina Palm.	1843 ²⁰ / ₁₀	—	—	3,000	—	D:o.	
Pipers d:o.	D:o d:o.	Grefvinnan E. S. Piper, f. von Fersen.	1814 ¹⁹ / ₂	—	—	450	—	D:o.	
Reimers d:o.	Premier åt gossar i d:o.	Änkefru S. A. Reimer.	1863 ¹⁸ / ₉	—	—	300	—	D:o.	
Reiners d:o.	Till Grevesmühlska skolan.	Grosshandlaren F. Reiner.	1834 ⁵ / ₉	—	—	7,500	—	D:o.	
Sandbergs d:o.	D:o d:o.	Källarmästaren C. F. Sandberg.	1818 ²⁰ / ₅	—	—	3,000	—	D:o.	
Starks d:o.	D:o d:o.	Handlanden Stark.	1823 ²³ / ₆	—	—	300	—	D:o.	
Stolpea d:o.	D:o d:o.	Kaptenen C. Stolpe.	1827 ¹⁷ / ₈	—	—	4,500	—	D:o.	
Öhmanns d:o.	Till premier i d:o.	Höfpredikanten C. P. Öhmann.	1884 ⁷ / ₁₁	—	—	1,000	—	D:o.	
J. G. Lundbergs d:o.	Till belöningar åt barnen i d:o.	Kyrkoherden d:r J. G. Lundberg.	1878 ²⁷ / ₆	10	100	2,000	—	Jakobs och Johannes kyrkoråd.	
Wennbergs d:o.	Till slöjdundervisningen i d:o.	Grosshandlaren Aug. Wennberg.	1885 ² / ₁₀	—	500	10,000	—	D:o.	
D:o d:o.	Till löneförbättring åt lärarne i d:o.	Densamme.	1886 ¹⁶ / ₄	—	—	50,000	—	D:o.	
Philipsenska skolinrättningen.	Skolkök och slöjdskola för fattiga barn inom Maria församling.	Grosshandlaren H. Th. Philipsén o. h. h. f. Moll.	1811 ⁹ / ₁₀	50	—	300,355	431,400	En direktion af 5 personer.	

Tysta skolan. Lindgrenska trasskolan.	Undervisning enligt talmetoden åt döfstumma barn. Att i sitt håga upptaga och till nyttiga medlemmar i samhället fostra vanvårdade och vanartade gossar.	Fröken Jeanette Berglind. Folkskolläraren J. O. Lindgren.	1860 1870 ⁴ / ₅	— 34	— 14,032	1,073,478 70,542	109,000 60,500	En styrelse. D:o.	
Föreningen till minne af konung Oskar I och drottning Josefine. Svenska missionssällskapet.	Att bereda skydd åt värnlösa och fallna; numera uteslutande förvaltningen af åkerbrukskolonien Hall. Att bereda kristlig uppfostran åt lappbarn samt väcka och stärka kristligt lif bland lappbefolkningen.	Drottning Josefine. —	1873 ¹³ / ₆ 1835 ⁶ / ₁	170 —	— 18,632	427,631 110,663	365,595 —	D:o af 5 personer. En direktion.	²⁵⁾
Lappska missionens vänner. Femöresföreningen.	Att bereda kristlig undervisning och uppfostran åt barn af lappallmogen. Anläggande och underhåll af ett barnhem i Lappland.	Prinsessan Eugenie. —	1880 ²¹ / ₁ 1864 ⁸ / ₄	— —	6,803 310	67,976 8,000	53,500 —	En styrelse. D:o.	²⁶⁾ ²⁷⁾
Föreningen för sinnesslöa barns vård. Sällskapet De fattigas vänner.	Sinnesslöa barns uppfostran samt utbildande af lärare för dylika. Att lämna beklädning åt fattiga barn och lindra behovet hos andra nödlidande inom hufvudstaden.	Professor N. G. Kjellberg m. fl. Grosshandlaren J. E. Törnqvist m. fl.	1869 ²⁸ / ₆ 1826 ³ / ₅	98 191	73,763 3,298	283,224 92,039	204,359 —	D:o. D:o.	
Sällskapet Barnavännerna. Sällskapet Fattiga barns vänner.	Att årligen kort före jul utdela kläder åt fattiga folkskolebarn i Stockholm. Att uppsöka fattiga värnlösa flickor i hufvudstaden och utackordera dem i goda hem.	Smidesidkaren Olof Andersson m. fl. Friherinnan Cederström, f. Cederwall.	1870 ²⁸ / ₁ 1842 ¹⁰ / ₃	333 20	8,994 2,887	16,009 22,492	— —	D:o. En direktion af 15 personer.	²⁸⁾ ²⁹⁾
Sällskapet Jultomtarne.	Att bekläda fattiga folkskolebarn.	Grosshandlaren Gustaf Johnsson.	1870 ²⁴ / ₁₂	207	4,658	122,723	—	En styrelse af 9 personer.	
Föreningen för det godas främjande. Föreningen för värnlösa unga flickors skydd. Småbarnsskolesällskapet i Stockholm.	Att genom anläggande af åkerbrukskolonier bereda god uppfostran och vård åt fattiga värnlösa barn. Att uppfostra värnlösa unga flickor till tjänarinnor samt fördenskull underhålla ett barnhem. Underhåll af skolor för barn från 4 års ålder tills de intagas i folkskolan.	Lärarinnan fröken Concordia Löfving. —	1884 ²⁷ / ₆ 1886 ³ / ₅	18 12	1,722 900	170,203 23,131	149,000 —	D:o af 7 d:o. En styrelse.	³⁰⁾
Föreningen S. de C. Sällskapet till uppmuntran af öm och sedlig modersvård. Hemslöjdsfonden.	D:o af ett sjukhem för 12 fattiga barn samt bespisning af fattiga folkskolebarn. Belöningar åt fattiga, Stockholm tillhörande behöfvande mödrar, hvilka lämna sina barn en öm och sedlig vård. Premier åt ledamöters i Stockholms arbetareförening barn för uppvisade slöjdarbeten.	— Kronprinsessan Josefine. Advokatskäl C. E. Ljungberg.	1875 1827 ³ / ₅ 1870	112 260 16	9,778 5,645 45	89,880 115,247 500	— — —	En styrelse. En nämnd. Stockholms arbetareförening.	³¹⁾
Stockholms arbetareförenings tioöresafdelning. Köhlers premiefond.	Beklädnad åt fattiga barn vid julen. Premier åt folkskolebarn i Stockholm för framsteg i sinkonsten.	Fanjunkare C. J. Nilsson o. typograf P. G. Pettersson. Direktör Olof Köhler.	1868 1893 ²⁵ / ₈	26 40	632 60	346 1,570	— —	D:o. Stockholms samsällskapsstyrelse.	
Anders Nilssons skolfond.	Att fostra de fattigaste och mest försummade svenska barnen i Stensele församling (Västerbottens län).	Nämndeman Anders Nilsson o. h. h. Brita Persdotter.	1868 ¹⁰ / ₃	—	—	83,180	—	Direktionen för svenska missionssällskapet.	
Stockholms stadsmissions barnhem. Santesson-Rossanderska fonden.	Att hjälpa och uppfostra fattiga, värnlösa gossar. Att bereda lämplig föda för späda, fattiga barn.	— Okänd.	1863 ² / ₁₂ 1902 ¹⁷ / ₄	61 —	25,626 418	419,468 10,265	100,000 —	En styrelse. Hälsovårdsnämnden.	³²⁾
Summa			—	8,784	1,224,520	18,025,537	5,691,253		

c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning och vetenskaplig forskning.

Possiethska fonden.	Stipendier åt studerande af Stockholms och Upplands nationer i Uppsala.	Kyrkoherden J. Possieth.	1728 ⁹ / ₂	10	1,078	26,110	—	Stockholms stads konsistorium.
Camins fond. Ekströms d:o.	Räntan utgår till Stockholms borgarskola. D:o d:o.	Assessor L. M. Camin. Grosshandlaren H. E. Ekström.	1832 —	— —	34 263	750 5,850	— —	Klara kyrkoråd. D:o.
Behrents donation. Hillbergs d:o.	Till löneupökning åt Jakobs och Johannes församlingsskolepräster. Stipendier åt skolynglingar vid Jakobs lägre elementarläroverk.	Gördelmakaren J. F. Behrents. Okändt.	— 1865 ²⁵ / ₂	4 2	42 50	700 1,000	— —	Jakobs och Johannes kyrkoråd. D:o.
Lundbergs d:o.	D:o d:o.	Kyrkoherden doktor J. G. Lundberg.	1878 ²⁷ / ₆	4	100	2,000	—	D:o.
Mankells d:o.	D:o d:o.	Professor G. A. Mankell o. h. h. C. L. Warneke.	1871 ¹² / ₆	2	50	1,000	—	D:o.
Wahlskogs d:o. Lindbladsska stipendiefonden.	Understöd åt teologic studerande. Stipendium till en fattig, gudfruktig och skicklig skolgosse vid Nyköpings trivialskola, som vid års-examen sig mest utmärkt.	Änkefru L. M. Wahlskog. Lifmedikus Karl Axel Lindblad.	1818 ¹⁵ / ₄ 1822 ²⁶ / ₁	1 1	300 37	6,000 750	— —	D:o. Kungsholms kyrkoråd.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Apelgrenska donationsfonden.	Stipendier åt lärjungar vid Södra latinläroverket.	Mamsell S. L. Apelgren.	1811 ¹⁴ / ₂	—	75	1,500	—	Maria kyrkoråd.	
Didricksonska d.o.	D:o d.o.	Änkan Helena Didrickson.	1812 ¹¹ / ₃	—	75	1,500	—	D:o.	
Öhmanska d.o.	D:o d.o.	Änkan Hedvig Öhman.	1791 ¹⁶ / ₂	—	40	800	—	D:o.	
Fonden till kyrkoskolan.	Premier vid Katarina läroverk.	Assessor Ehrenpohl och kollegan Gråberg.	1721 ¹³ / ₆	—	55	750	—	Katarina kyrkoråd.	
Lindsténs stipendiefond.	Stipendier vid Östermalms allmänna läroverk.	Kyrkoherden P. Lindstén m. fl.	1813 ²¹ / ₁₂	—	48	1,050	—	Hedvig Eleonora kyrkoråd.	
Scholtz testamente.	Till studerande.	Sjökaptén Jeremias Scholtz.	1879 ²⁷ / ₁	—	—	520	—	Tyska församlingens pastor och äldste föreståndare.	
Benedicks stipendiefond.	Stipendier åt studerande vid svenska universiteten, hvilka tillhöra församlingen.	Brukspatron W. Benedicks.	1848 ¹⁷ / ₅	1	360	9,000	—	Mosaiska församlingens föreståndare	
Eliassons understödsfond.	Understöd åt fattiga ynglingar eller flickor, som önska förkofra sig i yrke eller kunskaper.	Fabrikören L. J. Eliasson o. h. h.	1874 ¹⁵ / ₅	12	750	15,000	—	D:o.	
John Levins stipendiefond.	Stipendium åt studerande af mosaisk trosbekännelse.	Grosshandlaren John Levin.	1872 ²⁷ / ₉	1	400	10,000	—	D:o.	
Axel Levins minne.	D:o d.o.	Konditor Ludvig Nathan Levin.	1892 ²⁷ / ₆	1	400	10,000	—	D:o.	
Ludvig Levins fond.	Efter lifräntetagares död stipendium åt någon mosaisk trosbekännare, som egnar sig åt handverk eller studier.	Densamme.	,	—	—	15,922	—	D:o.	
Moritz Rubens i Karlskrona donationsfond.	Understöd åt behöfvande mosaiska trosbekännare, som vilja lära eller förkofra sig i slöjd eller handverk.	Bankdirektörerna Ludvig M. o. Anton Ruben.	1888 ²⁹ / ₁₁	7	605	15,600	—	D:o.	
Duboiska fonden.	D:o åt skolbarn för förkofran vid högre folkskola eller därmed jämförlig anstalt i Stockholm.	Handlanden P. G. Dubois.	1867 ¹ / ₄	54	2,700	69,700	—	Öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor.	
Beskowska d.o.	Stipendier vid Norrmalms högre latinläroverk och Södermalms högre allmänna läroverk.	Hofmarskalken Bernhard von Beskow.	1843 ²² / ₇	2	500	12,915	—	Direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk.	
Boströmska d.o.	Premier vid Södermalms högre allmänna läroverk.	v. Presidenten E. Boström.	1845 ¹² / ₈	—	60	1,532	—	D:o.	
Erik Bäckströms stipendiefond.	Stipendier vid d:o.	Grosshandlaren John A. Bäckström.	1904 ¹¹ / ₁	1	450	10,017	—	D:o.	
Höglundska fonden.	Efter lifräntetagares död stipendier vid Stockholms högre allmänna läroverk.	Kommissarien G. Höglund.	1870 ⁴ / ₆	—	—	13,378	—	D:o.	
Lundbergiska d.o.	Stipendium vid d:o.	Kyrkoherden J. G. Lundberg.	1878 ²⁷ / ₆	1	164	4,278	—	D:o.	
Lundmans stipendiefond.	Stipendier vid Södermalms högre allmänna läroverk.	Lektor Julius Lundman.	1900 ²⁰ / ₄	—	—	10,000	—	D:o.	33)
Millerska fonden.	Till läroböcker åt fattiga barn vid Katarina realskola.	Sjöfarande Anders Bergman Miller.	1831 ¹² / ₂	—	48	1,268	—	D:o.	
Petrejiska d.o.	Understöd åt mindre bemedlad skolungdom vid Södermalms högre allmänna läroverk.	Skeppsklareraren P. Petrejus.	1847 ²¹ / ₄	—	60	1,626	—	D:o.	
Wallinska d.o.	Stipendier åt lärjungar vid d:o och Norrmalms högre allmänna läroverk.	Ärkebiskop J. O. Wallin o. h. h. f. Dimander.	1832 ⁷ / ₆	2	150	5,605	—	D:o.	
Erik Johan Falkmans stipendiefond.	Understöd vid slutet af vårterminen åt någon välartad behöfvande lärjunge.	Änkefru L. samt Alma, Ivar och Sven Falkman.	1893 ²⁰ / ₅	1	20	519	—	Rektor och kollegium vid högre latinläroverket å Norrmalm.	
Rabeska stipendiefonden.	D:o åt en lärjunge.	Subskription och donation af änkefru C. Tham.	1871 ²¹ / ₄	2	143	6,408	—	D:o.	34)
Ribblingska d.o.	D:o åt medellös, för sedlighet och flit utmärkt yngling, som efter afslagd examen afgår från läroverket.	Kammarrherren Gustaf Ribbing.	1876 ⁹ / ₁	1	60	2,116	—	D:o.	
Karl Ruben Sjögrens stipendiefond.	D:o vid slutet af vårterminen till någon välartad behöfvande yngling.	Fabrikör P. A. Sjögren.	1905 ¹⁹ / ₄	1	135	3,135	—	D:o.	
Thams donation.	Till böcker åt fattiga lärjungar.	Änkefru M. C. Tham.	1865 ¹⁹ / ₂	—	—	318	—	D:o.	35)
Wirénska stipendiefonden.	Understöd åt sedliga och flitiga medellösa lärjungar med goda anlag för studier.	Fabrikör A. G. Wirén.	1875 ⁷ / ₆	4	320	15,334	—	D:o.	
De fem brödernas fond.	Stipendium åt välartad yngling, med företräde för söner till mindre bemedlade ämbets- och tjänstemän.	Okändt.	1877 ² / ₁	1	45	1,046	—	Rektor vid Södermalms högre allmänna läroverk.	
Elmbladiska stipendiefonden.	D:o åt den i mogenhetsexamen bäst vitsordade af läroverkets egna lärjungar.	Lektor P. M. Elmblad.	1871 ²⁶ / ₆	1	45	1,050	—	D:o.	

Frans Gustafs stipendiefond.	Stipendium åt värlartad behöfvande yngling med håg och fallenhet för studier.	Okänt.	1883 ²² / ₈	1	90	2,050	—	Rektor vid Södermalms högre allmänna läroverk.
Gälvofonden af år 1872.	Understöd åt 1 eller 2 behöfvande flitiga lärjungar i 4:e eller 5:e klassen.	D:o.	1872	2	40	1,017	—	D:o.
Adrian Göthes premiefond.	Premier.	Lärjungar och vänner till Adrian Göthe.	1904 ²⁴ / ₁₁	1	8	200	—	D:o.
Lille Johns premium.	D:o åt 1 eller 2 obemedlade flitiga lärjungar i 2:a till och med 5:e klassen.	Okänt.	1877 ²⁸ / ₃	2	24	604	—	D:o.
Nymarkska donationen.	Understöd till fattiga, värlartade lärjungar	Rektor M. J. Nymark.	1763 ⁹ / ₅	1	4	102	—	D:o.
Semisekularfonden.	Stipendium.	Insamling.	1871	1	23	541	—	D:o.
Thams donation.	Till bokinköp åt behöfvande gymnasist.	Ankefru M. C. Tham.	1865 ¹⁹ / ₃	1	5	102	—	D:o.
Allmänna premie- och stipendiefonden vid högre realläroverket.	Premier och stipendier.	Kungl. bref.	1880 ¹⁷ / ₉	—	441	8,494	—	Rektor vid högre realläroverket.
Första stipendiefonden vid d:o.	Stipendium till en lärjunge.	Okänt.	1880 ²⁹ / ₅	1	120	2,444	—	D:o.
Hübnerska stipendiefonden.	Understöd åt behöfvande, väl vitsordad lärjunge.	Kollegan d:r C. G. Widmark.	1868 ²⁰ / ₁	2	60	1,000	—	Rektor och kollegium vid Jakobs realskola.
Lefflerska stipendiet.	D:o d:o.	Ankefru G. V. Leffler, f. Mittag.	1885 ⁹ / ₄	1	18	500	—	D:o vid Katarina d:o.
Tjugonde-septemberfonden.	Premieböcker.	Flere gifvare.	1878 ²⁰ / ₉	—	84	2,000	—	Östermalms allmänna läroverks kollegium.
Widingska fonden.	Böcker till mindre bemedlade lärjungar samt till premier.	Kyrkoherden L. P. Widing.	1814 ³¹ / ₈	—	62	1,380	—	D:o.
Nya elementarskolans allmänna premiefond.	Premier vid Nya elementarskolan.	Rektor Hugo Hernlund.	1900 ³¹ / ₁₂	—	—	1,755	—	Direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk.
Abramsons stipendiefond.	Stipendium åt flitig lärjunge med berömvärdt uppförande vid d:o.	Grosshandlaren Axel Abramson o. h. h. Elin.	1897 ¹ / ₄	1	60	1,636	—	D:o.
Elementarstipendiefonden n:r 1.	D:o åt någon från d:o utgången vid universitetet studerande yngling, eller ock åt lärjunge vid läroverket.	Sammanskott af forna lärjungar.	1865 ¹⁷ / ₂	1	38	1,000	—	D:o.
D:o n:r 2.	D:o d:o.	F. d. lärjunge vid skolan.	1888 ²⁷ / ₃	1	38	1,000	—	D:o.
von Friesens premiefond.	Premier i naturalhistoria vid d:o.	Fil. d:r Otto von Friesen.	1899 ⁸ / ₁₀	—	125	3,023	—	D:o.
von Hartmansdorffska stipendiefonden.	Stipendier till flitiga och sedliga medellösa lärjungar vid d:o.	Öferskott & insamling.	1859	1	38	1,004	—	D:o.
Conrad Gustaf Donner Hernmarcks stipendiefond.	Till en fattig, flitig, sedlig yngling vid d:o.	Professorn i Dorpat, doktor August Bulmerincq.	1874 ⁴ / ₇	1	125	3,000	—	D:o.
Folke Jacobssons d:o.	Bidrag till en resa inom landet i naturvetenskapligt syfte åt en för studier i naturkunnighet hågad och skicklig lärjunge vid d:o.	Fru Alma Jacobson, f. Wahlgren.	1896 ⁵ / ₃	1	72	2,084	—	D:o.
Jubelfeststipendiefonden.	Till flitiga och sedliga, medellösa lärjungar i någon af de tre högsta klasserna vid d:o.	Insamling.	1879 ²⁸ / ₂	1	105	2,800	—	D:o.
Doktor Patrik de Laval's stipendiefond.	D:o d:o, som utmärkt sig genom kunskaper i något af de naturhistoriska ämnena vid d:o.	Lärjungar vid läroverket.	1890 ³⁰ / ₄	1	75	2,060	—	D:o.
Premie- och stipendiefonden i sång och musik.	Uppmuntran åt i sång och musik framstående lärjungar i någon af de 3 högsta klasserna vid d:o.	Direktör F. J. Tiger.	1884 ²⁹ / ₃	—	43	1,403	—	D:o.
Rubenska stipendiefonden.	Stipendier vid d:o.	Bankdirektör Ludv. M. Ruben.	1904 ¹⁷ / ₅	1	50	1,234	—	D:o.
Lektor Hugo Schmidts stipendie- och premiefond.	D:o och premier vid d:o.	Insamling.	1901 ²¹ / ₁₀	2	64	2,165	—	D:o.
Bergmans stipendium.	Stipendium åt behöfvande elev vid högre lärarinne-seminariet.	Sånglärarinnan Ellen Bergman.	1887 ²⁰ / ₁₂	2	75	2,116	—	D:o.
Cassellis fond.	Stipendier åt behöfvande och förtjänta lärjungar i någon af de högsta klasserna vid d:o.	Föreståndarinnan Hilda Casselli.	1896 ²⁷ / ₁₁	2	200	5,396	—	D:o.
Regina Pallins minne.	D:o åt behöfvande elever vid d:o.	Biträdande föreståndarinnan Regina Pallin.	1884 ¹⁹ / ₁₁	2	300	9,791	—	D:o.
Seminarieelevernas hjälpfond.	D:o d:o.	Seminarieelever.	1890 ⁶ / ₅	6	300	10,341	—	D:o.
Louise Sundéns stipendiefond.	D:o åt behöfvande och förtjänta elever i seminariets andra afdelning.	Ankefru Christina L. Sundén.	1887 ⁴ / ₅	2	200	5,238	—	D:o.
Byggmästaren Johan Anderssons fond.	D:o åt 4 behöfvande förhoppningsfulla kvinnliga elever vid Tekniska skolans högre kurser.	Therese och Knut Andersson.	1898 ⁸ / ₁₀	6	800	20,463	—	Styrelsen för Tekniska skolan i Stockholm.
Anonyma fonden.	D:o åt manliga eller kvinnliga konsthandtverkare, som genomgått Tekniska skolans i Stockholm högre konstindustriella afdelning och som i utlandet önska utbildta sig i yrket.	Okänt.	1904 ¹³ / ₁	—	—	21,271	—	D:o.
Baltzar Cronstrands stipendiefond.	Stipendium åt en värlartad och flitig lärjunge vid Tekniska skolans söndags- och aftonskola.	Insamling.	1902 ⁴ / ₁₂	—	—	1,613	—	D:o.
John Ericssons stipendiefond.	Stipendier vid Tekniska skolans maskinyrkesskola.	Öferskott & insamling till John Ericssons staty.	1901 ²⁹ / ₁₀	1	40	1,056	—	D:o.
Fröberg-Cramér's d:o.	D:o efter lifrättagares död till obemedlade lärjungar vid Tekniska skolan, hvilka genom godt uppförande, flit och större anlag däråf gjort sig förtjänta.	Justitierådinnan Ulla Cramér.	1902 ¹⁸ / ₁	—	—	69,204	—	D:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905	af nedanstående hela belopp.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
Hoffmans stipendiefond.	Stipendier åt 3 eller 4 fattiga, flitiga lärjungar vid Tekniska skolan, hvilka visat tekniska anlag.	Slottsarkitekten A. N. Hoffman.	1897 ²⁰ / ₇	4	800	20,501	—	Styrelsen för Tekniska skolan i Stockholm.	
Sjöstedtska fonden.	Bildandet af en särskild afdelning för flickors undervisning i Svenska slöjdföreningens skola.	Kontraktsposten N. J. Sjöstedt.	1856 ³ / ₆	—	2,386	59,442	—	D:o.	
Tekniska skolans allmänna stipendiefond.	Stipendier åt obemedlade lärjungar vid Tekniska skolan.	Aktiebolaget Industripalatset.	1895 ²⁸ / ₈	3	125	3,197	—	D:o.	
Westins d:o.	D:o d:o.	Byggmästaren Axel Westin.	1885 ¹⁴ / ₉	2	200	5,224	—	D:o.	
Bergstedts d:o.	Stipendier åt elever vid Tekniska högskolan.	Civilingenjören Thorsten Bergstedt.	1881 ⁵ / ₅	1	400	5,200	—	Tekniska högskolans styrelse.	
Borgareståndets d:o.	D:o d:o.	Borgareståndet vid 1866 års riksdag.	1867 ¹¹ / ₈	2	260	6,800	—	D:o.	
Brandels d:o.	D:o d:o.	Kamreraren Carl Henrik Brandel.	1900 ¹⁸ / ₅	5	480	15,000	—	D:o.	
Danielsons fond.	Till reseunderstöd åt elever, utgångna från d:o.	Öfveringenjören Johan Danielson.	1903 ¹⁷ / ₁₁	2	1,800	40,000	—	D:o.	
Victor Eggertz stipendiefond.	Stipendier åt elever vid d:o.	V. Eggertz f. d. elever.	1885 ¹⁵ / ₅	3	260	6,450	—	D:o.	
Gibson-Cronstedtska stipendiefonden.	D:o d:o.	Civilingenjören Claes G. Norström.	1899 ¹⁶ / ₈	1	240	11,750	—	D:o.	36)
Hoffmans stipendiefond.	D:o d:o.	Slottsarkitekten August Niklas Hoffman.	1888 ²⁶ / ₁₀	5	1,080	20,000	—	D:o.	
Häradshöfding C. J. Hultqvists d:o.	D:o d:o.	Hofrättsassessor C. J. Lindencrona.	1874 ¹¹ / ₆	6	660	16,000	—	D:o.	
John E. Kjellbergs d:o.	D:o d:o.	Änkefru Alma Kjellberg.	1897 ¹ / ₉	2	1,200	30,000	—	D:o.	
Gustaf de Laval's d:o.	D:o d:o.	Aktiebolaget Separator.	1895 ²⁰ / ₅	1	400	10,000	—	D:o.	
Maskinmästaren P. F. Lindströms d:o.	Reseunderstöd åt elever, utgångna från d:o.	Änkefru Emma Vilhelmina Lindström, f. Qvist.	1894 ¹² / ₈ o. ²⁷ / ₈ 1896 ⁸ / ₅	—	—	10,000	—	D:o.	37)
Otto och Augusta Lindstrands d:o.	D:o d:o.	Änkefru E. Augusta T. Lindstrand.	1896 ¹⁷ / ₁₁	1	2,200	25,000	—	D:o.	
Michaëlssons d:o.	Stipendier åt elever vid d:o.	Fabriksidkaren Joh. Michaëlsson.	1866 ²⁴ / ₁₁	2	210	5,100	—	D:o.	
Samuel Owens d:o.	D:o d:o.	Insamling.	1874 ¹¹ / ₁	6	670	15,000	—	D:o.	
Remy Schwartz d:o.	D:o d:o.	Fru D. S. Schwartz, född Sundblad.	1878 ⁹ / ₉	2	220	6,200	—	D:o.	
Minne af civilingenjören August Vilhelm Smitt för teknisk undervisning.	D:o d:o.	Generalkonsul Johan Vilhelm Smitt.	1896 ¹³ / ₁₂ 1899 ²⁸ / ₁₁	6	3,600	100,000	—	D:o.	
Styffes stipendiefond.	Reseunderstöd åt elever, utgångna från d:o.	Öfverdirektör Knut Styffe o. h. h. Amalia, f. Ekström.	1898 ¹ / ₂	1	1,700	41,500	—	D:o.	
Teknologiska institutets elevers d:o.	Stipendier åt elever vid d:o.	F. d. elever vid institutet.	1877 ⁹ / ₆	2	800	23,000	—	D:o.	
Törners d:o.	D:o d:o.	Kommissionslandtmätaren J. G. Törner.	1874 ¹³ / ₅	23	1,800	46,500	—	D:o.	
Jonas Wenströms d:o.	D:o d:o.	Allmänna svenska elektriska aktiebolaget.	1899 ²⁴ / ₁₀	3	380	10,000	—	D:o.	
Jacobiska fonden.	Resestipendier åt veterinärläkare att utdela hvar tredje eller fjärde år.	Veterinärläkaren L. Jacobi.	1869 ⁴ / ₃	—	—	15,316	—	Direktionen för Veterinärinstitutet.	
Decemberfonden.	Räntefastningen tillfaller Stockholms högskola.	Medlemmar af Stockholms kommun.	1865 ¹⁹ / ₁₂	—	—	142,226	—	Stockholms stads drätsel-nämnd.	
Allmänna fonden.	Till Stockholms högskolas allmänna behof.	Flere gifvare.	—	—	7,117	159,931	—	D:o o. Högskolans styrelse.	
Bergs fond.	Till professur i de bildande konsternas teori och historia.	Kapten J. A. Berg o. fru H. E. P. Berg, f. Bligh.	1883 ⁵ / ₄ 1884 ³¹ / ₁₂	—	3,722	257,014	—	D:o d:o.	
Brandels donation.	Till högskolans botaniska afdelning.	Kamreraren C. H. Brandel.	1900 ¹⁸ / ₅	—	270	10,262	—	D:o d:o.	
Eneroths fond.	Till professur i läran om sambandet mellan naturlagarna och människans sedliga och fysiska natur.	Doktor Olof Eneroth.	1876 ²⁸ / ₅	—	—	119,451	—	D:o d:o.	
Geografifonden.	Till professur i geografi.	Okändt.	1904 ²⁴ / ₁₀	—	—	50,914	—	D:o d:o.	
Öfverste och fru O. J. Hagelstams donation.	Till professorsafnönning.	Öfverstinnan Eva Fredrika Hagelstam, född Burenstam.	1875 ¹⁴ / ₅	—	4,685	132,773	—	D:o d:o.	

Lars Johan Hiertas fond.	Till professur i nationalekonomi.	Fru Vilhelmina Hierta, f. Fröding.	1877 ²⁸ / ₁₀	—	6,000	319,959	—	Stockholms stads drätsel-nämnd och Högskolans styrelse.
Lifräntefonden.	Till lifräntor åt angifna personer.	Flera gifvare.	—	10	6,932	155,767	—	D:o d:o.
Albert Lindhagens fond.	För den juridiska undervisningen.	Okändt.	1900	—	1,000	184,461	—	D:o d:o.
Fonden till aflöning af lärare i litteraturhistoria.	Frångår af namnet.	Okända genom Karl Staaff.	1899 ⁴ / ₂	—	7,000	202,943	—	D:o d:o.
D:o d:o i högre matematisk analys.	D:o d:o.	Flera gifvare genom professor G. Mittag-Leffler.	1884 ³ / ₆	—	2,000	62,384	—	D:o d:o.
Michaëlsons fond.	Till bestridande af utgifter för Stockholms högskola.	1889 ²⁸ / ₂	—	—	—	—	—	D:o d:o.
Minnesfonden.	Till Stockholms högskola.	Grosshandlaren Johan Michaëlson.	1869 ²⁶ / ₁₀	—	6,621	187,630	—	D:o d:o.
Montén-Ström-Törners förenade fond.	Till professors aflöning.	—	1900 ⁸ / ₁₁	—	—	3,652	—	D:o d:o.
Norstedts donationsfond.	Till förmån för en juridisk fakultet vid Stockholms högskola.	Lars Montén,	1873 ²³ / ₇	—	5,265	149,213	—	D:o d:o.
Scharps fond.	Till stipendier åt elever vid d:o.	C. D. Ström,	1876 ¹⁴ / ₁₀	—	—	—	—	D:o d:o.
Seeligs donation.	Till Stockholms högskola.	J. G. Törner.	1874 ¹³ / ₅	—	—	—	—	D:o d:o.
Stipendie- och understödsfonden till minne af civilingenjören August Emil Vilhelm Smitt.	Till stipendier och understöd åt elever och yngre lärare vid d:o.	Fröken Carolina Petronella Norstedt.	1892 ²⁸ / ₁₂	—	—	15,592	—	D:o d:o.
J. W. Smitts fond.	Till löner vid den juridiska undervisningen.	Grosshandlaren J. H. Scharp.	1890 ⁸ / ₅	2	1,000	26,188	—	D:o d:o.
Fonden till minne af Wagener Smitt.	För den kemiska undervisningen.	Bokförläggaren Axel Ivar Seelig.	1896 ³ / ₅	1	2,000	51,661	—	D:o d:o.
Stockholms högskoleförenings fond.	För den juridiska undervisningen.	Generalkonsul J. W. Smitt.	1897 ³ / ₆	4	3,400	112,123	—	D:o d:o.
Söderbergs d:o.	Att befrämja Stockholms högskolas utveckling.	Densamme.	1899 ²³ / ₁₁	—	—	207,657	—	D:o d:o.
Söderbergs stipendiefond.	Till stipendier å 600 kronor åt elever vid d:o.	D:o.	1877 ¹¹ / ₁₀	—	6,718	394,059	—	D:o d:o.
Söderströms fond.	D:o åt docent i politisk ekonomi vid d:o.	Högskoleföreningen.	1899 ²³ / ₁₁	—	—	20,803	—	D:o d:o.
Tolftusenkronorsfonden.	Understöd åt vissa angifna personer.	1901 ²⁸ / ₁	—	—	—	—	—	D:o d:o.
Tafvelfonden.	Till Stockholms högskolas allmänna utgifter.	Fabriksidkaren John Söderberg.	1886 ⁹ / ₇	—	87,800	1,895,650	—	D:o d:o.
Abelins stipendiefond.	Stipendium åt studerande vid Karolinska institutet.	Densamme.	—	20	11,700	332,839	—	D:o d:o.
Aerels d:o.	D:o åt medicine kandidat vid d:o.	Grosshandlaren Carl Christian Söderström.	1880 ²⁹ / ₁₁	—	—	75,526	—	D:o d:o.
Altins d:o.	D:o d:o.	Bruksidkaren Carl Daniel Ström.	1884 ⁸ / ₅	3	555	16,464	—	D:o d:o.
Benedicks d:o.	D:o d:o.	Robert Almström m. fl.	1876 ⁹ / ₁₀	—	542	15,364	—	D:o d:o.
Bylundeska fonden.	Underhåll och förökning af samlingarna och biblioteket vid d:o.	Professor H. A. Abelin.	1883 ¹⁷ / ₁₂	—	238	5,226	—	D:o d:o.
Per Henrik Malmstens professursfond.	Aflönande af professor i nervsjukdomar vid d:o.	Professor Carl Santesson.	1882 ²² / ₆	1	—	—	—	D:o d:o.
Fröknarna H. och A. Hiertas stipendiefond.	Stipendier åt kvinnliga studerande vid d:o.	Doktor Lars Magnus Alstin.	1879 ²¹ / ₁₂	1	475	10,309	—	D:o d:o.
Professor Magnus Huss d:o.	Stipendium åt medicine kandidat vid Karolinska institutet.	Kammarherren W. A. Benedicks.	1877 ²⁰ / ₉	1	290	6,415	—	D:o d:o.
Karolinska institutets reservfond.	Tillfälligt understöd för befrämjande af den medicinska forskningen.	Hofapotekaren Eric Bylund.	1861 ⁵ / ₁₂	6	1,425	30,650	—	D:o d:o.
Kirurgiska stipendiefonden.	Stipendium åt medicine studerande eller licentiat, som ådagalagt flit jämte intresse och fallenhet för kirurgi eller oftalmiatrik.	»Okändt.»	1818 ¹⁶ / ₇	—	—	3,311	—	D:o d:o.
Adolf Kjellbergs stipendiefond.	Stipendium åt medicine kandidat eller licentiat, som studerar vid Karolinska institutet.	Fröken Hedvig Hierta och fru Anna Retzius, född Hierta.	1885 ¹⁰ / ₁₀	1	4,750	101,939	—	D:o d:o.
Ljungbergs d:o.	Resestipendium åt medicine doktor, som är medlem af Svenska läkaresällskapet.	Insamling.	1873 ¹⁹ / ₂	3	713	15,238	—	D:o d:o.
Malmsténs d:o.	Stipendium åt någon, som under förflutna läsåret aflagt medicine licentiatexamen.	Doktor Anders Fredrik Regnell.	1882 ³⁰ / ₄	1	242	5,272	—	D:o d:o.
Caroline Andriette Nobels fond.	Understöd till främjande af experimentell forskning vid institutet.	»Amicus» genom professor C. J. Rossander.	1863 ²⁵ / ₂	1	500	35,675	—	D:o d:o.
Regnells klinikfond.	Arfvode för klinisk undervisning i barnsjukdomar vid Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn.	Änkefru Terese Kjellberg.	1875 ²⁸ / ₁₀	2	475	10,443	—	D:o d:o.
Professor Anders Retzii stipendiefond.	Stipendium åt studerande vid Karolinska institutet såsom belöning för utmärkta studier i anatomi och fysiologi.	Fätläkaren Nils Johan Ljungberg.	1884 ¹⁷ / ₁₁	1	490	11,799	—	D:o d:o.
Roos af Hjelmsäter d:o.	D:o d:o för utmärkta studier i fysiologisk och patologisk anatomi.	Professor Per Henrik Malmsten.	1866 ¹⁵ / ₉	2	1,009	49,887	—	D:o d:o.
		Ingenjören Alfred Nobel.	1876 ¹ / ₁₀	1	238	5,197	—	D:o d:o.
		Doktor Anders Fredrik Regnell.	1890 ³⁰ / ₁₂	2	800	52,400	—	D:o d:o.
		Insamling genom Svenska läkaresällskapet.	1876 ¹ / ₃	1	950	20,574	—	D:o d:o.
		Kammarherren Axel Roos af Hjelmsäter.	1864 ⁹ / ₁₂	10	1,500	36,535	—	D:o d:o.
			1862 ⁸ / ₃	2	238	5,149	—	D:o d:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Rossanders donationsfond.	För ändamål, som lärarekollegium anser gagna de medicinska vetenskaperna.	Professor Carl J. Rossander.	1893 ²⁰ / ₁	—	—	10,419	—	Karolinska institutets förvaltningsnämnd.	
Samsons stipendiefond.	Stipendium åt medicine kandidat såsom uppmuntran för själfständig medicinsk forskning.	Bokhandlaren A. Samson.	1888 ¹⁸ / ₁₀	1	440	12,214	—	D:o.	
Regnells d:o.	D:o åt medicine kandidater.	Doktor A. F. Regnell.	1868 ¹⁷ / ₅	8	438	12,022	—	Direktionen öfver Serafimerlasarettet.	
Fru Vilhelmina Hiertas d:o.	Stipendier till kvinnliga elever vid Tandläkareinstitutet.	Stiftelsen Lars Hiertas minne.	1885 ¹⁵ / ₁	1	255	14,651	—	Karolinska institutets förvaltningsnämnd.	
Cavalliska fonden.	Stipendier åt elever vid Farmaceutiska institutet.	Apotekaren J. G. Cavalli.	1868 ¹⁰ / ₁₂	1	125	3,444	—	Medicinalstyrelsen.	
Hallengrens fond.	D:o d:o.	Apotekaren Johan Niklas Hallengren.	1886 ²⁰ / ₁₂	—	107	2,675	—	Apotekarsocietets direktion.	39)
Professor C. G. Mosanders stipendiefond.	Till den mest framstående lärjungen i kemi vid d:o.	Anonym apotekare.	1900 ¹ / ₉	1	50	2,884	—	D:o.	
Norrlands apotekareförenings donationsfond.	Till något för Farmaceutiska institutet eller dess elever gagnande ändamål.	Norrlands apotekareförening.	1895 ²⁰ / ₅	1	147	5,577	—	D:o.	
Nygrems stipendiefond.	Till examinerad apotekare såsom understöd för vetenskapliga studier in- eller utrikes eller för studier vid kemisk fabrik eller ock som belöning för epokgörande upptäckt inom farmacen.	Apotekaren Gottfried Nygren.	1897 ¹⁶ / ₁₂	—	—	5,828	—	D:o.	39)
Apotekaren C. W. Sebardts fond.	Stipendier för studieresor inom eller utom riket till på apotek tjänstgörande eller vid Farmaceutiska institutet såsom assistent eller amanuens anställd examinerad apotekare med minst tvåårig verksamhet efter afslagd examen.	Apotekarsocieteten.	1903 ¹¹ / ₉	2	500	10,082	—	D:o.	
Apotekaren Jacob Wallers minne.	Till belöning eller uppmuntran för flitigt och redbart arbete vid Farmaceutiska institutet.	Insamling.	1886	—	100	4,548	—	D:o.	
Alvarenga do Pianhys prisfond.	Belöning af värdefulla af svensk medborgare författade skrifter rörande medicinskt ämne.	Professorn dr Pedro Francisco da Costa Alvarenga i Lissabon.	1883	—	—	23,522	—	Svenska läkaresällskapets nämnd.	
Berzeliusfonden.	Att främja forskningen på den medicinska kemiens område.	Insamling.	1898	—	—	6,282	—	D:o.	
Pasteursfonden.	D:o på bakteriologiens och hygienens områden.	D:o.	1892	—	—	31,749	—	D:o.	
Regnelliska prisfonden.	Belöning af värdefulla, af svenska medborgare författade skrifter öfver ämnen tillhörande medicinska forskningsområdet.	Doktor Anders Fredrik Regnell.	1866 ²⁶ / ₃	—	—	22,111	—	D:o.	
Anders Retzius fond.	Att främja studiet af den normala anatomen och äfven fysiologien.	Fru Emilie Retzius.	1896 ¹³ / ₁₀	—	—	36,753	—	D:o.	
Svenska läkaresällskapets prisfond.	Belönande medelst pris och medalj af värdefulla, af svenska medborgare författade skrifter rörande medicinska ämnen.	Svenska läkaresällskapet.	1858 ²⁷ / ₄	1	1,000	25,043	—	D:o.	
Ahlstrands testamentsfond.	Understöd åt infödde svenske män, företrädesvis från Kronobergs län, för idkande af zoologiska studier.	Bibliotekarien J. A. Ahlstrand.	1891 ²⁶ / ₁₂	—	—	24,871	—	Vetenskapsakademien.	40)
Arnbergs donation.	Belöning för något godt arbete i ekonomiska, statistiska och sociala vetenskaper.	Dr J. W. Arnberg.	1900 ²¹ / ₅	—	—	22,061	—	D:o.	
Bankska legatet.	Lönstillägg för Bergianska stiftelsens föreståndare.	Sir Joseph Banks.	1792 ¹⁸ / ₁₂	—	—	1,289	—	D:o.	
Bergianska stiftelsen.	Att vara en skola för hortikultur samt en vetenskaplig trädgård.	Professor P. J. Bergius.	1784 ²⁰ / ₁₂	—	—	1,154,761	403,996	D:o.	
Stipendium Berzelianum.	Stipendium till uppmuntran af kemisk forskning.	Bergsrådet J. L. Aschan.	1850 ⁸ / ₁	1	500	25,443	—	D:o.	
Beskovska stipendiefonden.	D:o åt yngre, förtjänt och obemedlad vetenskapsidkare inom de fysiko-matematiska eller biologiska vetenskaperna.	Friherre B. von Beskow o. h. h. Malin.	1864 ⁷ / ₇	2	700	19,886	—	D:o.	
Beijers donation.	Främjande af Riksmuseets mineralogiska afdelning.	Bokförläggaren Frans Beijer m. fl.	1884 ¹⁴ / ₁₀	1	352	10,176	—	D:o.	
Brandels fonder.	Till Naturhistoriska riksmuseets botaniska, entomologiska och växtpaleontologiska afdelningar.	Kamreraren C. H. Brandel.	1900 ¹⁸ / ₅	—	—	92,195	—	D:o.	
Edlunds donation.	Prisbelöning och understöd för vetenskapliga forskningsarbeten i matematik, astronomi, fysik eller kemi.	Professor Erik Edlund.	1880 ¹ / ₆	1	1,400	34,881	—	D:o.	
Ferners d:o.	Belöning för afhandling i ren och tillämpad matematik.	Kanslirådet Bengt Ferner.	1795 ¹⁵ / ₇	1	106	3,067	—	D:o.	

Flormans donation.	Belöning för afhandling öfver ett fysiologiskt eller anatomiskt ämne.	Professor Arvid Hvarik Florman.	1838 ²¹ / ₁	1	257	5,921	—	Vetenskapsakademien.
Hahns d.o.	Understöd för vetenskapliga forskningar eller resor, omväxlande för de biologiska och fysiko-matematiska vetenskaperna.	Medicine doktor Conrad Hahn.	1897 ¹⁵ / ₄	2	900	22,183	—	D:o.
Letterstedts d.o.	Resestipendier, vetenskapliga prisbelöningar m. m.	Generalkonsul Jacob Letterstedt.	1860 ²³ / ₁₀	8	9,061	215,170	—	D:o.
D:o släktstipendium.	Stipendium såsom uppfostringsbidrag till någon testators släkting.	Densamme.	—	1	2,000	50,000	—	D:o.
Letterstedtska föreningens fonder.	Att befordra gemenskap inom Skandinavien tre riken i industri, vetenskap och konst.	D:o.	1861 ¹¹ / ₆	—	16,545	794,823	—	D:o.
Lindboms donation.	Till guldmedalj för afhandling öfver nya och viktiga upptäckter uti kemiska eller fysiska vetenskaper.	Bergsrådet Gustaf Aron Lindbom.	1814 ²⁰ / ₄	1	151	4,574	—	D:o.
von Möllers d.o.	Efter lifrättagares död tillfaller kapitalet Vetenskapsakademien.	Ryttmästaren Peter von Möller.	1883 ¹² / ₆	—	—	23,699	—	D:o.
Regnells botaniska gåfvo-medel.	Botaniskt resestipendium m. m.	Doktor Anders Fredrik Regnell.	1872 ²⁹ / ₈	3	2,550	87,494	—	D:o.
Regnells zoologiska d.o.	Främjande af zoologisk forskning.	Densamme.	1884 ⁸ / ₆	3	1,500	43,120	—	D:o.
Scheele-fonden.	Understöd för forskning uti experimental-kemi och farmaceutisk kemi.	Subskription.	1892 ²⁷ / ₁₂	—	—	14,312	—	D:o.
Sundbergs donation.	Premium för uppfinnare af rön, hvarigenom njur- och blåsten kunna utan operation botas.	Hofkvartermästaren Er. Sundberg.	1780 ²⁶ / ₁₂	1	53	1,200	—	D:o.
Söderströms donationsfond.	Främjande af den nationalekonomiska vetenskapens fria och sunda utveckling i Sverige på fullt vetenskaplig grund.	Grosshandlaren Carl Christian Söderström.	1904 ²⁰ / ₆	—	—	104,512	—	D:o.
Johan August Wahlbergs minnesfond.	Resestipendium för naturhistorisk och geografisk forskning.	Professorskan Emilia Retzius, f. Wahlberg.	1896 ¹⁰ / ₄	—	—	30,646	—	D:o.
Wallmarks testamentsfond.	Prisbelöning eller understöd för rön och uppfinningar, befordrande vetenskapernas och näringsarnas framsteg.	Öfverdirektören L. J. Wallmark.	1847 ² / ₇	1	1,200	54,192	—	D:o.
Vega-fonden.	Resestipendium och belöningsmedalj för geografisk forskning.	Subskription och gåfva.	1880 ²⁷ / ₁₀	2	2,251	67,643	—	D:o.
Vetenskapsakademiens rese-understöd.	Undersökning af Sveriges naturförhållanden.	Sju olika donatorer.	1773—1815	8	1,150	25,440	—	D:o.
Zoologiska stationen Kristineberg.	Station för zoologisk forskning, särskildt beträffande hafsaunan.	Doktor A. F. Regnell m. fl.	1876 ⁵ / ₁₂ o. 1880 ²⁰ / ₉	—	—	56,800	41,800	D:o.
Donationen mot lifränta.	Efter lifrättagarens död till akademiens fria disposition.	Anonym.	1904	—	—	25,121	—	D:o.
Donation till aflöning.	Till aflöning.	Ett okänt sällskap.	1766	—	—	6,000	—	D:o.
D:o d.o.	D:o.	Assessorn Jack Strandberg.	1788	—	—	833	—	D:o.
Fonden för vetenskaplig forskning.	Resestipendier för vetenskapliga forskningar; dock först efter stiftarnes fränfalle.	Anonyma.	1904	—	—	218,414	—	D:o.
Fonden till medaljer för vetenskapliga arbeten och till utrikes resestipendier för ingenjörstudier.	Framgår af namnet.	Anonym.	—	—	—	32,135	—	D:o.
Hessensteinska donationen.	Till Vetenskapsakademiens fria disposition.	Furst von Hessenstein.	1806	—	—	150	—	D:o.
Lidéus donation.	D:o d.o.	Professor J. H. Lidén.	1787	—	—	1,555	—	D:o.
Professor G. Lindströms minnesfond.	Resestipendium.	Insamling.	1901	—	—	2,209	—	D:o.
Sparres donation.	Till jetonger.	Hofintendenten greve Sparre.	1753	—	—	500	—	D:o.
Stenströms testamentsfond.	Till stipendium för botaniskt ändamål.	Doktor K. O. E. Stenström.	1901	—	—	1,794	—	D:o.
Strömers donation.	Premier.	Fru Strömer, f. Elvius.	1777	—	—	506	—	D:o.
Théels donation.	Till Vetenskapsakademiens fria disposition.	Öfverdirektören D. Théel.	1794	—	—	1,000	—	D:o.
Johan August Wahlbergs minnesmedaljfond.	Medalj för främjande af de naturhistoriska vetenskaperna.	Professorskan Emilia Retzius.	1901 ² / ₄	—	—	3,127	—	D:o.
Antellska donationsfonden.	För antikvariska och numismatiska ändamål.	Doktor H. F. Antell.	1891 ¹ / ₁₀	—	1,100	100,000	—	Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademien.
Bergerska fonden.	Möjliggörande af arkeologiska och historiska arbetens utförande samt förökande af Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademiens samlingar.	Tullförvaltaren C. G. Berger.	1878 ¹⁶ / ₁	—	14,559	290,000	—	D:o.
Götiska förbundets fond.	D:o d.o.	—	—	—	—	2,500	—	D:o.
Hjertbergska fonden.	D:o d.o.	Protokollsekreteraren E. G. Hjertberg.	1881 ¹⁵ / ₁₀	—	10,895	252,700	58,700	D:o.
Beskowska d.o.	Understöd åt en ung, förtjänt och obemedlad idkare af de lärdomsgrenar, som tillhöra akademiens verksamhet.	Frih. Bernhard von Beskow.	1864 ⁷ / ₇	—	—	10,000	—	D:o.
Loubatska d.o.	Pris hvart femte år för ett på svenska, norska eller danska tryckt arbete rörande Amerikas arkeologi, etnografi, historia eller numismatik.	Hertig J. F. de Loubat.	1889 ²⁵ / ₉	—	—	22,500	—	D:o.
Scharpska d.o.	För den historiska vetenskapens främjande.	Grosshandlaren J. H. Scharp o. h. h.	1890 ⁸ / ₅	—	—	100,000	—	D:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Nilsson-Aschanska fonden.	Understöd åt unge män, som ägna sig åt landtbruket.	Bergerådet Johan L. Aschan.	1851 ¹⁹ / ₄	2	1,300	47,028	—	Landbruksakademiens förvaltningskommitté.	42)
Edvard Nonnens stipendiefond.	Resestipendium för elever från Ultuna eller Alnarps landbruksinstitut.	Sammanfatt.	1864 ⁴ / ₆	1	400	23,486	—	D:o.	
Svenssons d:o.	Understöd åt elever vid Jönköpings läns landbrukskola och Ultuna landbruksinstitut.	Direktören J. M. Svensson.	1886 ²⁷ / ₃	1	1,350	16,955	—	D:o.	
J. Anderssons fond.	Elevhjälp vid Akademien för de fria konsterna.	Byggmästaren J. Andersson.	1896 ⁵ / ₂	8	1,000	30,000	—	Akademien för de fria konsterna.	
Therése och Knut Anderssons d:o.	D:o d:o.	Fru Therése och Knut Andersson.	1898 ⁸ / ₁₀	4	800	22,186	—	D:o.	43)
von Beskowska stipendiefond.	D:o d:o.	Friherre Bernhard von Beskow o. h. h. Malin.	1864 ⁷ / ₇	1	450	10,000	—	D:o.	
Boberghs donation.	Till pris och uppmuntran för elever vid d:o.	Godsägaren och fru O. G. Bobergh.	1880 ² / ₅	2	450	10,000	—	D:o.	
Gahms fond.	Understöd åt ynglingar för teckning och arkitektur.	Ritmästaren Peter Gerhard Gahm.	1826 ²³ / ₆	1	100	3,035	—	D:o.	
Hoffmans d:o.	Reseunderstöd åt elever i akademiens byggnadsskola.	Slottsarkitekten A. N. Hoffman.	1888 ²⁶ / ₁₀	1	2,500	21,037	—	D:o.	44)
Kinmanssons d:o.	D:o åt unga målare och bildhuggare.	Kammarrättsrådet C. L. Kinmansson.	1874 ¹ / ₃	1	1,200	35,801	—	D:o.	
Jenny Linds d:o.	Utrikes resa åt yngre konstidkare.	Fru Jenny Lind-Goldschmidt.	1876 ¹² / ₆ 1878 ²⁵ / ₇	2	2,000	85,869	—	D:o.	
Eggon Lundgrens prismedel.	Guldmedalj åt akvarellmålare.	Genom utställning af Eggon Lundgrens arbeten.	1876 ²² / ₁₂	—	—	4,826	—	D:o.	
Piperska fonden.	Till akademiens läroverk.	Hofintendenten Fredrik Magnus Piper.	1820 ⁷ / ₄	—	2,381	19,414	—	D:o.	45)
Ribbingska d:o.	Elevhjälp.	Kanslirådet Gustaf Ribbing.	1802 ²⁰ / ₁₂	1	270	6,000	—	D:o.	
Söderbergs donation.	D:o.	Öfverintendenten G. Söderberg.	1873 ⁷ / ₂	2	360	8,000	—	D:o.	
Uno Troillis stipendiefond.	D:o.	Änkefru Sophie Hellman, f. Geijer.	1880 ¹⁶ / ₁	—	—	6,561	—	D:o.	
Akademiens särskilda understödsfond.	Understöd åt unga förtjänstfulla konstnärer.	Grosshandlaren B. E. Dahlgren.	1874 ¹⁸ / ₆	4	4,266	100,983	—	D:o.	46)
Wilhelm Wohlfahrts minne.	Elevhjälp.	Fröken F. W. Wohlfahrt.	1889 ²⁸ / ₃	1	600	11,136	—	D:o.	
Nordenfalks minne.	Pris och uppmuntran åt elever.	Godsägaren frih. Johan Nordenfalk.	1904 ¹⁶ / ₇	1	200	1,051	—	D:o.	
Jacques Lamms prisfond.	Pris till författaren af det bästa arbete på de bildande konsternas eller konstindustriens område, som under en treårsperiod utgifvits.	Ingenjören Gustaf Mauritz Lamm.	1892 ² / ₂ o. ¹⁵ / ₂	—	—	11,101	—	Nationalmusei nämnd.	
D:o stipendiefond.	Resestipendium åt någon af museets tjänstemän för studier i utlandet; utdelas hvarannat år.	Densamme.	1892 ¹³ / ₂	—	—	10,836	—	D:o.	47)
Fru Euphrosyne Abrahamsons gåvofond.	Stipendier åt elever vid akademiens konservatorium.	Grosshandlaren August Abrahamson.	1869 ¹ / ₁₀	18	1,125	25,000	—	Kungl. Musikaliska akademien.	
Carl Benedicks fond.	D:o d:o.	Generalkonsul C. Benedicks.	1880 ³ / ₁₁	1	23	8,526	—	D:o.	
Emma Benedicks stipendiefond.	D:o d:o.	Fru Emma Benedicks.	1890 ¹¹ / ₁₂	1	225	5,000	—	D:o.	
Bergs fond.	Belöningsjetonger åt d:o samt tilläggsarfvode åt lärare.	Organisten Per Adolf Berg.	1863 ¹ / ₃	4	68	1,500	—	D:o.	48)
Bergers d:o.	Stipendier åt d:o.	Tullförvaltaren C. W. Berger.	1869 ¹⁹ / ₁₁	5	706	25,846	—	D:o.	
Bergmans gåvofond.	D:o d:o.	Lärarinnan Ellen Bergman.	1880 ¹ / ₅	1	270	6,035	—	D:o.	
Berwalds stipendiefond.	D:o d:o.	Fru Hedvig Berwald.	1884 ²⁶ / ₂	—	—	4,000	—	D:o.	
von Beskows d:o.	Resestipendium.	Friherre Bernhard von Beskow o. h. h. Malin.	1864 ⁷ / ₇	1	1,800	21,800	—	D:o.	49)
van Booms d:o.	Stipendier åt elever vid akademiens konservatorium.	Professor J. van Boom.	1861 ⁴ / ₄	1	45	1,000	—	D:o.	
Carléns fond.	D:o d:o.	Fru Fredrika Carlén, f. Hamilton.	1874 ¹⁵ / ₆	—	—	2,209	—	D:o.	
Friebergs stipendiefond.	D:o d:o.	Musikdirektör F. A. Frieberg.	1902 ¹³ / ₁₂	4	200	5,083	—	D:o.	
Hammarins d:o.	D:o d:o.	Änkefru Elisabet Hammarin, f. Casparsson.	1872 ²⁹ / ₁₀	13	900	20,000	—	D:o.	50)
Harmoniska sällskapets donation.	Inköp af musikalier.	Doktor Jacob Bernhard Struve.	1865 ²⁴ / ₄	—	—	2,564	—	D:o.	

Hassells fond.	Inköp af fastighet för Mazerska kvartettsällskapet; $\frac{1}{4}$ af räntan får af sällskapet disponeras.	Kollegiisekreteraren C. J. Hassell.	1891 $\frac{11}{5}$	—	320	29,435	—	Kungl. Musikaliska akademien.
Hebbes stipendiefond.	Stipendier åt elever vid akademiens konservatorium.	Kungl. sekreteraren Filip Hebbe.	1852 $\frac{31}{1}$	1	120	3,000	—	D:o.
Händelska stipendiefonden.	D:o d:o.	Director musices J. A. Josephson.	1871 $\frac{2}{6}$	1	23	500	—	D:o.
Höijers stipendiefond.	D:o d:o.	Organisten Johan Leonard Höijer.	1900 $\frac{24}{8}$	1	176	4,180	—	D:o.
Kuhlaus fond n:r 1.	D:o d:o.	Bankokommissarien C. G. Kuhlau.	1860 $\frac{29}{5}$	1	45	1,000	—	D:o.
D:o d:o n:r 2.	D:o d:o.	Grosshandlaren C. L. Kuhlau m. fl.	1866 $\frac{17}{3}$	1	45	1,000	—	D:o.
Jenny Linds stipendiefond.	Resestipendium.	Jenny Lind-Goldschmidt.	1876 $\frac{17}{6}$	1	3,000	98,868	—	D:o.
Lindströms d:o.	Stipendier åt elever vid akademiens konservatorium.	Grosshandlaren Erik Elias Lindström.	1864 $\frac{22}{1}$	1	68	1,500	—	D:o.
Lomell-Molinska stipendiet.	D:o d:o.	Fabrikör I. R. Lomell.	1895 $\frac{30}{5}$	6	400	10,353	—	D:o.
Lundwalls fond.	Uppförande hvarje år af större musikverk i Stockholm.	Häradsbörding A. Lundwall.	1898 $\frac{14}{4}$	—	4,325	105,210	—	D:o.
Mankells stipendiefond.	Stipendier åt elever vid akademiens konservatorium.	Professor Gustaf och fru Louise Mankell.	1871 $\frac{12}{6}$	1	45	1,000	—	D:o.
Mazers fond.	Till ett kvartettsällskap för kammarmusik.	Fabrikören Johan Mazer.	1841 $\frac{20}{7}$	—	315	7,000	—	D:o.
Michaëlsons d:o.	Öfvande af kammarmusik i Mazerska kvartettsällskapet.	Brukepatron August Michaëlson.	1871 $\frac{10}{2}$	—	135	3,000	—	D:o.
Netherwoods stipendiefond.	Stipendier åt elever vid akademiens konservatorium.	Bankokommissarien W. Netherwood.	1867 $\frac{28}{5}$	1	9	200	—	D:o.
Salomans d:o.	D:o d:o.	Konertsångerskan fru H. N. Saloman.	1880 $\frac{27}{2}$	1	450	10,450	—	D:o.
Fredrika Stenhammars stipendiefond.	D:o d:o.	Insamling.	1881 $\frac{1}{11}$	1	450	10,450	—	D:o.
Musikaliska akademiens stipendiefond.	D:o d:o.	Akademien.	1856	13	675	15,356	—	D:o.
Sällskapet Musikens vänner i Göteborg d:o.	D:o d:o.	Sällskapet Musikens vänner i Göteborg.	1894 $\frac{25}{9}$	1	270	10,774	—	D:o.
Tamm och Widegrens fond.	D:o d:o.	Brukepatron C. Tamm och kassören G. Widegren.	1865 $\frac{26}{12}$	—	—	2,196	—	D:o.
Nobelstiftelsen.	Prisbelöning åt dem, som hafva gjort mänskligheten den största nytta genom arbeten i fysik, kemi, fysiologi och medicin, genom litterära arbeten samt genom fredssträfvanden.	Ingenjören, doktor Alfred Bernhard Nobel.	1895 $\frac{27}{11}$	5	690,446	33,684,000	564,000	En styrelse af 5 svenska män. ⁴⁷⁾
F. d. Allmänna döfstuminstitutets donationsmedel.	Utbildning af döfstumlärare, understöd åt döfstumundervisningen samt stipendier åt lärareelever.	Protokollssekreteraren P. A. Borg.	1809	—	13,129	540,314	—	Statskontoret.
Filéenska testamentsfonden.	Folkundervisningens befrämjande.	Kommerserådet Paul Edvard Filén.	1822 $\frac{7}{9}$	2	700	27,243	—	D:o.
Donationsfonden för anordnande af föreläsningar i astronomi för yngre sjö-officerare.	Framgår af namnet.	Konung Oskar II.	1884 $\frac{31}{12}$	—	621	16,236	—	D:o.
Johnsonska donationsfonden.	Stipendium för studerande af handel och näringar utomlands.	Generalkonsul J. W. Johnson.	1888 $\frac{22}{4}$	1	4,000	219,200	—	D:o.
Militärsällskapets i Stockholm krigsskolestipendiefond.	Beklädnadshjälp eller uppmuntran till någon flitig och obemedlad elev vid Kungl. Krigsskolan.	Militärsällskapet i Stockholm.	1893 $\frac{27}{1}$	—	—	3,305	—	D:o.
Noréenska testamentsfonden.	Underhåll af elever vid d:o.	Kanslirådet Johan Erik Norén.	1803 $\frac{6}{3}$	1	900	23,223	—	D:o.
Baltzar von Platens stipendiefond.	Stipendium till utexaminerad elev vid Kungl. Sjökrigsskolan.	Grefvinnan Ch. v. Platen, f. de Geer, och hennes son.	1811 $\frac{27}{12}$	1	854	21,822	—	D:o.
Grefve Erik Posses donationsfond.	Utgifvande genom Riksarkivets försorg af äldre handlingar rörande fäderneslandets historia.	Sekreteraren i Krigshofrätten, grefve C. E. L. V. Posse.	1877 $\frac{16}{4}$	—	600	38,096	—	D:o.
Helmfeldtska stipendiefonden.	Understöd åt studerande vid Uppsala universitet, företrädesvis till donators släktingar.	Fältmarskalken Helmsfeldts änka Margareta Hedvig von Parr.	1683 $\frac{3}{11}$	8	1,350	45,809	—	Stockholms magistrat och en af densamma utsedd direktor.
Flodinska d:o.	Stipendier åt d:o d:o samt vid Linköpings högre allmänna läroverk.	Borgmästaren Samuel Conrad Flodin.	1795 $\frac{28}{5}$	24	4,480	163,526	—	Stockholms magistrat.
Dydska d:o.	Understöd åt en studerande person.	Remsnidaren Gudmund Dyk och hans hustru.	1796 $\frac{15}{9}$	1	27	600	—	Stockholms förmyndarkammare.
Hanssonska d:o.	Till fattiga studerande vid Stockholms gymnasium.	Borgmästaren Hans Hansson.	1659 $\frac{15}{6}$	—	45	1,000	—	D:o.
D:o testamentsfonden.	Stipendier åt studerande vid d:o.	Densamme.	1663 $\frac{4}{4}$	—	17	379	—	D:o.
Clas Jakobssons och Clement Mattssons stipendiefond.	D:o åt en torftig, skicklig och from student eller djäkne, som tänker tjäna Gud i sin församling.	Rådmän Clas Jakobssons hustru Margareta Jöransdotter.	1644 $\frac{8}{11}$	—	49	1,088	—	D:o.
Hedings d:o.	D:o åt studerande i Uppsala.	Margareta Persdotter Hedding.	1708 $\frac{28}{8}$	1	18	850	—	D:o.

45)
46)

47)

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Möllers stipendiefond.	Stipendier åt studerande i Uppsala, som äro civile tjänstemäns söner.	Kamreraren Jakob Möller.	1798 ¹⁹ / ₄	2	100	2,400	—	Stockholms förmyndare-kammare.	48)
Törnqvists stipendie- och premieutdelningsfond.	D:o och premier åt elever vid Katarina lägre elementarläroverk.	Kamreraren Carl Törnqvist.	1861 ⁸ / ₂	4	140	3,000	—	D:o.	
Thunskas stipendiefonden.	D:o åt studerande i Uppsala, däraf ett resestipendium.	Kammartjänaren Anders Thun.	1731 ³ / ₃	3	1,650	95,871	—	Förvaltningen af Borgrätt-fonderna.	
L. W. Bergers stipendiefond.	Understöd åt borgaresöner från 10 till 15 års ålder.	Kryddkramhandelsassociereten.	1829 ¹³ / ₃	4	600	10,000	—	Borgerskapets bemedlingskommission.	
Carlesonska stipendiefonden.	Stipendier.	Kammarherren Adolf Jacob Fredrik Carleson.	1894 ¹⁴ / ₃	2	9,972	310,622	—	Riddarhusdirektionen.	49)
Reuterskiölds stipendiefond.	D:o.	Öfverstelöjtnant C. G. Reuterskiöld.	1814 ¹⁵ / ₇	3	1,050	19,126	—	D:o.	
Hamarskiöld-Risellschöld-ska stipendiefonden.	D:o åt elever vid Krigshögskolan samt Artilleri- och Ingenjörshögskolan.	Lagmanskan Vendela Risellschöld, f. Hamarskiöld.	1842 ¹¹ / ₅	20	2,100	62,031	—	En direktion.	
Stiftelsen Lars Hiertas minne.	Att fritt och oberoende verka för det mänskliga framskridandet.	Änkefru Vilhelmina Hierta, f. Fröding.	1877 ¹¹ / ₁₃	12	16,600	666,569	—	En styrelse af 7 personer.	
Abraham Rydbergs stiftelse.	Danande af skickliga sjömän i det praktiska af yrket.	Grosshandlaren Abraham Rydberg.	1850 ⁴ / ₆	70	17,057	428,322	20,000	En direktion.	49)
Fredrika-Bremer-förbundets stipendiefonder.	Yrkes- och studiestipendier åt kvinnor från 18 till 35 års ålder.	Fredrika-Bremer-förbundet.	1887	25	10,336	272,820	—	Af förbundet utsedd styrelse.	
Björckska stipendiefonden.	Stipendier åt skollärare.	Grosshandlaren S. Björck.	1802	—	8	200	—	Styrelsen för Samfundet pro fide et christianismo.	
Rudbeckska d:o.	D:o d:o.	Öfverste Alexander Rudbeck.	1802	—	10	250	—	D:o.	
Byggmästaren Johan Anderssons fond.	Resestipendier åt arbetare och arbeterskor.	Byggmästaren Johan och fru Therese Andersson.	1891 ²¹ / ₉	—	—	69,188	—	Svenska slöjdföreningen och delegerade från Arbetareföreningen.	49)
Hamelmannska fonden.	Resestipendier till handtverksynglingar.	Fabrikör J. C. W. Hamelmann.	1882 ¹⁹ / ₄	1	250	12,360	—	Svenska slöjdföreningen.	
Wallmarkska d:o.	Understöd åt d:o samt belöningar för uppfinningar.	Öfverdirektör L. J. Wallmark.	1847 ² / ₇	9	725	20,983	—	D:o.	
Israelitiska ynglingaföreningen.	Understöd åt judiska ynglingar, som ägna sig åt vetenskapliga studier, handverk eller skön konst.	—	1819 ¹⁰ / ₁₁	—	2,465	41,825	—	En styrelse.	
Riksbankens jubelstipendie-stiftelse.	Stipendier åt studerande vid Uppsala universitet, företrädesvis sådana, hvilkas fäder äro eller varit i Riksbankens hufvudkontors tjänst.	Fullmäktige och tjänstemän i Riksbanken.	1868 ⁴ / ₁₀	1	200	9,271	—	Styrelsen för Bankostatens änke- och pupillkassa.	
Summa			—	687	1,100,671	48,764,915	1,088,496		

d) Stiftelser för sjukvård (ej själfhjälpskassor).

Konung Oskar II:s jubileumsfond.	Tuberkulosens bekämpande förmedelst inrättande af s. k. folksanatorier.	Konung Oskar II.	1897 ² / ₁₀	—	330,929	3,448,067	1,995,464	En öfverstyrelse. ⁵⁰⁾
Konung Oskar II:s och Drottning Sofias d:o.	Vårdande vid särskildt därför upprättade anstalter af medellösa, Stockholms kommun tillhörande personer, som lida af lungtuberkulos.	Stockholms stadsfullmäktige.	1897 ¹ / ₆	—	16,522	400,000	—	Drätselnämnden.
Stockholms sjukhem.	Att till vård mottaga af obotlig eller långvarig sjukdom lidande personer, företrädesvis från hufvudstaden.	Generaldirektören Magnus Huss m. fl.	1860 ²⁰ / ₂	76	26,181	4,216,206	862,667	En styrelse af 12 personer. ⁵¹⁾
Allmänna barnbördshuset i Stockholm.	Att vårda barnaföderskor under deras barnbördstid samt meddela undervisning åt medicine kandidater uti barnförlossningskonst.	Insamlade gåfvor.	1775	1,482	49,562	435,345	200,000	En direktion. ⁵²⁾
Asylen för fattiga barnaföderskor och deras barn.	Vård och underhåll åt från barnbördshuset i Stockholm utskrifna fattiga kvinnor med deras späda barn.	Kammarherren W. A. Benedicks o. professorn F. A. Cederschiöld.	1868 ⁵ / ₄ 1881 ²¹ / ₇	255	18,010	813,530	—	Densamma.
Kungl. sällskapet »Pro Patria».	Upprätthållande af ett barnbördshus och därmed förenad försörjning af späda barn, födda inom inrättningen, samt utdelande af medaljer och jetonger äfvensom penningunderstöd för långvarig och trogen tjänst.	Assessorn doktor Chr. Ramström.	1774	23	535	391,500	66,000	En direktion.

Barnsjukhuset Samariten.	Vård af, företrädesvis obemedlade, sjuka barn från Stockholm och dess närmaste omnejd.	Sammanskott.	1888 ¹² / ₂	194	14,263	427,973	—	En styrelse.	53)
Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn.	Vård af fattiga sjuka barn.	Medicine doktor P. Elmstedt.	1848 ³⁰ / ₆	1,152	88,161	1,962,680	680,257	D:o.	
Sabbatsbergs brunnslasarett.	Kostnadsfri bostad, föda, läkarevård, medikamenter och varma bad åt fattiga sjuka personer under brunnsskickning vid Sabbatsbergs hälsobrunn.	Professor Erik Gadelius och brunnsgäster.	1807 ⁹ / ₇	70	1,844	57,352	11,000	En direktion.	
Strandbergsska läkareinrättningen.	Fri läkarevård och medicin samt understöd under sjukdom åt pauvres honteux inom hufvudstaden.	Assessorn doktor Z. Strandberg.	1793 ²² / ₈	—	5,256	256,711	—	D:o.	54)
Diakonissanaltalen.	Att utbilda kvinnor af evangelisk-luterska bekännelsen för vård af sjuka och nödlidande.	Svenska diakonissällskapet.	1849	—	173,690	234,140	608,500	En styrelse.	
Sofiahemmet.	Att dana och för den offentliga och enskilda sjukvårdens behof tillhandahålla kunniga och skickliga sjuksköterskor.	Drottning Sofia.	1890 ²¹ / ₁	—	—	781,827	470,000	D:o.	
Bruzellii fond.	Understöd åt medellösa konvalescenter på medicinska afdelningen af Serafimerlasarettet.	Professor R. Bruzellii lärjungar.	1900 ¹⁰ / ₁	—	50	1,585	—	Direktionen öfver Serafimerlasarettet.	55)
M. F. W:s d:o.	Understöd åt kvinnliga patienter, som å Serafimerlasarettet blifvit opererade för kräfta.	Okänd gifvarinna.	—	—	—	3,425	—	D:o.	
Lotten Norlunds d:o.	Understöd åt medellösa konvalescenter.	Änkefru Lotten Norlund.	1895 ² / ₁₀	—	410	10,653	—	D:o.	
Lincoln Paykulls minne.	Understöd till patienter på medicinska afdelningen af Serafimerlasarettet.	Onämnd.	1899 ² / ₈	—	—	1,080	—	D:o.	56)
Sederholmska donationsfonden.	Utvidgning af Serafimerlasarettet.	Expeditionssekreteraren H. F. Sederholm.	1847 ⁸ / ₈	—	—	62,721	—	D:o.	
Sjöstedtska gåfvomedlen.	Kostnadsfri vård för obefordrade prästmän och civila e. o. tjänstemän i Stockholm och dess närmaste omgivning.	Kontraktspresten N. J. Sjöstedt.	1858 ²⁰ / ₁₀	—	—	6,000	—	D:o.	
Brunnska fonden.	Fria elektriska kurer för fattiga sjuka.	Stadsmäklaren J. C. Braunn.	1814 ¹⁵ / ₁₀	—	—	1,488	—	Kungl. Medicinalstyrelsen.	57)
von Beskows donationsfond.	Till förmån för patienternas bokförråd vid sjukhuset Eira.	Friherre B. o. h. h. Malin von Beskow.	1864 ¹ / ₇	—	—	1,327	—	Sjukhusets direktion.	
Horns d:o.	Till förmån för Stockholms läns kurbusinrättning.	Excellensen greve Clas Horn.	1822 ¹ / ₆	—	—	12,500	—	D:o.	
Lieberts d:o.	Frisång å sjukhuset Eira för en sejlareämbetet i Stockholm tillhörig person.	Sejlareäldermannen J. F. Liebert o. h. h., f. Weber.	1827 ⁹ / ₆	—	—	5,077	—	D:o.	58)
Söderbergs fond.	Underhåll af testators graf samt till mat och sjukvårdsartiklar åt fattiga sjuka, genom församlingsdiakonissorna.	Fabriksidkaren John Söderberg.	1894	—	400	12,000	—	Katarina kyrkoråd.	
Lagermans testamentsfond.	Understöd åt sängliggande fattiga.	Handlanden J. Lagerman.	1780 ⁵ / ₇	4	125	2,500	—	Kungsholms d:o.	
Lindholms fond.	D:o åt konvalescenter, som, födda i och tillhörande Hedvig Eleonora församling, utan skydd och tillgångar utskrifvas från Sabbatsbergs sjukhus.	F. d. postförvaltaren J. A. Lindholm.	1894 ⁹ / ₁₁	5	270	9,848	—	Hedvig Eleonora fattigvårdestyrelse.	59)
Hööks donation.	Underhåll af en graf samt understöd åt fattiga blinda, ofärdiga eller eljest svårt sjuka personer inom församlingen, det senare dock först efter lifräntetagens död.	Komministern C. E. Höök o. h. h.	1883 ²⁸ / ₈	—	—	5,147	—	Adolf Fredriks kyrkoråd.	
Levy Eliassons minnesfond.	Understöd åt sjukliga och fattiga personer af mosaisk trosbekännelse för sommarvistelse vid brunns- eller badort.	Änkefru Edeline Eliasson.	1887 ¹⁵ / ₂	4	250	5,000	—	Mosaiska församlingens föreståndare.	
Föreningen för sjukvård i fattiga hem.	Att genom föreningens sjuksköterskor lämna vård åt fattiga sjuka i deras hem inom Adolf Fredriks (Gustaf Vasas, Mathei) o. Johannes församlingar.	Fru Ebba Lind af Hageby, f. Hierta.	1888 ¹⁰ / ₈	415	—	24,682	—	En nämnd.	60)
Svenska föreningen Röda korset.	Vård af sjuka och sårade i fält.	Hertigen af Östergötland.	1864 ¹⁸ / ₁₂	4	200	86,127	—	Föreningens öfverstyrelse.	
Föreningen Röda korsets sjuksköterskehem.	Att bereda hem för sjuksköterskor, tillhörande svenska föreningen Röda korset, att utbilda sjuksköterskelever för samma förening samt att i hemmet mottaga sjuka.	Flere i Stockholm bosatta personer.	1900 ²¹ / ₆	10	1,650	171,489	80,061	En styrelse.	
Svenska samaritföreningen.	Undervisning om hjälp vid plöteliga olycksfall.	Generaldirektör E. M. Edholm m. fl.	1883 ¹¹ / ₁₂	—	—	4,106	—	Svenska föreningen Röda korsets verkställande utskott.	61)
Skyddsföreningen för sinnessjuka.	Understöd åt sinnessjuka och från sinnessjukdom tillfrisknade personer.	Medicinalrådet C. U. Sonden.	1868 ² / ₇	81	1,850	42,300	—	En styrelse.	
Eliassonska understödsfonden.	Att betala afgifterna till Stockholms arbetareförening och dess sjukfond för fattiga och sjuka medlemmar.	Fabrikören L. och fru E. Eliasson.	1874	19	247	5,316	—	Stockholms arbetareförening.	
Kungl. Teaterns arbetares o. betjäntes sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjälp samt understöd.	Friherre G. F. Åkerhjelm och öfversten I. P. Törner.	1823 juni	24	2,315	83,146	—	Direktionen för Kungl. Teaterns pensionsinrättning.	62)
Israelitiska sjukhjälp- och begravningsällskapet.	Att vårda och understödja sjuka mosaiska trosbekännare samt ombesörja begravingar af aflidna sådana.	Köpmannen Aron Isaak.	1788 ⁴ / ₁₀	—	—	79,875	—	En styrelse.	
Stockholms skorstensfejaremästareförenings olycksfallsförsäkringskassa.	Olycksfallsförsäkring för arbetspersonalen inom föreningen.	Stockholms Skorstensfejaremästareförening.	1893 ² / ₁	28	2,077	15,684	—	Föreningens styrelse.	
Rörstrands konvalescentfond.	Att bereda sjukliga arbetare vid Rörstrand tillfälle att för sin hälsas vårdande vistas å landet.	Rörstrands aktiebolag.	1898 ² / ₈	55	2,530	10,250	—	Rörstrands sjuk- och begravningskassans styrelse.	63)

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Rörstrands olycksfallsförsäkringsfond. Hahrs minnesgåfva.	Understöd vid olycksfall bland personalen vid Rörstrand. D:o till sjuk tjänsteman i och för vistelse vid brunns- eller badort.	Rörstrands aktiebolag. Öfverdirektören J. E. M. Hahr.	1886 ¹⁰ / ₆ 1904 ¹⁰ / ₆	3 1	196 90	12,731 2,000	— —	Rörstrands pensionskassas styrelse. Direktionen öfver statens järnvägsstrafiks pensionsinrättning.	
		Summa	—	8,905	737,613	14,098,888	4,973,949		
e) Ej registrerade sjuk- och begravningskassor (själfhjälpskassor).									
Arbetarnes vid K. A. Almgrens sidenfabrik sjuk-kassa.	Sjukhjälp.	F. Vinter o. Maria Eken-gren.	1877 ²⁰ / ₂	14	492	2,000	—	En styrelse.	56)
Beckmanska officinens nödhjälpskassa.	Sjuk- och begravningshjälp.	Boktryckaren Johan Beckman.	1872	12	590	6,089	—	D:o.	57)
Borstbinderiarbetarnes sjuk-o. begr.-kassa.	D:o.	Borstbindarne A. Gustafsson o. C. Blomberg.	1882 ²⁰ / ₄	9	515	—	—	D:o.	58)
Understöds-kassan vid Aktiebolaget Centraltryckeriet i Stockholm.	D:o samt läkarevård och medicin.	A. L. Normans boktryckeri-aktiebolag.	1874 ¹ / ₇	39	3,698	3,715	—	D:o.	59)
De blindes förenings sjuk-kassafond.	Sjukhjälp.	Redaktör Alrik Lundberg.	1897 ⁵ / ₁₉	137	5,880	126,814	—	D:o.	60)
Eldarnes sjuk- o. begr.-kassa.	Sjuk- och begravningshjälp.	—	1885 ²⁹ / ₈	—	92	1,000	—	D:o.	61)
Goodtemplarordens själfhjälpsförening.	Att bereda sina medlemmar billig liförsäkring.	—	1889	79	152,736	887,677	—	D:o.	62)
Svenska hattmakareföreningen.	Hjälp och understöd i allmänhet, samt sjuk- och begravningshjälp.	—	1874 1903	14	430	1,543	—	D:o.	63)
Hattmakarnes sjuk- o. begr.-kassa.	Sjuk och begravningshjälp.	Hattmakaren P. C. Lebsen m. fl.	1864 ¹ / ₁	9	280	1,275	—	D:o.	64)
Hautboisternas understöds-kassa.	Begravningshjälp samt understöd.	Hautboist E. H. I. Le-vander.	1869 ²⁸ / ₁₁	5	750	11,939	—	D:o.	65)
Järnvägsbetjäningens begr.-kassa.	Begravningshjälp till statens järnvägsbetjäning.	Konduktör J. A. Lindblad.	1873 ¹ / ₉	—	—	8,900	—	D:o.	66)
Statens järnvägstjänstemäns understödsförening.	Begravningshjälp.	Stationsinspektorsföreningen.	1889 ¹⁶ / ₁₁	10	5,000	23,886	—	D:o.	67)
Konduktör- och packmästareföreningens begr.-kassa.	D:o.	Stationsinspektör J. A. Winblad.	1868	3	624	—	—	D:o.	68)
Konstförförbundets änkehjälpsfond.	D:o och änkehjälp.	—	1854 ¹⁶ / ₄	13	469	15,724	—	D:o.	69)
Svenska konstnärernas understöds- och sjukhjälpförening.	Understöd och sjukhjälp.	—	1889 ⁷ / ₃	8	560	61,934	—	D:o.	70)
Körsnärarbetarnes sjuk- o. begr.-kassa.	Sjuk- och begravningshjälp.	Körsnär T. O. Kühn.	1877 ¹² / ₇	6	160	3,996	—	D:o.	71)
Svenska statsbanornas lokomotivförför- o. eldareförening.	Begravningshjälp och understöd.	—	1891 ¹⁶ / ₆	10	3,624	52,073	—	D:o.	72)
Ludvigsbergs verkstads arbetarnes sjuk- o. begr.-kassa.	Sjuk- och begravningshjälp.	Ingenjören Jacques Lamm.	1867	89	3,891	27,736	—	D:o.	73)
Lykttändarnes och sifonpumparnes vid Stockholms gasverk enskilda begr.-fond.	Begravningshjälp.	—	1887	3	958	382	—	D:o.	74)
Marinintendenturkårens vid Flottans station i Stockholm sjuk- o. begr.-hjälp-kassa.	Sjuk- och begravningshjälp.	—	1894 ²⁷ / ₂	5	260	2,753	—	D:o.	75)
Svenska murareförbundets Stockholmsafdelnings olycksfallsfond.	Understöd vid olycksfall.	—	1890 ²³ / ₃	37	1,343	15,539	—	D:o.	76)
Svenska musikerföreningen.	Sjuk- och begravningshjälp samt pensioner.	—	1885 ⁵ / ₁₀	51	2,953	33,535	—	D:o.	77)

Operakörrens enskilda kassa.	Begravningshjälp och pensioner.	Förste hofkapellmästaren C. Nordqvist.	1876 ¹⁸ / ₈	—	—	15,767	—	En styrelse.	76)
Polispersonalens i Stockholm enskilda begravnings- och understöds-kassa.	D:o och understöd.	—	1886 ⁶ / ₄	7	7,724	7,777	—	D:o.	77)
Resepostexpeditörsföreningen i Mellersta och Östra post-distrikten.	Sjuk- och begravningshjälp.	Resepostexpeditörerna C. Baggström, K. R. Appelberg m. fl.	1875 ²⁸ / ₇	52	3,694	25,402	—	D:o.	78)
Renard och Elbes arbetares sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o.	Fabrikören A. Elbe.	1875 ²³ / ₁₁	11	498	1,571	—	D:o.	79)
Stockholms rotemäns begravningsfond.	Begravningshjälp.	Rotemannen V. A. Jakobs-son.	1893 ¹ / ₁₁	—	—	7,464	—	D:o.	80)
Sadelmakeriarbetareföreningens sjuk- och begravningsfond.	Sjuk- och begravningshjälp.	—	1889 ²¹ / ₄	13	560	1,281	—	D:o.	81)
Sjömannaföreningen.	D:o samt understöd och pensioner.	—	1863 ¹⁰ / ₁	238	11,569	253,481	—	D:o.	82)
Skomakaremästareföreningens i Stockholm sjuk-kassa.	Sjukhjälp.	—	1880	9	900	26,207	—	D:o.	83)
Södra spårvägspersonalens sjukhjälp-förening.	D:o och begravningshjälp.	—	1893 ¹¹ / ₁₂	27	986	4,775	—	D:o.	84)
Svenska statsbanebetjäningens understödsfond.	Begravningshjälp och understöd.	Portvakten G. Forsberg.	1883 ²⁶ / ₈	82	17,400	131,973	—	D:o.	85)
Statsbanevakternas begravningskassa.	Begravningshjälp.	—	1893 ³ / ₈	6	1,200	1,500	—	D:o.	86)
Sämskmakeriarbetarnes i Stockholm sjuk- o. begr.-kassa.	Sjuk- och begravningshjälp.	G. Wallman, E. Buhre och A. Dahlberg.	1792 ²⁷ / ₁₂	5	298	2,406	—	D:o.	87)
Timmermans- och handverkstatens vid Kungl. Flottan begr.-kassa.	Begravningshjälp.	—	1877 ²⁸ / ₈	1	200	6,433	—	D:o.	88)
Tullbevakningens begr.-kasse-förening i Stockholm.	D:o.	Sjötullvaktmästaren P. O. Skoglund.	1714	4	575	19,175	—	D:o.	89)
Underofficerssällskapet i Stockholm.	D:o och understöd.	—	1887 ¹ / ₅	24	3,450	16,825	—	D:o.	90)
Underofficerarnes vid Göta lifgarde begr.-kassa.	D:o.	—	1867 ¹⁰ / ₄	—	—	1,076	—	D:o.	91)
Underofficerarnes vid Kungl. Flottan i Stockholm begr.-o. gratialkassa.	D:o och gratial.	—	1769 ¹ / ₁	35	795	15,382	—	D:o.	92)
Sällskapet Vänskapsbröderna.	Sjuk- och begravningshjälp samt pensioner.	—	1827 ⁸ / ₁₂	67	4,225	23,611	—	D:o.	93)
Summa			—	1,134	238,879	1,850,616	—		

f) Pensionsfonder (utan afgifter af delägare).									
Bergstenska fonden.	Pensioner åt fattiga prästänkor och prästdöttrar.	Änkefru M. L. Bergsten, f. Northun.	1826 ¹² / ₁₁	3	240	5,133	—	Stockholms stads konsistorium.	
Häggmanska d:o.	D:o åt prästdöttrar.	Mamsell O. N. Häggman.	1870 ²² / ₉	4	125	3,068	—	D:o.	
Jungbladiska d:o.	D:o åt prästänkor.	Prosten B. Jungblad.	1832 ⁶ / ₅	3	165	3,762	—	D:o.	
Lagus fond.	D:o åt kyrkoherdeänkor.	Änkefru C. U. Lagus, född Selle.	1851 ²³ / ₈	2	240	6,133	—	D:o.	
Renströmska fonden.	D:o åt änkor efter civila tjänstemän.	Sekreteraren Olof Renström.	1818 ³¹ / ₁₂	9	720	17,147	—	D:o.	
Sahlstedtska d:o.	D:o åt fattiga prästdöttrar.	Mamsell U. A. R. Sahlstedt.	1868 ²⁴ / ₁₁	1	60	1,534	—	D:o.	
Berggrens understödsfond.	D:o jämte tillfälliga understöd samt gratifikation till personer, intagna å Sabbatsbergs ålderdomshem.	Grosshandlaren och fru R. Berggren.	1895	—	3,558	82,619	—	Nikolai kyrkoråd.	
Beronii fond.	Pensioner.	Handlanden K. B. Beronius.	1870	3	120	3,336	—	D:o.	
Carl David Berséns d:o.	Lifränta.	Fröken Mathilda Bersén.	1897	1	471	10,472	—	D:o.	
Boijeska fonden.	Pensioner.	Gravören J. P. Boije.	1872	5	750	19,236	—	D:o.	
Nils Vilhelm Ekebergs fond.	D:o.	Grosshandlaren C. W. Brinck.	1889	2	236	5,249	—	D:o.	
Doktor Fr. Fehrs minne.	D:o.	Doktor Fehrs konfirmander.	1895	4	110	2,587	—	D:o.	
Minnet af J. E. Féron och hans hustru.	D:o och barnavård.	Skomakaren J. E. Féron.	1877	4	40	2,181	—	D:o.	
Fatima Hertzers fond.	D:o.	Fru Jeannette Nordlund, f. Hertzer.	1889	2	188	4,184	—	D:o.	
Kreij's d:o.	D:o.	Assessorn F. Kreij.	1807	2	118	2,410	—	D:o.	
Michaelssons d:o.	D:o.	Grosshandlaren F. Michaels-son.	1825	2	20	524	—	D:o.	
Otterska fonden.	D:o.	Änkefru L. M. Otter, f. Edman.	1861	38	1,806	41,902	—	D:o.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905	af nedanstående antal personer.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
Mamsell S. M. Pettersons fond.	Pensioner.	Mamsell S. M. Pettersson.	1896	2	400	10,536	—	Nikolai kyrkoråd.	
Pfeils d.o.	D:o.	Revisorn J. E. Pfeil.	1797	3	50	1,011	—	D:o.	
F. d. Riddarholmsförsamlingens pensionskassa.	D:o.	—	—	5	125	4,000	—	D:o.	
Rogstadii fond.	D:o.	Änkefru I. Rogstadius, f. Löfblad.	1764	6	30	512	—	D:o.	
Scharps d.o.	D:o.	Grossh. J. H. Scharp o. h. h.	1888	3	90	2,042	—	D:o.	
Sundgrens d.o.	D:o.	Änkefru A. S. Sundgren.	1894	3	180	5,986	—	D:o.	
Toutins d.o.	D:o.	Änkefru A. M. Toutin, f. Tottie.	1791	4	32	556	—	D:o.	
Wadströms d.o.	D:o.	Mamsell Ulrika Wadström.	1789 18/10	5	15	250	—	D:o.	
Anna Cath. Wickbergs d.o.	D:o.	Grosshandlaren och fru Robert Berggren.	1895	12	2,400	58,933	51,400	D:o.	
Zetterstens d.o.	D:o.	Garfvaren J. H. Zettersten.	1790	1	3	50	—	D:o.	
Akerlunds d.o.	D:o.	Fröken Augusta Akerlund.	1882	2	130	3,151	—	D:o.	
Godus d.o.	D:o åt 2 ålderstigna änkor eller jungfrur.	Segelmakarämbeten C. Godu.	1787 14/4	2	25	556	—	Nikolai fattigvårdsstyrelse.	
Strähles d.o.	D:o åt 2 öfver sextio år gamla änkor efter civila tjänstemän i staten.	Änkefru H. M. Strähle.	1829 28/3	2	135	3,000	—	D:o.	
Bergquists d.o.	Pension åt en ogift dotter, som försörjer sin moder.	Mamsell M. K. Bergquist.	1861 2/5	1	45	1,000	—	Klara fattigvårdsstyrelse.	
Brobergs d.o.	Pensioner.	Viktualiehandlaren C. J. Broberg.	1845 2/6	3	495	11,000	—	D:o.	
Forssmans d.o.	D:o åt 2 borgaränkor.	Tapetsseraren C. G. Forssman.	1858 10/2	2	68	1,500	—	D:o.	
Godus d.o.	D:o åt 2 änkor.	Segelmakarämbeten C. Godu.	1787 14/4	2	25	556	—	D:o.	
Hoppenstedts d.o.	Beredande af lifränta åt en flicka.	Fru Adlersparre.	1871	1	15	300	—	D:o.	
Meuniers d.o.	Pensioner åt 2 fattiga gummor.	Mamsell S. M. Meunier.	1840 6/5	2	135	3,000	—	D:o.	
Pihlgrens d.o.	D:o åt 2 dygdiga fattiga flickor.	Mamsell U. E. Pihlgren.	1813 9/8	2	68	1,500	—	D:o.	
Strähles d.o.	D:o åt 2 civila tjänstemänsänkor.	Änkefru H. M. Strähle.	1829 28/3	2	135	3,000	—	D:o.	
Bergensträhles d.o.	D:o och understöd åt fattiga sjuka.	Fröken S. L. Bergensträhle.	1899 30/1	3	160	4,000	—	Jakobs och Johannes kyrkoråd.	
Brandells donation.	D:o åt änkor samt ogifta, till mogna år komna personer.	Anna M. Brandell.	1795 20/6	6	125	2,700	—	D:o.	
De Geers d.o.	D:o åt änkor.	Friherrinnan Catarina Ch. De Geer, f. Ribbing.	1783 14/3	6	135	2,250	—	D:o.	
Ruckmans d.o.	D:o åt 8 obemedlade, öfver sextio år gamla fruntimmer.	Fröken Maria Ruckman.	1887 12/1	8	800	20,000	—	D:o.	
Sebalts d.o.	D:o åt änkor och barn.	Justitiekanslersämbeten Ulrika Eleonora Sebalts.	1797 19/6	20	500	8,333	—	Jakobs och Johannes kyrkoråd och pastor.	
Stahres d.o.	D:o åt änkor eller ogifta personer.	Komministern N. J. Stahre o. h. h.	1882 22/5	25	3,140	78,500	—	D:o.	
Ekholms testamentsfond.	D:o åt fattiga medborgares änkor eller minderåriga barn.	Guldsmeden Johan Ekholm.	1806 5/6	4	120	2,523	—	Jakobs och Johannes fattigvårdsstyrelse.	
Noréenska pensionsfonden.	D:o åt behöfvande tjänstemäns änkor och döttrar.	Kanslirådet J. E. Noréen.	1803 6/6	100	1,200	52,500	—	D:o.	94)
Reinstedts testamentstagares donationsfond.	D:o åt änkor och ogifta döttrar efter ämbets- och tjänstemän i kronans ämbetsverk.	Änkefru M. H. Reinstedts testamentstagare.	1811 27/11	6	371	8,250	—	D:o.	95)
Sandbergs testamentsfond.	Pension åt ett fattigt fruntimmer af bättre stånd inom församlingen.	Mamsell Catharina Sandberg.	1812 9/7	1	57	1,275	—	D:o.	
Karells fond.	Understöd åt afidne prästmäns behöfvande döttrar.	Änkefru Ch. M. Karell, f. Hedendahl.	1849	9	450	10,000	—	Kyrkoherdarne i Jakob och Klara.	
Botinska eller Schönborgska fonden.	Pensioner åt 5 änkor samt gratifikation åt församlingens kyrkonotarie.	Grefve Jan Gyllenborg.	1831 12/10	6	450	9,000	—	Maria kyrkoråd.	
Dahlqvistska donationsfonden.	Pension åt fattig och sjuklig änka.	Änkefru Christina Dahlqvist.	1784 17/10	—	14	338	—	D:o.	
Körnerska d.o.	Pensioner åt 6 blinda i församlingen.	Landtbrukaren J. G. Körner.	1860 18/11	6	180	3,000	—	D:o.	
Möllerska d.o.	D:o åt 3 änkor.	Kamreraren J. Möller.	1796 19/11	3	83	1,667	—	D:o.	
Östermanska d.o.	D:o åt 4 d.o.	Tolagsbokhållarämbeten Valborg Pihlman, f. Österman.	1779 30/11	—	407	9,036	—	D:o.	

Abrahamsons lifräntefond.	Insättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt för flickor i Prins Karls uppfostringsinrättning, Philip-sénska skolan eller Malmqvistska anstalten.	Badarmästaren J. O. Abra-hamson.	1870 ²⁶ / ₂ 1871 ³¹ / ₃	5	125	4,471	—	Maria fattigvårdsstyrelse.
Wirrwachs fond.	Pensioner eller understöd åt 11 änkor inom försam-lingen.	Apotekaränskan C. E. Wirr-wach.	1788 ¹² / ₄	11	400	8,338	—	D:o.
Godus d:o.	D:o åt fattiga änkor.	Segelmakaränskan C. Godu.	1787 ¹⁴ / ₄	12	348	8,333	—	Katarina kyrkoråd.
Öfverströms d:o.	D:o och lifränta.	Kyrkoherden F. W. Öfver-ström.	1865	16	960	20,238	—	D:o.
Almgrens d:o.	D:o.	Advokatfiskalen J. P. Alm-gren.	1821 ⁹ / ₄ 1822 ²⁷ / ₆	—	—	1,050	—	Katarina fattigvårdsstyrelse.
Branders d:o.	D:o.	Fröken Johanna Fredrika Brander.	1872 ¹² / ₆	8	600	15,000	—	D:o.
Flobergs d:o.	D:o.	Guldsmiden Sven Floberg.	1820 ²¹ / ₁₀ 1830 ²² / ₇	1	75	1,500	—	D:o.
Godus d:o n:r 2.	D:o.	Segelmakaränskan C. Godu.	1789 ²⁹ / ₁₀	4	67	1,333	—	D:o.
Holms d:o.	D:o och lifräntor.	Ankefru Johanna Lovisa Holm.	1892 ²⁸ / ₆	3	800	20,000	—	D:o.
Osoengii d:o.	D:o.	Kammarrättsrådinnan B. Ch. Osoengius.	1853 ²⁶ / ₆	3	150	3,000	—	D:o.
Stråhles d:o.	D:o.	Kamreraränskan H. M. Stråhle.	1829 ²⁸ / ₈	2	150	3,000	—	D:o.
Tengströms d:o.	D:o.	Kamreraren C. A. Teng-ström.	1864 ⁹ / ₁ 1868 ⁴ / ₁₀	8	404	10,100	—	D:o.
Östbergs d:o.	Pension.	Öfvervägaren Fr. J. Öst-berg.	1813 ¹² / ₂	1	24	400	—	D:o.
Bomans d:o.	Pensioner åt 2 välfrejdade ålderstigna.	Kammararkrifvaren E. Bo-man.	1817 ⁹ / ₆	2	102	1,700	—	Kungsholms kyrkoråd.
Hallgrens testamentsfond.	D:o åt fattiga fruntimmer.	Mamsell S. Hallgren.	1841 ²⁵ / ₁₀	2	75	1,500	—	D:o.
Lindblads d:o.	D:o åt 2 fattiga änkor efter ståndspersoner eller bor-gare.	Lifmedikus C. A. Lindblad.	1822 ²² / ₁₁	2	100	2,000	—	D:o.
J. W. Smitts d:o.	D:o åt fattiga inom församlingen.	Generalkonsul J. W. Smitt.	1896 ¹² / ₁₂	10	740	20,000	—	D:o.
Eldkvarnsfonden.	D:o åt arbetare och änkor vid Svanbergs & C:o kvarnaktiebolag.	Grosshandlaren F. G. Al-thainz.	1908 ⁵ / ₁₁	7	1,098	51,813	—	Kungsholms fattigvårdsstyrelse.
Godus testamentsfond.	D:o åt 3 fruntimmer.	Segelmakaränskan C. Godu.	1791 ¹² / ₂	3	59	1,413	—	D:o.
Folckerska och Barckska testamentet.	Pension åt en fattig kvinna.	Ankefru Catarina Charlotta Barck.	1867 ²⁵ / ₉	—	—	2,080	—	Hedvig Eleonora kyrkoråd.
Widings testamente.	Pensioner åt fattiga, välfrejdade änkor samt premier vid skolorna i församlingen.	Kyrkoherden L. P. Widing.	1814 ³¹ / ₈	—	316	6,812	—	D:o.
Filéns fond.	D:o åt fattiga änkor i Stockholm.	Kommerserådet P. E. Fi-lén.	1822 ⁷ / ₉	13	800	17,500	—	Adolf Fredriks fattigvårdsstyrelse.
Godus d:o.	D:o åt d:o eller ogifta kvinnor inom församlingen.	Segelmakaränskan C. Godu.	1787 ¹⁴ / ₄	2	25	560	—	D:o.
Wallins d:o.	D:o åt fattiga personer inom församlingen.	Handlanden M. F. Wallin o. h. h.	1899 ⁴ / ₆	6	1,800	40,000	—	D:o.
Lundgrenska fonden.	D:o åt fattiga änkor inom församlingen.	Kammarjunkaren C. v. Köh-ler.	1857 ² / ₃	4	300	7,512	—	D:o.
Nordströms fond.	Pension åt borgardotter inom d:o.	Ankefru C. M. Nordström.	1882 ¹⁰ / ₁₀	1	45	1,000	—	D:o.
Undéns d:o.	Pensioner åt nödställda inom d:o.	Handlanden A. Undén.	1837 ²⁰ / ₂	3	150	3,000	—	D:o.
Emma och Gustafva Wigg-mans d:o.	D:o till behöfvande inom församlingen, företrädesvis änkor efter officerare eller deras vederlikar.	Fröken Emma Wiggman.	1895 ²² / ₁₂	4	400	10,514	—	Skeppsholms kyrkoråd.
Gösches testamente.	D:o åt 4 afsigkomna borgare.	Grosshandlaren J. H. Gösche.	1782 ¹⁰ / ₆	4	90	2,259	—	Tyska församlingens pastor och föreståndare.
Groths d:o.	D:o åt afsigkomna köpmän, öfver 50 år gamla.	Grosshandlaren J. H. Groth.	1785 ³¹ / ₁	1	75	12,500	—	Tyska församlingens före-ståndare.
Schütz d:o.	Till grundpenning för prästänkefonden.	Konditor Carl o. fru Anna Schütz.	1879 ¹⁶ / ₁₂	—	—	5,165	—	D:o.
Meyersons pensionsfond.	Pensioner åt församlingens lärare och lärarinnor m. fl. samt deras änkor och barn.	Grosshandlaren L. Meyer-son.	1860 ¹ / ₂	4	2,000	55,295	—	Mosaiska församlingens fö-reståndare.
Brandels donation.	D:o åt medellösa fruntimmer.	Mamsell A. S. Brandel.	1867 ²⁰ / ₃	15	2,920	82,000	—	Direktionen för Drottning-huset.
Kniggeska pensionsfonden.	D:o åt i nöd stadda ogifta fruntimmer eller änkor af medelklassen inom Stockholm.	Ankefru A. M. v. Balzbazar.	1822 ⁷ / ₆	10	1,013	24,806	—	D:o och kyrkoherden i Adolf Fredrik.
Åleniska fonden.	Pensionsfyllnad åt lärare vid Stockholms allmänna läroverk.	Prosten J. H. Ålenius o. h. h., f. Bäcklund.	1822 ² / ₁₀	11	3,525	119,992	—	Direktionen öfver Stock-holms stads undervis-ningsverk.
Widmarkska d:o.	D:o åt lärare vid Jakobs allmänna läroverk.	Kollegan C. G. Widmark o. h. h., f. Ekblom.	1882 ¹⁷ / ₄	—	—	11,143	—	Läroverkskollegiet.
Goduska pensionsfonden.	Pensioner åt änkor efter ämbetsmän inom Stock-holms magistrat samt efter sådana civila tjänste-män, som af öfverståthållareämbetet eller magi-straten tillsättas.	Segelmakaränskan C. Godu.	1791 ¹² / ₂	5	500	10,976	—	Borgmästaren i Stockholm.
Oskar II:s och hans gemåls fond.	Insättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt för fattiga, Stockholms kommun tillhöriga barn.	Konung Oskar II och Drott-ning Sofia.	1873	—	414	10,400	—	Drätselnämndens 1:a afdel-ning.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde.)	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Branders pensions- och stipendiefond.	Pensioner åt fattiga ogifta fruntimmer, som uppnått sextio år, och stipendier åt fattiga elever vid Tekniska högskolan, Tekniska skolan samt Konstakademien.	Kamreraren Haus Adolf Brander.	1869 9/12	44	5,200	129,536	—	Stockholms förmyndarkammare.	
Flobergs pensionsfond.	D:o åt fattiga änkor efter civila ämbets- eller tjänstemän i Stockholm.	Guldsmiden Sven Floberg o. h. h., f. Löfstadius.	1820 20/10	2	150	3,500	—	D:o.	
Hedströms d:o.	Pensioner.	Sidenfabrikören Carl Hedström.	1826 22/6 1822 15/3	3	180	4,100	—	D:o.	
Hochschilds d:o.	D:o åt 2 behöfvande, ogifta döttrar efter magistratspersoner af litterata klassen, hvilka fyllt trettio år.	Rådmanen lagman Johan Henrik Hochschild.	1819 9/3	2	480	14,500	—	D:o.	
Marii d:o.	D:o åt behöfvande ogifta fruntimmer inom Stockholm efter uppnådda femtio års ålder.	Sekreterärinnan Alida Marius.	1846 8/12	30	3,450	77,800	—	D:o.	
Nordfors testamentsfond.	Pension åt en fattig änka efter militär.	Öfverstinnan Vilhelmina Nordfors.	1848 25/6 1838 11/12	1	40	1,000	—	D:o.	
Norénska pensionsfonden.	D:o åt fattiga ålderstigna eller obotligt sjuka kvinnor.	Änkefru Louise Fredrika Norén, f. Lyttkens.	1850 18/12	1	50	1,500	—	D:o.	
D:o d:o.	D:o d:o.	Densamma.	24/12	14	750	18,285	—	D:o.	
Thåströms pensionsfond.	Pensioner åt fattiga civila tjänstemäns änkor eller ogifta döttrar inom Stockholm.	Änkefru F. L. Thåström.	1832 11/2	13	969	25,000	—	D:o.	
Wadströms d:o.	D:o åt fattiga ogifta, minst 60 år gamla döttrar efter civila tjänstemän eller betjänte och efter borgare i Stockholm.	Jungfru Ulrika Wadström.	1789 17/11	10	500	11,100	—	D:o.	
von Willebrandska understödsfonden.	Pensioner.	Frih. E. M. v. Willebrand.	1854 21/10	—	4,160	115,000	—	D:o.	
Winboms pensionsfond.	D:o.	Domprostinnan Christina Winbom, f. Hernberg.	1821 11/6	2	150	3,000	—	D:o.	
Platinska testamentsfonden.	D:o åt behöfvande inom Hofförsamlingen och stipendium åt studerande vid Uppsala universitet.	Änkefru Anna Margareta Platin.	1819 18/6	5	500	15,025	—	Förvaltningen af de under f. d. Kungl. Öfre Borgerrättens vård ställda medel.	
Ett anonymt testamente.	D:o åt borgare.	—	1812 9/10	—	—	1,500	—	Borgerskapets bemedlingskommission.	
Asplunds d:o.	D:o åt d:o samt deras änkor och döttrar.	Grosshandlaren D. Asplund.	1804 7/2	80	6,038	124,500	—	D:o.	
Borgerskapets egen disposition »ad pios usus».	D:o åt d:o.	—	1749	90	6,656	150,000	—	D:o.	
Castelins pensionsfond.	D:o åt änkor och döttrar efter handlande, som varit borgare.	A. och J. M. Castelin.	1836 26/10	7	700	15,000	—	D:o.	
Flodbergs testamente.	D:o åt 2 borgaränkor.	Guldsmiden Sven Flodberg.	1820 21/10	2	150	3,000	—	D:o.	
F. d. Handelsföreningens öfverskottsfond.	Pension åt borgare.	Handelsföreningen.	1865	1	100	2,000	—	D:o.	
Hedströms testamente.	Pensioner åt änkor och barn efter borgare i Stockholm.	Sidenfabrikören C. Hedström.	1832 3/10	1	75	3,000	—	D:o.	
F. d. Kryddkramhandels-societets pensionskassa.	D:o åt borgare, hvilka varit handlande, deras änkor och barn.	Kryddkramhandels-societeten.	1847 7/12	25	3,258	69,796	—	D:o.	
Ljungerantz testamente.	D:o åt änkor och döttrar efter borgare.	Handlanden P. Ljungerantz.	1873 12/3	2	200	4,000	—	D:o.	
Lunds d:o.	D:o åt 2 borgardöttrar.	Mamsell Brita M. Lund.	1840 30/11	2	100	1,740	—	D:o.	
Scharps arfvingars gåfva.	D:o åt grosshandlardöttrar.	Grosshandl. C. A. Scharps arfvingar.	1849 8/12	2	150	3,000	—	D:o.	
F. d. Siden- och klädeshandels-societets pensionskassa.	D:o åt fattiga f. d. medlemmar af societeten.	Siden- och klädeshandels-societeten.	1868 4/11	6	750	23,000	—	D:o.	
Sundbergs testamente.	D:o åt borgare och deras änkor.	Kramhandlaren J. P:son Sundberg.	1792 12/10	1	50	1,000	—	D:o.	
Sundins d:o.	D:o åt änkor och döttrar efter borgare (helst sidenkramhandlare).	Mamsell L. M. Sundin.	1869 3/4	15	1,075	24,700	—	D:o.	
Svanbergs pensionsfond.	D:o åt borgare, deras änkor och barn.	Handlanden A. Svanberg.	1887 9/6	128	15,575	300,000	—	D:o.	
F. d. Tobakshandels-societets pensionskassa.	D:o åt d:o, deras änkor och döttrar.	Tobakshandels-societeten.	1873 24/11	6	600	11,000	—	D:o.	
Törnebohms testamente.	D:o åt änkor och barn efter borgare i Stockholm.	Assessorn E. Törnebohm.	1831 16/10	68	5,456	106,500	—	D:o.	

Wallins pensionsfond.	Sedan vissa föreskrifna lifstidspensioner utbetalats, skall fondens afkastning i öfrigt användas till pensioner åt fattiga borgare i Stockholm, deras änkor och oförsörjda barn.	Änkefru E. S. C. Wallin.	1899 ⁴ / ₅	18	10,600	265,211	—	Borgerskapets bemedlingskommission.
Warodells d.o.	Pensioner åt borgare, deras änkor och barn.	Handlanden L. J. Warodell.	1863 ²⁷ / ₄	181	16,338	280,000	280,000	D:o.
Westerbergs testamente.	D:o åt borgardöttrar.	Mamsell C. M. Westerberg.	1840 ¹⁴ / ₈	20	1,200	20,175	—	D:o.
Fabriksfattigkassan i Stockholm.	D:o åt åldriga sjukliga, fattiga och välfrejdade fabriksarbetare af båda könen.	Fabriks societeten i Stockholm.	1752	105	11,000	243,653	—	Fabriksfattigkassans direktion.
F. d. Hallkassan.	D:o åt behöfvande f. d. fabriksidkare i Stockholm, deras änkor och barn.	D:o.	1770	11	2,100	67,845	—	D:o.
Nödhjälpskassan i Stockholm.	D:o åt fruntimmer i Stockholm tillhörande pauvres honteux.	Prosten Per Norman, kyrkoherden Aman m. fl.	1768 ² / ₆	389	18,505	480,650	—	En direktion.
Berggrens testamente.	D:o eller tillfälliga understöd åt fattiga personer i Stockholm.	Grosshandlaren R. C. Berggren o. h. h., f. Wickberg.	1890 ²² / ₁₀	52	3,625	80,821	—	Densamma.
Bouchska fonden.	D:o åt fattiga fruntimmer af bättre samhällsclass i Stockholm.	Änkefru H. F. Bouch.	1835 ³⁰ / ₁₁	4	810	18,000	—	D:o.
Bängs donation.	D:o åt inom Stockholm bosatta, den allmänna fattigvården ej tillhörande personer, som genom obotlig eller långvarig sjukdom, olyckshändelser eller ålderdomsvaghet ej kunna sig försörja.	Brukspatron J. A. Bäng o. h. h., f. Luth.	1881 ²² / ₁₂	6	450	10,000	—	D:o.
Dahlgrens d.o.	D:o åt fruntimmer i Stockholm, tillhörande pauvres honteux.	Bankokommissarien C. P. Dahlgren.	1891 ² / ₈	16	1,600	40,000	—	D:o.
Hagboms testamente.	D:o d.o.	Mamsell Christina Ulrika Hagbom.	1833 ¹⁵ / ₈	10	1,000	20,000	—	D:o.
Isbergs pensionsfond.	D:o d.o.	Fröken Maria Charlotta Isberg.	1868 ²⁷ / ₁₀	18	1,650	41,700	—	D:o.
Törnebohms testamente.	D:o åt änkor och barn efter fabriksidkare i Stockholm samt efter civila tjänstemän vid hufvudstadens juridiska verk.	Assessorn Eric Törnebohm.	1831 ¹⁶ / ₁₀	55	4,218	113,500	—	D:o.
Ahllöfs testamentsfond.	D:o åt 12 ålderstigna, bräckliga och sängliggande personer.	Assessorn Olof Ahllöf.	1740 ⁹ / ₁₀	22	265	8,941	—	Stockholms magistrat.
Ahlströmska testamentsfonden.	D:o åt 12 i Stockholm födda kvinnor.	Skepparen Magnus Ahlström.	1790 ⁸ / ₂	13	728	28,265	—	D:o.
De Kungl. Riddare Ordens kassa.	Riddarordnarnas upprätthållande samt beredande af pensioner inom densamma.	Konungarne Fredrik I och Gustaf IV Adolf.	1798 ²⁶ / ₁₁	69	19,500	714,589	—	Ordens curatores ærarii.
Groenska fattigförsörjningsfonden.	Pensioner åt äldre behöfvande fruntimmer, hvaraf hälften pauvres honteux.	Bergmästaren A. H. Groen.	1839 ²⁸ / ₆	46	6,663	180,843	—	Densamme.
Grefve Arvid Fson Posses fond.	D:o åt bättre, bildade damer, s. k. pauvres honteux.	Grefvinnan Augusta Posse, f. Hägerflycht.	1903 ²⁰ / ₁₂	2	400	10,351	—	D:o.
Willebrandska fonden.	Lifräntor och pensioner åt ålderstigna nödställda fruntimmer.	Friherrinnan Ulla Willebrand.	1860 ⁹ / ₂	20	4,133	96,807	—	D:o.
Ahlströmers fond.	Lifstidsränta.	Statsrådet frih. C. J. O. Ahlströmer.	1884 ¹ / ₆	1	874	19,784	—	Riddarhusdirektionen.
Aminoffska fonden.	Pensioner.	Hofmarskalken J. F. Aminoff.	1858 ³⁰ / ₁	3	465	12,969	—	D:o.
Bergentjerska d.o.	D:o och stipendier.	Hofjunkaren J. O. Bergentjerna.	1818 ²⁰ / ₆	13	3,118	98,722	—	D:o.
Berghmanska d.o.	D:o d.o.	Öfversten A. M. Berghman.	1829 ²⁷ / ₆	8	4,400	85,507	72,345	D:o.
Berg von Lindeska d.o.	Lifstidsränta.	Assessorn A. Berg von Linde.	1859 ²⁶ / ₁₂	1	442	10,053	—	D:o.
von Beskowska d.o.	Pensioner.	Frih. B. von Beskow o. h. h.	1864 ⁷ / ₇ 1867 ¹⁰ / ₇	2	220	6,190	—	D:o.
Bethunska d.o.	D:o.	Fröken A. C. Bethun.	1857 ⁶ / ₆	8	480	19,048	—	D:o.
von Blockska d.o.	D:o.	Kammarherre C. J. von Block.	1800 ¹⁶ / ₈	15	550	15,569	—	D:o.
Bungencronska d.o.	D:o.	Riddarhussekreteraren C. G. Bungencrona.	1794 ²⁶ / ₁₁	12	960	27,141	—	D:o.
Carlesonska familjefonden.	Lifstidsräntor.	Kammarherre A. J. F. Carleson.	1894 ¹⁴ / ₈	3	3,513	77,458	—	D:o.
Danckwardtska fonden.	Pensioner.	Kommendörkaptenen J. C. Danckwardt m. fl.	1875 ¹ / ₆	2	120	3,385	—	D:o.
von Dübenska d.o.	Lifstidsränta.	Fröken Thérèse von Düben.	1898 ¹⁷ / ₆	1	289	6,166	—	D:o.
Dückerska d.o.	Pensioner.	F. d. löjtnanten grefve C. F. Dücker.	1881 ¹⁵ / ₄	20	4,000	127,694	—	D:o.
Ehrenborg-Reiherska d.o.	Pensioner.	Ryttmästaren J. G. S. Ehrenborg o. h. h., f. Reiher.	1871 ¹⁵ / ₁₂	2	560	15,876	—	D:o.
Gyllenbergska d.o.	D:o samt lifstidsräntor och stipendier.	Godsägaren E. I. Gyllenberg.	1866 ¹⁸ / ₄	28	5,310	220,417	—	D:o.
Gyllenborgska d.o.	Pensioner.	Protokollssekreteraren grefve C. A. D. Gyllenborg.	1858 ¹⁸ / ₇	13	1,125	30,901	—	D:o.
Gyllenbååtska d.o.	Pension.	Fröken C. C. Gyllenbåått.	1846 ⁹ / ₆	1	130	3,626	—	D:o.
Gyllenereutzska d.o.	D:o.	Fröken E. H. Gyllenereutz.	1895 ¹⁸ / ₁₂	1	54	1,214	—	D:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Gyllenramska fonden.	Pension.	Fröken S. L. L. Gyllenram.	1880 18/7	4	1,576	35,809	—	Riddarhusdirektionen.	
Hagermanska d.o.	Lifstidsräntor.	Fru C. Dahlström, f. Hagerman.	1880 18/10	3	1,575	35,913	—	D:o.	
Hamiltonska släktfonden.	Pensioner.	Medlemmar af släkten.	1889 21/8	—	2,106	52,306	—	D:o.	
Fru von Hauswolffs fond.	D:o.	Fru B. M. von Hauswolff.	1844 21/5	4	800	27,908	—	D:o.	
Fröknarna von Hauswolffs d.o.	D:o.	Fröknarna U. C. o. S. C. von Hauswolff.	1819 1/7	8	1,611	39,007	—	D:o.	
Carl Johan Hiertas d.o.	D:o.	Fröken A. C. Hierta.	1879 24/3	1	150	8,886	—	D:o.	
Hårdhska fonden.	Lifstidsränta.	Ankefru J. C. Hårdh.	1882 16/3	1	728	16,521	—	D:o.	
Högmarkska d.o.	Pensioner.	U. C. Högmark.	1869 15/3	4	200	9,510	—	D:o.	
von Kothén-Ribblingska d.o.	Pension.	Ankefru G. J. v. Kothén, f. Ribbing.	1883 19/3	1	98	2,230	—	D:o.	
Lagercrantzka d.o.	D:o.	Fröken J. C. Lagercrantz.	1858 10/4	1	75	4,783	—	D:o.	
Lefrénka d.o.	Pensioner.	Fröken H. Lefrén.	1871 26/1	—	—	18,705	—	D:o.	
Leijonflychtska d.o.	D:o.	Fröken S. V. Leijonflycht.	1866 9/4	2	376	9,645	—	D:o.	
			1869 4/4						
Lewenhauptka d.o.	D:o.	Grefvinnan A. Lewenhaupt, f. Sparre.	1892 20/12	2	330	9,421	—	D:o.	
von Liewenska d.o.	D:o.	Krigsrådet frih. A. von Liewen.	1839 19/11	16	2,700	69,359	—	D:o.	
Liljenstolpeska d.o.	Lifstidsränta.	Ryttmästaren A. W. Liljenstolpe.	1894 23/12	1	2,679	60,845	—	D:o.	
Lilliecronska d.o.	Pensioner.	Fröknarna S. M. o. M. C. Lilliecrons.	1869 21/1	3	473	12,990	—	D:o.	
Linds af Hageby fond.	Lifstidsränta.	C. M. Lind af Hageby o. h. h., f. Hammarberg.	1894 7/5	1	923	20,934	—	D:o.	
Linnerhjelska fonden.	Pensioner.	Fröken H. M. Linnerhjelm.	1858 21/4	9	900	26,249	—	D:o.	
Mörnerska d.o.	D:o.	Fru J. C. Mörner.	1869 27/5	4	225	7,372	—	D:o.	
J. A. Mörners fond.	D:o.	Grefvinnan J. K. A. Mörner, f. Bennet.	1895 14/6	3	2,770	36,784	—	D:o.	
Netherwoodska fonden.	D:o.	Bankokommissarien V. Netherwood.	1867 26/5	2	300	8,854	—	D:o.	
En onämnd välgörars fond.	D:o.	Okändt.	1830 6/5	6	660	16,909	—	D:o.	
von Nolckenska fonden.	D:o.	Grefvinnan J. M. von Nolcken, f. Manteuffel.	1818 22/7	8	445	10,830	—	D:o.	
Nordenskjöldska familjefonden.	Släktmedlemmars understöd.	Medlemmar af släkten.	1897 12/11	—	—	4,519	—	D:o.	
Pauliska fastighetsfonden.	Pensioner och lifstidsräntor m. m.	Kammarjunkaren O. G. Pauli.	1883 28/2	—	—	671,218	680,800	D:o.	
D:o lösörefonden.	D:o d:o.	Densamme.		28	8,050	163,524	—	D:o.	
von Platenska släktfonden.	D:o.	Medlemmar af släkten.	1884 24/10	—	1,817	69,391	—	D:o.	
Pailanderskjöldska fonden.	D:o åt adliga fruntimmer.	Kammarherren J. F. Pailanderskjöld.	1870 20/5	5	909	20,625	—	D:o.	
D:o d:o n:r 2.	D:o åt adelsmän.	Densamme.	1878 12/7	2	818	18,554	—	D:o.	
D:o d:o n:r 3.	D:o.	D:o.	1884 7/7	4	360	8,308	—	D:o.	
D:o d:o n:r 4.	D:o.	D:o.	1885 7/3	5	195	6,804	—	D:o.	
D:o d:o n:r 5.	Tills vidare lifstidsränta.	C. Pailanderskjöld, f. Isberg.	1890 5/6	—	—	9,451	—	D:o.	
Qveckfeldska pensionsfonden.	Lifstidsränta.	Hofrättsrådet C. S. Qveckfeldt.	1875 3/3	—	—	14,232	—	D:o.	
Qveckfeldt-Rosencrantzka fonden.	Pensioner och stipendier.	Kaptenen C. G. Qveckfeldt o. h. h., f. Rosencrantz.	1834 16/11	13	2,360	64,173	—	D:o.	
Fröken Qveckfeldts fond.	Pensioner.	Fröken M. C. Qveckfeldt.	1841 11/11	3	417	21,089	—	D:o.	
Rehnbergskas fonden.	D:o.	Majoren C. G. Rehnberg.	1883 sept.	3	300	9,299	—	D:o.	
Hofmarskalken Reuterskiölds fond.	D:o.	Hofmarskalken H. F. Reuterskiöld.	1870 20/4	4	2,400	62,224	—	D:o.	
Kammarherre Reuterskiölds d.o.	D:o och stipendier.	Kammarherren J. A. F. Reuterskiöld.	1870 20/6	5	2,500	68,284	—	D:o.	
Öfverstelöjtnant Reuterskiölds pensionsfond.	D:o.	Öfverstelöjtnanten C. G. Reuterskiöld.	1814 15/7	3	780	15,371	—	D:o.	

Fröken Ribbings fond.	Lifstidsräntor.	Fröken S. A. Ribbing.	1891 ²² / ₅	1	2,034	46,217	—	Riddarhusdirektionen.
C. U. Roos af Hjelsäter d:o.	Pensioner.	Revisionskommissarien C. U. Roos af Hjelsäter.	1876 ¹⁴ / ₇	4	1,200	40,410	—	D:o.
Fröken Hanna Roos af Hjelsäter d:o.	D:o.	Fröken Hanna Roos af Hjelsäter.	1880 ¹⁰ / ₆	2	840	21,680	—	D:o.
D:o testamentsfond.	D:o och stipendier.	Densamma.	1901 ¹⁷ / ₈	7	5,150	176,309	—	D:o.
Fröken Cecilia Roos af Hjelsäter donationsfond.	Lifstidsränta.	Fröken Cecilia Roos af Hjelsäter.	1904 ²¹ / ₁	1	240	4,991	—	D:o.
Kammarherre C. Roos af Hjelsäter fond.	D:o.	Densamma.	1890 ¹⁷ / ₁₁	1	3,552	101,838	—	D:o.
Sasska fonden.	Lifstidsunderstöd.	Majoren J. F. Sass o. h. h., f. Nisbeth.	1866 ¹ / ₈	10	1,000	32,733	—	D:o.
Grefliga Schefferska stiftningen.	Pensioner.	Riksrådet greve C. F. Scheffer.	1782 ²⁹ / ₈	12	1,675	52,676	—	D:o.
Kapten Scheffers fond.	Lifstidsränta.	Kaptenen C. F. Scheffer.	1878 ²² / ₁₁	1	300	20,616	—	D:o.
von Schulzerska fonden.	Pension.	Hoffröken C. von Schulzer.	1845 ¹ / ₈	1	80	4,643	—	D:o.
Schürer von Waldheims fond.	Lifstidsräntor.	Fröken L. Schürer von Waldheim.	1886 ²⁸ / ₅	2	600	16,440	—	D:o.
von Schwerinska fonden.	D:o.	Kammarjunkaren C. P. O. von Schwerin.	1894 ¹⁵ / ₈	3	2,128	48,383	—	D:o.
de Silentzka d:o.	Pensioner.	Krigsrådet W. A. de Silentz.	1821 ¹⁰ / ₁₃	3	180	8,520	—	D:o.
Silfverbergiska d:o.	D:o.	Grosshandlaren M. D. Silfverberg.	1851 ⁷ / ₅	14	1,260	33,137	—	D:o.
Stierncroniska d:o.	D:o.	Fröken B. C. Stierncrona.	1822 ²² / ₄	3	1,050	29,625	—	D:o.
Stjernecreutzka d:o.	D:o.	Hofrättsrådet Z. Stjernecreutz.	1812 ¹⁴ / ₁₃	—	1,760	46,364	—	D:o.
Stjerngranatska d:o.	Pension.	Majoren A. B. O. Stjerngranat.	1892 ¹ / ₆	1	500	14,089	—	D:o.
Stråleska d:o.	Pensioner.	Kamreraren C. F. Stråle.	1819 april	17	1,275	38,656	—	D:o.
Tersmedenska d:o.	D:o.	Fröken M. E. Tersmeden.	1807 ¹⁶ / ₄	2	722	16,972	—	D:o.
Vadstena adliga jungfrustift.	D:o.	Ridderskapet och adeln.	1739 ²⁶ / ₄	247	15,625	385,704	—	D:o.
Amalia von Vegesacks fond.	D:o.	Generalmajoren Ernst von Vegesack.	1900 ²⁰ / ₄	2	889	16,399	—	D:o.
Carolina von Vegesacks d:o.	Lifstidsränta.	C. von Vegesack, f. Holmsten.	1885 ²⁸ / ₉	1	240	4,993	—	D:o.
Wulffroniska fonden.	Pensioner.	Majoren F. Wulffrona.	1797 ²⁸ / ₉	17	460	17,648	—	D:o.
Åkerhielmiska d:o.	D:o och lifstidsränta.	Fröken C. C. U. Åkerhielm.	1883 ²⁶ / ₁₀	2	390	10,082	—	D:o.
Bergs testamentsfond.	D:o åt fattiga borgardöttrar.	Mamsell Johanna Julianna Berg.	1816 ²⁶ / ₁	12	1,800	35,000	—	Direktionen för Borgerskapets änkehus.
F. d. Lärfetskramhandels-societets pensionskassa.	D:o åt f. d. lärfetskramhandlande, deras änkor och döttrar.	F. d. Lärfetskramhandels-societeten.	1892 ¹ / ₄	7	550	20,000	—	D:o.
Paterssens pensionsfond.	D:o åt änkor och döttrar efter borgare.	Grosshandlaren V. Gustaf Paterssen.	1864 ¹⁴ / ₆	110	5,500	137,000	—	D:o.
Paulis testamentsfond.	D:o åt fabrikörs-, grosshandlar- och minuthandlar-änkor, som tillika äro borgaränkor.	Grosshandlaren och brukspatronen Nic. Pauli.	1781 ⁵ / ₇	16	800	20,000	—	D:o.
Schröders d:o.	D:o åt fruntimmer i borgerliga klassen, äfvensom åt änkor och döttrar efter stadsnäkare.	Grosshandlaren G. Schröder.	1871 ⁵ / ₂	11	3,875	122,000	—	D:o.
Tidmarks och Sundins pensionsfond.	D:o åt fruntimmer, minst trettio år gamla, tillhörande den s. k. bättre klassen och födda i Stockholm samt blinda eller lama och lytta i händerna.	Mamsell Sofia Maria Sundin.	1859 ¹⁷ / ₁₁	25	7,500	204,300	—	D:o.
Zetterstens testamentsfond.	Pensioner åt änkor och döttrar efter borgare.	Kryddkramhandlanden Erik Zettersten P:son.	1836 ¹⁵ / ₃	10	750	15,000	—	D:o.
Öhmans d:o.	D:o åt borgaränkor.	Änkefru Hedvig Öhman.	1791 ¹⁶ / ₃	5	250	3,206	—	D:o.
Fonden för barnhusbarn af kvinnokönet.	Insättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt för beredande af lifränta.	Statsrådet C. J. Malmsten, friherre F. Wrede m. fl.	1861	87	2,262	37,115	—	Direktionen öfver Allmänna barnhusinrättningen.
Höökiska fonden.	Beredande af lifränta åt inom Adolf Fredriks församling födda, å barnhusinrättningen såsom ordinarie barnhusbarn intagna späda barn.	Hofpredikanten C. E. Höök.	1900	50	500	5,000	—	D:o.
Beväringsmanskapets invalid- och pensionsfond.	Pensioner åt beväringmän, som lidit svårare skador, samt åt änkor efter sådana, som stupat i krig.	Kungl. Maj:t och Rikets Ständer.	1860 ¹³ / ₁₁	77	4,174	2,291,280	—	Arméförvaltningen.
Invalidhusfonden.	D:o och gratifikationier åt militära personer.	D:o.	1812	4,404	94,571	3,157,786	—	D:o.
Vadstena krigsmanshuskassa.	Understöd åt orkeslösa soldater.	Konung Gustaf II Adolf.	1622	12,803	454,330	4,375,705	—	D:o.
Konungens hospital.	Pensioner åt afskedad manskap vid armén.	Stockholms stads borgerskap och magistrat.	1796 ¹ / ₁₁	352	12,150	334,128	—	En direktion.
Konungens militärhospitals- och medaljfonder.	Understöd åt dem, som fått tapperhetsmedalj, samt åt fattiga änkor och oförsörjda barn efter befäl, underbefäl och civila tjänstemän vid armén och flottan.	Kronprins Karl Johan m. fl.	1816	379	16,487	422,697	—	D:o.
Grefvinnan Horns donationsfond.	Pensioner åt änkor och barn efter militära ämbets- och tjänstemän.	Grefvinnan Anna Sofia Horn, f. Blomstedt.	1858 ²⁰ / ₁	120	18,000	234,627	100,000	Direktionen öfver Arméns pensionskassa.
Konungens enskilda fond.	D:o d:o.	Konung Karl XIII och kronprins Karl Johan.	1817	227	7,957	—	—	D:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Drottningens hospital.	Pensioner åt afskedadt behöfvande underbefäl och manskap vid Svea lifgarde.	Okänt.	1805 7/2	71	4,047	73,138	—	En direktion.	
Svea lifgardes musikkårs pensionsfond.	D:o åt medlemmar af regementets musikkår.	Svea lifgardes hautboist- och harmonikår.	1846 1/6	6	2,400	67,152	—	D:o.	
Svea lifgardes musikkårs änke- och pupillkassa.	D:o åt änkor och barn efter medlemmar eller f. d. medlemmar af regementets musikkår.	—	1819 1/8	5	900	32,588	—	Densamma.	
Kronprinsessan Josefinas pensionsinrättning vid Göta lifgarde.	D:o åt afskedadt manskap och underbefäl vid regementet, deras änkor och barn äfvensom understöd åt fattiga inom regementsförsamlingen.	Officerskåren.	1823 27/12	140	5,380	133,507	—	En direktion.	
Prins Oskars hospitalsinrättning vid Lifgardet till häst.	D:o d:o.	D:o.	1816 18/7	75	2,248	40,087	—	D:o.	
Peyrons pensions- och gratifikationsfond vid d:o.	Gratifikation åt en afskedad underofficer och pension åt en änka efter underofficer vid regementet.	Anna och Adolf Peyron.	1886 1/12	2	125	3,608	—	Direktionen öfver Lifgardets till häst pensionskassa.	
von Rosens d:o vid d:o.	Pension eller gratifikation åt en afskedad underofficer och en änka efter underofficer vid d:o.	Volontären greve G. N. C. von Rosens stärbhus.	1887 15/12	2	62	2,059	—	D:o.	
Rosenbergska fonden vid d:o.	Pension åt änka efter i tjänst afidna underofficer vid d:o.	Underlöjtnanten C. G. A. Rosenbergs stärbhus.	1878 28/1	1	50	1,300	—	D:o.	
Pensions- och gratialkassan för underofficerare och manskap vid Svea artilleriregemente.	Understöd åt afskedade underofficerare, konstaplar, trumpetare och artillerister vid regementet.	Officerskåren.	1850	89	2,167	33,730	—	Styrelsen för Svea artilleriregementes pensions- och understöds-kassor.	99)
Civilstatens allmänna änke- och pupillfond.	Pensioner åt änkor och barn efter civila ämbets- och tjänstemän.	—	1798 29/6	422	16,850	341,473	—	Direktionen öfver Civilstatens pensionsinrättning.	99)
von Beskows pensionsfond.	D:o åt 2 ämbetsmäns änkor eller oförsörjda döttrar.	Öfverstekammarjunkaren frih. B. von Beskow.	1864 7/7	2	225	5,940	—	D:o.	
Bonnedal-Wallmarkska fonden.	Till 3 pensioner, företrädesvis åt änkor och barn efter i mindre goda omständigheter afidna ämbets- och tjänstemän i Kungl. kammarkollegium.	Kammarrådet J. A. Bonnedal o. h. h., f. Wallmark.	1867 10/7 1887 6/6	3	720	20,871	—	D:o.	
Ells pensionsfond.	Pensioner åt änkor och barn efter tjänstemän i Kungl. Generalpoststyrelsen eller Sockholms postkontor.	F. d. kamreraren C. G. Ell.	1889 1/6	—	—	31,544	—	D:o.	100)
Elstedtska pensionsfonden.	D:o åt civila ämbets- och tjänstemäns änkor.	Okänt.	1857 14/2	2	225	5,403	—	D:o.	
Filéenska pensionsfonderna.	D:o eller gratifikationer åt fattiga civila ämbets- och tjänstemän äfvensom åt deras änkor och barn.	Kommerserådet P. Filéen.	1822 7/9	61	6,115	169,202	—	D:o.	
Göta hofrätts pensionsfond.	D:o åt änkor och barn efter ämbets- och tjänstemän i hofrätten.	Hofrätten.	1831 8/10 22/12 25/8	4	478	12,410	—	D:o.	
Haaska donationen.	D:o åt d:o efter civila ämbets- och tjänstemän.	Vice presidenten M. Haak.	—	—	—	43,804	—	D:o.	101)
Isbergs pensionsfond.	D:o åt änkor och oförsörjda döttrar samt uppfostringshjälp åt söner efter ledamöter i Högsta Domstolen eller Svea Hofrätt.	Presidenten C. E. Isberg.	1854 10/7	9	1,450	45,111	—	D:o.	
Langs d:o.	D:o åt 4 ogifta fruntimmer eller änkor i fattiga omständigheter.	Mamsell S. G. Lang.	1840 20/7 1843 1/6	4	400	13,023	—	D:o.	
Qvidings d:o.	Lifstidsgratifikation åt änka efter civil tjänsteman af trommans värdighet.	Vice presidenten B. C. Qviding.	1838 21/7	1	240	6,210	—	D:o.	
af Tunelds testamentsmedel.	Disponeras för Civilstatens enskilda änke- och pupillfonds behof.	F. d. statskommissarien C. E. af Tuneld.	1861 2/6	—	2,405	53,445	—	D:o.	102)
Törnqvists testamentsfond.	D:o d:o.	F. d. kamreraren C. Törnqvist.	8/12	—	1,283	28,501	—	D:o.	103)
Grisbackska testamentsfonden.	Pensioner åt behöfvande änkor eller fader- och moderlösa barn.	Tygmästaränkan S. M. Mannerheim, f. Grisback.	1777 nov.	6	275	6,750	—	Direktionen öfver Allmänna änke- och pupillkassan.	
Sehmanska pensionsfonden.	Understöd åt ärbara fattiga kvinnor, som icke äro eller varit gifta.	Badarmästaredottern Ida Virginia Sehman.	1879 14/12	3	300	7,733	—	D:o.	
Svanska testamentsfonden.	Pensioner åt behöfvande änkor och barn, företrädesvis släktingar.	Kamreraränkan A. M. Svan, f. Volckamer.	1763 29/8	9	700	18,000	—	D:o.	
Thernbergska d:o.	D:o åt änkor, företrädesvis sådana, som från Allmänna änke- och pupillkassan åtnjuta små pensioner.	Grosshandlaren Joachim Thernberg.	1821 19/11	3	243	5,400	—	D:o.	
Stockholms polispersonals änke- och pupillkassa.	D:o åt änkor och barn efter afidna medlemmar af Stockholms polispersonal.	Okänt.	1875 15/1	—	—	14,401	—	Direktionen öfver polispersonalens i Stockholm pensionsinrättning.	

Svenssons donationsfond.	Pensioner åt änkor efter f. d. aktörer vid Kungl. Teatrarna.	F. d. aktören V. C. A. Svensson.	1868 ¹⁰ / ₉	2	500	20,596	—	Direktionen öfver Kungl. teatrarnes pensionsinrättning.	
Almgrens pensionsfond.	Understöd åt änka efter ämbetsman vid bergsstaten.	Advokatfiskalen J. P. Almgren.	1811 ¹⁷ / ₁₂	1	27	450	—	Kommerskollegium.	
Rosenadlerska pensionerna.	Pensioner åt behöfvande afkomlingar af assessorn i Bergskollegium Albrekt Behm.	Presidenten C. A. Rosenadler.	1777 mars	3	150	3,000	—	Vetenskapsakademien.	104)
Akademien för de fria konsterna pensionskassa.	D:o och understöd åt akademiens lärare och tjänstemän samt deras änkor och barn.	Influtna expositionsmedel.	1829 ⁵ / ₆	6	2,475	138,538	137,500	En styrelse.	
Beskowska skolans pensionsfond.	Ökning af lärarinnors vid skolan insatser i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt.	Filosofie doktor Ludvig Lindroth.	1883 ¹ / ₁₁	—	100	2,000	—	Beskowska skolans styrelse.	
Casparsonska donationsfonden.	Bildande af en fond för pension åt lärarinnan i handarbete vid Sällskapet för växelundervisningens befrämjande normalskola.	Änkefru Anna Maria Casparson, f. Hamberg.	1854 ² / ₁	—	—	5,875	—	Direktionen öfver Sällskapet för folkundervisningens befrämjande.	
Handelsflottans pensionsanstalt.	Pensioner åt välfredade fartygsbefälhafvare, styrmän, maskinister och sjömän.	Kungl. Maj:t och Rikets Ständer.	1864 ²⁰ / ₁	1,479	122,497	912,300	—	Direktion.	
Bartels donation.	Tills vidare lifränta.	Änkefru Christina Vilhelmina Bartels.	1881 ⁹ / ₄	—	—	2,000	—	Direktionen öfver Stockholms sjömanshus.	105)
Hiertas fond.	Pensioner åt sjöfolk.	Kommendörkaptenen Carl Johan Hierta.	1875 ²⁵ / ₆	—	—	41,619	—	D:o.	
Lewins stiftelse.	D:o d:o.	Marie Louise Lewin, f. Mobeck.	1867 ⁸ / ₁₁	3	180	4,000	—	D:o.	
Malanderska donationen.	Understöd af årliga räntan åt 2 sjökaptenener, 2 sjökapstensänkor och 2 sjökapstensdöttrar.	Fröknarna Emelie Antoinette o. Jacobina Charlotta Malander.	1880 ²⁷ / ₃	6	720	18,195	—	D:o.	
Nybergs donation.	Pensioner åt 4 ålderstigna fattiga sjöfarande.	Sjökaptenen Anders Vilhelm Nyberg o. h. h. f. Söderberg.	1868 ⁷ / ₁	4	240	6,000	—	D:o.	
Okänd gifvares fond.	Tills vidare lifränta.	Okändt.	1881 sept.	—	—	10,000	—	D:o.	106)
Scharps donationsfond.	D:o d:o.	Grosshandlaren J. H. Scharp o. h. h. f. Westman.	1890 ⁹ / ₅	—	—	49,061	—	D:o.	
Brobergs pensionsfond.	Pension åt en grosshandlardotter.	Mamsell I. C. Broberg.	1854 ¹⁶ / ₃	1	100	2,000	—	Grosshandels societetens deputerade.	107)
Salt- och lästeafgifts konto.	Pensioner och gratifikationer åt burskapsägande sjökaptenener i Stockholm, deras änkor och döttrar.	Grosshandels societeten.	1854	36	2,440	57,199	—	D:o.	
Hagboms pensionsfond.	D:o åt afstidna skeppsklarerare i Stockholm änkor och oförsörjda döttrar.	Mamsell C. U. Hagbom.	1822 ²⁵ / ₆	6	900	18,000	—	D:o.	
Petregus' fond.	D:o d:o.	Skeppsklareraren P. Petregus.	1847 ²¹ / ₄	2	300	7,500	—	D:o.	
Lundblads d:o.	D:o åt 2 tapetseraränkor.	Mamsell Lundblad.	1866	2	180	4,000	—	Stockholms stads handtverksförenings styrelse.	
F. d. Snörmakareföreningens d:o.	Utdelning med 100 kronor årligen åt stärbhus efter f. d. medlemmar af snörmakarämbetet.	Snörmakareföreningen.	1877	—	—	5,169	—	D:o.	
Cubés pensionsfond.	Pensioner åt legitimerade svenska läkares behöfvande änkor och oförsörjda barn.	F. sjökaptenen Fredric Cubé.	1888 ⁹ / ₁₂	1	250	5,000	—	Svenska läkaresällskapets nämnd.	
Jacob Levertins donationsfond.	D:o d:o.	Medlemmar af Svenska läkaresällskapet.	1888 ²⁰ / ₅	—	—	1,685	—	D:o.	
Vincent och Louise Lundbergs pensionsfond.	D:o d:o.	Lifmedikus o. fru Vincent Lundberg.	1886 ¹³ / ₄	8	2,400	52,732	—	D:o.	
Collianders fond.	Pension åt fattiga apotekaränkor.	Apotekareänkan D. C. Colliander.	1850 ¹ / ₂	1	27	600	—	Apotekarsocietetens direktion.	
Kalls d:o.	Pensioner åt farmaceutänkor.	Apotekaränkan Ottilia Kall.	1897 ²⁰ / ₃	1	180	4,000	—	D:o.	
Jungfru Brigitta Thurgrens pensionsfond.	Understöd åt åldriga och fattiga tjänare.	Mamsell Elisabeth Charlotta Collander.	1867 ³⁰ / ₄	4	150	3,161	—	Patriotiska sällskapets förvaltningsutskott.	
Fagerbergs pensionsinrättning.	Pensioner och understöd åt behöfvande borgersmän, deras änkor och barn.	Sadelmakaräldermannen Jacob Fagerberg.	1830 ³⁰ / ₆	217	18,000	223,421	75,000	En styrelse.	
Knipers d:o.	D:o åt fattiga och ålderstigna ogifta fruntimmer, företrädesvis åt dem af borgerligt stånd.	Änkefru Carin Kniper, f. Wittfoth.	1780 ²⁰ / ₃	115	5,953	123,164	—	En direktion.	
Stockholms högskolas pensionsfond.	Till pensioner åt lärare vid Stockholms högskola.	—	1894 ¹⁴ / ₁₀	—	—	168,460	—	Drätschnämndens och högskolans styrelse.	
Stockholms högskolas änke- och pupillfond.	Framgår af namnet.	—	1905 ⁹ / ₂	—	—	491	—	D:o d:o.	
Nollerothska stiftelsen.	Att till välfredade, i Sverige, Norge eller Danmark födda kvinnor, hvilka vid inträde i stiftelsen erlägga 800 kronor, lämna årliga understöd, så länge de lefva ogifta.	Fröken Ulrika Matilda Nolleroth.	1880 ¹⁶ / ₁₁	72	5,080	158,907	—	Af Kungl. Maj:t förordnad kurator.	
Stiftelsen för gamla tjänarinnor.	Fri bostad eller pensioner åt gamla tjänarinnor i Stockholm.	Flere donatorer.	1883 ¹ / ₆	252	25,853	840,583	70,000	En styrelse.	108)
Pauliska donationsfonden.	Pensioner åt änkor och ogifta fruntimmer samt åt fader- och moderlösa flickor under 16 år.	Änkefru Christina Pauli, f. Suck.	1789 ¹⁰ / ₃	240	10,460	328,395	300,000	Direktionen för Norra frivilliga arbetshuset.	
Hebbes pensionsfond.	D:o åt änkor och döttrar efter civila ämbets- och tjänstemän af ofrälse börd.	Bruksägaren Anders Hebbe.	1824 ¹⁴ / ₁	9	900	15,000	—	Direktionen öfver Strandbergsska läkareinrättningen.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905 till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
Totties pensionsfond.	Pensioner och understöd åt tornväktares änkor och oförsörjda barn samt åt personer, som blifvit skadade vid eldsläckningsarbete.	Stockholms stads brandförsäkringskontor.	1846 2/5	17	1,753	31,916	—	Direktionen för Stockholms stads brandförsäkringskontor.	
Pensionskassan vid Aktiebolaget Centraltryckeriet.	Lifstidspension.	A. L. Normans boktryckeri-aktiebolag.	1874 1/7	9	540	11,038	—	En styrelse.	
Summa			—	24,915	1,200,172	24,717,834	1,767,045		
g) Pensionskassor.									
Civilstatens pensionsinrättning.	Pensioner åt civila ämbets- och tjänstemän.	—	1826 15/11	89	57,500	12,978,691	189,199	En direktion.	109)
Civilstatens enskilda änke- och pupillfond.	D:o åt änkor och barn efter d:o.	—	—	2,025	607,205	286,185	—	Densamma.	110)
Arméns pensionskassa.	D:o åt arméns ämbets- och tjänstemän.	—	1756	1,931	770,090	3,747,794	80,000	En direktion.	111)
Arméns änke- och pupillkassa.	D:o åt änkor och barn efter d:o.	—	1817 20/6	363	45,449	353,164	—	Densamma.	112)
Arméns nya d:o.	D:o d:o.	—	1883 14/12	672	223,980	8,679,276	—	D:o.	113)
Svea lifgardes officerskårs pensionsförening.	D:o åt f. d. officerare vid regementet.	—	1865 1/7	17	8,639	149,826	—	En direktion.	114)
Underofficerarnes vid Svea lifgarde d:o.	D:o åt afskedade underofficerare vid regementet samt deras änkor, äfvensom begravningshjälp.	—	1860 1/10	17	1,620	40,133	135,000	D:o.	115)
D:o vid Göta lifgarde enskilda pensionskassa.	D:o åt d:o, deras änkor och barn.	—	1861 10/4	29	2,665	43,024	—	En styrelse.	116)
Lifgardets till häst pensionskassa.	D:o åt underofficerare och manskap.	—	1851 10/1	35	5,000	106,829	—	En direktion.	117)
Officerskårens vid Svea artilleriregemente pensionsförenings kassa.	D:o åt f. d. officerare vid regementet.	—	1850 21/8	30	8,775	124,045	—	Styrelsen för regementets pensions- och understöds-kassor.	118)
Underofficerarnes vid d:o änke- och pupillkassa (Rudebeckska stiftelsen).	D:o åt änkor och barn efter underofficerare vid regementet.	Öfverste Rudebeck m. fl.	1860 21/12	14	1,263	15,966	—	D:o.	119)
Musikkårens vid d:o enskilda kassa.	D:o och tillfälligt understöd åt delägare, som från regementet afgå, äfvensom begravningshjälp.	—	1875	5	650	25,844	—	D:o.	120)
Lotsverkets enskilda pensionskassa.	D:o åt delägare, deras änkor och barn.	—	1885 13/2	146	18,040	770,760	265,000	En styrelse.	121)
Statens järnvägstrafiks pensionsinrättning.	D:o åt statens järnvägstrafiks tjänstepersonal.	—	1872 6/9	908	946,412	10,176,452	—	En direktion.	122)
D:o änke- och pupillkassa.	D:o åt änkor och barn efter d:o.	—	—	1,037	326,105	12,159,556	4,781,434	Densamma.	123)
Enskilda järnvägarnes pensionskassa.	D:o åt personer, anställda i de enskilda järnvägarnes tjänst, deras änkor och barn.	—	1888 25/6	192	50,480	5,442,376	—	En direktion.	124)
Stockholm—Västerås—Bergslagens trafikbolags pensions- samt änke- och pupillkassa.	D:o åt bolagets tjänstemän och betjäning samt deras änkor och barn.	—	1886 1/1	78	26,764	781,576	897,461	Trafikbolagets styrelse.	125)
Stockholm—Rimbo järnvägs änke- och pupillkassa.	D:o åt järnvägspersonalens änkor och barn.	—	1890 1/1	4	856	122,525	—	En direktion.	126)
Stockholms nya spårvägsaktiebolags pensionsfond.	D:o åt bolagets tjänstepersonal.	—	1884 4/8	2	3,690	342,585	—	Bolagets styrelse.	127)
D:o personals kassa.	D:o åt änkor efter d:o.	—	1877 21/8	16	1,348	27,395	—	D:o.	128)
Stockholms brefbärarens änke- och pupillkassa.	D:o åt änkor och barn efter brefbärare i Stockholm.	—	1888 17/12	17	935	25,868	—	En styrelse.	129)
Telegrafverkets pensionsinrättning.	D:o åt Telegrafverkets ämbets- och tjänstemän samt betjante.	—	1874 23/10	139	206,298	3,744,363	2,819,156	En direktion.	130)
D:o änke- och pupillkassa.	D:o åt änkor och barn efter d:o.	—	1875 21/6	75	35,396	902,576	609,755	Densamma.	131)
Tullstatens enskilda pensionsinrättning.	D:o åt delägarens änkor och barn.	—	1805 7/5	803	96,579	468,156	—	En direktion.	132)
Prästerskapets änke- och pupillkassa.	D:o åt afidna prästmäns änkor och barn.	—	1874 6/11	1,063	516,427	11,671,135	—	D:o.	133)

Folkskollärarnes pensionsinrättning.	Pensioner åt folkskollärare och -lärarinnor.	—	1866 ²⁰ / ₁₁	1,346	764,344	16,096,159	180,000	En direktion.	132)
D:o änke- och pupillkassa.	D:o åt folkskollärarnes änkor och barn.	—	1875 ¹⁵ / ₁₀	834	131,765	6,328,710	50,844	Densamma.	133)
Lärarnes vid elementarläroverken änke- och pupillkassa.	D:o åt elementarlärarnes d:o.	—	1878 ¹¹ / ₁₀	316	178,267	4,185,623	—	En direktion.	134)
Småskollärarnes m. fl. åldersunderstödsanstalt.	Understöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt åt icke ordinarie d:o vid folkskolor.	—	1892 ²² / ₆	608	81,510	560,311	—	Densamma.	135)
Svenska lärarinnornas pensionsförening.	Pensioner åt svenska lärarinnor.	—	1855 ²⁵ / ₆	126	20,943	833,197	—	En styrelse.	136)
Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom.	D:o åt lärarinnor vid högre skolor för kvinnlig ungdom.	—	1887 ²⁸ / ₆	39	13,198	810,744	290,000	D:o.	137)
Bankstatens änke- och pupillkassa.	D:o åt vid Riksbankens hufvudkontor anställda tjänstemäns och vaktbetjäntes änkor och minderåriga barn samt ogifta döttrar efter fyllda femtio år.	—	1748 ²⁹ / ₈	83	32,140	919,112	—	D:o.	138)
Änke- och pupillkassan vid Riksbankens afdelningskontor och pappersbruk.	D:o åt änkor och barn efter tjänstemän och betjänte vid f. d. Bankodiskontverket, Riksbankens afdelningskontor och Tumba pappersbruk.	—	1851 ²² / ₇	34	10,201	294,480	—	Fullmäktige i Sveriges riksbank.	139)
Riksgäldskontorets änke- och pupillkassa.	D:o åt d:o vid Riksgäldskontoret och f. d. Generalassistentkontoret.	—	1822	26	6,774	154,415	—	Tre delägare.	140)
Änke- och pupillkassan vid Stockholms stads ämbetsverk.	D:o åt delägares änkor och barn.	—	1816 ¹³ / ₂	99	66,770	1,139,934	—	En direktion.	141)
Polispersonalens i Stockholm pensionsinrättning.	D:o åt afskedade medlemmar af Stockholms polispersonal.	—	1854 ² / ₂	78	65,520	1,391,401	219,114	D:o.	142)
D:o enskilda änke- och pupillkassa.	D:o åt polismäns änkor och barn.	—	1883 ⁹ / ₆	44	7,392	151,471	—	En styrelse.	143)
Lykttändarnes och sifonpumparnes vid Stockholms gasverk enskilda pensionsfond.	D:o åt delägare.	—	1892 ²⁹ / ₄	8	1,783	91,104	—	D:o.	144)
Kungl. teaternes pensionsinrättning.	D:o och begravningshjälp åt f. d. medlemmar af aktör-, balett- och körstaterna.	Grefve Gustaf Löwenhielm.	1816	56	40,263	876,535	—	En direktion.	145)
F. d. Mindre teaterns pensionsfond.	D:o åt f. d. medlemmar af Mindre teaterns (numera Dramatiska teaterns) aktörstat.	Teaterdirektören E. Stjernström.	1856	3	1,400	69,647	—	Densamma.	146)
Hofkapellet pensionsinrättning.	D:o åt medlemmar af Hofkapellet, deras änkor och barn.	Grefve G. Löwenhielm.	1816 ¹⁵ / ₁₀	46	25,947	510,137	—	En styrelse.	147)
Dramatiska och musikaliska artisternas pensionsförening.	D:o åt delägare.	Teaterdirektören Pierre De-land.	1857 ⁴ / ₇	24	8,200	227,095	—	D:o.	148)
Artisternas och litteratörernas pensionsförening.	D:o åt d:o, deras änkor och barn.	—	1853 ²² / ₄	40	9,675	254,416	—	D:o.	149)
Svenska publicisternas understöds-, sjukhjälps- och pensionsförening.	Understöd, sjukhjälp och pensioner åt medlemmarne.	—	1881	30	9,462	296,337	—	D:o.	150)
Allmänna änke- och pupillkassan i Sverige.	Pensioner åt delägarnes änkor och barn.	—	1784 ²³ / ₂	602	535,698	13,373,635	125,000	En direktion.	151)
Järnkontorets tjänstemäns och betjänings änke- och pupillkassa.	D:o åt d:o.	—	1813	9	12,750	270,895	—	En styrelse.	152)
Apotekarekårens lifränte- och pensionskassa.	Lifräntor och pensioner åt farmaceuter, deras hustrur, änkor och barn.	—	1887 ¹¹ / ₂	61	28,543	1,730,641	—	D:o.	153)
Barnmorskornas i Stockholm pensionsförening.	Pensioner åt föreningens medlemmar.	—	1860 ⁸ / ₂	10	2,000	51,859	—	D:o.	154)
Sjökaptenssocieteten i Stockholm.	D:o åt ledamöter samt understöd åt ledamöter, deras änkor och barn.	—	1732	35	2,841	92,322	—	6 deputerade.	155)
Ångfartygsbefälhafvaresällskapets pensions- och understöds-kassa.	D:o och understöd åt medlemmar.	—	1857	84	7,659	170,280	—	En direktion.	156)
Bok- och musikhandlarnes pensionsförening.	D:o åt delägare.	—	1853 ¹⁵ / ₁₀	70	15,356	389,456	—	En styrelse.	157)
Gutenbergska stiftelsens pensionsfond.	D:o åt boktryckeriarbetare, inom hela riket.	—	1840	70	6,445	101,571	—	D:o.	158)
Stockholmsgrosshandels-societets pensionskassa.	D:o och understöd åt medlemmar, deras änkor och barn.	—	1814 ¹⁵ / ₁₂	84	25,288	557,157	—	Grosshandels-societetens deputerade.	159)
Stockholms sjömanshus.	Understöd åt orkeslösa, fattiga sjömän, deras änkor och barn.	—	1748 ³⁰ / ₃	580	29,475	830,220	12,000	En direktion.	160)
F. d. bryggareämbetets i Stockholm pensionskassa.	Pensioner eller understöd åt delägare och deras minderåriga barn.	—	1848 ¹³ / ₇	52	14,975	384,000	206,000	En styrelse.	161)

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

132

Stockholms stad.

Tab. 7.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Minuthandelsföreningens pensionskassa.	Pensioner åt delägarne.	—	1874 ^{28/3}	145	13,300	380,991	—	En styrelse.	159)
Viktualiehandlarnes pensionsinrättning.	Understöd åt delägare, deras änkor och barn.	—	1739 ^{18/4}	39	8,225	331,015	210,000	En direktion.	160)
Handelsbokhållarnes pensionsförening.	Pensioner åt delägare inom hela riket och deras änkor.	—	1869 ^{30/1}	69	21,000	553,506	—	En styrelse.	161)
Stockholms stads handtverksförenings pensionskassa.	D:o åt delägare och deras änkor.	—	1889 ^{1/4}	17	1,725	87,637	—	Handtverksföreningens styrelse.	162)
Skomakarmästareföreningens i Stockholm allmänna kassa.	D:o samt understöd och begravningshjälp.	—	—	42	8,450	353,436	323,200	En styrelse.	163)
Rörstrands pensionskassa.	D:o åt delägarne.	—	1886 ^{12/3}	43	6,675	125,177	—	D:o.	164)
Pensionskassan Arbetarnes ring.	D:o d:o.	Byggmästare C. E. Westin.	1883 ^{24/10}	45	720	25,834	195,200	D:o.	165)
Svenskasjuksköterskornas allmänna pensionsförening.	Pensioner åt delägare vid femtio års ålder.	—	1896 ^{25/9}	13	1,339	423,511	—	D:o.	166)
Pensionskassan för Sofiahemmets sjuksköterskor.	D:o åt Sofiahemmets sjuksköterskor efter fyllda femtio år.	—	1902 ^{10/10}	1	400	345,435	—	D:o.	167)
		Summa	—	15,618	6,180,584	128,955,506	11,588,963		
h) Andra stiftelser och inrättningar.									
Forsgrénsska fonden.	Understödjande inom Stockholms stad af allmänna inrättningar för handels befordran och rörelsens underlättande, välgörenhetsinrättningar, kostsammare anstalter för befordran af snygghet, sundhet och hälsovård, undervisningsanstalter, anläggning och försköning af allmänna platser, uppförande af byggnader för speciella behov i det allmänna intresse.	Grosshandlaren Carl Robert Forsgrén.	1899 ^{18/6}	—	—	2,366,921	—	Drätselnämnden.	167)
Lindgrens fonder.	Åt en änka med de flesta barnen, åt Klara fattighjon samt till middag åt fattigvårdsstyrelsen	Direktören E. Lindgren.	1802 ^{1/12}	126	59	1,300	—	Klara fattigvårdsstyrelse.	
Reuchners testamentsfond.	Underhåll af Österberg-Reuchnerska familjegravnen å Johannes kyrkogård samt fattigunderstöd.	Änkefru Sofia Lovisa Reuchner.	1878 ^{16/10}	1	208	5,000	—	Jakobs och Johannes d:o.	
Gåfva af okänd.	Inköp och utdelning af Arndts »Paradis lustgård».	Okändt.	1796 ^{30/6}	—	—	125	—	Maria fattigvårdsstyrelse.	
Ljunglöfs donation.	Anordnande af symöten inom församlingen.	Fröken C. M. Ljunglöf.	1881	—	70	2,076	—	Adolf Fredriks kyrkoråd.	
Enanders donation.	Sedan lifränta utgått till af testator bestämd person samt kommerserådet P. E. Filéns graf blifvit underhållen, skall resten användas till församlingens nytta.	Possessionaten Samuel Enander.	1890 ^{9/8} 1898 ^{10/10}	—	3,000	111,085	—	D:o.	
Beckers silfverbröllopsfond.	Till tyska församlingens kyrkokör, diakonissförening, ålderdomshem och skollofskoloni samt till tyska språkkursen.	Grosshandlaren Carl Becker o. h. h.	1896 ^{28/11}	—	225	5,000	—	Tyska församlingens pastor och föreståndare.	
Pastor Kaisers fond.	Till tyska församlingens kyrkokör	Församlingens kyrkoråd.	1890 ^{17/6}	—	24	600	—	D:o.	
Reinholds donation.	D:o d:o.	Bagaren Ferdinand Reinhold.	1896 ^{30/4}	—	45	1,000	—	D:o.	
Schumburgs testamente.	D:o d:o.	Konsul Robert Schumburg.	1895 ^{31/10}	—	25	547	—	D:o.	
D:o d:o.	D:o diakonissförening.	Densamme.	—	—	49	1,093	—	D:o.	
Michaëlsons donation.	Räntan användes efter föreståndarnes bästa öfvertygelse.	Bruksägaren G. Michaëlson.	1862 ^{28/7}	3	852	20,000	—	Mosaiska församlingen föreståndare.	
Synagogebyggnadens amorteringsfond.	Amortering af kostnaden för synagogans uppförande.	Änkefru B. P. Lamm.	1865 ^{18/1}	—	—	111,398	—	D:o.	
Jacques Lamms fond.	Mosaiska församlingens bästa.	Ingenjör J. Lamm.	1889 ^{17/4}	—	—	10,000	—	D:o.	168)
A. F. o. Matilda Manns d:o.	Till Mosaiska församlingens allmänna utgifter.	Grosshandl. A. F. Mann.	1865 ^{1/11}	—	—	20,000	—	D:o.	
Längmanska donationsfonden.	Allmännyttiga ändamål.	Bruksägaren E. J. Längman.	1859 ^{20/12}	—	4,987	3,022,177	—	Statskontoret.	

Rönnowska fonden.	Inköp af böcker m. m. till Medicinalstyrelsens bibliotek.	Etatsrådet C. Rönnow.	1787 ² / ₅	—	—	5,528	—	Medicinalstyrelsen.
Venerska d:o	Gratifikationen åt extra ordinarie tjänstemän och be- tjante i Medicinalstyrelsen.	Lifmedikus Vener.	1813	5	220	5,456	—	D:o.
Grillska donationen.	Bidrag till en zoologisk trädgård i Stockholm.	Brukspatron J. W. Grill.	1863 ¹⁵ / ₇	1	1,591	46,074	—	Vetenskapsakademien.
Löwenskiöldska fonden.	Befordrande af ändamålsenliga och för smakfull enkelhet utmärkta landtmannabyggnader.	Arkitekten C. E. Löwen- skiöld.	1881 ⁹ / ₈	—	—	13,886	—	Landtbruksakademien.
Palmgrenska d:o.	Till Landtbruksakademiens fria förfogande.	Bruksförvaltaren P. Palm- gren.	1871 ²³ / ₉	—	1,578	75,270	—	D:o.
Premiefonden för skogsplan- tering.	Uppmuntran till förbättrad skogshushållning å smärre lägenheter.	Brukspatron N. P. Hallén.	1823	4	100	3,662	—	D:o.
Wirénska donationsfonden.	Belöningar dels till folkskollärare och -lärarinnor för plantering af fruktträd och bärbuskar eller för biskötsel, dels till torpare och mindre jord- brukare, som ägna sig åt trädgårdsskötsel och göra nyodlingar.	Fabrikören A. G. Wirén.	1896 ²⁰ / ₁	3	150	5,903	—	D:o.
Konservatorieelevernas graf- fond.	Underhåll af en graf.	F. d. elever vid musikkon- servatorium.	1893 ³⁰ / ₈	—	—	319	—	Musikaliska akademien.
Gieseckes donation.	Inköp, åtminstone hvar femte år, af något värde- fullare konstverk för nationalmuseum.	Fröken Sofia Giesecke.	1880 ³⁰ / ₈	1	1,000	318,191	310,000	Nationalmusei nämnd.
Scharps donationsmedel.	Anordnande af freskomålningar i trappuppgången till Nationalmuseum samt till förökande af museets tafvelsamlingar.	Grosshandlaren Johan Hen- rik Scharp.	1890 ⁸ / ₈	—	—	109,207	—	D:o.
Justelii fond.	¹ / ₃ af räntan till behöfvande apotekare, deras änkor eller oförsörjda barn, ¹ / ₃ till stipendier för 2 stu- derande vid Farmaceutiska institutet och ¹ / ₃ till tillfälliga understöd åt behöfvande farmaceuter eller till för yrket nyttiga ändamål.	Apotekaren Martin Justelius.	1883 ¹⁵ / ₈	13	1,300	30,000	—	Apotekarsocietetens direk- tion.
Branders medaljfond.	Kostnader för prägling och utdelning af Svenska trädgårdsföreningens medalj.	Kamreraren Hans Adolf Brander.	1869 ⁹ / ₁₂	5	38	10,483	—	Patriotiska sällskapet.
Rudbecks fond.	Stipendium till en skicklig jordbrukare i Skaraborgs län.	Öfverstekammarjunkaren A. Rudbeck.	1802	1	80	2,185	—	D:o.
Hemgiftsmedlen.	Hemgift åt 2 dygdiga flickor af den arbetande klassen.	Fruarna A. M. C. Eberstein, M. C. Schotte m. fl.	1778 ¹ / ₁₁	1	75	2,988	—	D:o.
Fosterländska föreningen.	Att genom upplysning, råd och uppmuntringar fram- kalla själfverksamhet och sparsamhet hos de ar- betande klasserna.	—	1869 ¹⁵ / ₁₂	—	3,188	86,371	—	En styrelse.
Sällskapet till dygdigt och troget tjänstefolks belö- nande.	Att genom belöningar lifva och underhålla dygd, ordning och arbetsamhet hos tjänstefolket i huf- vudstaden.	Excellensen greve C. A. Löwenhielm.	1829 ²⁷ / ₂	305	5,453	120,778	—	En direktion.
Svenska bibelsällskapet.	Att befordra spridning af den heliga skrift inom landet.	—	1815	—	—	108,875	—	En styrelse.
Samfundet Pro fide et chris- tianismo.	Att genom skrifter utgifvande, skolors upprättande m. m. främja kristlig tro och sedlighet.	Hofpredikanten d:r C. M. Wrangel.	1771 ²⁷ / ₈	—	1,932	43,640	—	D:o.
Henrikssons donationsfond.	Att sprida gedigna skrifter bland folket, understödja fattiga teologie studerande och bereda lifräntor åt fattiga.	Kyrkoherden N. Henriksson.	1876 ²⁶ / ₈	—	5,000	242,061	226,000	Densamma.
Svenska allmänadjurskydds- föreningen.	Att verka för en mild behandling af djuren.	Rektor P. A. Siljeström m. fl.	1875 ³⁰ / ₁₁	—	—	180,352	—	En styrelse.
Guillaumeska fonden.	Belöningar åt dem, genom hvilkas angifvande per- soner, som plåga och misshandla djur, blifva till ansvar fälda.	Fröken M. J. Guillaume.	1867 ¹¹ / ₇	1	200	6,066	—	Öfverståthållareämbetet för polisärenden.
D:o d:o.	Att genom skrifter utgifvande befordra en mild be- handling af husdjuren.	Densamma.	,	—	—	10,060	—	Landtbruksakademien.
Svenska statsbanebetjäningens understödsförenings brand- fond.	Underlättande af brandförsäkring.	Svenska statsbanebetjäning- ens understödsförening.	1884 ¹³ / ₈	5	2,437	41,228	—	Föreningens centralstyrelse.
Summa		—	—	475	32,886	7,146,405	536,000	
Samtliga stiftelser		—	—	61,823	11,088,900	256,679,271	27,629,667	

A n m ä r k n i n g a r :

1) Dessutom hafva 700 kr. användts till understöd i olika former till behöfvande. —
2) Dessutom har från fonden utbetalts 375 kr. i lifräntor. — 3) Dessutom har till skollos-
kolonierna utbetalts 2,307 kr. — 4) Afkastningen utgår f. n. såsom lifränta. — 5) Drottning-
huset åtnjuter statsanslag af 5,000 kr. — 6) Influtna årsafgifter 698 kr. Bidrag från fängvårds-
anstaltens besparingskassa 1,000 kr. — 7) Medel fås genom frivilliga gåfvor. — 8) Understöd
af fattigvården 1,500 kr.; af Fängvårdsstyrelsen 1,500 kr. — 9) I årsafgifter erhålles cirka
1,500 kr. — 10) Årsbidrag af Kungl. personer 1,100 kr., ledamotsafgifter 510 kr., räntor

1,058 kr. Af beloppet 2,300 kr. har 500 kr. lämnats till inrättningar. — 11) Utdelningen ut-
göres af aflöningar kr. 6,948 samt hyresbidrag och julgåfvor kr. 3,004. — 12) Ledamotsafgifter
2,858 kr. — 13) Statsbidrag 2,546 kr. — 14) Häre ingår äfven utgifter för annat för fäng-
vården gagneligt ändamål. — 15) Utdelning får ej ske, förrän fonden växt till 1,000 kr. —
16) Årsafgifter 565 kr. — 17) Dessutom har till Neptuniorden lämnats 1,000 kr. och till Stock-
holms sjömanshem 500 kr. — 18) Utdelningen år 1903 var 1,280 kr. — 19) Afkastningen af
Flobergska, Karströmska, Mobergska, Pinchardska, Wessmanska och ett par andra under Nikolai

Tab. 7. (Forts.) FRÖMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

skolråds förvaltning stående fonder bokföres gemensamt. Däraf hafva år 1905 utanordnats till skolresor 75 kr., till beklädnad 360 kr. och till skolköket 217 kr. — ²⁰⁾ Kollekt i kyrkor hafva år 1905 inbragt 139 kr. — ²¹⁾ I beloppet i kol. 6 ingå tillfälliga bidrag. — ²²⁾ Motsvarar Magdalena- och skyddshemmet samt Räddningshemmet i föregående femårsberättelsen. — ²³⁾ Af fattigvården 3,000 kr., af Riksbanken 1,000 kr. — ²⁴⁾ Bidrag från kommuner och enskilda personer 4,683 kr. — ²⁵⁾ Ledamotsavgifter år 1905 775 kr.; elevavgifter 26,125 kr., bidrag från statsverket 10,732 kr., från fångvården 10,797 kr., från landstingen och vissa städer 13,666 kr. — ²⁶⁾ Ledamotsavgifter år 1905 2,960 kr., statsbidrag 2,000 kr. — ²⁷⁾ Förutom det i kol. 6 upptagna beloppet, som utgör ränta å föreningens grundfond, hafva till föreningens ändamål användts gåfvor och bidrag å 6,292 kr. — ²⁸⁾ Årsavgifter år 1905 8,375 kr. samt ständiga ledamotsavgifter 1,080 kr. — ²⁹⁾ I utdelningen ingå årsavgifter och kollekt. — ³⁰⁾ Årsavgifter år 1905 655 kr. — ³¹⁾ D:o 178 kr. — ³²⁾ Afkastningen har överlämnats till föreningen Mjölkdroppen. — ³³⁾ Röntan uppbäres tillsevidare af stiftaren. — ³⁴⁾ Röntan å fondens donerade kapital utgår för närvarande såsom listidsränta. — ³⁵⁾ Utdelning har ännu ej ägt rum. — ³⁶⁾ Röntan lägges till kapitalet, om ej elever af släkterna Gibson, Cronstedt eller Norström finnas. — ³⁷⁾ Understödet utgår, först sedan testators syster afidit. — ³⁸⁾ Röntan har användts till inköp af apparater för institutets elever. — ³⁹⁾ Stipendiet utbetalas, när de sammanlagda röntorna uppgå till 1,000 kr. — ⁴⁰⁾ Utgår för närvarande såsom lifräntor. — ⁴¹⁾ Utgår för närvarande såsom lifräntor åt af testatorer bestämda personer. — ⁴²⁾ Af utdelningen hafva 100 kr. lämnats till premier åt obekant antal lärjungar vid Jönköpings landbruksskola. — ⁴³⁾ Utgår för närvarande med en lifränta å 90 kr. — ⁴⁴⁾ Utgår f. n. som lifränta. — ⁴⁵⁾ Samma stiftelse, som i förra femårsberättelsen kallades »En onämnd» stipendium. — ⁴⁶⁾ En del af afkastningen utbetalas till lifräntor. — ⁴⁷⁾ I summan i kol. 8 ingår med 279,000 kr. värdet af en fastighet i Kristiania. — ⁴⁸⁾ Två af stipendiatarerna skola vara födda i Småland, den tredje i Stockholm. — ⁴⁹⁾ Utdelning af stipendier får ej ske, förrän fonden vuxit till 75,000 kr. — ⁵⁰⁾ Af utaf Riksdagen beviljade medel togos år 1905 151,651 kronor i anspråk. — ⁵¹⁾ Sjukhemmet har underhållit 208 patienter, däraf 109 å friplatser, för ett belopp af 168,198 kr. — ⁵²⁾ Underhålls nu hufvudsakligen genom statsbidrag. — ⁵³⁾ Under året hafva lämnats i bidrag af föreningens ledamöter 1,798 kr. — ⁵⁴⁾ Denna stiftelse redovisas icke särskildt i lasarettets räkenskaper, utan ingår i »Allmänna lasarettetsfonden». — ⁵⁵⁾ Delägaravgifter 1,580 kr. Ränteinkomster 713 kr. — ⁵⁶⁾ Delägaravgifterna år 1905 utgjorde 440 kr. — ⁵⁷⁾ D:o 420 kr. — ⁵⁸⁾ D:o 29 kr. Kasan upphörde 11 mars 1905. — ⁵⁹⁾ Delägaravgifterna år 1905 uppgingo till 2,626 kr. — ⁶⁰⁾ D:o 922 kr. — ⁶¹⁾ D:o 247,195 kr. — ⁶²⁾ D:o 1,076 kr. — ⁶³⁾ D:o 447 kr. — ⁶⁴⁾ D:o 280 kr. — ⁶⁵⁾ D:o 1,288 kr. — ⁶⁶⁾ D:o 9,643 kr. — ⁶⁷⁾ D:o 716 kr. — ⁶⁸⁾ D:o 55 kr. — ⁶⁹⁾ D:o 790 kr. — ⁷⁰⁾ D:o 251 kr. — ⁷¹⁾ D:o 4,921 kr. — ⁷²⁾ D:o 2,579 kr. — ⁷³⁾ D:o 950 kr. — ⁷⁴⁾ D:o 693 kr. — ⁷⁵⁾ D:o 3,876 kr. — ⁷⁶⁾ D:o 345 kr. — ⁷⁷⁾ D:o 7,058 kr. — ⁷⁸⁾ D:o 2,550 kr. — ⁷⁹⁾ D:o 269 kr. — ⁸⁰⁾ D:o 534 kr. — ⁸¹⁾ D:o 3,020 kr. — ⁸²⁾ D:o 464 kr. — ⁸³⁾ D:o 1,415 kr. — ⁸⁴⁾ D:o 20,784 kr. — ⁸⁵⁾ D:o 1,350 kr. — ⁸⁶⁾ D:o 41 kr. — ⁸⁷⁾ D:o 6 kr. — ⁸⁸⁾ D:o 433 kr. — ⁸⁹⁾ D:o 5,379 kr. — ⁹⁰⁾ D:o 251 kr. — ⁹¹⁾ D:o 488 kr. — ⁹²⁾ D:o 2,525 kr. — ⁹³⁾ Dessutom 40 kr. till församlingens barnkrubba. — ⁹⁴⁾ Fattigvårds-

styrelsens redogörare uppbär dessutom 100 kr. i årligt arvode. — ⁹⁵⁾ Fattigvårdsstyrelsens redogörare uppbär dessutom som årligt arvode ränta å 750 kr. — ⁹⁶⁾ Utdelning sker ej, förrän fonden vuxit till visst belopp. — ⁹⁷⁾ Till fonden utbetalas årligen af Riksgäldkontoret 7,500 kr. — ⁹⁸⁾ År 1905 erhöles bidrag från Soldatbarnhushuskassan med 1,673 kr. — ⁹⁹⁾ Fonden åtnjuter årligt statsbidrag af 45,000 kr. Enligt kungl. bref den 5 maj 1882 utdelas tills vidare icke nya pensioner. — ¹⁰⁰⁾ Afkastningen utgår för närvarande såsom lifränta. — ¹⁰¹⁾ Fonden förvaltas i sammanhang med Civilstatens enskilda änke- och pupillfond, med hvilken den har gemensam pensionering. — ¹⁰²⁾ Genom kungl. bref den 31 augusti 1866 är donationen bestämd att utgöra grundfond för Civilstatens kapital- och lifränteförsäkringsanstalt. — ¹⁰³⁾ D:o d:o. — ¹⁰⁴⁾ Stiftelsen grundad på gåfva till akademien för anskaffande af eget hus under villkor af nämnda pensionsutdelning. — ¹⁰⁵⁾ Först sedan fonden uppgått till 100,000 kronor, får röntan användas till det angifna ändamålet. — ¹⁰⁶⁾ Beloppet överlämnades genom grosshandlaren John Lovén. — ¹⁰⁷⁾ Fonden ombildad år 1901. — ¹⁰⁸⁾ Dessutom fri bostad till 86 personer. — ¹⁰⁹⁾ År 1905 delägaravgifter 89,884 kr., statsanslag 74,272 kr. — ¹¹⁰⁾ År 1905 delägaravgifter 305,000 kr., tillskott från Civilstatens pensionsinsr. tjänstemannafond 289,903 kr. — ¹¹¹⁾ År 1905 delägaravgifter 259,157 kr., statsbidrag 438,548 kr. — ¹¹²⁾ År 1905 delägaravgifter 1,958 kr., statsbidrag 25,938 kr. — ¹¹³⁾ År 1905 delägaravgifter 229,678 kr., statsbidrag 114,082 kr. — ¹¹⁴⁾ År 1905 delägaravgifter 3,081 kr. — ¹¹⁵⁾ D:o 890 kr. — ¹¹⁶⁾ D:o 1,290 kr. — ¹¹⁷⁾ D:o 5,907 kr. — ¹¹⁸⁾ D:o 1,107 kr. — ¹¹⁹⁾ D:o 250 kr. — ¹²⁰⁾ D:o 26,253 kr. — ¹²¹⁾ D:o 380,027 kr. — ¹²²⁾ D:o 368,505 kr. — ¹²³⁾ D:o 265,814 kr., avgifter från järnvägsbolagen 284,498 kr., influtna röntor 231,590 kr. — ¹²⁴⁾ År 1905 delägaravgifter 35,960 kr., järnvägsaktiebolagens bidrag 34,595 kr. — ¹²⁵⁾ År 1905 delägaravgifter 6,653 kr. — ¹²⁶⁾ D:o 292 kr. — ¹²⁷⁾ D:o 761 kr. — ¹²⁸⁾ D:o 73,627 kr. — ¹²⁹⁾ D:o 31,481 kr. — ¹³⁰⁾ D:o 122,935 kr. — ¹³¹⁾ D:o 172,112 kr. — ¹³²⁾ Skoldistriktens avgifter under år 1905 385,102 kr. — ¹³³⁾ Pensionsavgifter d:o 182,104 kr. — ¹³⁴⁾ D:o 86,656 kr. — ¹³⁵⁾ År 1905 utgjorde skoldistriktens avgifter 99,360 kr. — ¹³⁶⁾ År 1905 pensionsavgifter 50,327 kr., statsbidrag 10,590 kr. — ¹³⁷⁾ År 1905 utgjorde pensionsavgifterna 31,196 kr. I beloppet i kol. 6 ingå 100 kr. från en särskild fond för tilläggs-pensioner, stor 2,706 kr. — ¹³⁸⁾ Delägaravgifter år 1905 7,646 kr., bidrag från Riksbanken 200 kr., vakansbesparing 233 kr., intresseräkning 40,675 kr. — ¹³⁹⁾ Delägaravgifter år 1905 6,729 kr. — ¹⁴⁰⁾ Pensionsavgifter år 1905 1,237 kr. — ¹⁴¹⁾ Delägaravgifter år 1905 3,726 kr. — ¹⁴²⁾ D:o 8,122 kr. — ¹⁴³⁾ Delägaravgifter år 1905 6,568 kr., röntor 3,821 kr. — ¹⁴⁴⁾ Delägaravgifter år 1905 36,560 kr. — ¹⁴⁵⁾ D:o 5,394 kr. — ¹⁴⁶⁾ D:o 2,600 kr. — ¹⁴⁷⁾ D:o 975 kr. — ¹⁴⁸⁾ D:o 2,035 kr. — ¹⁴⁹⁾ D:o 138,036 kr. — ¹⁵⁰⁾ D:o 835 kr. — ¹⁵¹⁾ D:o 92,403 kr. — ¹⁵²⁾ D:o 2,048 kr. — ¹⁵³⁾ D:o 1,385 kr. — ¹⁵⁴⁾ D:o 5,080 kr. — ¹⁵⁵⁾ D:o 4,455 kr., röntor 19,169 kr., gåfvor 11,000 kr. — ¹⁵⁶⁾ Delägaravgifter år 1905 6,890 kr. — ¹⁵⁷⁾ D:o 6,400 kr. — ¹⁵⁸⁾ D:o (inträdesavgifter) 350 kr. — ¹⁵⁹⁾ Delägaravgifter år 1905 1,225 kr. — ¹⁶⁰⁾ D:o 199 kr. — ¹⁶¹⁾ D:o 2,963 kr. — ¹⁶²⁾ D:o 306 kr. — ¹⁶³⁾ D:o 4,927 kr. — ¹⁶⁴⁾ D:o 336 kr. — ¹⁶⁵⁾ D:o 26,080 kr. — ¹⁶⁶⁾ D:o 5,690 kr. — ¹⁶⁷⁾ Utdelning har ej ägt rum under perioden. — ¹⁶⁸⁾ Tills vidare utgå från fonden lifräntor. — ¹⁶⁹⁾ »Rosellska testamentsfonden» är här inräknad. — ¹⁷⁰⁾ Delägaravgifter uppgingo år 1905 till 13,324 kr.